

1099.

Na osnovu člana 35 stav 2 Zakona o državnoj imovini („Službeni list CG”, br. 21/09, 23/25 i 160/25), Vlada Crne Gore, na sjednici od 2. aprila 2026. godine, donijela je

ODLUKU
O PRENOSU PRAVA RASPOLAGANJA OPŠTINI DANILOVGRAD, RADI
OSTAVRIVANJA JAVNOG INTERESA, NA NEPOKRETNOSTIMA – KATASTARSKOJ
PARCELI BROJ 1083/57, 814/1 I 813

1. Vlada Crne Gore prenosi se pravo raspolaganja Opštini Danilovgrad, bez naknade, radi ostvarivanja javnog interesa -proširenja groblja Zuri koje pripada Mjesnoj zajednici Spuž i to:

- katastarskoj parceli broj 1083/57, u površini od 18.075 m² , iz lista nepokretnosti broj: 59 KO Grbe;

- katastarskoj parceli broj 814/1 u površini od 1.449 m² , iz lista nepokretnosti broj: 59 KO Grbe,

- katastarskoj parceli broj 813 u površini od 476 m² , iz lista nepokretnosti broj: 59 KO Grbe.

2. Ova odluka će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 11-011/26-1214/3

Podgorica, 2. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1100.

Na osnovu člana 17 stav 5 Zakona o računovodstvu („Službeni list CG”, broj 84/25), Ministarstvo finansija donijelo je

PRAVILNIK O BLIŽEM NAČINU VOĐENJA I SADRŽAJU REGISTRA PRUŽALACA RAČUNOVODSTVENIH USLUGA

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se bliži način vođenja i sadržaj Registra pružalaca računovodstvenih usluga.

Član 2

U Registru pružalaca računovodstvenih usluga (u daljem tekstu: Registar) se evidentiraju podaci o rješenjima o izdavanju, odnosno oduzimanju dozvola za pružanje računovodstvenih usluga koje izdaje Ministarstvo finansija (u daljem tekstu: Ministarstvo) u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo, osnovni podaci o pravnim licima, odnosno preduzetnicima koji su registrovani za pružanje računovodstvenih usluga i imaju dozvolu za pružanje računovodstvenih usluga (u daljem tekstu: pružalac računovodstvenih usluga), podaci o licu koje je odgovorno za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih iskaza klijenata, kao i podaci o profesionalnim zvanjima u oblasti računovodstva ili revizije koje imaju ova lica koja su zaposlena kod pružalaca računovodstvenih usluga, kao i podaci sa povezanim pravnim licima sa tim pružaocem.

Član 3

Registar se vodi kao jedinstvena, centralna baza podataka u koji se, evidentiraju podaci iz člana 2 ovog pravilnika.

Registar je javno dostupan.

Podaci iz stava 1 ovog člana vode se prema matičnom broju pružaoca računovodstvenih usluga.

Podaci iz Registra se redovno ažuriraju.

Obrada podataka u Registru vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Član 4

Registar sadrži:

- 1) osnovne podatke o pružaocu računovodstvenih usluga (poslovno ime i matični broj/PIB);
- 2) podatke o rješenju o izdavanju, odnosno oduzimanju dozvole za pružanje računovodstvenih usluga (broj i datum, bližu oznaku o tipu izdate dozvole);
- 3) podatke o licu odgovornom za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih iskaza klijenata, zaposlenom po osnovu ugovora o radu;
- 4) podatke o pravnim licima/preduzetnicima povezanim sa pružaocem računovodstvenih usluga;
- 5) podatke o broju pod kojim je pružalac računovodstvenih usluga upisan, odnosno brisan iz Registra, kao i o datumu i broju pod kojima su vršene promjene podataka u Registru;
- 6) podatke o profesionalnom usavršavanju lica odgovornog za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih iskaza klijenata.

Podaci o fizičkim licima iz stava 1 ovog člana su:

- 1) za državljane Crne Gore – ime, ime roditelja, prezime i JMB, broj lične karte;
- 2) za strane državljane – ime i prezime, broj pasoša i država izdavanja i/ili lični broj za stranca i/ili broj lične karte stranca u skladu sa propisima kojima se uređuju uslovi za ulazak, kretanje i boravak stranaca na teritoriji Crne Gore.

Pored podataka iz stava 2 ovog člana, za lice odgovorno za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih iskaza klijenata se u okviru Registra vode i podaci o stepenu i vrsti stručne spreme, profesionalnom zvanju koje posjeduje, broju i datumu akta o sticanju tog zvanja.

Podaci o pravnim licima iz stava 1 tačka 4 ovog člana su:

- 1) za domaća pravna lica – puno poslovno ime, adresa sjedišta i matični broj/PIB;
- 2) za strana pravna lica – puno poslovno ime, adresa sjedišta, broj pod kojim se to pravno lice vodi u matičnom registru i država u kojoj je to lice registrovano.

U Registar se upisuju i sve promjene podataka koje se vode u Registru.

Posebni dio Registra se odnosi na pužaoce računovodstvenih usluga iz država članica Evropske unije.

Član 5

Ministarstvo najkasnije u roku od sedam radnih dana od dana prijema zahtjeva za promjenu podataka vrši upis tražene promjene u Registru.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana dat je na Obrascu koji čini sastavni dio ovog pravilnika.

Član 6

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 11/3-430/26-11358/3

Podgorica, 24. aprila 2026. godine

Ministar,
mr **Novica Vuković**, s.r.

CRNA GORA

(organ državne uprave nadležan za poslove finansija)

**ZAHTJEV
ZA UPIS PROMJENE PODATAKA U REGISTAR PRUŽALACA RAČUNOVODSTVENIH
USLUGA**

1. Podaci o pravnom licu/preduzetniku:

Puno poslovno ime:

Skraćeni naziv:

Adresa sjedišta:

Broj i datum rješenja o izdavanju dozvole za pružanje računovodstvenih usluga:

PIB:

2. Vrsta promjene

(Označiti i opisati promjenu)

- Promjena sjedišta/adrese
- Promjena djelatnosti
- Promjena vlasničke strukture
- Promjena zakonskih zastupnika
- Promjena lica odgovornog za vođenje poslovnih knjiga
- Drugo:

3. Podaci nakon promjene

Novi podaci:

4. Osnov za promjenu

5. Priložena dokumentacija

- Izvod iz CRPS-a sa evidentiranom promjenom šifre djelatnosti/adrese sjedišta i sl.
 - Novi ugovor o zakupu poslovnog prostora
 - Izmijenjeni statut ili osnivački akt
 - Relevantna dokumentacija o licu odgovornom za vođenje poslovnih knjiga
 - Drugo:
-

6. Potpis ovlašćenog lica

Ime i prezime:

Potpis:

Datum:

1101.

Na osnovu člana 10 stav 5 Zakona o energetici („Službeni list CG“, br. 28/25 i 3/26), Ministarstvo energetike i rudarstva donijelo je

PRAVILNIK O BLIŽEM SADRŽAJU NACIONALNOG ENERGETSKOG I KLIMATSKOG PLANA I SMJERNICAMA ZA ODREĐIVANJE CILJEVA*

Član 1

Ovim pravilnikom se propisuje bliži sadržaj Nacionalnog energetskeog i klimatskog plana (u daljem tekstu: NECP) i smjernice za određivanje ciljeva koji se odnose na emisiju gasova sa efektom staklene baste, korišćenje energije iz obnovljivih izvora, energetske efikasnost, energetske sigurnos, unutrašnje energetske tržište, i istraživanje, inovacije i konkurentnost.

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju značenje utvrđeno zakonima kojima se uređuju energetika i klimatske promjene. Izuzetno od stava 1 ovog člana, pojedini izrazi se za potrebe ovog pravilnika koriste u sljedećem značenju:

- 1) **Nacionalni energetske i klimatske plan (NECP)** je planske dokument iz člana 10 Zakona o energetici, kojim se utvrđuju ciljevi, politike i mjere u oblasti energetike i klime;
- 2) **emisije gasova sa efektom staklene baste** su emisije gasova koji doprinose klimatskim promjenama, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast klimatskih promjena;
- 3) **energija iz obnovljivih izvora** je energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, u smislu zakona kojim se uređuje energetika ;
- 4) **energetske efikasnost** je odnos između ostvarenog učinka, usluge, robe ili energije i utrošene energije, u smislu zakona kojim se uređuje energetika ;
- 5) **energetske sigurnost** je sposobnost sistema da obezbijedi kontinuirano i pouzdano snabdijevanje energijom;
- 6) unutrašnje energetske tržište je tržište energije zasnovano na principima konkurencije, transparentnosti i nediskriminacije, u skladu sa pravnom tekovinom Evropske unije;
- 7) **istraživanje, inovacije i konkurentnost** su mjere i aktivnosti usmjerene na razvoj tehnologija i unapređenje energetske sektora.

Član 3

Nacionalni energetske i klimatske plan obuhvata naročito:

- ciljeve u oblastima dekarbonizacije, obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, energetske sigurnosti, unutrašnjeg energetske tržišta i istraživanja, inovacija i konkurentnosti;
- politike i mjere za ostvarivanje tih ciljeva;
- projekcije razvoja u navedenim oblastima;
- procjenu efekata politika i mjera;
- pregled investicionih potreba i drugih relevantnih elemenata.

Bliži sadržaj Nacionalnog energetskeog i klimatskeog plana dat je u Prilogu 1.

Član 4

Detaljne mjernice koje se koriste se za utvrđivanje ciljeva, kao i za definisanje politika i mjera, projekcija i procjenu njihovih efekata u okviru Nacionalnog energetskeog i klimatskeog plana date su u Prilogu 2.

Smjernice obuhvataju metodološke i analitičke osnove za određivanje ciljeva u skladu sa pravnom tekovinom Evropske unije.

Član 5

Prilozi 1 i 2 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Član 6

Praćenje sprovođenja Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana vrši se u skladu sa elementima, indikatorima i izvještajnim okvirima datim u Prilogu 1 ovog pravilnika.

Član 7

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

* U ovaj Pravilnik su prenesene:

- *Regulativa Komisije (EU) 2020/1208 o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i pregledu informacija koje države članice dostavljaju u skladu sa Uredbom (EU) 2018/1999;*
- *Regulativa Komisije (EU) 2022/2299 o strukturi, formatu, tehničkim pojedinostima i postupku za integrisane nacionalne energetske i klimatske izvještaje o napretku.*

Broj: 02/1-302/26-1256/3

Podgorica, 24. aprila 2026. godine

Ministar,
mr **Admir Šahmanović**, s.r.

BLIŽI SADRŽAJ NACIONALNOG ENERGETSKOG I KLIMATSKOG PLANA

I. Uredba Komisije (EU) 2020/1208 o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i pregledu informacija koje države članice dostavljaju u skladu sa Uredbom (EU) 2018/1999 (NECP sadržaj – Prilog 1)

EU odredba	Sadržaj EU odredbe	Nacionalna odredba
Article 1	Predmet	član 1
Article 2	Definicije	član 2
Article 3	Informacije koje se dostavljaju	član 3; Prilog 1
Article 4	Format i dostavljanje	Prilog 1
Article 5	Pregled informacija	Prilog 1
Annex I	Struktura i sadržaj NECP	Prilog 1
Annex II–...	Tehnički elementi i obrasci	Prilog 1

II. Uredba Komisije (EU) 2022/2299 o strukturi, formatu, tehničkim pojedinostima i postupku za integrisane nacionalne energetske i klimatske izvještaje o napretku (izvještavanje o napretku – Prilog 1 + njegovi podprilozi 1a–1w)

1. ČLANOVI UREDBE

EU odredba	Sadržaj EU odredbe	Nacionalna odredba
Article 1	Predmet	član 1
Article 2	Definicije	član 2
Article 3	Integrisani izvještaji o napretku	Prilog 1
Article 4	Koordinacija izvještavanja	Prilog 1
Article 5	Dostavljanje informacija	Prilog 1
Article 6	Politike i mjere	Prilog 1
Article 7	Dekarbonizacija	Prilog 1
Article 8	Energetska efikasnost	Prilog 1
Article 9	Energetska sigurnost	Prilog 1
Article 10	Unutrašnje energetske tržište	Prilog 1
Article 11	Istraživanje, inovacije i konkurentnost	Prilog 1
Article 12	Dodatni elementi	Prilog 1
Article 13	Format i tehničke specifikacije	Prilog 1
Article 14	Stupanje na snagu	završna odredba

2. ANEKSI: PRILOG 1 (PODPRILOZI 1a–1w)

EU Annex	Sadržaj	Nacionalna odredba
Annex I	Emisije GHG	Prilog 1a
Annex II	Uklanjanja emisija	Prilog 1b
Annex III	Obnovljivi izvori energije	Prilog 1c
Annex IV	Adaptacija	Prilog 1d
Annex V	Energetska efikasnost	Prilog 1e

EU Annex	Sadržaj	Nacionalna odredba
Annex VI	Energetska sigurnost	Prilog 1f
Annex VII	Unutrašnje tržište	Prilog 1g
Annex VIII	Regionalna saradnja	Prilog 1h
Annex IX	Politike i mjere	Prilog 1i
Annex X	Uticaji mjera	Prilog 1j
Annex XI	Uštede energije	Prilog 1k
Annex XII	Javni sektor	Prilog 1l
Annex XIII	Projekcije emisija	Prilog 1m
Annex XIV	Investicije	Prilog 1n
Annex XV	Prihodi od CO ₂	Prilog 1o
Annex XVI	Socijalni uticaji	Prilog 1p
Annex XVII	EE dodatno	Prilog 1q
Annex XVIII	Energetsko siromaštvo	Prilog 1r
Annex XIX	Indikatori siromaštva	Prilog 1s
Annex XX	Pravedna tranzicija	Prilog 1t
Annex XXI	Regionalne aktivnosti	Prilog 1u
Annex XXII	Praćenje preporuka	Prilog 1v
Annex XXIII	Višerazinski dijalog	Prilog 1w

TABLE OF CONCORDANCE

I. IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2020/1208

EU Provision	Content	National Provision
Article 1	Subject matter	Article 1
Article 2	Definitions	Article 2
Article 3	Information to be reported	Article 3; Annex 1
Article 4	Format and submission	Annex 1
Article 5	Review	Annex 1
Annex I	NECP structure	Annex 1
Annex II–...	Technical elements	Annex 1

II. IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2022/2299

Articles

EU Provision	Content	National Provision
Article 1	Subject matter	Article 1
Article 2	Definitions	Article 2
Article 3–13	Reporting obligations	Annex 1
Article 14	Entry into force	Final provision

EU Annex	Content	National Provision
Annex I	Greenhouse gas emissions	Annex 1a
Annex II	Greenhouse gas removals	Annex 1b
Annex III	Renewable energy	Annex 1c

Annex IV	Adaptation to climate change	Annex 1d
Annex V	Energy efficiency	Annex 1e
Annex VI	Energy security	Annex 1f
Annex VII	Internal energy market	Annex 1g
Annex VIII	Regional cooperation	Annex 1h
Annex IX	Policies and measures	Annex 1i
Annex X	Impacts of policies and measures	Annex 1j
Annex XI	Energy savings	Annex 1k
Annex XII	Public sector obligations	Annex 1l
Annex XIII	Emission projections	Annex 1m
Annex XIV	Investments	Annex 1n
Annex XV	Carbon pricing revenues	Annex 1o
Annex XVI	Social impacts	Annex 1p
Annex XVII	Additional energy efficiency reporting	Annex 1q
Annex XVIII	Energy poverty	Annex 1r
Annex XIX	Energy poverty indicators	Annex 1s
Annex XX	Just transition	Annex 1t
Annex XXI	Regional cooperation activities	Annex 1u
Annex XXII	Follow-up to Commission recommendations	Annex 1v
Annex XXIII	Multilevel climate and energy dialogue	Annex 1w

Napomena											
AEA (Annual Emission Allocation) predstavlja godišnju emisijsku kvotu utvrđenu prema Uredbi (EU) 2018/842.											
ESR sektori uključuju emisije iz sektora koji nijesu obuhvaćeni sistemom trgovine emisijama EU ETS.											
WEM scenario označava projekcije emisija uz postojeće politike i mjere.											
WAM scenario označava projekcije emisija uz dodatne politike i mjere.											
WOM scenario označava projekcije emisija bez sprovođenja mjera.											
t, t+5 i t+10 označavaju referentnu godinu izvještavanja i projekcije za narednih pet i deset godina.											
GWP predstavlja globalni potencijal zagrijavanja koji se koristi za preračunavanje emisija u ekvivalent ugljen-dioksida.											

Tabela 3.

Prilog 1a	Oznaka	Specifikacija	Opis	Jedinica	GWP	Godina	X-3	X-2	t	t+5	t+10
EMISIJE GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE	A			kt CO2 ekv.	AR4						
LULUCF projekcije (WEM)	B			kt CO2 ekv.	AR4						

LULUCF projekcije (WAM)	C			kt CO2 ekv.	AR4								
Napomena													
LULUCF označava sektor korišćenja zemljišta, promjene u korišćenju zemljišta i šumarstvo.													
Podaci u ovoj tabeli odnose se na emisije i uklanjanja gasova sa efektom staklene bašte iz sektora LULUCF u skladu sa Uredbom (EU) 2018/841.													
WEM scenario označava projekcije emisija i uklanjanja uz postojeće politike i mjere.													
WAM scenario označava projekcije emisija i uklanjanja uz dodatne politike i mjere.													
t, t+5 i t+10 označavaju referentnu godinu izvještavanja i projekcije za narednih pet i deset godina.													
GWP predstavlja globalni potencijal zagrijavanja koji se koristi za preračunavanje emisija i uklanjanja u ekvivalent ugljen-dioksida.													

Tabela 4.

Prilog 1a	Specifi kacija	Element izvještavanja	Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Sektor(i) na koje se odnosi	Opi s	Jedini ca	Korišć eni GWP	God ina	X-3	X-2	t	t+5	t+1 0
EMISIJE GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE		Cilj				kt CO2 ekv.	AR4						

Nacionalni cilj #1		Trenutni napredak				kt CO2 ekv.	AR4								
Nacionalni cilj #1		Predviđeni napredak – scenarij sa postojećim mjerama				kt CO2 ekv.	AR4								
Nacionalni cilj #1		Predviđeni napredak – scenarij sa dodatnim mjerama				kt CO2 ekv.	AR4								
Napomena															
Ova tabela služi za prikaz drugih nacionalnih ciljeva i objekta povezanih sa emisijama gasova sa efektom staklene bašte, utvrđenih u Integriranom nacionalnom energetsom i klimatskom planu.															
Kao nacionalni cilj/objektiv mogu se prikazati ukupni nacionalni ciljevi, sektorski ciljevi ili drugi indikatori dekarbonizacije.															
Kolona „Sektor(i) na koje se odnosi“ obuhvata naročito energetiku, saobraćaj, industriju, zgradarstvo, poljoprivredu, otpad i druge relevantne sektore.															
WEM scenario označava projekcije uz postojeće politike i mjere, a WAM scenario projekcije uz dodatne politike i mjere, kada je to primjenljivo na konkretni cilj ili indikator.															
t, t+5 i t+10 označavaju referentnu godinu izvještavanja i projekcije za narednih pet i deset godina.															
GWP predstavlja globalni potencijal zagrijavanja korišćen za preračunavanje emisija u ekvivalent ugljen-dioksida.															

Tabela 5.

Prilog 1b					
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>					
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	X-3	X-2
Bruto finalna potrošnja energije iz obnovljivih izvora	M	ktoe			
Bruto finalna potrošnja energije sa usklađivanjem za avijaciju	M	ktoe			
Ukupni RES udio	M	%			
Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora (sa normalizacijom)	M	GWh			
Ukupna bruto potrošnja električne energije	M	GWh			
Udio RES-E proizvodnje	M	%			
Brojilac RES-T sa multiplikatorima	M	ktoe			
Imenilac RES-T sa multiplikatorima	M	ktoe			
Udio RES-T potrošnje	M	%			
Brojilac RES-H&C	M	ktoe			
Imenilac RES-H&C	M	ktoe			
Od toga iskorišćena otpadna toplota i hladnoća putem mreža daljinskog grijanja/hlađenja	M	ktoe			
Udio RES-H&C	M	%			
Udio RES-H&C sa otpadnom toplotom i hladnoćom	M	%			
Energija iz obnovljivih izvora i iz otpadne toplote i hladnoće korišćena u daljinskom grijanju i hlađenju	M	ktoe			

Energija iz svih izvora korišćena za daljinsko grijanje i hlađenje	M	ktoe			
Udio energije iz obnovljivih izvora i iz otpadne toplote i hladnoće u daljinskom grijanju i hlađenju	M	%			
Statistički transferi / zajednički projekti / zajedničke šeme podrške – ukupan iznos koji se dodaje	M	ktoe			
Statistički transferi / zajednički projekti / zajedničke šeme podrške – ukupan iznos koji se oduzima	M	ktoe			

Tabela 6.

Prilog 1b					
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>					
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	X-3	X-2
Hidro	M	MW			
Od toga čista hidroenergija bez pumpanja	M	MW			
Od toga mješovita hidroenergija	M	MW			
Od toga pumpna hidroenergija	M	MW			
Geotermalna energija	M	MW			
Solarna energija	M	MW			
Od toga fotonaponska	M	MW			
Od toga fotonaponska < 30 kW	M (7)	MW			
Od toga krovna	M (7)	MW			
Od toga van mreže	M (7)	MW			

Od toga fotonaponska 30 kW – 1 000 kW	M (7)	MW			
Od toga krovna	M (7)	MW			
Od toga van mreže	M (7)	MW			
Od toga fotonaponska \geq 1 MW	M (7)	MW			
Od toga krovna	M (7)	MW			
Od toga van mreže	M (7)	MW			
Od toga koncentrisana solarna energija	M	MW			
Plima, talasi, okean	M	MW			
Vjetar	M	MW			
Od toga na kopnu	M	MW			
Od toga na moru	M	MW			
Biomasa (4) (5)	M	MW			
Od toga čvrsta goriva iz biomase (6)	M	MW			
Od toga biotečnosti	M	MW			
Od toga gasovita goriva iz biomase (6)	M	MW			
Površina solarnih kolektora	M	1 000 m ²			
Kapacitet postrojenja za tečna biogoriva	M	1 000 tona			
Od toga biobenzin	M	1 000 tona			
Od toga biodizel	M	1 000 tona			
Od toga bio-mlazni kerozin	M	1 000 tona			
Od toga druga tečna biogoriva	M	1 000 tona			
Relevantne informacije, u slučaju da razvoj instalisanog kapaciteta utiče na ukupne i sektorske putanje za obnovljivu energiju od 2021. do 2030. godine.	M				
Oznake					
X = godina izvještavanja; M = obavezno.					

Napomene					
(3) Kategorije koje se prijavljuju u ovoj tabeli zasnovane su na godišnjim energetske upitnicima Eurostata o obnovljivim izvorima i otpadu, prema Uredbi (EZ) br. 1099/2008 o energetske statistici.					
(4) Kako je definisano Direktivom (EU) 2018/2001: „biomasa” znači biorazgradivi dio proizvoda, otpada i ostataka biološkog porijekla iz poljoprivrede, uključujući biljne i životinjske materije, iz šumarstva i povezanih industrija, uključujući ribarstvo i akvakulturu, kao i biorazgradivi dio otpada, uključujući industrijski i komunalni otpad biološkog porijekla.					
(5) U slučaju miješanih čvrstih ili gasovitih goriva iz biomase ili biotečnosti, uzima se u obzir samo kapacitet koji odgovara biodijelu. Ako podaci o kapacitetu nijesu dostupni, treba dati procjenu zasnovanu na ulazima, efikasnosti, proizvodnji i satima punog opterećenja i za fosilna i za OIE goriva.					
(6) Kako je definisano članom 2 Direktive (EU) 2018/2001: „goriva iz biomase” znače gasovita i čvrsta goriva proizvedena iz biomase.					

(7) Ove vrijednosti prijavljuju se počev od 2022. godine.					
---	--	--	--	--	--

Tabela 7.

Prilog 1b					
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>					
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	X-3	X-2
Normalizovana proizvodnja iz hidroenergije	M	GWh			
Od toga normalizovana čista hidroenergija bez pumpanja	M	GWh			
Od toga normalizovana mješovita hidroenergija (samo dio proizvodnje bez pumpanja)	M	GWh			
Normalizovana proizvodnja iz vjetra	M	GWh			
Od toga normalizovana proizvodnja iz vjetra na kopnu	M (8)	GWh			
Od toga normalizovana proizvodnja iz vjetra na moru	M (8)	GWh			
Iz čistih biotečnosti, usklađene + neusklađene	M	GWh			
Od toga iz usklađenih čistih (nemiješanih) biotečnosti	M	GWh			
Od toga koje nijesu iz prehrambenih i krmnih kultura	M (8)	GWh			
Od toga iz prehrambenih i krmnih kultura	M (8)	GWh			

Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (8)	GWh			
Iz usklađenih miješanih biotečnosti, samo bio-dio	M	GWh			
Od toga koje nijesu iz prehrambenih i krmnih kultura	M (8)	GWh			
Od toga iz prehrambenih i krmnih kultura	M (8)	GWh			
Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (8)	GWh			
Iz biogasa umiješanog u mrežu	M	GWh			
Od toga usklađeno	M (8)	GWh			
Iz biogasa obračunatog prema električnoj energiji na osnovu sertifikata	M (8)	GWh			
Geotermalna energija	M	GWh			
Solarna fotonaponska energija	M	GWh			
Od toga fotonaponska < 30 kW	M (9)	GWh			
Od toga krovna	M (9)	GWh			
Od toga van mreže	M (9)	GWh			
Od toga fotonaponska 30 kW – 1 000 kW	M (9)	GWh			
Od toga krovna	M (9)	GWh			
Od toga van mreže	M (9)	GWh			
Od toga fotonaponska ≥ 1 MW	M (9)	GWh			
Od toga krovna	M (9)	GWh			
Od toga van mreže	M (9)	GWh			
Solarna toplotna energija	M	GWh			
Plima, talasi i okean	M	GWh			
Komunalni otpad (obnovljivi dio)	M	GWh			
Čvrsta biogoriva	M	GWh			
Od toga usklađeno	M (8)	GWh			
Iz čistog biogasa	M	GWh			
Od toga usklađeno	M (8)	GWh			

Relevantne informacije, u slučaju da razvoj bruto proizvodnje električne energije utiče na ukupne i sektorske putanje za obnovljivu energiju od 2021. do 2030. godine.	M				
Oznake					
X = godina izvještavanja; M = obavezno.					
Napomene					
(8) Ove vrijednosti prijavljuju se počev od 2021. godine.					
(9) Ove vrijednosti prijavljuju se počev od 2022. godine.					

Tabela 8.

Prilog 1b					
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>					
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	X-3	X-2
Finalna potrošnja energije iz obnovljivih izvora i goriva u industriji i drugim sektorima (domaćinstva, komercijalne i javne usluge, poljoprivreda i šumarstvo, ribarstvo i ostalo), isključujući transport	M	ktoe			
Drveni ugalj	M	ktoe			
Čisti biogas	M	ktoe			
Biogas umiješan u mrežu	M	ktoe			

Od toga usklađeno	M (10)	ktoe			
Biogas obračunat prema FEC u industriji i drugim sektorima na osnovu sertifikata	M (10)	ktoe			
Geotermalna energija (isključujući geotermalne toplotne pumpe)	M	ktoe			
Solarna toplotna energija	M	ktoe			
Obnovljivi dio komunalnog otpada	M	ktoe			
Čvrsta biogoriva, isključujući drveni ugalj	M	ktoe			
Od toga usklađeno	M (10)	ktoe			
Sve biotečnosti, usklađene i neusklađene	M	ktoe			
Od toga samo usklađene biotečnosti	M	ktoe			
Od toga koje nijesu iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (10)	ktoe			
Proizvodnja toplote iz obnovljivih goriva	M	ktoe			
Geotermalna energija (isključujući geotermalne toplotne pumpe)	M	ktoe			
Solarna toplotna energija	M	ktoe			
Komunalni otpad – obnovljivi dio	M	ktoe			
Čvrsta biogoriva	M	ktoe			
Od toga usklađeno	M (10)	ktoe			
Iz čistog biogasa	M	ktoe			
Od toga usklađeno	M (10)	ktoe			
Iz biogasa umiješanog u mrežu	M	ktoe			
Od toga usklađeno	M (10)	ktoe			
Iz biogasa obračunatog prema proizvodnji toplote na osnovu sertifikata	M	ktoe			

Sve čiste biotečnosti, usklađene i neusklađene	M	ktoe			
Od toga samo usklađene čiste biotečnosti	M	ktoe			
Od toga koje nijesu iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (10)	ktoe			
Miješane biotečnosti, usklađene, samo bio-dio	M	ktoe			
Od toga koje nijesu iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga iz prehrambenih i krmnih kultura	M (10)	ktoe			
Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (10)	ktoe			
Iz vodonika obnovljivog porijekla	M (10)	ktoe			
Iz RFNBOs	M (10)	ktoe			
Ambijentalna toplota (uhvaćena toplotnim pumpama, osim geotermalnih toplotnih pumpi)	M	ktoe			
Od toga vazduh-vazduh	M	ktoe			
Od toga vazduh-voda	M	ktoe			
Od toga reverzibilne vazduh-vazduh	M	ktoe			
Od toga reverzibilne vazduh-voda	M	ktoe			
Od toga otpadni vazduh-vazduh	M	ktoe			
Od toga otpadni vazduh-voda	M	ktoe			
Od toga voda-vazduh	M	ktoe			
Od toga voda-voda	M	ktoe			
Geotermalna energija uz upotrebu toplotnih pumpi	M	ktoe			
Od toga zemlja-vazduh	M	ktoe			

Od toga zemlja-voda	M	ktoe			
Obnovljivo hlađenje	M (10)	ktoe			
Od toga pojedinačni sistemi hlađenja kapaciteta većeg ili jednakog 1,5 MW	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			
Od toga pojedinačni sistemi hlađenja kapaciteta ispod 1,5 MW	M (10)	ktoe			
Hlađenje prostora u stambenom sektoru	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			
Hlađenje prostora u tercijarnom sektoru	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			
Procesno hlađenje	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			
Drugi pojedinačni sistemi hlađenja	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			
Daljinsko hlađenje	M (10)	ktoe			
Od toga iz hlađenja pogonjenog obnovljivom toplotom (apsorpcija i adsorpcija)	M (10)	ktoe			

Relevantne informacije, u slučaju da razvoj finalne potrošnje energije za grijanje i hlađenje utiče na ukupne i sektorske putanje za obnovljivu energiju od 2021. do 2030. godine.	M				
Oznake					
X = godina izvještavanja; M = obavezno.					
Napomene					
(10) Ove vrijednosti prijavljuju se počev od 2021. godine.					

Tabela 9.

Prilog 1b							
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>							
Tehnologija obnovljive energije	Specifikacija	Jedinica (obim)	X-3	X-2	Jedinica (ušteta GHG) (14)	X-3	X-2
Biogoriva u transportu (11)							
Tečna biogoriva u drumskom saobraćaju	M	ktoe					
Tečna biogoriva u željezničkom saobraćaju	M	ktoe					
Tečna biogoriva u drugim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
Gasovita biogoriva u drumskom saobraćaju	M	ktoe					

Gasovita biogoriva u željezničkom saobraćaju	M	ktoe					
Gasovita biogoriva u drugim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
Goriva koja nijesu iz biomase i mogu se računati za transport							
Vodonik obnovljivog porijekla	M	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u pomorskom sektoru	M (15)	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u avijacijskom sektoru	M (15)	ktoe					
Obnovljiva goriva nebiološkog porijekla (RFNBOs)	M	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u pomorskom sektoru	M (15)	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u avijacijskom sektoru	M (15)	ktoe					
Reciklirana ugljenična goriva	M	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u pomorskom sektoru	M (15)	ktoe					
Od toga u članu 27.2(c) – u avijacijskom sektoru	M (15)	ktoe					
USKLAĐENA biogoriva u transportu (12)							
Sva usklađena biogoriva u svim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
Aneks IX (svi vidovi saobraćaja)	M	ktoe					
Od toga član 27.2(c) – u pomorskom sektoru	M (15)	ktoe					
Od toga član 27.2(c) – u avijacijskom sektoru	M (15)	ktoe					

Po sirovini (svi vidovi)							
Dio A							
Od toga Dio A u pomorskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					
Od toga Dio A u avijacijskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					
Dio A po sirovini (svi vidovi)							
(a)	M	ktoe					
(b)	M	ktoe					
(c)	M	ktoe					
(d)	M	ktoe					
(e)	M	ktoe					
(f)	M	ktoe					
(g)	M	ktoe					
(h)	M	ktoe					
(i)	M	ktoe					
(j)	M	ktoe					
(k)	M	ktoe					
(l)	M	ktoe					
(m)	M	ktoe					
(n)	M	ktoe					
(o)	M	ktoe					
(p)	M	ktoe					
(q)	M	ktoe					
Dio B	M	ktoe					
Od toga Dio B u pomorskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					
Od toga Dio B u avijacijskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					

Dio B po sirovini (svi vidovi)	M	ktoe					
(a)	M	ktoe					
(b)	M	ktoe					
Član 26(1) – iz prehrambenih i krmnih kultura	M	ktoe					
Od toga koje NIJESU visokog ILUC rizika	M (15)	ktoe					
Druga usklađena biogoriva	M	ktoe					
Od toga u pomorskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					
Od toga u avijacijskom sektoru (član 27.2(c))	M (15)	ktoe					
Obnovljiva električna energija u mreži korišćena u sektoru transporta							
Sva električna energija u transportu	M	ktoe					
Sva električna energija u drumskom saobraćaju	M	ktoe					
OE u drumskom saobraćaju	M	ktoe					
Ne-OE u drumskom saobraćaju	M	ktoe					
Sva električna energija u željezničkom saobraćaju	M	ktoe					
OE u željezničkom saobraćaju	M	ktoe					
Ne-OE u željezničkom saobraćaju	M	ktoe					
Sva električna energija u svim drugim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
OE u svim drugim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
Ne-OE u svim drugim vidovima saobraćaja	M	ktoe					
Relevantne informacije, u slučaju da razvoj finalne potrošnje energije za transport utiče na ukupne i sektorske putanje za	M						

obnovljivu energiju od 2021. do 2030. godine.							
Oznake							
X = godina izvještavanja; M = obavezno.							
Napomene							
(11) Ovo uključuje sva biogoriva, usklađena i neusklađena, čista biogoriva i odgovarajući dio miješanih biogoriva, druga obnovljiva goriva, vodonik i sintetička goriva obnovljivog porijekla u transportu.							
(12) Ovo uključuje samo usklađena biogoriva i goriva iz biomase (članovi 29 i 30 Direktive (EU) 2018/2001), čista i odgovarajući obnovljivi dio miješanih goriva korišćenih u transportu.							
(13) Učinak uštede gasova sa efektom staklene bašte prijavljuje se za ukupan iznos održivih biogoriva. Podaci se mogu prijaviti detaljnije i, u tom slučaju, ako informacije ne mogu biti pružene zbog povjerljivosti, država članica uključuje „C” za odgovarajuću kategoriju.							
(14) Navesti jedinicu u kojoj je izražen učinak uštede gasova sa efektom staklene bašte.							

sa članom 5 Pariskog sporazuma, primjenljive na području sječe, radi očuvanja i povećanja zaliha i ponora ugljenika, te pruža dokaz da prijavljene emisije iz LULUCF sektora ne prelaze uklanjanja.											
(21) Ove vrijednosti prijavljuju se počev od 2021. godine.											

Tabela 11.

Prilog 1b									
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>									
Putanja ili cilj	Opis	Cilj (22)	Ciljna godina	Napredak prema cilju/objektivu	Pokazatelj napretka (ako je primjenljivo) (23)	Naziv pokazatelja za praćenje napretka (24)	Jedinica	X-3	X-2

izvještavanje određuju se na osnovu nacionalnih ciljeva ili targeta.									
(24) Država članica upućuje na baznu godinu i vrijednost, prema potrebi, ako to pomaže u prikazu napretka.									

Tabela 12.

Prilog 1b	
<i>UKLANJANJA GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE</i>	
Kada je primjenljivo, navesti informacije o procjeni podrške električnoj energiji iz obnovljivih izvora koju države članice sprovode u skladu sa članom 6(4) Direktive (EU) 2018/2001 (25)	Specifikacija
	Miap
Oznake	
Miap = obavezno ako je primjenljivo.	
Napomene	
(25) Države članice navode reference na relevantne politike i mjere.	

Tabela 13.

Prilog 1c		
<i>OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE</i>		
Ciljevi adaptacije u integriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima	Specifikacija	Odgovor
Da li su ciljevi adaptacije u skladu sa članom 4 uključeni u integrirani nacionalni energetske i klimatske plan? (1)	M	
Da li će naredno dostavljanje integriranog nacionalnog energetske i klimatske plana uključiti ciljeve adaptacije? (1)	V	
Ako su ciljevi adaptacije uključeni u integrirani nacionalni energetske i klimatske plan ili u planirano dostavljanje integriranog nacionalnog energetske i klimatske plana, navesti pregled tih ciljeva.	V	
Ako je dostupno, navesti druge dokumente koji sadrže ciljeve adaptacije relevantne za ostvarivanje ciljeva i targeta Energetske unije i dugoročnih obaveza Unije u pogledu smanjenja emisija GHG u skladu sa Pariskim sporazumom, uključujući datum usvajanja i link ka dokumentu.	V	
Oznake		
M = obavezno; V = dobrovoljno.		
Napomene		
(1) Države članice biraju jednu od sljedećih opcija: Da; Ne.		

Tabela 14.

Prilog 1c			
<i>OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE</i>			
Informacije o adaptaciji koje mogu uticati na ostvarivanje ciljeva i targeta Energetske unije i dugoročnih obaveza Unije u pogledu smanjenja emisija GHG prema Pariskom sporazumu	Dimenzija	Specifikacija	Odgovor
Nacionalne okolnosti			
1. Ranjivosti, uključujući adaptivne kapacitete (utvrđene u integrisanom nacionalnom energetsom i klimatskom planu i/ili u drugim dokumentima navedenim u Tabeli 1 – navesti reference), koje su relevantne za izabranu dimenziju Energetske unije.	Dekarbonizacija: emisije i uklanjanja GHG	M	
	Dekarbonizacija: obnovljiva energija	Miap	
	Energetska efikasnost	Miap	
	Energetska sigurnost	Miap	
	Unutrašnje energetske tržište	Miap	
	Istraživanje, inovacije i konkurentnost	Miap	
1.(a) Kada je relevantno i dostupno, navesti informacije o ranjivostima, uključujući adaptivne kapacitete, iz polja 1, razvrstane po ranjivoj grupi. (2)	Dekarbonizacija: emisije i uklanjanja GHG	V	
	Dekarbonizacija: obnovljiva energija	V	
	Energetska efikasnost	V	
	Energetska sigurnost	V	
	Unutrašnje energetske tržište	V	

	Istraživanje, inovacije i konkurentnost	V	
2. Rizik od mogućih budućih uticaja (utvrđen u integrisanom nacionalnom energetske i klimatskom planu i/ili u drugim dokumentima navedenim u Tabeli 1 – navesti reference), koji su relevantni za izabranu dimenziju Energetske unije.	Dekarbonizacija: emisije i uklanjanja GHG	M	
	Dekarbonizacija: obnovljiva energija	Miap	
	Energetska efikasnost	Miap	
	Energetska sigurnost	Miap	
	Unutrašnje energetske tržište	Miap	
	Istraživanje, inovacije i konkurentnost	Miap	
Strategije i planovi			

Tabela 15.

Prilog 1d					
<i>PRILAGOĐAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA</i>					
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Pokazatelj	X-3 (4)	X-2
Definicija doprinosa uštedi za 2030. godinu (1)	M	n/p			
Opis doprinosa za 2030. godinu i indikativne putanje od 2021. do 2030. godine	M	n/p			
Vrijednost doprinosa uštedi za 2030. godinu	M				
Pretvaranje u apsolutni nivo PEC	M	ktoe			
Pretvaranje u apsolutni nivo FEC	M	ktoe			
Napredak prema indikativnoj putanji 2021–2030 za PEC (2)	M	ktoe			

Napredak prema indikativnoj putanji 2021–2030 za FEC (2)	M	ktoe			
Bazni nivo BDP-a, ako je doprinos postavljen kao cilj intenziteta	Miap	milion eura, ulančani volumeni (3)			
Opšti komentari o nacionalnom doprinosu i indikativnoj putanji za primarnu i finalnu potrošnju energije (4)	V				
Oznake					
X = godina izvještavanja; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno.					
Napomene					
(1) Države članice biraju jednu od sljedećih opcija: primarna potrošnja energije; finalna potrošnja energije; uštede primarne energije; uštede finalne energije; energetska intenzitet.					
(2) PEC i FEC prema Eurostat indikatorima kompletnih energetske bilansa [nrg_bal_c] – primarna i finalna potrošnja energije (Europe 2020-2030). Vidjeti definicije PEC i FEC kao pokazatelja praćenja Direktive o energetske efikasnosti u najnovijoj verziji Vodiča za energetske bilanse na internet stranici Eurostata (poglavlje „Complementing indicators“).					
(3) Referentna godina 2015 (po kursevima iz 2015. godine).					
(4) Države mogu dati dodatno objašnjenje o nacionalnom doprinosu i indikativnoj putanji za primarnu i finalnu potrošnju energije, uključujući metodologiju na kojoj se zasnivaju.					

uključuju, na primjer, zgrade koje koriste lokalne ili regionalne vlasti (npr. uzete u zakup ili najam) i zgrade koje su u vlasništvu centralne, regionalne ili lokalne vlasti, ali ih one nužno ne koriste.																					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 17.

Prilog 1d
<i>PRILAGOĐAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA</i>

<p>(13) Površina poda koja se koristi kao referentna veličina za procjenu energetske svojstava zgrade, izračunata kao zbir korisnih podnih površina prostora unutar omotača zgrade određenih za procjenu energetske svojstava.</p>									
<p>(14) Stopa obnove odnosi se na kumulativnu zahvaćenu površinu poda zgrada [m²] svih zgrada koje su prošle energetske obnove u kalendarskoj godini X-3 ili X-2, za različite dubine obnove, podijeljenu ukupnom površinom poda [m²] fonda zgrada u istom periodu. Dubine obnove mogu se definirati kao „laka“ ($3\% \leq x \leq 30\%$ ušteda), „srednja“ ($30\% < x \leq 60\%$ ušteda) i „dubinska“ (obnova koja zgradu ili njen dio transformiše: (a) prije 1. januara 2030. u zgradu gotovo nulte energije; (b) od 1. januara 2030. u zgradu sa nultim emisijama). Ukupna stopa energetske obnove definiše se kao zbir svih stopa obnove obuhvaćenih dubina. Definicija zgrada gotovo nulte energije (NZEB) prema službenim nacionalnim definicijama kojima se prenosi član 9 Direktive 2010/31/EU.</p>									

<p>(15) Preporuka Komisije (EU) 2019/786 o obnovi zgrada pojašnjava da se član 2a(1)(e) Direktive 2010/31/EU odnosi na sve javne zgrade, a ne samo na zgrade javnih tijela koje su u vlasništvu i koje koristi centralna vlast.</p>									
<p>(16) Ekvivalentna stopa dubinske obnove izjednačava/ponderiše stopu obnove na nivou dubinske obnove i može se izračunati formulom: Ekvivalentna stopa dubinske obnove = [(dubina lake obnove)*(stopa lake obnove) + (dubina srednje obnove)*(stopa srednje obnove) + (dubina dubinske obnove)*(stopa dubinske obnove)]/(dubina dubinske obnove) – svi faktori u %.</p>									

(18) Ako je cilj/objektiv kvantifikovan, država članica daje indikaciju napretka, sa najnovijim raspoloživim informacijama. Pokazatelji za izvještavanje određuju se na osnovu nacionalnih ciljeva ili targeta.								
(19) Države članice upućuju na baznu godinu i vrijednost, prema potrebi, ako to pomaže u prikazu napretka.								

Tabela 19.

Prilog 1d		
<i>PRILAGOĐAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA</i>		
	Specifikacija	Opis
Molimo opišite kako je napredak prema prekretnicama iz dugoročne strategije obnove doprinio ostvarivanju ciljeva energetske efikasnosti Unije u skladu sa Direktivom 2012/27/EU	M	
Oznake		
M = obavezno.		
Napomene		

Tabela 20.

Prilog 1d			
<i>PRILAGODAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA</i>			
Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Opis	Napredak prema cilju/objektivu (20)	Očekivani uticaji postavljenog cilja (21)
Miap	Miap	Miap	Miap
Nacionalni cilj/objektiv 1			
Nacionalni cilj/objektiv 2			
Dodati dodatne redove po potrebi			
Oznake			
Miap = obavezno ako je primjenljivo.			
Napomene			
(20) Države članice daju ažuriranje napretka ostvarenog do trenutnog stanja. Ako su ciljevi postavljeni, treba dati pregled glavnih aktivnosti i ostvarenih			

Smanjenje zavisnosti od uvoza energije iz trećih zemalja									
	Energetska zavisnost od trećih zemalja po vrsti goriva (10)	Procenat	Ukupno						
			Ugalj						
			Prirodni gas						
			Druga fosilna goriva i otpad						
			Nafta i naftni proizvodi						
			Sagorivi obnovljivi izvori (biogoriva)						
			Električna energija i toplota (uključujući nuklearnu)						
Razvoj sposobnosti suočavanja sa ograničenim ili prekinutim snabdijevanjem energentom (11)									
	Otpornost elektroenergetskog sistema	Sati	LOLE (Loss of load expectation) (12)						

<p>(11) Države članice treba da prijave podatke iz najnovije procjene adekvatnosti izrađene za relevantnu godinu. Na primjer, treba da prijave LOLE za godinu X-1 kako je procijenjen u godini X-1, X-2 ili ranije. Godina u kojoj je procjena adekvatnosti resursa sprovedena prijavljuje se pod „Metodološke napomene”. Vidjeti i napomenu (5).</p>									
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>(12) Izračunava se u skladu sa zahtjevima Uredbe (EU) 2019/941 o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i Uredbe (EU) 2019/943 o unutrašnjem tržištu električne energije. Posebnu metodologiju utvrđuje Agencija za saradnju energetske regulatora u Aneksu I svoje odluke o metodologiji za izračunavanje vrijednosti izgubljenog opterećenja, troška novog ulaska i standarda pouzdanosti.</p>									
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>(13) Izračunava se u skladu sa zahtjevima Aneksa II Uredbe (EU) 2017/1938 o mjerama za zaštitu sigurnosti snabdijevanja gasom. Pravilo N-1 izračunava tehnički kapacitet preostale infrastrukture u slučaju prekida najvećeg pojedinačnog elementa gasne infrastrukture, procjenjujući da li on može zadovoljiti potrebe za gasom jednake danu izuzetno visoke potražnje koji se javlja sa vjerovatnoćom jednom u 20 godina.</p>									
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 23.

Prilog 1e						
<i>ENERGETSKA EFIKASNOST</i>						
Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Pokazatelj(i)/prekretnica(e)	Ciljna godina	Opis pokazatelja/prekretnice (14)	Napredak prema cilju/objektivu (15)	Pojedinosti o strategiji praćenja (16)	Upućivanje na procjene i prateće tehničke izvještaje
M	M	Miap	M	M	V	V
Nacionalni cilj/objektiv 1						
Nacionalni cilj/objektiv 2						
Nacionalni cilj/objektiv 3						
Dodati dodatne redove po potrebi						
Oznake						
M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno.						
Napomene						

(14) Države članice daju pojedinosti o pokazateljima/prekretnicama i obrazlažu zašto su oni odabrani za prikaz napretka prema cilju.						
(15) Države članice daju kvalitativne informacije radi sažimanja trenutnog statusa pokazatelja (na primjer da li je napredak na dobrom putu, već ostvaren, propušten, odložen i sl.).						
(16) Pojedinosti o tome kako se pokazatelj prati, na primjer putem skupa pokazatelja, stručne revizije, panela, posebne metodologije i slično.						

Tabela 24.

Prilog 1f						
<i>ENERGETSKA SIGURNOST</i>						
Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Jedinica	Godina	Ciljna vrijednost 2030	X-3	X-2	
		M	M	Miap		

Nominalni prenosni kapacitet u odnosu na instalisani proizvodni kapacitet	%					
Nominalni prenosni kapacitet u odnosu na vršno opterećenje	%					
Nominalni prenosni kapacitet u odnosu na instalisani kapacitet iz obnovljivih izvora	%					
Prosječne ili apsolutne satne razlike cijena za tržišta dan unaprijed (za svaku intra-EU granicu) (1)	EUR/MWh					
Granica 1	EUR/MWh					
Granica 2	EUR/MWh					
Dodati dodatne redove po potrebi	EUR/MWh					
Oznake						
X = godina izvještavanja; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo						
Napomene						
(1) Razlike cijena na tržištu dan unaprijed koje izračunava i objavljuje ACER u godišnjem Market Monitoring Report-u mogu se koristiti.						

tabelarnog formata.										
(4) „Tehnologije čiste energije i niskouglenične tehnologije” uključuju sve tehnologije obuhvaćene SET Planom.										

Tabela 27.

Prilog 1g							
<i>UNUTRAŠNJE ENERGETSKO TRŽIŠTE</i>							
Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Jedinica	Specifikacija	Godina	Ciljna vrijednost/godina	X-3	X-2	Opšti komentari
Javna potrošnja na I&I							
Ukupna godišnja javna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i niskougleničnim tehnologijama	milion EUR	Miap					
Ukupna godišnja javna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i niskougleničnim tehnologijama, kao procenat ukupne javne I&I potrošnje	%	Miap					
Ukupna godišnja javna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i	%	Miap					

niskougljeničnim tehnologijama, kao procenat godišnjeg BDP-a							
Privatna potrošnja na I&I							
Ukupna godišnja privatna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i niskougljeničnim tehnologijama	milion EUR	V					
Ukupna godišnja privatna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i niskougljeničnim tehnologijama, kao procenat ukupne privatne I&I potrošnje	%	V					
Ukupna godišnja privatna I&I potrošnja u tehnologijama čiste energije i niskougljeničnim tehnologijama, kao procenat godišnjeg BDP-a	%	V					
Drugi nacionalno postavljeni ciljevi i targeti							
Nacionalni cilj/objektiv 1		Miap					
Nacionalni cilj/objektiv 2		Miap					
Dodati dodatne redove po potrebi		Miap					
Oznake							
X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno.							
Napomene							

(5) „Tehnologije čiste energije i niskougljenične tehnologije” uključuju sve tehnologije obuhvaćene SET Planom. Države članice daju nacionalne ciljeve za ukupnu javnu i, gdje je dostupno, privatnu potrošnju na istraživanje i inovacije u vezi sa tehnologijama čiste energije, kao i za razvoj troškova i performansi tehnologija. Po potrebi uključuju odvojene ciljeve koji obuhvataju javnu i privatnu potrošnju, ciljeve usmjerene na tehnologije, razvoj performansi i slično.							
---	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 28.

Prilog 1g					
<i>UNUTRAŠNJE ENERGETSKO TRŽIŠTE</i>					
Naziv nacionalnog cilja/objektiva	Opis	Podržani prioritet I&I Energetske unije (7)	Podržane tehnologije čiste energije / niskougljenične tehnologije (8)	Napredak prema cilju/objektivu (9)	Očekivani uticaji postavljenog cilja (10)
Miap	Miap	V	V	Miap	Miap
Nacionalni cilj/objektiv 1					
Nacionalni cilj/objektiv 2					
Dodati dodatne redove po potrebi					
Oznake					

Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno.					
Napomene					
<p>(6) „Tehnologije čiste energije i niskougljenične tehnologije” uključuju sve tehnologije obuhvaćene SET Planom. Države članice daju nacionalne ciljeve za ukupnu javnu i, gdje je dostupno, privatnu potrošnju na istraživanje i inovacije u vezi sa tehnologijama čiste energije, kao i za razvoj troškova i performansi tehnologija. Po potrebi uključuju odvojene ciljeve koji obuhvataju javnu i privatnu potrošnju, ciljeve usmjerene na tehnologije, razvoj performansi i slično.</p>					

(7) Države članice mogu izabrati jedan ili više prioriteta sa liste dostupne u elektronskoj verziji tabelarnog formata.					
(8) Države članice mogu izabrati jednu ili više tehnologija sa liste dostupne u elektronskoj verziji tabelarnog formata.					
(9) Države članice daju ažuriranje napretka ostvarenog do trenutnog stanja. Ako su ciljevi postavljeni, treba dati pregled glavnih aktivnosti i ostvarenih prekretnica. Ako ciljevi nijesu postavljeni, treba dati ažuriranje o tome da li su ciljevi u međuvremenu postavljeni i opis tih ciljeva.					
(10) Države članice opisuju očekivane uticaje postavljenih ciljeva i njihov vremenski okvir.					

<p>(11) Država članica opisuje sve dugoročne planove za mjere dekarbonizacije u industrijskom sektoru. Treba uključiti elemente kao što su energetska efikasnost, hvatanje i skladištenje ugljenika, elektrifikacija i druge tehnologije koje će doprinijeti dekarbonizaciji. Treba navesti prekretnice, ciljeve i vremenski okvir, kao i pokazatelj razmatranih tehnologija i očekivane primjene.</p>								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>(1) Države članice opisuju sve ciljeve ili objekte u oblasti konkurentnosti. Oni mogu uključivati ciljeve povezane sa: patentima i istraživačkim publikacijama; aspektima lanca vrijednosti kao što su prekretnice i ciljevi u novim oblastima zapošljavanja, osnivanju i rastu kompanija u određenim energetske sektorima; globalnim ili unutrašnjim/domaćim tržištem, kao što su međunarodna/nacionalna penetracija tehnologija i obim trgovine (promjene u uvozu i/ili izvozu) na evropskom i globalnom nivou.</p>								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 31.

Prilog 1h						
NACIONALNI CILJEVI ZA POSTEPENO UKIDANJE SUBVENCIJA ZA ENERGIJU, NAROČITO ZA FOSILNA GORIVA						
Tabela 1						
Napredak ka nacionalnim ciljevima za postepeno ukidanje subvencija za energiju, naročito za fosilna goriva (1)						
Nacionalni cilj(evi) ili plan(ovi) utvrđeni za postepeno ukidanje subvencija za energiju, naročito za fosilna goriva	Opis	Ciljna godina (2)	Ključne etape (3)	Napredak ka cilju (4)	Koraci za obezbjeđivanje da postepeno ukidanje ne utiče na napore za smanjenje energetske siromaštva (5)	Opšti komentari
M	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	V
Nacional cilj/plan 1						
Nacional cilj/plan 2						
Nacional cilj/plan 3						
Dodati dodatne redove, po potrebi						
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno

Napomene									
Napomene: M = obavezno; M iap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno									
Napomene: M = obavezno; M iap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno									
Napomene:									

Tabela 32.

Prilog 1i										
NAPREDAK U SPROVOĐENJU NACIONALNIH POLITIKA I MJERA										
Tabela 1										
Ključne karakteristike i napredak u sprovođenju politika i mjera										
Broj politike ili mjere	Broj politike ili mjere u NECP-u,	Naziv politike ili mjere	Pojedinač na ili grupisana	Ako je riječ o grupisanoj politici ili	Relevant cilj(s), target(s) or contribution(Geografska pokrivenost (2)	Pogođeni sektor(i) (3)	Objective (4)	Quantified cilj (5)	Short description

Tabela 33.

Prilog 1i													
NAPREDAK U SPROVOĐENJ U NACIONALNI H POLITIKA I MJERA													
Tabela 2													
Tabela 2													
	Procje na doprin osa politik a ili mjera ka ostvare nju klimat sko neutral ne politik e EU u skladu	Vrsta instrum enta politike ((6))	Politike Unije koje su dovele do sprovod enja politike ili mjere	Politike Unije koje su dovele do sprovod enja politike ili mjere	Politike Unije koje su dovele do sprovod enja politike ili mjere	Status sprovod enja ((9))	Period sprovod enja	Period sprovod enja	Subjekt i odgovor ni za sprovod enje politike ((10))	Subjekt i odgovor ni za sprovod enje politike ((10))	Indika tors used to monito r and evalua te napred ak over time ((11))	Indika tors used to monito r and evalua te napred ak over time ((11))	Indika tors used to monito r and evalua te napred ak over time ((11))

	<p>s ciljem iz člana 2(1) Uredbe 2021/1119 i ka ostvarenju dugoročne strategije iz člana 15 Uredbe (EU) 2018/1999</p>												
	<p>Procjena doprinosa politika ili mjera ka ostvarenju</p>	<p>Vrsta instrumenta politike ((6))</p>	<p>Politika Unije ((7))</p>	<p>Drugo</p>	<p>Relevantna odredba ((8))</p>	<p>Status sprovođenja ((9))</p>	<p>Početak</p>	<p>Finish</p>	<p>Type</p>	<p>Name</p>	<p>Opis</p>	<p>Godina</p>	<p>Vrijednost</p>

(14)								
(15)								
(16)								
(17)								
(18)								

Tabela 35.

Prilog 1i			
NAPREDAK U SPROVOĐENJU NACIONALNIH POLITIKA I MJERA			
Tabela 4			
Tabela 4			
Izveštavanje specifično za dimenziju	Izveštavanje specifično za dimenziju	Izveštavanje specifično za dimenziju	Izveštavanje specifično za dimenziju
Pogodeni vektor(i) ((15))	Podržani prioritet istraživanja i inovacija Energetske unije ((16))	Podržane tehnologije čiste energije / niskougljениčne tehnologije ((17))	Podržani sektori ((18))
Miap	M	M	Miap
Napomene (nastavak):	Napomene (nastavak):	Napomene (nastavak):	Napomene (nastavak):
Napomene			
(15)			
(16)			

(17)			
(18)			

Tabela 36.

Prilog 1i										
NAPREDAK U SPROVOĐENJU NACIONALNIH POLITIKA I MJERA										
Tabela 2										
Dostupni rezultati ex-ante i ex-post procjena efekata pojedinačnih ili grupisanih politika i mjera na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (6)										
Broj politike ili mjere	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena
Broj politike ili mjere	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god)	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god)	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god)	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god)	Objašnjenje osnove za procjenu	Dokumentacija/izvor procjene, ako je dostupan (navesti vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	Godina na koju se proizvodnja odnosi (7)	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god) (8)	Objašnjenje osnove za procjenu	Dokumentacija/izvor procjene, ako je dostupan (navesti vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)

Broj politike ili mjere	t	t + 5	t + 10	t + 15	Objašnjen je osnove za procjenu	Dokumentacija/i zvor procjene, ako je dostupan (navesti veb-vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	Godina na koju se proizvodnja odnosi (7)	Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (ktoe/god) (8)	Objašnjen je osnove za procjenu	Dokumentacija/i zvor procjene, ako je dostupan (navesti veb-vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)
V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
PAM 1										
PAM 2										
Dodati dodatne redove, po potrebi										
Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine. Napomene:	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine.	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine. Napomene:

Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:		Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	
Napome ne										
Napomen e:										

Prilog 1i										
NAPREDAK U SPROVOĐENJU NACIONALNIH POLITIKA I MJERA										
Tabela 3										
Dostupni rezultati ex-ante i ex-post procjena efekata pojedinačnih ili grupisanih politika i mjera na energetske efikasnost (9)										
Broj politike ili mjere	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-ante procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena	Ex-post procjena
Broj politike ili mjere	Smanjen je energije (ktoe/god	Smanjen je energije (ktoe/god	Smanjen je energije (ktoe/god	Smanjen je energije (ktoe/god	Objašnje nje osnove za procjenu	Dokumentacija/ izvor procjene, ako je dostupan (navesti veb- vezu ka	Godina na koju se smanjenj	Smanjen je energije (ktoe/god , finalna	Objašnje nje osnove za procjenu	Dokumentacija/ izvor procjene, ako je dostupan (navesti veb- vezu ka

	, finalna energija)	, finalna energija)	, finalna energija)	, finalna energija)		izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	e odnosi (10)	energija) (11)		izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)
Broj politike ili mjere	t	t + 5	t +10	t + 15	Objašnjen je osnove za procjenu	Dokumentacija/i zvor procjene, ako je dostupan (navesti vebevezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	Godina na koju se smanjenje odnosi (10)	Smanjenje energije (ktoe/god, finalna energija) (11)	Objašnjen je osnove za procjenu	Dokumentacija/i zvor procjene, ako je dostupan (navesti vebevezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)
V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
PAM 1										
PAM 2										
Dodati dodatne redove, po potrebi										
Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine. Napomene:	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5	Oznaka: V = dobrovoljno; t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine. Napomene:

Dostupni projektovani i ostvareni troškovi i koristi pojedinačnih ili grupisanih politika i mjera za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (12)																						
Br o j pol itik e ili mj ere		Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Proje ktova ni troško vi i koristi (ex-ante procje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex-ant e pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni troš kov i i koristi (ex- post procje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	
Br o j pol itik e ili	Go din a(e) za koj u	Bru to troš ak u EU R	Aps olut ni bru to troš kov	Aps olut ne kor isti (13) EU R	Ko rist i in EU R	Net o troš kov i u EU R	Aps olut ni net o troš ak	Baz na god ina cij e na	Opi s pro cjen e troš kov	Doku menta cija/iz vor (naves ti veb-vezu	Opi s dru gih kor isti	Go din a(e) za koj u	Br uto tro šak u EU R	Ap sol utn i br uto tro	Ko rist i (13) in EU R	Ap sol utn e kor isti (13	Net o tro ško vi u EU	Ab sol ute net ro ško vi	Ba zna go din a cij e na	Opi s pro cjen e troš kov	Doku menta cija/iz vor (naves ti veb-vezu	Op is dru gi h kor isti

mjere	su troškovi izračunati	po to proizvođene energije iz obnovljivih izvora	i godišnje u EU R	godina in EU R	per to energija iz obnovljivih izvora proizvodnja	po to proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	godišnje u EU R		a (osnov za procjenu troškova, koje vrste troškova su uključene u procjenu, metodologija) (14)	ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)		su troškovi izračunati	po to proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	škovi godišnje u EU R	per to energija iz obnovljivih izvora proizvodnja) per godina in EU R	R po to proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	per godina in EU R		a (osnov za procjenu troškova, koje vrste troškova su uključene u procjenu, metodologija) (14)	ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)		
V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
PAM1																							

POLITI KA I MJERA																							
Ta bel a 5																							
Dostupni projektovani i ostvareni troškovi i koristi pojedinačnih ili grupisanih politika i mjera za energetske efikasnost (15)																							
Br oj pol itik e ili mj ere		Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cjen a)	Proje ktova ni troško vi i koristi (ex- ante procje na)	Pro jekt ova ni troš kov i i kor isti (ex- ant e pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cjen a)	Ost var eni troš kovi i kori sti (ex- post pro cjen a)	Ostva reni troško vi i koristi (ex- post procje na)	Ost var eni tro ško vi i kor isti (ex- post pro cje na)			

Broj politike ili mjere	Godina(e) za koju su troškovi izračunati	Bruto trošak u EUR po tone smanjenja finalne energije	Apsolutni brutotroškovi godišnje u EUR	Apsolutne koristeći (16) per godinu u EUR	Koristi (16) u EUR per tone finalne energije	Neto troškovi u EUR po tone smanjenja finalne energije	Apsolutni netotrošak godišnje u EUR	Bazna godinacjena	Opis procjene troškova (osnov za procjenu troškova, koje vrste troškova su uključene u procjenu, metodologija)	Dokumentacija/izvor (navesti veb-vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	Opis drugih koristeći	Godina(e) za koju su troškovi izračunati	Bruto trošak u EUR po tone smanjenja finalne energije	Apsolutni brutotroškovi godišnje u EUR	Koristi (16) u EUR per tone finalne energije	Apsolutne koristeći (16) per godinu u EUR	Neto troškovi u EUR po tone smanjenja finalne energije	Absolute netotroškovi per godinu u EUR	Bazna godinacjena	Opis procjene troškova (osnov za procjenu troškova, koje vrste troškova su uključene u procjenu, metodologija)	Dokumentacija/izvor (navesti veb-vezu ka izvještaju iz kojeg je podatak preuzet)	Opis drugih koristeći
-------------------------	--	---	--	---	--	--	-------------------------------------	-------------------	--	--	-----------------------	--	---	--	--	---	--	--	-------------------	--	--	-----------------------

Izvor(i) informacija (uključujući upućivanje na odgovarajući zakon ili drugi pravni tekst)	M	
Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	
Očekivane kumulativne uštede finalne energije za period 2021–2030 (ktoe)	M	
Očekivane nove godišnje uštede finalne energije (ktoe/god) (1)	Miap	
2021	Miap	
2022	Miap	
2023	Miap	
2024	Miap	
2025	Miap	
2026	Miap	
2027	Miap	
2028	Miap	
2029	Miap	
2030	Miap	
Trajanje perioda obaveze	M	
Ključne karakteristike dizajna	Ključne karakteristike dizajna	
Obavezane strane i njihove odgovornosti (point 5(b) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU)	M	
Ciljni sektori (point 5(c) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU) (2)	M	

Sektori u kojima su pojedinačne aktivnosti prihvatljive za EEOS (if different from the target sektori listed above) (point 5(c) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU)	M	
Pojedinačne aktivnosti prihvatljive za EEOS (point 5(f) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU) and corresponding lifetimes (points 2(i) and 5(h) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU) (3)	M	
Informacije o primjeni sljedećih odredbi EED-a:	Informacije o primjeni sljedećih odredbi EED-a:	
Gdje je primjenjivo, specifične aktivnosti i/ili udio ušteta koje treba ostvariti u ugroženim domaćinstvima, uključujući ona pogođena energetske siromaštvom, i, gdje je primjenjivo, u socijalnom stanovanju (član 7(11) Direktive 2012/27/EU)	Miap	
Uštete ostvarene od strane pružalaca energetske usluga ili drugih trećih strana (član 7a(6), tačka (a) Direktive 2012/27/EU) (4)	Miap	
Pravila o prenosu i pozajmljivanju (tačka (b) člana 7a(6) Direktive 2012/27/EU)	Miap	
Mogućnosti za trgovinu uštedama energije (gdje je primjenjivo)	Miap	

Interakcije sa Nacionalnim fondom za energetske efikasnost u skladu sa članom 20(6) Direktive 2012/27/EU (kako je predviđeno u členu 7a(1) te Direktive) (5)	Miap	
Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	
Korišćeni metod(i) mjerenja (tačka 1 Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (6)	M	
Metrika(e) korišćena za izražavanje ušteda energije (primarne ili finalne uštede energije) (član 7a(4) i tačka 3(d) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Kako se životni vijek (i moguće promjene u uštedama tokom vremena) uzima u obzir u izračunu ušteda (tačke 2(i) i 5(h) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (7)	M	
Drugi izvori informacija ili reference (npr. studije, evaluacioni izvještaji) gdje se mogu naći dodatna objašnjenja i detalji o proračunu ušteda	V	
Dodatnost i materijalnost (zahtjevi povezani sa tačkama 2 i 5(g) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	Dodatnost i materijalnost (zahtjevi povezani sa tačkama 2 i 5(g) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	

Opis metodologije izračuna, uključujući kako se dodatnost uzima u obzir u metodologiji izračuna (tačka 2(a) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (8)	M	
Da li EEOS podstiče rane zamjene? Ako da, kako se to uzima u obzir u izračunu ušteta? (tačka 2(f) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Referentne vrijednosti korišćene za procijenjene i skalirane uštete (u slučaju da se koriste procijenjene ili skalirane uštete) (tačka 1(c) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Kako se obezbjeđuje materijalnost ušteta? (tačka 3(h) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Moguća preklapanja (između mjera politike i između pojedinačnih aktivnosti) i dvostruko računanje	Moguća preklapanja (između mjera politike i između pojedinačnih aktivnosti) i dvostruko računanje	
Moguća preklapanja između pojedinačnih aktivnosti koje ispunjavaju uslove u okviru EEOS (9)	Miap	
Moguća preklapanja između EEOS i alternativnih mjera prijavljenih u skladu sa članom 7 Direktive 2012/27/EU	Miap	

Kako se moguća preklapanja (između EEOS i alternativnih mjera) rješavaju kako bi se izbjeglo dvostruko računanje ušteda energije? (tačka 3(g) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Klimatske varijacije (gdje je primjenjivo) (tačke 2(h) i 5(i) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	Klimatske varijacije (gdje je relevantno) (tačke 2(h) i 5(i) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	
Da li postoje klimatske varijacije između regiona? I mogu li uticati na aktivnosti koje ispunjavaju uslove u okviru EEOS?	Miap	
Kako se klimatske varijacije uzimaju u obzir u izračunu ušteda, gdje je primjenjivo?	Miap	
Praćenje i verifikacija (M&V) ušteda (tačka 5(j) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	Praćenje i verifikacija (M&V) ušteda (tačka 5(j) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU)	
Kratak opis sistema praćenja i verifikacije i postupka verifikacije	M	
Nadležni organi za M&V EEOS	M	
Nezavisnost M&V od obaveznih strana (član 7a(5) Direktive 2012/27/EU)	M	
Verifikacija statistički reprezentativnih uzoraka (član 7a(5) Direktive 2012/27/EU) (10)	M	

Obaveze izvještavanja za obavezne strane (uštete ostvarene od strane svake obavezne strane, ili svake podkategorije obaveznih strana, i ukupno u okviru šeme)	M	
Objavljivanje ušteta energije ostvarenih svake godine u okviru EEOS (član 7a(7) Direktive 2012/27/EU)	M	
Kazne koje se primjenjuju u slučaju neusklađenosti (i povezane reference, uključujući zakon ili druge pravne tekstove kojima se utvrđuju kazne i povezani uslovi)	M	
Odredbe u slučaju da napredak EEOS nije zadovoljavajući (tačka 3(f) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Informacije o standardima kvaliteta (tačka 2(g) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	Informacije o standardima kvaliteta (tačka 2(g) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	
Kako se standardi kvaliteta (za proizvode, usluge i ugradnju mjera) promovišu ili zahtijevaju u okviru EEOS?	Miap	
Dodatne informacije ili objašnjenja	Dodatne informacije ili objašnjenja	
Navesti sve druge informacije ili objašnjenja koja mogu biti korisna za razmjenu iskustava	V	

Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno
Napomene		
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno		
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno		
Napomene:		

Tabela 40.

Prilog 1j		
NOVE POLITIKE I MJERE U SKLADU SA ČLANOM 21 TAČKA (b) PODTAČKA 3 UREDBE (EU) 2018/1999		
Tabela 2		
Alternativne politike i mjere iz člana 7b i člana 20(6) Direktive 2012/27/EU (osim poreskih mjera)		
Broj politike ili mjere	M	

Izvor(i) informacija (uključujući upućivanje na odgovarajući zakon ili drugi pravni tekst)	M	
Planirani ili procijenjeni budžet, uključujući odgovarajući period sprovođenja	V	
Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU))	Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU))	
Očekivane kumulativne uštede finalne energije za period 2021–2030 (ktoe)	M	
Očekivane nove godišnje uštede finalne energije (ktoe/god) (11)	Miap	
2021	Miap	
2022	Miap	
2023	Miap	
2024	Miap	
2025	Miap	
2026	Miap	
2027	Miap	
2028	Miap	
2029	Miap	
2030	Miap	
Međuperiod(i), gdje je primjenjivo (12)	Miap	
Ključne karakteristike dizajna	Ključne karakteristike dizajna	

Nadležni javni organi za sprovođenje, učesnici ili ovlašćene strane i njihove odgovornosti za sprovođenje mjere politike (tačke 3(b) i 5(b) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Ciljni sektori (tačka 5(c) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (13)	M	
Pojedinačne aktivnosti koje ispunjavaju uslove u okviru alternativne mjere (tačka 5(f) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) i odgovarajući životni vijek (tačke 2(i) i 5(h) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (14)	M	
Specifične mjere politike ili pojedinačne aktivnosti usmjerene na energetska siromaštvo (gdje je primjenjivo)	Miap	
Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	
Korišćeni metod(i) mjerenja (tačka 1 Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (15)	M	
Metrika(e) korišćena za izražavanje ušteda energije (primarne ili finalne uštede energije) (tačka 3(d) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Kako se životni vijek (i moguće promjene u uštedama tokom vremena) uzima u obzir u izračunu ušteda (tačke 2(i) i 5(h) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (16)	M	

Drugi izvori informacija ili reference (npr. studije, evaluacioni izvještaji) gdje se mogu naći dodatna objašnjenja i detalji o proračunu ušteta	V	
Dodatnost i materijalnost (zahtjevi povezani sa tačkama 2 i 5(g) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	Dodatnost i materijalnost (zahtjevi povezani sa tačkama 2 i 5(g) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	
Opis metodologije izračuna, uključujući način na koji se dodatnost uzima u obzir (tačka 2(a) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (17)	M	
Da li mjera politike podstiče rane zamjene? Ako da, kako se to uzima u obzir u izračunu ušteta? (tačka 2(f) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Referentne vrijednosti korišćene za procijenjene i skalirane uštete (u slučaju da se koriste takve uštete) (tačka 1(c) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Kako se obezbjeđuje materijalnost ušteta? (tačka 3(h) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Moguća preklapanja (između mjera politike i između pojedinačnih aktivnosti) i dvostruko računanje	Moguća preklapanja (između mjera politike i između pojedinačnih aktivnosti) i dvostruko računanje	

Moguća preklapanja između pojedinačnih aktivnosti koje ispunjavaju uslove u okviru mjere politike (18)	Miap	
Moguća preklapanja između EEOS-a (ako postoji) i alternativnih mjera prijavljenih u skladu sa članom 7	Miap	
Kako se rješavaju moguća preklapanja (između EEOS-a, ako postoji, i alternativnih mjera) kako bi se izbjeglo dvostruko računanje ušteda energije? (tačka 3(g) Priloga 1j)	M	
Klimatske varijacije (gdje je relevantno) (tačke 2(h) i 5(i) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	Klimatske varijacije (gdje je relevantno) (tačke 2(h) i 5(i) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	
Da li postoje klimatske varijacije između regiona i mogu li uticati na aktivnosti koje ispunjavaju uslove u okviru mjere politike?	Miap	
Kako se klimatske varijacije uzimaju u obzir u izračunu ušteda (gdje je primjenjivo)?	Miap	
Praćenje i verifikacija (M&V) ušteda (tačka 5(j) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	Praćenje i verifikacija (M&V) ušteda (tačka 5(j) Priloga 1j Direktivi 2012/27/EU))	
Kratak opis sistema praćenja i verifikacije i postupka verifikacije	M	
Organi nadležni za praćenje i verifikaciju mjere politike	M	

Nezavisnost M&V sistema od učesnika ili ovlašćenih strana (član 7b(2) Direktive 2012/27/EU)	M	
Verifikacija statistički reprezentativnih uzoraka (član 7b(2) Direktive 2012/27/EU) (19)	M	
Objavljivanje ušteda energije ostvarenih svake godine u okviru mjere politike (tačka 3(e) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Kazne koje se primjenjuju u slučaju neusklađenosti (i povezane reference, uključujući zakon ili druge pravne tekstove kojima se utvrđuju kazne i povezani uslovi)	M	
Odredbe u slučaju da napredak mjere politike nije zadovoljavajući (tačka 3(f) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Informacije o standardima kvaliteta (tačka 2(g) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	Informacije o standardima kvaliteta (tačka 2(g) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	
Kako se standardi kvaliteta (za proizvode, usluge i ugradnju mjera) promovišu ili zahtijevaju u okviru mjere politike?	Miap	
Dodatne informacije ili objašnjenja	Dodatne informacije ili objašnjenja	
Sve druge informacije ili objašnjenja koja mogu biti korisna za razmjenu iskustava	V	

Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno
Napomene		
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno		
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno		
Napomene:		

Tabela 41.

Prilog 1j		
NOVE POLITIKE I MJERE U SKLADU SA ČLANOM 21 TAČKA (b) PODTAČKA 3 UREDBE (EU) 2018/1999		
Tabela 3		
Informacije o poreskim mjerama		
Broj politike ili mjere	M	

Trajanje poreske mjere (tačka 5(k)(iv) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	M	
Nadležni organ za sprovođenje (tačka 5(k)(ii) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	M	
Ciljni sektori and segment of taxpayers (point 5(k)(i) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU) (20)	M	
Izvor(i) informacija (uključujući upućivanje na odgovarajući zakon ili drugi pravni tekst)	M	
Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	Očekivane uštede za period 2021–2030 i trajanje perioda obaveze (tačke 5(d) i 5(e) Aneksa V Direktive 2012/27/EU)	
Očekivane kumulativne uštede finalne energije za period 2021–2030 (ktoe)	M	
Očekivane nove godišnje uštede finalne energije (ktoe/god) (21)	Miap	
2021	Miap	
2022	Miap	
2023	Miap	
2024	Miap	
2025	Miap	
2026	Miap	
2027	Miap	
2028	Miap	
2029	Miap	
2030	Miap	

Dodatna objašnjenja (kada je primjenjivo)	V	
Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	Opšte informacije o metodologiji izračunavanja	
Korišćena metoda(e) izračuna (22)	M	
Pristup izračunavanju ušteta (tačka (4)(a) (point (4)(a) of Prilog 1j to Directive 2012/27/EU) (23)	M	
Elastičnosti (kratkoročne) (tačka (4)(b) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (24)	Miap	
Elastičnosti (dugoročne) (tačka (4)(b) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (25)	Miap	
Kako se životni vijek uzima u obzir u izračunu ušteta (tačka 2(e) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU) (26)	M	
Kako se izbjegava dvostruko računanje sa drugim politikama i mjerama? (tačka (4)(c) Priloga 1j Direktive 2012/27/EU)	M	
Nezavisnost od javnog organa koji sprovodi (27)	M	
Dodatna objašnjenja i izvor(i) informacija	V	
M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno	M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo; V = dobrovoljno

Tabela 42.

Prilog 1j				
NOVE POLITIKE I MJERE U SKLADU SA ČLANOM 21 TAČKA (b) PODTAČKA 3 UREDBE (EU) 2018/1999				
Tabela 4				
Informacije o vijeku trajanja pojedinačnih aktivnosti prihvatljivih u okviru politika i mjera prijavljenih za član 7 Direktive 2012/27/EU				
Prihvatljiva aktivnost	Kraj-use sektor	Pretpostavljeni vijek trajanja (u godinama)	Pretpostavke o mogućim promjenama ušteda energije tokom vremena	Izvor ili metod korišćen za procjenu vijeka trajanja i povezanih pretpostavki
Miap	Miap	Miap	Miap	Miap
Action 1				
Action 2				
Action 3				
Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo
Napomene				
Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo				
Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo				

Tabela 43.

Prilog 1k												
INFORMACIJE O UŠTEDAMA ENERGIJE OSTVARENIM NA OSNOVU ČLANA 7 DIREKTIVE 2012/27/EU												
Tabela 1												
Uštede energije ostvarene na osnovu člana 7 Direktive 2012/27/EU u godini X-2												
Broj politike ili mjere	Jedinica	Obuhvaćena ugrožena domaćinstva (2)	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske siromaštva u skladu sa članom 7(11)	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske siromaštva u skladu sa članom 7(11)	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske siromaštva u skladu sa članom 7(11)	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU	

čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:	čemu je X = izvještajna godina, M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo. Napomene:
Napomene												
Napomene:												

Tabela 44.

Prilog 1k												
INFORMACIJE O UŠTEDAMA ENERGIJE OSTVARENIM NA OSNOVU ČLANA 7 DIREKTIVE 2012/27/EU												
Tabela 2												
Uštede energije ostvarene na osnovu člana 7 Direktive 2012/27/EU u godini X-3 (4)												

Broj politike ili mjere	Jedinica	Obuhvaćena ugrožena domaćinstva (5)	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te direktive (isključujući član 7(4), tačka (c) te direktive)	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te direktive (isključujući član 7(4), tačka (c) te direktive)	Uštede finalne energije ostvarene kroz nacionalne EEO šeme iz člana 7a Direktive 2012/27/EU ili alternativne mjere usvojene u primjeni člana 7b te direktive (isključujući član 7(4), tačka (c) te direktive)	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske i siromaštva u skladu sa članom 7(11) Direktive 2012/27/EU	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske i siromaštva u skladu sa članom 7(11) Direktive 2012/27/EU	Od toga uštede finalne energije ostvarene politikama i mjerama usmjerenim na ublažavanje energetske i siromaštva u skladu sa članom 7(11) Direktive 2012/27/EU	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU	Količina uštede finalne energije ostvarene u skladu sa članom 7 stav 4 tačka (c) Direktive 2012/27/EU
Broj politike ili mjere	Jedinica	Obuhvaćena ugrožena domaćinstva (5)	Total annual end-use uštede ostvarene	Od toga, uštede ostvarene u godini X-3 samo	Total cumulativne end-use uštede	Total annual end-use uštede ostvarene	Thereof, uštede ostvarene in Godina X-3only	Total cumulativne end-use uštede	Total annual end-use uštede ostvarene	Od toga, uštede ostvarene u godini X-3 samo	Total cumulativne end-use uštede

			in Godina X-3 (6)	iz novih mjera koje su sprovede ne u godini X- 3	ostvarene from 2021 to Godina X-3	in Godina X-3 (5)	from new actions that were implemen ted in Godina X-3	ostvarene from 2021 to Godina X-3	in Godina X-3 (5)	iz novih mjera koje su sprovede ne u godini X- 3	ostvarene from 2021 to Godina X-3
M		M	M	M	M	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap
PaM 1	ktoe										
PaM 2	ktoe										
Dodati dodatne redove, po potrebi	ktoe										
Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjiv o.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjiv o.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjiv o.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjiv o.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendarsk u godinu X-3, pri čemu je X = izvještajna godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjiv o.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.	Oznaka: Izvjestava nje za kalendars ku godinu X-3, pri čemu je X = izvještajn a godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenji vo.

Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomene :	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:	Napomen e:
Napomen e											
Napomen e:											

Tabela 45.

Prilog 11								
IZVJEŠTAVANJE U SKLADU SA ČLANOM 5 DIREKTIVE 2012/27/EU								
Tabela 1								
Ukupna renovirana korisna površina grijanih i/ili hlađenih zgrada u vlasništvu i korišćenju centralne vlade države članice iz člana 5(1) Direktive 2012/27/EU (1)								
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina X-3	Godina X-3	Godina X-2	Godina X-2	Dodatne informacije	
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Potrošnja primarne energije (PEC)	i/ili potrošnja finalne energije (FEC)	PEC	and/or FEC	Dodatne informacije	
Broj politike ili mjere	Miap							

Ukupna površina poda renoviranih zgrada	Miap	m2					
Količina uštede energije ostvarene renoviranjem zgrada u godinama X-3 i X-2 (2)	V	ktoe					
Ukupna nova ušteda energije ostvarena renoviranjem zgrada u periodu 2021 – godina X-3 (X-2) (odnosno koja odgovara stopi renoviranja od 3 %)	Miap	ktoe					
Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo; V = dobrovoljno. Napomene:
Napomene							
Napomene:							

Tabela 46.

Prilog 11							
IZVJEŠTAVANJE U SKLADU SA ČLANOM 5 DIREKTIVE 2012/27/EU							
Tabela 2							
Iznos ušteda energije u prihvatljivim zgradama u vlasništvu i korišćenju centralne vlade iz člana 5(6) Direktive 2012/27/EU (3) (4)							
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina X-3	Godina X-3	Godina X-2	Godina X-2	Dodatne informacije
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	PEC	and/or FEC	PEC	and/or FEC	Dodatne informacije
Broj politike ili mjere	Miap						
Količina uštede energije ostvarene u prihvatljivim zgradama u vlasništvu i koje koriste organi centralne vlasti u godini X-3 i X-2 (5)	Miap	ktoe					

Ukupna količina uštede energije ostvarene u prihvatljivim zgradama u vlasništvu i koje koriste organi centralne vlasti u periodu 2021 – godina X-3 (X-2) (odnosno koja odgovara 3 % stopi obnavljanja zgrada)	Miap	ktoe					
Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Oznaka: X = godina izvještavanja; Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:
Napomene							
Napomene:							

Tabela 47.

Prilog 1m													
NAPREDAK U OBEZBJEĐIVANJU FINANSIRANJA													
Tabela 1													
Napredak u obezbjeđivanju finansiranja													
Broj politike ili mjere na koju se izvještavanje odnosi (1)	Prihvatljive tehnologije/rješenja	Početne pretpostavke ulaganja (EUR)	Početne pretpostavke ulaganja (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja zaključno sa godinom X-2 (EUR)	Stvarna ulaganja koja još moraju biti implemen tirana (EUR)	Stvarna ulaganja koja još moraju biti implemen tirana (EUR)	
Broj politike ili mjere na koju se izvještavanje	Prihvatljive tehnologije/rješenja	Vrijednost	Bazna godina cijena	Nacionalno javno finansiranje	Ukupno finansiranje EU	Od toga finansiranje iz RRF-a	Od toga Evropski fond za regional nanani razvoj i/ili Kohezijski fond	Private finansiranje (where available)	Bazna godina cijena	Opis izvora sredstva	Vrijednost	Bazna godina cijena	

odnosi (1)												
M	V	M	M	M	M	M	M	Miav	M	M	M	M
PaM 1, or a group of PaM												
PaM 2, or a group of PaM												
Dodati dodatne redove, po potrebi												
Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X =godina izvještavanja ; M = obavezno; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvještava nja; M = obavezno ; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovolj no Napomen e:	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvješta vanja; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno	Oznaka: X = godina izvještava nja; M = obavezno; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovolj no Napomen e:	Oznaka: X = godina izvještava nja; M = obavezno; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovolj no Napomen e:

Napome ne:		Napome ne:	Napome ne:	Napome ne:	Napome ne:	Napome ne:		Napome ne:	Napome ne:	Napome ne:		
Napom ene												
Napome ne:												

Tabela 48.

Prilog 1n													
UTICAJI NA KVALITET VAZDUHA I EMISIJE U VAZDUH													
Tabela 1													
Uticaji na kvalitet vazduha i emisije u vazduh (1)													
Broj politik e ili mjere	Refere ntna godin a (3)	Pogod ujuća zagađ ujuća	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvantifi kovani očekiva ni	Kvalit ativna procje na	Detalji metod ologija korišće	Qualit ative descrip tion of	Documentat ion/Source of	Opšti kome ntari

Oznaka : t označa va prvu buduću godinu koja se završav a cifrom 0 ili 5 neposr edno nakon izvješta jne godine; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno. Napom ene:	Oznak a: t označa va prvu buduć u godinu koja se završa va cifrom 0 ili 5 neposr edno nakon izvješt ajne godine ; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno.	Oznak a: t označa va prvu buduć u godinu koja se završa va cifrom 0 ili 5 neposr edno nakon izvješt ajne godine ; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno.	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznaka: t označav a prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvještaj ne godine; M = obavezn o; Miav = obavezn o ako je dostupn o; V = dobrovo ljno. Napome ne:	Oznak a: t označa va prvu buduću godinu koja se završa va cifrom 0 ili 5 neposr edno nakon izvješt ajne godine ; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno. Napom ene:	Oznaka : t označa va prvu buduću godinu koja se završav a cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvješta jne godine; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno. Napom ene:	Oznaka : t označa va prvu buduću godinu koja se završav a cifrom 0 ili 5 neposre dno nakon izvješta jne godine; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno. Napom ene:	Oznaka: t označava prvu buduću godinu koja se završava cifrom 0 ili 5 neposredno nakon izvještajne godine; M = obavezno; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznak a: t označa va prvu buduć u godinu koja se završa va cifrom 0 ili 5 neposr edno nakon izvješt ajne godine ; M = obavez no; Miav = obavez no ako je dostup no; V = dobrov oljno.
---	--	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--

	Napomene:	Napomene:											Napomene:
Napomene													
Napomene:													

Tabela 49.

Prilog 10												
POLITIKE I MJERE ZA POSTEPENO UKIDANJE SUBVENCIJA ZA ENERGIJU, NAROČITO ZA FOSILNA GORIVA												
Tabela 1												
Politike i mjere za postepeno ukidanje subvencija za energiju, naročito za fosilna goriva												
Subvencija za fosilno gorivo ili za drugo (1)	Naziv politike (engleski)	Naziv politike (lokalni jezik)	Sector (2)	Svrha (3)	Nosilac energenta (4)	Kategorija (5)	Period sprovođenja	Period sprovođenja	Subsidy volumes	Subsidy volumes	Subsidy volumes	

Napomen e:											
---------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 50.

Prilog 1p				
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE				
Tabela 1				
Funkcionisanje sistema garancija porijekla za električnu energiju, gas i grijanje i hlađenje iz obnovljivih izvora energije (OIE)				
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	Godina
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3	X-2
Električna energija	Električna energija	Električna energija	Električna energija	Električna energija
Garancije porijekla – izdate (1)	Miap	Broj		
Garancije porijekla – poništene (2)	Miap	Broj		
Garancije porijekla – rezultirajuća godišnja nacionalna potrošnja energije iz obnovljivih izvora (3)	Miap	GWh		
Gas	Gas	Gas	Gas	Gas
Garancije porijekla – izdate	Miap	Broj		
Garancije porijekla – poništene	Miap	Broj		

Garancije porijekla – rezultirajuća godišnja nacionalna potrošnja energije iz obnovljivih izvora (4)	Miap	GWh		
grjanje/hlađenje	grijanje/hlađenje	grijanje/hlađenje	grijanje/hlađenje	grijanje/hlađenje
Garancije porijekla – izdate	Miap	Broj		
Garancije porijekla – poništene	Miap	Broj		
Garancije porijekla – rezultirajuća godišnja nacionalna potrošnja energije iz obnovljivih izvora (4)	Miap	GWh		
Measures taken to ensure reliability	Miap			
Measures taken to protect against fraud of the system	Miap			
Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:
Napomene				
Napomene:				

ći buduće statističke transfere) (= A + B + C)											
Procijenjen i manjak proizvodnje koji proizlazi iz domaćih obnovljivih izvora (D)	Miap	ktoe									
Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo

Tabela 53.

Prilog 1p		
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE		
Tabela 4		
Tehnološki razvoj i primjena biogoriva proizvedenih iz sirovina navedenih u Prilogu 1p Direktive 2018/2001		

Molimo prijavite tehnološki razvoj i primjenu biogoriva u vašoj državi proizvedenih iz sirovina navedenih u Prilogu 1p Direktive 2018/2001 (7)	M	
Napomene: M = obavezno	Napomene: M = obavezno	Napomene: M = obavezno
Napomene		
Napomene: M = obavezno		
Napomene: M = obavezno		
Napomene:		

Tabela 54.

Prilog 1p								
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE								
Tabela 5								
Procijenjeni uticaj proizvodnje ili korišćenja biogoriva, biotečnosti i goriva iz biomase na biodiverzitet, vodne resurse, dostupnost i kvalitet voda, zemljište i kvalitet vazduha								
Element izvještavanja	Proizvodnja biogoriva,	Proizvodnja biogoriva,	Proizvodnja biogoriva,	Proizvodnja biogoriva,	Korišćenje biogoriva,	Korišćenje biogoriva,	Korišćenje biogoriva,	Korišćenje biogoriva,

obavezno ako je dostupno								
Napomene: Miap = obavezno ako je dostupno								
Napomene:								

Tabela 55.

Prilog 1p			
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE			
Tabela 7			
Udio biorazgradivog otpada u postrojenjima za pretvaranje otpada u energiju koji se koristi za proizvodnju energije			
		Godina	Godina
		X-3	X-2
Da li se postrojenja za pretvaranje otpada u energiju koriste? (9)	Miap		
Ako da	Ako da		
Udio korišćenog biorazgradivog otpada (%)	Miap		
Metodologija za procjenu udjela	Miap		
Koraci poduzeti, da bi se poboljšala kvaliteta rezultata	Miap		
Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:

Napomene			
Napomene:			

Tabela 56.

Prilog 1p				
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE				
Tabela 8				
Proizvodnja električne energije i toplote iz obnovljivih izvora energije u zgradama, uključujući, gdje je dostupno, razdvojene podatke o proizvedenoj, potrošenoj i u mrežu isporučenoj energiji (10)				
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	Godina
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3	X-2
Total final energija consumption from renewables in buildings for heating purposes	Miav	ktoe		
Solarni termalni sistemi	Miav	ktoe		
Biomasa (11)	Miav	ktoe		
Toplotne pumpe	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Ukupna količina potrošene topline iz obnovljivih izvora u zgradama	Miav	ktoe		
Solarni termalni sistemi	Miav	ktoe		
Biomasa (11)	Miav	ktoe		

Toplotne pumpe	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Ukupna proizvedena obnovljiva toplota isporučena u mrežu (daljinsko grijanje)	Miav	ktoe		
Solarni termalni sistemi	Miav	ktoe		
Biomass (11)	Miav	ktoe		
Toplotne pumpe	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Ukupna proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora u zgradama	Miav	ktoe		
Solarni fotonaponski sistemi	Miav	ktoe		
Biomasa (11)	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Ukupna potrošnja električne energije iz obnovljivih izvora u zgradama	Miav	ktoe		
Solarni fotonaponski sistemi	Miav	ktoe		
Biomasa (11)	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Ukupna električna energija iz obnovljivih izvora predata u mrežu	Miav	ktoe		

Solarni fotonaponski sistemi	Miav	ktoe		
Biomasa (11)	Miav	ktoe		
Geotermalni sistemi	Miav	ktoe		
Drugi decentralizovani obnovljivi izvori	Miav	ktoe		
Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno. Napomene:
Napomene				
Napomene:				

Tabela 57.

Prilog 1p				
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE				
Tabela 9				
Količina čvrste biomase koja se koristi za proizvodnju energije				
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	Godina
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3	X-2

1) Energetski sektor (ukupno) (12)	M	TJ NCV		
1)	Energetski sektor (ukupno) (12)			
a) Električna energija (12)	M	TJ NCV		
a)	Električna energija (12)			
b) Kombinovano grijanje I hlađenje (12)	M	TJ NCV		
b)	Kombinovano grijanje I hlađenje (12)			
c) Grijanje (12)	M	TJ NCV		
c)	Grijanje (12)			
2) Transformacioni sektor (osim za energetiku) (12)	M	TJ NCV		
2)	Transformacioni r sektor (osim za energetiku) (12)			
3) Interna potrošnja u industrijskom sektoru (potrošena i sopstveno proizvedena električna energija I vrućina)(12)	M	TJ NCV		
3)	Interna potrošnja u industrijskom sektoru (potrošena i sopstveno proizvedena električna energija I vrućina (12)			
4) Direktna finalna potrošnja stambenog sektora (12)	M	TJ NCV		
4)	Direktna finalna potrošnja stambenog sektora (12)			

5) Drugo (12) (13)	M	TJ NCV		
5)	Drugo (12) (13)			
Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno Napomene:
Napomene				
Napomene:				

Tabela 58.

Prilog 1q			
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI ENERGETSKE EFIKASNOSTI			
Tabela 1			
Napredak u svakom sektoru i razlozi zbog kojih je potrošnja energije ostala stabilna ili rasla u sektorima finalne potrošnje energije			
Sector	Specifikacija	Razlozi za rast/stabilnost finalne potrošnje energije u godini X-3 (3)	Razlozi za rast/stabilnost finalne potrošnje energije u godini X-2
Industrija	M	Odabрати stavku(e) (1)	Odabрати stavku(e) (1)
Saobraćaj	M	Odabрати stavku(e) (1)	Odabрати stavku(e) (1)
Domaćinstva	M	Odabрати stavku(e) (1)	Odabрати stavku(e) (1)
Usluge	M	Odabрати stavku(e) (1)	Odabрати stavku(e) (1)
Poljoprivreda	M	Odabрати stavku(e) (1)	Odabрати stavku(e) (1)
Drugo (2)	Miap		
Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenjivo. Napomene:

Tabela 60.

Prilog 1q				
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI ENERGETSKE EFIKASNOSTI				
Tabela 3				
Broj sprovedenih energetskih pregleda u godinama X-3 i X-2. Takođe, ukupan procijenjeni broj velikih preduzeća na njihovoj teritoriji na koja se primjenjuje član 8 stav 4 Direktive 2012/27/EU, kao i broj energetskih pregleda sprovedenih u tim preduzećima u godinama X-3 i X-2				
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	Godina	Godina
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3 (5)	X-2
Cjelokupan broj sprovedenih energetskih pregleda	M	broj		
Broj velikih preduzeća (4) na koje se odnosi član 8(4) of Direktive 2012/27/EU	M	broj		
Broj sprovedenih pregleda u velikim preduzećima (4) na koje se odnosi član 8(4) of Direktive 2012/27/EU	M	broj		
Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; M = obavezno. Napomene:
Napomene				
Napomene:				

Tabela 61.

Prilog 1q		
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI ENERGETSKE EFIKASNOSTI		
Tabela 4		
Primijenjeni nacionalni faktor primarne energije za električnu energiju i obrazloženje, ako se razlikuje od podrazumijevanog koeficijenta navedenog u fusnoti (3) Priloga 1q Direktive 2012/27/EU		
Nacionalni faktor primarne energije za električnu energiju (broj)	M	
Obrazloženje, ako se faktor razlikuje od podrazumijevanog koeficijenta navedenog u fusnoti (3) Priloga 1q Direktive 2012/27/EU	M	
M = obavezno	M = obavezno	M = obavezno

Tabela 62.

Prilog 1q					
DODATNE OBAVEZE IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI ENERGETSKE EFIKASNOSTI					
Tabela 5					
Broj i površina novih i renoviranih zgrada gotovo nulte potrošnje energije (6) u godinama X-2 i X-1, u skladu sa članom 9 Direktive 2010/31/EU, po potrebi na osnovu statističkog uzorkovanja					
Element izvještavanja	Specifikacija	Broj	Broj	Total floor area (m2)	Total floor area (m2)

Element izvještavanja	Specifikacija	1 January of X-2	1 January of X-1	1 January of X-2	1 January of X-1
Stambeni sektor: Ukupno	Miav				
Stambeni sektor: nove NZEBs	V				
Stambeni sektor: rekonstrukcije	V				
Nestambeni (privatno): Sve	Miav				
Nestambeni (privat): nove NZEBs	V				
Nestambeni (privat): rekonstrukcije	V				
Nestambeni (javni (7)): Ukupno	Miav				
Nestambeni (javni): nove NZEBs	V				
Nestambene (javne): Rekonstrukcija	V				
Definicija zgrada gotovo nulte potrošnje energije (NZEBs) (8)	V				
Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; Miav = obavezno ako je dostupno; V = dobrovoljno. Napomene:

Naziv nacionalnog cilja	Opis	Ciljna godina	Napredak ka cilju (1)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Pokazatelj(i) napretka (ako je primjenjivo)	Detalji o strategiji i praćenja	Upućivanje na procjene i prateće tehničke izvještaje
Naziv nacionalnog cilja	Opis	Ciljna godina	Napredak ka cilju (1)	Oznaka pokazatelja za posmatranje napredka	Base godina	Vrijednost in base godina	Jedinica	X-3	X-2	Detalji o strategiji i praćenja	Upućivanje na procjene i prateće tehničke izvještaje
Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap
Nacionalni cilj/cilj 1											
Nacionalni cilj/cilj 2											
Nacionalni cilj/cilj 3											
Dodati dodatne redove, po potrebi											
Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno ako je	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap =	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap =	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap =	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap = obavezno	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap =	Oznaka: X = izvještajna godina; Miap =

primjenjivo. Napomene:	obavezn o ako je primjenji vo. Napome ne:	obavezn o ako je primjenji vo. Napome ne:	obavezn o ako je primjenji vo. Napome ne:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	ako je primjenjiv o. Napomen e:	obavezn o ako je primjenji vo. Napome ne:	obavezn o ako je primjenji vo. Napome ne:
Napomene											
Napomene:											

Tabela 65.

Prilog 1s					
INDIKATORI ZA MJERENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA					
Tabela 1					
Kvantitativne informacije o broju domaćinstava u energetsom siromaštvu					
Broj energetska siromašnih domaćinstava	Jedinica (1)	Referentna godina (2)	Godina of publication	Metodologija za utvrđivanje broja domaćinstava u energetsom siromaštvu	Kriterijumi i podaci (uključujući izvor) koji čine osnovu za procjenu broja domaćinstava u energetsom siromaštvu
Miap	Miap	Miap	Miap	Miap	Miap

Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: Miap = obavezno ako je primjenljivo
Napomene					
Napomene: M iap = obavezno ako je primjenljivo					
Napomene: M iap = obavezno ako je primjenljivo					
Napomene:					

Tabela 66.

Prilog 1s				
INDIKATORI ZA MJERENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA				
Tabela 2				
Izveštavanje o pokazateljima u vezi sa energetske siromaštvom				
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3	X-2
Udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva koje nije u mogućnosti da adekvatno zagrijava dom	V	Stanovništvo ispod 60 % medijane ekvivalentnog dohotka (%)		
Udio ukupnog stanovništva koje nije u mogućnosti da adekvatno zagrijava dom	V	Stanovništvo (%)		

Udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva sa zaostalim dugovanjima za komunalne usluge	V	Stanovništvo ispod 60 % medijane ekvivalentnog dohotka (%)		
Udio ukupnog stanovništva sa zaostalim dugovanjima za komunalne usluge	V	Stanovništvo (%)		
Udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva koje živi u objektima sa curenjem, vlagom ili truleži (3)	V	Stanovništvo ispod 60 % medijane ekvivalentnog dohotka (%)		
Udio ukupnog stanovništva koje živi u objektima sa curenjem, vlagom ili truleži (3)	V	Stanovništvo (%)		
V = dobrovoljno Note:	V = dobrovoljno Note:	V = dobrovoljno Note:	V = dobrovoljno Note:	V = dobrovoljno Note:

Tabela 67.

Prilog 1s						
INDIKATORI ZA MJERENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA						
Tabela 3						
Tabela 3						
Element izvještavanja	Specifikacija	Jedinica	X-3 1st half	X-3 2nd half	X-2 1st half	X-2 2nd half
Cijene električne energije za domaćinstva	V	ct/kWh				
Cijene gasa za domaćinstva	V	ct/kWh				
Cijene električne energije za domaćinstva, najniža kategorija potrošnje	V	ct/kWh				
Cijene gasa za domaćinstva, najniža kategorija potrošnje	V	ct/kWh				

Tabela 68.

Prilog 1s						
INDIKATORI ZA MJERENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA						
Tabela 3						
Izveštavanje o nacionalnim pokazateljima u vezi sa energetske siromaštvom						
Naziv pokazatelja (4)	Izvor podataka	Jedinica	Godina	Godina	Data collection period (5)	Short description
Naziv pokazatelja (4)	Izvor podataka	Jedinica	X-3	X-2	Data collection period (5)	Short description
V	V	V	V	V	V	V
Indikator 1						
Indikator 2						
Dodati dodatne redove, po potrebi						
Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:	Oznaka: X = izvještajna godina; V = dobrovoljno Napomene:
Napomene						
Napomene:						

Tabela 69.

Prilog 1s			
INDIKATORI ZA MJERENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA			
Tabela 4			
Informacija o nacionalnoj definiciji energetskeg siromaštva			
Nacionalna definicija	Godina objave	Godina posljednjeg amandmana	Opšti komentari (6)
V	V	V	V
Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno
Napomene			
Napomene: V = dobrovoljno			
Napomene: V = dobrovoljno			
Napomene:			

Tabela 70.

Prilog 1t		
PRAVEDNA TRANZICIJA		
Tabela 1		
Uticaj sprovođenja NECP na zapošljenje, zaposlene i regije		

Očekivani uticaji na zapošljavanje, tržište rada i vještine (1)	V	
Očekivani distributivni uticaji među stanovništvom (2)	V	
Očekivani uticaji na najpogođenije regione (3)	V	
Očekivani uticaji na kvalitet života i blagostanje (4)	V	
Očekivani uticaji na troškove (5)	V	
Uključivost i participativni procesi (6)	V	
Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno
Napomene		
Napomene: V = dobrovoljno		
Napomene: V = dobrovoljno		
Napomene:		

Tabela 71.

Prilog 1t		
PRAVEDNA TRANZICIJA		
Tabela 2		
Uticaj sprovođenja Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana na unapređenje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, kao i na rješavanje nejednakosti u energetskeg siromaštvu		

Promocija ljudskih prava (7)	V	
Promocija rodne ravnopravnosti (8)	V	
Addressing inequalities in energija poverty	V	
Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno	Napomene: V = dobrovoljno
Napomene		
Napomene: V = dobrovoljno		
Napomene: V = dobrovoljno		
Napomene:		

Tabela 72.

Prilog 1u						
AKTIVNOSTI REGIONALNE SARADNJE						
Tabela 1						
Izveštavanje o informacijama o sprovođenju regionalne saradnje						
Naziv inicijative regionalne saradnje sa drugim državama članicama u sprovođenju ciljeva i politika	Relevantne dimenzije Unije (1)	Period sprovođenja	Opis	Države članice uključene	Očekivani doprinos sprovođenju ciljeva i politika	Napredak u regionalnoj saradnji

Miap Miap Miap Miap Miap Miap Miap						
Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo	Miap = obavezno ako je primjenljivo

Tabela 73.

Prilog 1v					
PRAĆENJE PREPORUKA EVROPSKE KOMISIJE					
Tabela 1					
Izvjestavanje o sprovođenju preporuka					
Preporuka	Kategorija preporuke (1)	Politike i mjere usvojene ili planirane za usvajanje i sprovođenje radi rješavanja preporuke	Detaljan vremenski plan sprovođenja	Razlozi za nepostupanje po preporuci ili njenom značajnom dijelu	
Miap Miap Miap Miap Miap					
Dodati dodatne redove, po potrebi					
Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	Miap = obavezno ako je primjenljivo Napomene:	
Napomene					

Napomene:				
-----------	--	--	--	--

Tabela 74.

Prilog 1w		
VIŠENIVOJSKI ENERGETSKI I KLIMATSKI DIJALOG		
Tabela 1		
Napredak u uspostavljanju višerazinskog klimatskog i energetskeg dijaloga iz člana 11 Uredbe (EU) 2018/1999 (1)		
Detalji o višerazinskom klimatskom i energetskeg dijalogu	M	
Napredak u uspostavljanju višerazinskog klimatskog i energetskeg dijaloga	Miap	
Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo	Napomene: M = obavezno; Miap = obavezno ako je primjenljivo
Napomene		
Napomene: M = obavezno; M iap = obavezno ako je primjenljivo		
Napomene: M = obavezno; M iap = obavezno ako je primjenljivo		
Napomene:		

SMJERNICE ZA ODREĐIVANJE CILJEVA U OKVIRU NACIONALNOG ENERGETSKOG I KLIMATSKOG PLANA

1. Opšte odredbe

Ciljevi u okviru Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana (u daljem tekstu: NECP) određuju se u skladu sa zakonom kojim se uređuje energetika, međunarodnim obavezama i pravnom tekovinom Evropske unije, posebno Uredbom (EU) 2018/1999.

Ciljevi moraju biti mjerljivi, vremenski određeni, realni i međusobno usklađeni.

Ciljevi se ako je to moguće, izražavaju kvantitativno, uz jasno definisane indikatore.

Ciljevi se određuju i kvantifikuju u skladu sa indikatorima i obrascima iz Priloga 1 ovog pravilnika.

2. Scenariji

Ciljevi se zasnivaju na analizama scenarija koje obuhvataju:

- scenario sa postojećim politikama i mjerama (WEM);
- scenario sa dodatnim politikama i mjerama (WAM).

Scenariji se izrađuju na osnovu transparentnih pretpostavki i metodologija.

3. Kvantifikacija ciljeva

Ciljevi se izražavaju korišćenjem odgovarajućih jedinica, naročito:

- emisije gasova sa efektom staklene bašte (kt CO₂ ekvivalenta);
- energija (GWh ili ktoe);
- udio (procenti);
- investicije (euro).

Za svaki cilj određuju se odgovarajući indikatori.

4. Vremenski okvir

Ciljevi obuhvataju:

- referentnu godinu;
- međuciljeve;
- ciljnu godinu;
- dugoročni okvir razvoja.

5. Oblasti određivanja ciljeva

Ciljevi se određuju u sljedećim oblastima:

5.1. Dekarbonizacija

Obuhvata smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte, povećanje uklanjanja emisija i prilagođavanje klimatskim promjenama.

5.2. Obnovljivi izvori energije

Obuhvata povećanje učešća energije iz obnovljivih izvora i razvoj proizvodnih kapaciteta.

5.3. Energetska efikasnost

Obuhvata smanjenje potrošnje energije i povećanje efikasnosti korišćenja energije.

5.4. Energetska sigurnost

Obuhvata sigurnost snabdijevanja energijom i diverzifikaciju izvora energije.

5.5. Unutrašnje energetske tržište Obuhvata razvoj i integraciju energetskeg tržišta.

5.6. Istraživanje, inovacije i konkurentnost

Obuhvata razvoj tehnologija i jačanje konkurentnosti energetskog sektora.

6. Politike i mjere

Ciljevi se određuju u vezi sa politikama i mjerama koje doprinose njihovom ostvarivanju. Za politike i mjere procjenjuje se njihov uticaj i međusobna usklađenost.

7. Projekcije

Ciljevi se zasnivaju na projekcijama koje obuhvataju:

- emisije gasova sa efektom staklene bašte;
- potrošnju i proizvodnju energije;
- relevantne ekonomske pokazatelje.

8. Investicije

Pri određivanju ciljeva uzimaju se u obzir potrebne investicije i izvori finansiranja.

9. Dodatni elementi

Ciljevi obuhvataju i:

- energetska siromaštvo;
- pravednu tranziciju;
- regionalnu saradnju;
- učešće zainteresovanih strana.

10. Metodologija

Ciljevi se određuju na osnovu transparentnih, provjerljivih i uporedivih metodologija.

11. Praćenje i izvještavanje

Napredak u ostvarivanju ciljeva prati se putem indikatora iz Priloga 1.

Izvještavanje se vrši u skladu sa obrascima iz Priloga 1 i zahtjevima utvrđenim ovim pravilnikom i pravnom tekovinom Evropske unije.

12. Primjena

Ciljevi određeni u skladu sa ovim prilogom koriste se za:

- izradu NECP-a;
- praćenje ostvarivanja ciljeva;
- izvještavanje o napretku.

1102.

Na osnovu člana 27 stav 4 Zakona o bezbjednosti hrane („Službeni list CG”, broj 57/15), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

PRAVILNIK O BLIŽIM ZAHTJEVIMA ZA SLEDLJIVOST HRANE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA*

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži zahtjevi za uspostavljanje sledljivosti hrane životinjskog porijekla.

Primjena

Član 2

(1) Ovaj pravilnik primjenjuje se u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije hrane životinjskog porijekla.

(2) Ovaj pravilnik primjenjuje se na neprerađene i prerađene proizvode utvrđene propisom kojim se uređuju posebni zahtjevi higijene za proizvode životinjskog porijekla i to:

1) neprerađeni proizvod i proizvod koji nije podvrgnut postupku prerade, uključujući proizvod koji nije podijeljen, razdvojen, odrezan, razrezan na komade, očišćen od kostiju, oguljen, usitnjen, isjeckan, očišćen, narezan, oljušten, samljeven, rashlađen, zamrznut, duboko zamrznut ili odmrznut;

2) prerađeni proizvod i proizvod koji je nastao preradom neprerađenog proizvoda, a koji može da sadrži i sastojke koji su potrebni za njegovu proizvodnju ili koji mu daju određena specifična svojstva.

(3) Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na hranu koja u svom sastavu sadrži i proizvode biljnog porijekla i prerađene proizvode životinjskog porijekla.

Zahtjevi sledljivosti

Član 3

(1) Na zahtjev organa uprave nadležnog za bezbjednost hrane subjekat u poslovanju hranom obezbjeđuje pružanje podataka o pošiljkama hrane životinjskog porijekla subjektima u poslovanju hranom koje on snabdjeva hranom i, i to:

1) tačan opis hrane;

2) volumen ili količinu hrane;

3) naziv i adresu subjekta u poslovanju hranom koji je isporučio hranu;

4) naziv i adresu pošiljaoca (consignee/owner), ako je različit od subjekta u poslovanju hranom od kojeg je hrana isporučena;

5) naziv i adresu subjekta u poslovanju hranom kojem se hrana isporučuje;

6) naziv i adresu pošiljaoca (consignee/owner), ako je različit od subjekta u poslovanju hranom kojem se hrana isporučuje;

7) oznake kojom se identifikuje partija, serija ili pošiljka, prema potrebi;

8) datum otpreme.

(2) Podaci iz stava 1 ovog člana pružaju se dodatno uz sve podatke utvrđene propisima o hrani i o sledljivosti hrane životinjskog porijekla.

(3) Podaci iz stava 1 ovog člana se dnevno ažuriraju i čuvaju kako bi bili dostupni najmanje dok se može opravdano zaključiti da je hrana konzumirana.

(4) Subjekt u poslovanju hranom dostavlja podatke iz stava 1 ovog člana na zahtjev organa uprave nadležnog za bezbjednost hrane bez nepotrebnog odlaganja, u odgovarajućem obliku, po izboru isporučioaca hrane sve dok su podaci iz stava 1 ovog člana jasno i nesumnjivo dostupni poslovnom subjektu koji je snabdjeven hranom i dok ih taj subjekat može pronaći.

Prestanak važenja

Član 4

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o zahtjevima za sledljivost hrane životinjskog porijekla* („Službeni list CG”, broj 48/16).

Stupanje na snagu

Član 5

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

*U ovaj Pravilnik prijeneta je Uredba Komisije (EU) br. 931/2011 od 19. septembar 2011. o zahtjevima sledljivosti utvrđenim Uredbom (EZ) br. 178/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća za hranu životinjskog porijekla/Commission Implementing Regulation (EU) No 931/2011 of 19 September 2011 on the traceability requirements set by Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council for food of animal origin

Broj: 04-310/26-5666/3

Podgorica, 16. aprila 2026. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.

1103.

Na osnovu člana 57 stav 4 Zakona o bezbjednosti hrane („Službeni list CG”, broj 57/15), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, donijelo je

PRAVILNIK O OZNAKAMA SERIJE ILI LOTA HRANE*

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se oznake koje određuju seriju ili lot kojoj hrana pripada i način označavanja serije ili lota.

Član 2

Serijska je serija hrane, proizvedena, izrađena ili upakovana pod praktično istim uslovima.

Član 3

Hrana se ne stavlja na tržište ako se na njoj ne nalazi oznaka iz člana 1 ovog pravilnika.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, oznaka iz člana 1 ovog pravilnika ne stavlja se:

1) na poljoprivredne proizvode koji napuštaju poljoprivredno gazdinstvo i koji se:

- prodaju ili dostavljaju na privremeno skladištenje, pripremu ili pakovanje,

- prevoze do organizacije proizvođača,

- prikupljaju za neposredno uključivanje u postupak pripreme ili sistem prerade.

2) kada se hrana ne pakuje ni u jednoj fazi prodaje do krajnjeg kupca i pakuje se na zahtjev kupca ili se pakuje za neposrednu prodaju;

3) na pakovanja ili posude čija najveća stranica ima površinu manju od 10 cm²;

4) na pojedinačne porcije sladoleda a oznaka koja omogućava identifikovanje serije pojavljuje se na zbirnom pakovanju.

Član 4

Seriju hrane određuje samo proizvođač ili obrađivač ili subjekat koji pakuje predmetnu hranu, ili prvi prodavac sa sjedištem u Crnoj Gori.

Oznaka iz člana 1 ovog pravilnika određuje se i pričvršćuje pod odgovornošću jednog od subjekata iz stava 1 ovog člana a prethodi joj slovo „L” osim kada se jasno razlikuje od drugih oznaka na etiketi, odnosno oznaci.

Član 5

Kod upakovane hrane, oznaka iz člana 1 ovog pravilnika i kada je to prikladno, slovo „L” stavlja se na pakovanje prethodno upakovane hrane ili na etiketi koja je na njega pričvršćena.

U slučaju neupakovane hrane, oznaka iz člana 1 ovog pravilnika, kada je to prikladno, slovo „L” stavlja se na pakovanje ili posudu (posebnu ambalažu) ili, kada to nije slučaj, na odgovarajuću trgovačku dokumentaciju pri čemu treba uvijek da bude lako vidljiva, jasno čitljiva i neizbrisiva.

Član 6

Oznaka iz člana 1 ovog pravilnika ne stavlja se na prehrambeni proizvod ako je na etiketi naveden minimalni rok upotrebe ili datum „upotrebljivo do” na način da datum sadrži dan, mjesec i godinu, tim redoslijedom.

Član 7

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o oznakama serije ili lota hrane* („Službeni list CG”, broj 58/16).

Član 8

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

* U ovaj pravilnik prenijeta je Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća broj 2011/91. od 13. decembra 2011. o oznakama ili znakovima za određivanje serije kojoj hrana pripada.

Broj: 04-310/26-5667/3

Podgorica, 16. april 2026. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.

1104.

Na osnovu člana 32 stav 9, člana 35 stav 4 i člana 36 stav 4 Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova („Službeni list CG”, br. 145/21 i 160/25), Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENI PRAVILNIKA O PROGRAMU I NAČINU POLAGANJA ISPITA ZA
DOBIJANJE LICENCE ZA RAD MIRITELJA, ODNOSNO ARBITRA, KAO I O
OBRASCU LICENCE ZA RAD**

Član 1

U Pravilniku o programu i načinu polaganja ispita za dobijanje licence za rad miritelja, odnosno arbitra, kao i o obrascu licence za rad („Službeni list CG”, broj 74/23) član 8 briše se.

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-082/26-1418/3

Podgorica, 27. aprila 2026. godine

Ministarka,
Naida Nišić, s.r.

1105.

Na osnovu člana 198 stav 1 tačka 70 Zakona o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG”, br. 52/26), Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU PROGRAMA EFIKASNOSTI I METODA OBRAČUNA NAKNADA U OKVIRU JEDINSTVENOG EVROPSKOG NEBA

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se mjere za funkcionisanje programa efikasnosti i metoda obračuna naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije u opštem vazдушnom saobraćaju u okviru Evropskog regiona („EUR“) Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva („ICAO“).

Preuzimanje propisa Evropske unije

Član 2

- (1) Ovim pravilnikom se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, preuzima Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2019/317 od 11. februara 2019. godine kojom se utvrđuje program efikasnosti i metod obračuna naknada u okviru Jedinistvenog evropskog neba i stavljanju van snage Sprovedbene Regulative (EU) br. 390/2013 i (EU) br. 391/2013.
- (2) Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2019/317 data je u Prilogu 1 ovog pravilnika.

Značenje izraza

Član 3

(1) Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **ECAA Sporazum** je Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 od 10. juna 1999. godine) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja („Službeni list RCG“, broj 62/07 i „Službeni list CG - Međunarodni ugovori“, br. 01/11 i 1/25);
- 2) **država članica i „Službeni list Evropske unije“** tumače se u skladu sa tač. 2 i 3 Priloga II ECAA Sporazuma;
- 3) **Regulativa (EU) 2018/ 1139** je Regulativa Evropskog Parlamenta i Savjeta br. 2018/1139 od 4. jula 2018. godine o zajedničkim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva i izmjeni regulativa (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Evropskog parlamenta i Savjeta i stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta i Regulative Savjeta (EEZ) br. 3922/91, koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o zajedničkim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva („Službeni list CG“, broj 138/21);
- 4) **Regulativa (EU) 549/2004** je Regulativa (EZ) br. 549/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 10. marta 2004. godine kojom se utvrđuje okvir za formiranje Jedinistvenog evropskog neba (Okvirna uredba), koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o utvrđivanju okvira za formiranje Jedinistvenog evropskog neba i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13);
- 5) **Regulativa (EU) 550/2004** je Regulativa (EZ) br. 550/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 10. marta 2004. godine o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinistvenom evropskom

- nebu (Uredba o pružanju usluga), koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinstvenom evropskom nebu i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13);
- 6) **Sprovedbena regulativa Komisije (EU) br. 2019/123** je Sprovedbena regulativa Komisije (EU) br. 2019/123 od 24. januara 2019. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za sprovođenje mrežnih funkcija za upravljanje vazdušnim saobraćajem (ATM) i stavljanju van snage Regulative Komisije (EU) br. 677/2011, koja je u pravni sistem Crne Gore, preuzeta Pravilnikom o detaljnim pravilima za implementaciju mrežnih funkcija u upravljanju vazdušnim saobraćajem („Službeni list CG“, br. 51/21 i 43/22);
 - 7) **Sprovedbena Regulativa Komisije (EU) 2017/373** je Sprovedbena regulativa Komisije (EU) br. 2017/373 od 1. marta 2017. godine kojom se utvrđuju zajednički zahtjevi za pružaoce usluga upravljanja vazdušnim saobraćajem/uslugu u vazdušnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija u upravljanju vazdušnim saobraćajem i nadzoru nad njima, i kojom se stavljaju van snage Regulative (EZ) br. 482/2008, (EU) br. 1034/2011, (EU) br. 1035/2011 i (EU) 2016/1377 i mijenja Regulativa (EU) br. 677/2011 koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o zajedničkim zahtjevima za pružaoce usluga upravljanja vazdušnim saobraćajem i usluga u vazdušnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija upravljanja vazdušnim saobraćajem i nadzoru nad njima („Službeni list CG“, br. 99/20, 24/23, 75/24, 79/25, 6/26 i 37/26);
 - 8) **Uredba Komisije (EU) br. 390/2013** je Uredba Komisije (EU) br. 390/2013 od 3. maja 2013. godine o utvrđivanju programa efikasnosti za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije, koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o utvrđivanju programa efikasnosti za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije saobraćajem („Službeni list CG“, br. 41/18);
 - 9) **Odluka Savjeta br. 2013/391** je Odluka Savjeta br. 2013/391 od 22. jula 2013. godine o podršci praktičnoj primjeni Rezolucije 1540 (2004) Saveta bezbjednosti Ujedinjenih nacija o suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje i načinima njegove isporuke koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o načinu obračuna i određivanja visine naknada za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi („Službeni list CG“, br.77/15);
 - 10) **Regulativa Komisije (EU) br. 409/2013** je Regulativa Komisije (EU) br. 409/2013 od 3. maja 2013. godine o utvrđivanju zajedničkih projekata, uspostavljanju upravljanja i utvrđivanju podsticaja za podršku sprovođenja Evropskog Master plana za upravljanje vazdušnim saobraćajem koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o zajedničkim projektima i uspostavljanju probnog zajedničkog projekta za sprovođenje evropskog atm master plana („Službeni list CG“, br. 40/18);
 - 11) **Uredba Evropskog parlamenta i Savjeta (EZ) br. 376/2014** je Uredba Evropskog parlamenta i Savjeta (EZ) br. 376/2014 od 3. aprila 2014. godine o utvrđivanju zahtjeva koji se odnose na prijavljivanje, analizu i praćenje (follow-up) događaja u civilnom vazduhoplovstvu, kojom se mijenja i dopunjuje Uredba (EU) br. 996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta i prestanku važenja Direktive 2003/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Uredbe Komisije (EZ) br. 1321/2007 i (EZ) br. 1330/2007, koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o obavještanju, analiziranju i praćenju (follow-up) događaja u civilnom vazduhoplovstvu („Službeni list CG“, br. 45/16);
 - 12) **Uredba (EU) br. 996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta** je Uredba (EU) br. 996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. novembra 2010. godine o istragama i sprečavanju nesreća i nezgoda u civilnom vazduhoplovstvu i stavljanju van snage Uputstva 94/56/EZ, koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o unaprjeđenju sigurnosti, istraživanju i sprečavanju nesreća i nezgoda u civilnom vazduhoplovstvu („Službeni list CG“, br. 23/13, 40/18, 6/22 i 72/25);

13) Agencija (*EASA – European Union Aviation Safety Agency*) je Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva.

(2) Pojmovi „nadležni organ“, „nadležni nacionalni organ“ i „nadležni nacionalni nadzorni organ“, koji se koriste u prilogu ovog pravilnika, u odnosu na Crnu Goru, označavaju Agenciju za civilno vazduhoplovstvo.

(3) Ostali izrazi koji su upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju značenja propisana članom 2 Priloga 1 ovog pravilnika.

Prestanak važenja drugog propisa

Član 4

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o utvrđivanju programa efikasnosti za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije („Službeni list CG“, broj 41/18).

Stupanje na snagu

Član 5

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjuje se za potrebe izrade i usvajanja Plana efikasnosti za četvrti referentni period Programa efikasnosti, i to za 2028. i 2029. godinu, u skladu sa tranzicionim aranžmanima između Crne Gore i Evropske unije utvrđenim Sporazumom o pristupanju Crne Gore u Evropsku uniju.

Broj: 01/2-040/26-1068/2

Podgorica, 27. 4. 2026. godine

Direktor,
Ivan Šćekić, s.r.

SPROVEDBENA REGULATIVA KOMISIJE (EU) 2019/317

od 11. februara 2019. godine

kojom se utvrđuje program efikasnosti i metoda obračuna naknada u okviru Jedinog evropskog neba i stavljanju van snage Sprovedbene Regulative (EU) br. 390/2013 i (EU) br. 391/2013

(Tekst od značaja za EEP)

**POGLAVLJE I
OPŠTE ODREDBE**

Član 1

Predmet i oblast primjene

1. Ovom regulativom utvrđuju se mjere za funkcionisanje programa efikasnosti i metode obračuna naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije.
2. Ova regulativa primjenjuje se na pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije u opštem vazdušnom saobraćaju u okviru Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva („ICAO“) evropskog („EUR“) regiona, gdje su države članice odgovorne za pružanje usluge u vazdušnoj plovidbi.

Ova regulativa primjenjuje se na:

- (a) pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi iz člana 2 stav 5 Regulative (EZ) br. 549/2004;
- (b) organ koji je imenovan od strane Komisije da obavlja poslove potrebne za izvršavanje mrežnih funkcija („menadžer mreže“) u skladu sa članom 6 stav 2 Regulative (EZ) br. 551/2004 i koji je imenovan u skladu sa članom 4 Sprovedbene regulative (EU) 2019/123.

Ova regulativa se, u svrhe postavljanja ciljeva i praćenja efikasnosti u pogledu ekonomičnosti, takođe primjenjuje na organe ili subjekte koji snose prihvatljive troškove koji se nadoknađuju putem korisničkih naknada, kako je navedeno u članu 15 stav 2 tačka (b) Regulative (EZ) br. 550/2004 i u članu 22 stav 1 podstav 3 ove regulative.

3. Ova regulativa primjenjuje se na terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi koje se pružaju na aerodromima koji se nalaze na teritorijama država članica sa 80000 ili više kretanja na godišnjem nivou u vazdušnom saobraćaju prema pravilima instrumentalnog letenja („IFR“).
4. Države članice mogu da donesu odluku da se odredbe ove regulative primjenjuju i na terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi koje se pružaju na drugim aerodromima koji se nalaze na njihovim teritorijama a koji nisu navedeni u stavu 3.
5. Države članice mogu da donesu odluku da se odredbe ove regulative primjenjuju i na:
 - (a) usluge u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije koje se pružaju u vazdušnom prostoru u okviru njihovih odgovornosti u drugim ICAO regionima koji nisu region ICAO EUR, ne dovodeći u pitanje prava i obaveze država članica u skladu sa Čikaškom konvencijom o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu iz 1944. godine („Čikaška konvencija“);

(b) pruža oće usluga u vazdušnoj plovidbi koji imaju dozvolu da usluge pružaju bez sertifikacije, u skladu sa članom 7 stav 5 Regulative (EZ) br. 550/2004.

6. Države članice bez odlaganja obavještavaju Komisiju o svakoj odluci koja je donesena u skladu sa stavom 4 ili 5.

Države članice obezbjeđuju da trajanje tih odluka odgovara trajanju referentnog perioda. Države članice ne mogu izmijeniti ili povući te odluke tokom referentnog perioda.

7. Ova regulativa primjenjuje se na treći referentni period kako je navedeno u članu 7 i na naredne referentne periode.

Član 2

Značenja izraza

U smislu ove regulative primjenjuju se sljedeća značenja izraza:

(1) „stvarni trošak“ je trošak koji je nastao u kalendarskoj godini za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi koje podliježu ovjerenim finansijskim računima ili, u odsustvu takvih ovjerenih računa, podliježu konačnoj reviziji;

(2) „jedinica za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju“ ili „jedinica ATS-a“ podrazumijeva jedinicu, civilnu ili vojnu, koja je odgovorna za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju u datom vazdušnom prostoru;

(3) „koordinator aerodroma“ je fizičko ili pravno lice koje država članica imenuje za izvršavanje dužnosti koordinacije na koordinisanim aerodromima utvrđenim u članu 4 Regulative Savjeta (EEZ) br. 95/93 ⁽¹⁾;

(4) „operator aerodroma“ je svako pravno ili fizičko lice koje upravlja najmanje jednim aerodromom;

(5) „korisnik vazdušnog prostora“ je operator vazduhoplova u trenutku izvođenja leta ili, ukoliko je identitet operatora nepoznat, vlasnik vazduhoplova, osim ako se može dokazati da je u to vrijeme drugo lice bilo operator;

(6) „predstavnik korisnika vazdušnog prostora“ je svako pravno lice ili subjekat koje predstavlja interese jedne ili više kategorija korisnika vazdušnog prostora;

(7) „jedinica oblasne kontrole letenja“ je jedinica koja kontrolisanim letovima pruža usluge u vazdušnom saobraćaju u okviru svoje oblasti nadležnosti.

(8) „zona naplate rutnih naknada“ je dio vazdušnog prostora koji se prostire od tla do gornjeg vazdušnog prostora, uključujući taj gornji vazdušni prostor, u kojem se pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi *na ruti* za koje je utvrđena jedinstvena troškovna osnova i jedinstvena jedinica naknade;

(9) „vanredan događaj“ su okolnosti pod kojima je kapacitet ATM-a neuobičajeno smanjen tako da je nivo kašnjenja u upravljanju protokom vazdušnog saobraćaja („ATFM“) neuobičajeno visok, kao rezultat planiranog ograničenja izazvanog operativnim ili tehničkim promjenama, krajnje nepovoljnim vremenskim uslovima, nedostupnošću velikih djelova vazdušnog prostora zbog prirodnih ili političkih razloga, ili industrijskih akcija, i aktiviranjem Evropske jedinice za koordinaciju u kriznim situacijama u vazduhoplovstvu („EACCC“) od strane menadžera mreže;

(10) „kretanja u vazdušnom saobraćaju na godišnjem nivou po IFR-u“ predstavljaju zbir polijetanja i slijetanja koja se izvode po IFR-u, dobijen kao godišnji prosjek tokom tri kalendarske godine koje prethode godini u kojoj je nacrt plana efikasnosti trebao da bude podniet u skladu sa članom 12;

(11) „indeks predviđene inflacije“ je godišnji indeks inflacije zasnovan na trećoj godini prije početka referentnog perioda i izračunat korišćenjem najnovije dostupne prognoze inflacije o prosječnoj procentualnoj promjeni indeksa potrošačkih cijena koju je objavio Međunarodni monetarni fond za

¹ Regulativa Savjeta (EEZ) br.95/93 od 18. januara 1993. godine o zajedničkim pravilima za dodjeljivanje slotova na aerodromima Zajednice (SL L 14, 22.1.1993, str.1).

relevantnu državu članicu u vrijeme izrade plana efikasnosti. U slučaju da je procentualna promjena koju je objavio Međunarodni monetarni fond za datu godinu negativna, koristi se nulta vrijednost.

(12) „indeks stvarne inflacije“ je godišnji indeks stvarne inflacije zasnovan na trećoj godini prije početka referentnog perioda i izračunat korišćenjem stvarne stope inflacije koju je objavila Komisija u Harmonizovanom indeksu potrošačkih cijena Eurostata za relevantnu državu u aprilu godine n+1. U slučaju da je procentualna promjena koju je objavila Komisija za datu godinu negativna, koristi se nulta vrijednost.

(13) „veliko ulaganje“ je sticanje, razvoj, zamjena, nadogradnja ili zakup osnovnih sredstava koji predstavljaju ukupnu vrijednost tokom cijelog životnog vijeka imovine koja je veća od 5 miliona eura u realnom iznosu;

(14) „nacionalni organ“ je regulatorni ili nadzorni organ koji je osnovala jedna ili više država članica na nacionalnom nivou ili nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora;

(15) „novo i postojeće ulaganje“ je sticanje, razvoj, zamjena, nadogradnja ili zakup osnovnih sredstava kada su troškovi amortizacije, troškovi kapitala ili u slučaju zakupa, operativni troškovi za to ulaganje nastali tokom referentnog perioda obuhvaćenog planom efikasnosti;

(16) „referentni period“ je period važenja i primjene ciljeva efikasnosti na nivou Unije, kako je navedeno u članu 11 stav 3 tačka (d) Regulative (EZ) br. 549/2004 i članu 7 ove Regulative;

(17) „referentna vrijednost“ je vrijednost izračunata od strane menadžera mreže za ATFM kašnjenje na ruti za svaku državu članicu i za svaki funkcionalni blok vazdušnog prostora kako bi se obezbijedilo ispunjavanje cilja ATFM kašnjenja na ruti na nivou cijele Unije;

(18) „troškovi restrukturiranja“ su značajni jednokratni troškovi koje snose pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi u procesu restrukturiranja zbog uvođenja novih tehnologija, procedura ili poslovnih modela radi stimulisanja pružanja integrisanih usluga, isplate naknada zaposlenima, zatvaranja centara kontrole letenja, prenosa aktivnosti na nove lokacije, otpis imovine ili sticanja strateških učešća u drugim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi;

(19) „neodobreni ulaz na poletno-sletnu stazu“ je svaki događaj na aerodromu koji uključuje nepravilno prisustvo vazduhoplova, vozila ili lica na zaštićenom području površine namijenjene za slijetanje i polijetanje vazduhoplova;

(20) „povreda minimuma razdvajanja“ označava situaciju kada propisan minimum razdvajanja između vazduhoplova nije ispoštovan;

(21) „zona naplate terminalnih naknada“ je aerodrom ili više aerodroma koji se nalaze na teritorijama države članice, u kojoj se pružaju terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi i za koje je utvrđena jedinstvena troškovna osnova i jedinstvena jedinica naknade.

POGLAVLJE II POSLOVI I ODGOVORNOSTI

Član 3

Pomoć Tijela za procjenu efikasnosti

Komisija može da zatraži pomoć od Tijela za procjenu efikasnosti kada je to potrebno za obavljanje njenih poslova u vezi sa detaljnim funkcionisanjem programa efikasnosti i to u vezi sa sljedećim:

- (a) prikupljanjem, ispitivanjem, validacijom i daljim prosljeđivanjem relevantnih podataka u vezi sa efikasnošću usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežnih funkcija;
- (b) odabirom ili prilagođavanjem osnovnih oblasti efikasnosti;
- (c) definisanja osnovnih indikatora efikasnosti i indikatora za praćenje;
- (d) postavljanjem raspona ciljeva efikasnosti na nivou Unije i postavljanjem i preispitivanjem ciljeva efikasnosti na nivou Unije;
- (e) utvrđivanjem polaznih vrijednosti, pragova upozorenja i uporednih grupa iz člana 9 stav 4;

- (f) procjenom dosljednosti nacrtu nacionalnih ciljeva efikasnosti ili ciljeva efikasnosti određenih na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora („FAB ciljevi efikasnosti“) sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije u skladu sa članom 14 i članom 15 i preispitivanjem nacrtu planova efikasnosti u skladu sa članom 14 stav 1 i članom 15 stav 1;
- (g) verifikacijom kompletnosti nacrtu planova efikasnosti u skladu sa članom 13;
- (h) verifikacijom, u skladu sa članom 19, nacrtu Plana efikasnosti mreže kako je navedeno u članu 10 stav 5 ove regulative;
- (i) procjenom revidiranih ciljeva efikasnosti i korektivnih mjera koje su donijele države članice u skladu sa članom 15 stav 5;
- (j) praćenjem efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući ulaganje i kapitalne izdatke na nivou Unije, na nacionalnom nivou i na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora;
- (k) praćenjem efikasnosti mrežnih funkcija u skladu sa članom 37 stav 2;
- (l) procjenom informacija, u skladu sa članom 37 stav 3, koje su dobijene od nacionalnih nadzornih organa u odnosu na planove efikasnosti, u svrhe praćenja efikasnosti evropske ATM mreže;
- (m) procjenom postizanja ciljeva efikasnosti tokom referentnog perioda;
- (n) održavanjem i podrškom u koordinaciji sa kalendarom konsultacija sa zainteresovanim stranama u vezi sa planovima efikasnosti i zahtjevima za konsultacije iz člana 24 stav 2 i stav 3 i člana 30.

Član 4

Pružanje informacija i olakšavanje praćenja od strane pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi

1. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, kada je to potrebno za obavljanje zadataka nacionalnih nadzornih organa u vezi sa detaljnim funkcionisanjem programa efikasnosti, dostavljaju tim organima na zahtjev i bez odlaganja, sljedeće:
 - (a) informacije o lokalnim uslovima za postavljanje nacionalnih ciljeva efikasnosti ili ciljeva efikasnosti postavljenih na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora;
 - (b) podatke o uspostavljanju stope prinosa na kapital za naknade u vazdušnoj plovidbi;
 - (c) informacije o planiranim ulaganjima tokom pet godina nakon datuma zahtjeva, kojima se prikazuje profil planiranih rashoda za nova i postojeća ulaganja tokom i nakon referentnog perioda kao i način na koji velika ulaganja doprinose efikasnosti u svakoj osnovnoj oblasti efikasnosti;
 - (d) svoj poslovni plan iz tačke ATM/ANS.OR.D.005 Priloga III Sprovedbene regulative Komisije (EZ) 2017/373 ⁽²⁾;
 - (e) informacije potrebne za primjenu člana 28(3);
 - (f) podatke o troškovnim osnovama i informacije o preraspodjeli troškova na rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi, kao i podatke o prihodima od komercijalnih aktivnosti i podatke o primljenim javnim sredstvima.
2. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi olakšavaju aktivnosti neophodne za svrhe praćenja iz člana 37 stav 1 koje sprovodi nadležni nacionalni nadzorni organ ili se sprovode u njegovo ime u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom države članice relevantnog organa, posebno pružanjem odgovarajućih dokumenata, podataka, informacija i usmenih objašnjenja na

² Sprovedbena Regulative Komisije (EU) 2017/373 od 1. marta 2017. godine kojom se utvrđuju zajednički zahtjevi za pružaoce usluga upravljanja vazdušnim saobraćajem/pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi i drugih mrežnih funkcija upravljanja vazdušnim saobraćajem i njihov nadzor, o stavljanju van snage Regulativu (EZ) br. 482/2008, Sprovedbenu Regulative (EU) br. 1034/2011, (EU) br. 1035/2011 i (EU) 2016/1377 i o izmjeni Regulative (EU) br. 677/2011 (SL L 62, 8.3.2017, str. 1.)

zahtjev i, tamo gdje to dozvoljava nacionalno zakonodavstvo te države članice i u skladu sa tim nacionalnim zakonodavstvom, omogućavanjem pristupa relevantnim prostorijama, zemljištu ili vozilima.

Član 5

Pomoć menadžera mreže

Menadžer mreže obavlja sljedeće poslove koji se odnose na detaljno funkcionisanje programa efikasnosti:

- (a) Pruža podršku Komisiji obezbjeđivanjem relevantnih informacija za uspostavljanje ciljeva efikasnosti na nivou Unije prije početka referentnog perioda i za praćenje ostvarivanja tih ciljeva tokom referentnog perioda, uključujući i upućivanje Komisije, bez nepotrebnog odlaganja, na sve okolnosti u kojima ciljevi efikasnosti nisu ispunjeni ili postoji rizik da neće biti ispunjeni ili u kojima se primjećuju značajni i stalni padovi operativne efikasnosti;
- (b) na zahtjev Komisije, podržava nacionalne nadzorne organe pružanjem relevantnih informacija za pripremu planova efikasnosti i obavještavanjem relevantnog nacionalnog nadzornog organa, bez nepotrebnog odlaganja, o svim okolnostima u kojima nacionalni ciljevi efikasnosti ili FAB ciljevi efikasnosti nisu ispunjeni ili postoji rizik da neće biti ispunjeni ili u kojima se primjećuju značajni i stalni padovi operativne efikasnosti;
- (c) podržava pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi u postizanju nacionalnih ciljeva efikasnosti ili FAB ciljeva efikasnosti posebno kroz izradu i sprovođenje Plana mrežnih operacija iz člana 9 Sprovedbene Regulative (EU) 2019/123.

Član 6

Koordinacija sa Agencijom Evropske Unije za sigurnost vazduhoplovstva

U skladu sa članom 13a Regulative (EZ) br. 549/2004 i u skladu sa članom 75 stav 2 tačkom (h) i članom 93 tačkom (b) Regulative (EU) 2018/1139, Komisija i države članice saraduju sa Agencijom Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva kako bi se obezbijedilo:

- (a) da se sigurnosni aspekti rješavaju na odgovarajući način, uključujući utvrđivanje, reviziju i sprovođenje osnovnih indikatora efikasnosti i ciljeva efikasnosti na nivou Unije u osnovnim oblastima efikasnosti za sigurnost;
- (b) osnovni indikatori efikasnosti i ciljevi efikasnosti u osnovnim oblastima efikasnosti za sigurnost su u skladu sa Evropskim planom za sigurnost vazduhoplovstva iz člana 6 Regulative (EU) 2018/1139.

POGLAVLJE III

POSTAVLJANJE CILJEVA EFIKASNOSTI

Član 7

Trajanje referentnih perioda

1. Treći referentni period obuhvata kalendarske godine od 2020. do 2024. godine, uključujući i te godine.
2. Naredni referentni periodi obuhvataju po pet kalendarskih godina.
3. Trajanjem referentnih perioda navedenih u stavu 1 i 2 ne dovodi se u pitanje član 10 stav 6.

Član 8

Osnovni indikatori efikasnosti i indikatori praćenja

1. Osnovni indikatori efikasnosti i indikatori praćenja usluga u vazdušnoj plovidbi na nivou Unije za svaku osnovnu oblast efikasnosti utvrđeni su u Odsjeku 1 Priloga I.
2. Osnovni indikatori efikasnosti i indikatori praćenja usluga u vazdušnoj plovidbi na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionisanja blokova vazdušnog prostora utvrđeni su u Odsjeku 2 Priloga I.
3. Osnovni indikatori efikasnosti i indikatori praćenja efikasnosti mrežnih funkcija utvrđeni su u Odsjeku 3 Priloga I.
4. Države članice mogu da uspostave osnovne indikatore efikasnosti i indikatore praćenja pored onih iz člana 2, posebno u pogledu civilno-vojnih meteoroloških aspekata.

Član 9

Ciljevi efikasnosti na nivou Unije

1. Nacionalni nadzorni organi, najkasnije 19 mjeseci prije početka referentnog perioda, dostavljaju Komisiji podatke o početnim troškovima i informacije o predviđanjima saobraćaja iz člana 10 stav 2 tačka (f) u vezi sa predstojećim referentnim periodom, kao ulazne informacije za određivanje ciljeva efikasnosti na nivou Unije.
2. Komisija objavljuje, najkasnije 15 mjeseci prije početka referentnog perioda, indikativne ciljne raspone za ciljeve efikasnosti na nivou Unije, koji se sastoje od godišnjih minimalnih i maksimalnih vrijednosti u okviru kojih Komisija namjerava da postavi ciljeve efikasnosti na nivou Unije.
Komisija se o tim indikativnim ciljnim rasponima konsultuje sa zainteresovanim stranama iz člana 10 stav 3 Regulative (EZ) br. 549/2004, drugim relevantnim licima i organizacijama i u pogledu sigurnosnih aspekata, sa Agencijom Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva.
3. Komisija usvaja, najkasnije sedam mjeseci prije početka referentnog perioda i u skladu sa članom 11 stav 3 tačka (a) Regulative (EZ) br. 549/2004, ciljeve efikasnosti na nivou Unije za osnovne indikatore efikasnosti navedene u članu 8 stav 1.

U tu svrhu Komisija:

- (a) uzima u obzir relevantne ulazne podatke Tijela za procjenu efikasnosti, menadžera mreže i nacionalnih nadzornih organa;
 - (b) koristi prognoze saobraćaja na ruti, izražene u kretanjima po IFR-u i u jedinicama usluga, a zasnovane su na najnovijoj dostupnoj osnovnoj prognozi Službe za statistiku i prognoze („STATFOR“) Eurokontrola;
 - (c) svaki cilj efikasnosti na nivou cijele Unije potkrepljuje opisom osnovnih pretpostavki i obrazloženja za taj cilj, uključujući korišćenje ulaznih podataka iz tačke (a) ovog stava, ishod konsultacija iz stava 2 i druge relevantne činjenične podatke.
4. Zajedno sa usvajanjem ciljeva efikasnosti na nivou Unije, Komisija uspostavlja:
 - (a) „osnovnu vrijednost za utvrđene troškove“ na nivou Unije i „osnovnu vrijednost za utvrđene jedinične troškove“ na nivou Unije, u svrhu utvrđivanja ciljeva u osnovnim oblastima

efikasnosti u pogledu ekonomičnosti za osnovni indikator efikasnosti iz Priloga I Odsjeka 1 tačke 4.1. Te osnovne vrijednosti se izračunavaju u odnosu na godinu koja prethodi početku referentnog perioda.

Osnovna vrijednost za utvrđene troškove procjenjuje se korišćenjem stvarnih troškova dostupnih za prethodni referentni period i prilagođava se kako bi se uzele u obzir najnovije dostupne procjene troškova, varijacije u saobraćaju i njihov odnos prema troškovima.

Osnovna vrijednost za utvrđenu jedinicu troška izvodi se dijeljenjem osnovne vrijednosti za utvrđene troškove sa predviđanjima saobraćaja, izraženom u jedinicama usluga za godinu koja prethodi početku referentnog perioda;

- (b) pragovi upozorenja preko kojih države članice mogu da zahtijevaju reviziju ciljeva efikasnosti sadržanih u planovima efikasnosti, u skladu sa članom 18 stav 1 tačka (a) podtačka (i). Ti pragovi upozorenja zasnivaju se na sljedećim parametrima:
- (i) odstupanju stvarnog saobraćaja od predviđanja saobraćaja tokom određene kalendarske godine, izraženom kao procenat kretanja po IFR-u;
 - (ii) odstupanju stvarnog saobraćaja od predviđanja saobraćaja tokom određene kalendarske godine, izraženo kao procenat jedinica usluge;
 - (iii) varijaciji referentnih vrijednosti kao rezultat sezonskih ažuriranja Plana mrežnih operacija u skladu sa članom 9 stav 4 tačka (a) i članom 9 stav 8 Sprovedbene Regulative (EU) 2019/123 u poređenju sa referentnim vrijednostima iz najnovije verzije Plana mrežnih operacija dostupne u trenutku izrade plana efikasnosti. Ova varijacija se izražava kao procenat varijacije ili kao dio minuta kašnjenja o ATFM-a na ruti, u zavisnosti od veličine referentnih vrijednosti;
- (c) uporedne grupe pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi sa sličnim operativnim i ekonomskim okruženjem za potrebe ocjenjivanja ciljeva efikasnosti u osnovnim oblastima efikasnosti povezanih sa ekonomičnošću.

Član 10

Planovi efikasnosti

1. Nacionalni nadzorni organi izrađuju planove efikasnosti, na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora.
2. Planovi efikasnosti izrađuju se u skladu sa obrascem navedenim u Prilogu II i uključuju:
 - (a) obavezujuće nacionalne ciljeve efikasnosti ili obavezujuće FAB ciljeve efikasnosti, postavljene na osnovu osnovnih indikatora efikasnosti navedenih u članu 8 stav 2, uključujući „osnovnu vrijednost za utvrđene troškove“ i „osnovnu vrijednost za utvrđeni jedinični trošak“ za svaku zonu naplate, u svrhu postavljanja ciljeva u osnovnoj oblasti efikasnosti povezanih sa ekonomičnošću. Te osnovne vrijednosti se izračunavaju u odnosu na godinu koja prethodi početku referentnog perioda.
Osnovna vrijednost za utvrđene troškove procjenjuje se korišćenjem stvarnih troškova dostupnih za prethodni referentni period i prilagođava se kako bi se uzele u obzir najnovije dostupne procjene troškova, varijacije u saobraćaju i njihov odnos prema troškovima.
Osnovna vrijednost za utvrđene jedinične troškove izvodi se dijeljenjem osnovne vrijednosti za utvrđene troškove sa najnovijom raspoloživom prognozom saobraćaja izraženom u jedinicama usluga za godinu koja prethodi početku referentnog perioda;

- (b) utvrđene troškove za rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi utvrđene u skladu sa članom 15 stav 2 tačka (a) i tačka (b) Regulative (EZ) br. 550/2004 i sa ovom Regulativom;
- (c) programe podsticaja uspostavljene u skladu sa članom 11, kojima se određuju parametri programa podsticaja, mehanizmi izmjene srednjih referentnih vrijednosti navedenih u članu 11 stav 3 gdje je to primjenljivo, kao i mjere usmjerene na postizanje ciljeva tih programa podsticaja;
- (d) opis glavnih mjera koje teže postizanju ciljeva efikasnosti;
- (e) potvrdu da je u skladu sa područjem primjene ove Regulative na osnovu člana 1 ove Regulative i člana 7 Regulative (EZ) br. 549/2004;
- (f) predviđanja saobraćaja na ruti, izražene u kretanjima po IFR-u i jedinicama usluga i zasnovane na osnovnom predviđanju STATFOR-a Eurokontrola.
- (g) terminalne prognoze saobraćaja, izražene u kretanjima po IFR-u i jedinicama usluga zasnovane na osnovnom predviđanju STATFOR-a Eurokontrola;
- (h) opis inicijativa za podršku prekograničnoj koordinaciji i pružanju prekograničnih usluga koje doprinose operativnoj efikasnosti ili ekonomičnosti, ili oba;
- (i) informacije:
 - (i) o velikim ulaganjima;
 - (ii) o planovima za upravljanje promjenama kad je u pitanju realizacija velikih promjena u vazdušnom prostoru ili za unapređenje ATM sistema u cilju smanjenja svakog negativnog uticaja na efikasnost mreže.

Kada je, međutim, riječ o tačkama (f) i (g), nacionalni nadzorni organi mogu da odluče da koriste druge prognoze saobraćaja na ruti i terminalu od onih koje se zasnivaju na osnovnoj prognozi STATFOR-a Eurokontrola. U tom slučaju, oni se savjetuju sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i relevantnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi i navode razloge za korišćenje drugih predviđanja u planu efikasnosti. Sve razlike u odnosu na osnovno predviđanje STATFOR-a Eurokontrola povezane su sa određenim lokalnim faktorima koji nisu u dovoljnoj mjeri uzeti u obzir osnovnim predviđanjem STATFOR-a Eurokontrola. Ista predviđanja se korise za sve osnovne oblasti efikasnosti.

3. Planovi efikasnosti mogu da sadrže dodatne ciljeve efikasnosti postavljene na osnovu osnovnih indikatora efikasnosti iz člana 8 stav 4. Ti ciljevi doprinose postizanju ciljeva efikasnosti iz člana 9 stav 3 i stava 2 tačke (a) ovog člana.
4. U skladu sa članom 10 stav 1 i članom 11 stav 3 tačka (b) Regulative (EZ) br. 549/2004, nacionalni nadzorni organi savjetuju se sa pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i, prema potrebi, sa operatorima i koordinatorima aerodroma o nacrtima planova efikasnosti, uključujući ciljeve efikasnosti i programe podsticaja koji su u njima navedeni.
5. Menadžer mreže izrađuje Plan efikasnosti mreže. Plan efikasnosti mreže izrađuje se u skladu sa obrascem navedenim u Prilogu III i u njemu se navode:
 - (a) dodata vrijednost menadžera mreže za podršku aktivnostima država članica, funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi i korisnicima civilnog i vojnog vazdušnog prostora ka postizanju ciljeva kapaciteta i zaštite

životne sredine i utvrđivanje doprinosa mrežnih funkcija ka postizanju ciljeva efikasnosti na nivou Unije;

(b) ciljevi efikasnosti i ciljevi za menadžera mreže i za svaku mrežnu funkciju i mjere kojima se teži postizanju tih ciljeva.

6. Ako je Komisija u skladu sa članom 11 stav 3 tačkom (c) četvrtim podstavom Regulative (EZ) br.549/2004 revidirala ciljeve efikasnosti na nivou Unije, države članice revidiraju svoje planove efikasnosti i uključuju revidirane ciljeve efikasnosti u skladu sa ovom regulativom.

Član 11

Programi podsticaja

1. Programi podsticaja sadržani u planovima efikasnosti koje su usvojile države članice:

- (a) utvrđuju podsticaje finansijskog karaktera za postizanje ciljeva efikasnosti u osnovnim oblastima efikasnosti u pogledu ekonomičnosti i kapaciteta, na efektivan i srazmjeran način;
- (b) primjenjuju se tokom čitavog perioda obuhvaćenog planom efikasnosti;
- (c) nediskriminatorni su, transparentni i efektivni;
- (d) primjenjuju se na rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi.

2. Programi podsticaja za ciljeve efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu ekonomičnosti, uređeni su članovima 27 i 28.

3. Programi podsticaja za ciljeve efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu kapaciteta, pored načela utvrđenih u stavu 1, ispunjavaju i sljedeća načela:

- (a) srazmjerni su nivou ATFM kašnjenja i sastoje se od finansijskih prednosti i finansijskih nedostataka koji imaju značajan materijalan uticaj na rizične prihode;
- (b) određuju se tako da maksimalni finansijski nedostaci budu najmanje jednaki maksimalnim finansijskim prednostima;

Nacionalni nadzorni organ definiše maksimalne fiksne procenete navedene u drugom podstavu tačke 2.1(a) i 2.2(a) Priloga XIII i u drugom podstavu tačke 2.1(b) i 2.2(b) Priloga XIII za izračunavanje finansijskih prednosti i nedostataka koji podliježu konsultaciji sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i relevantnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi.

U pogledu maksimalnih fiksnih procenata navedenih u drugom podstavu tačke 2.1(a) i 2.2(a) Priloga XIII za izračunavanje finansijskih prednosti, ti procenti ne smiju prelaziti 2%;

- (c) za potrebe izračunavanja finansijskih prednosti ili nedostataka, koristi se srednja referentna vrijednost;

Nacionalni nadzorni organ će, prije početka referentnog perioda, odlučiti da li će se te srednje referentne vrijednosti zasnivati na:

- (i) ciljevima efikasnosti na nacionalnom nivou, razvrstanim na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi; ili
- (ii) na prilagođenim ciljevima efikasnosti na nacionalnom nivou, razvrstanim na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, koje godišnje utvrđuje nacionalni nadzorni organ za narednu godinu u skladu sa Prilogom XIII tačka 1 i podliježe konsultaciji

sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i relevantnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi. Mehanizam izmjene definiše se u planu efikasnosti i primjenjuje se za svaku godinu referentnog perioda i ne mijenja se tokom referentnog perioda.

Nacionalni nadzorni organ obavještava Komisiju na godišnjem nivou o srednjim referentnim vrijednostima;

- (d) postoji simetričan raspon oko srednje referentne vrijednosti koju određuje nacionalni nadzorni organ, uz konsultacije sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i relevantnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, kako bi se obezbijedilo da manje varijacije ATFM kašnjenja ne dovedu do bilo kakvih finansijskih prednosti ili nedostataka;
- (e) kada je stvarno prosječno ATFM kašnjenje po letu u godini n niže od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n i izvan opsega navedenog u tački (d), to rezultira finansijskom prednošću kroz povećanje jedinice naknade u godini $n+2$ u skladu sa Prilogom XIII tačka 2;
- (f) kada je stvarno prosječno ATFM kašnjenje po letu u godini n više od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n i izvan opsega navedenog u tački (d), to rezultira finansijskim nedostatkom kroz smanjenje jedinice naknade u godini $n+2$ u skladu sa Prilogom XIII tačka 2;
- (g) za ciljeve na ruti u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu kapaciteta i kada je plan efikasnosti utvrđen na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, primjenjuju se sljedeće odredbe, pored načela navedenih u tačkama (a) do (f):
 - (i) Nacionalni nadzorni organi raščlanjuju cilj efikasnosti FAB-a iz Priloga I Odsjeka 2 tačka 3.1(a) na nivou svakog pojedinačnog relevantnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, radi određivanja podsticaja na nacionalnom nivou. Dobijene vrijednosti čine osnovu za srednje referentne vrijednosti iz tačke (c);
 - (ii) relevantni nacionalni nadzorni organi primjenjuju isti program podsticaja, na dosljedan način, na sve relevantne pružioce usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (iii) srednje referentne vrijednosti za funkcionalni blok vazdušnog prostora takođe se koriste pored srednje referentne vrijednosti na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi iz tačke (i) i zasnovane su:
 - na ciljevima efikasnosti na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, ili
 - na prilagođenim ciljevima efikasnosti nivoa funkcionalnog bloka vazdušnog prostora u skladu sa Prilogom XIII tačka 1 i podliježu konsultaciji sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i relevantnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (iv) odstupajući od tačke (c), svi relevantni nacionalni nadzorni organi zajednički odlučuju o tome da li će srednje referentne vrijednosti na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora biti prilagođene ili ne. Ova odluka primjenjuje se na ujednačen način na sve srednje referentne vrijednosti na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj

plovidbi i na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora za vrijeme trajanja referentnog perioda;

(v) kada je potrebno prilagoditi ciljeve efikasnosti na nivou nacionalnog i funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, isti mehanizam primjenjuje se na ciljeve efikasnosti na nacionalnom nivou i na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora;

(vi) kada je ukupno ATFM kašnjenje na ruti po letu u godini n na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora veće od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n iz tačke (iii) i izvan opsega iz stava 3 tačka (d), stav 3 tačka (e) se ne primjenjuje, a stav 3 tačka (f) primjenjuje se samo na one pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi za koje je stvarno ATFM kašnjenje po letu u godini n veće od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n i izvan opsega iz tačke (d);

(vii) kada je ukupno ATFM kašnjenje na ruti po letu u godini n na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora niže od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n iz tačke (iii) i izvan opsega iz stava 3 tačka (d), stav 3 tačka (f) se ne primjenjuje, a stav 3 tačka (e) primjenjuje se samo na one pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi za koje je stvarno ATFM kašnjenje po letu u godini n niže od srednje referentne vrijednosti određene za godinu n i izvan opsega iz tačke (d);

4. U okviru programa podsticaja sadržanih u planovima efikasnosti koje su donijele države članice mogu se odrediti i podsticaji finansijskog karaktera za ostvarivanje ciljeva efikasnosti u osnovnim oblastima efikasnosti u pogledu zaštite životne sredine ili za ostvarivanje dodatnih ciljeva efikasnosti iz člana 10 stav 3 u skladu sa stavom 1 tačkama (b) i (c), pod uslovom da su efektivni i proporcionalni. Ove programe podsticaja treba primjenjivati uz programe podsticaja iz stavova 2 i 3 i nezavisno od njih. Ukupna finansijska prednost ili finansijski nedostatak iz tih programa podsticaja ne prelazi 2% odnosno 4% utvrđenih troškova za godinu n.

POGLAVLJE IV DONOŠENJE, PROCJENA I REVIZIJA PLANOVA EFIKASNOSTI

Član 12

Donošenje i dostavljanje nacрта planova efikasnosti

Svaka država članica donosi nacrt plana efikasnosti koji je sastavio relevantni nacionalni nadzorni organ ili organi na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora i dostavlja ga Komisiji najkasnije tri mjeseca prije početka referentnog perioda na koji se odnosi. Kada se nacrt plana efikasnosti sastavlja na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, isti se dostavlja Komisiji nakon što sve relevantne države članice donesu taj plan.

Član 13

Provjera potpunosti nacрта planova efikasnosti

1. Komisija provjerava da li nacrti planova efikasnosti koje su dostavile države članice u skladu sa članom 12 sadrže sve elemente potrebne za procjenu usaglašenosti sa zahtjevima navedenim u članu 10 stav 2 i 10 stav 4 i, gdje je primjenljivo, članu 10 stav 3 i članu 10 stav 5.
2. Kada Komisija, nakon što je sprovela provjeru iz stava 1, utvrdi da nedostaje jedan ili više elemenata, zatražiće od relevantne države članice ili država članica da dostave ažurirani

nacrt plana efikasnosti, koji sadrži element ili elemente koji nedostaju, u roku od mjesec dana od datuma prijema nacrtu plana efikasnosti.

U tom slučaju, relevantna država članica ili države članice podnose ažurirani nacrt plana efikasnosti Komisiji bez nepotrebnog odlaganja, a u svakom slučaju u roku od tri nedjelje od datuma zahtjeva Komisije.

3. Nakon što je izvršila provjeru iz stava 1, Komisija započinje procjenu nacrtu plana efikasnosti iz člana 14 nakon donošenja zaključka da nacrt plana efikasnosti sadrži sve potrebne elemente ili po prijemu ažuriranog nacrtu plana efikasnosti iz stava 2, prema potrebi.

Član 14

Procjena i revizija nacrtu planova i ciljeva efikasnosti

1. Komisija procjenjuje dosljednost nacionalnih ciljeva efikasnosti ili FAB ciljeva efikasnosti sadržanih u nacrtima planova efikasnosti sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije na osnovu kriterijuma utvrđenih u Prilogu IV tačka 1, uzimajući u obzir lokalne okolnosti. Komisija može da dopuni procjenu preispitivanjem nacrtu planova efikasnosti u pogledu elemenata navedenih u Prilogu IV tačka 2.
2. Kada Komisija, na osnovu procjene iz stava 1, utvrdi da su ciljevi efikasnosti sadržani u nacrtu plana efikasnosti u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma prijema nacrtu plana efikasnosti ili, gde je to primjenljivo, ažuriranog nacrtu plana efikasnosti iz člana 13 stav 2, donosi odluku i o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice.
3. Kada Komisija, na osnovu procjene iz stava 1, utvrdi da jedan ili više ciljeva efikasnosti sadržanih u nacrtu plana efikasnosti nisu u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma prijema nacrtu plana efikasnosti ili, gde je to primjenljivo, ažuriranog nacrtu plana efikasnosti iz člana 13 stav 2, donosi odluku o utvrđivanju preporuka iz člana 11 stav 3 tačka (c) drugog podstava Regulative (EZ) br.549/2004.

U tom slučaju, relevantna država članica ili države članice, u roku od tri mjeseca od datuma usvajanja odluke Komisije, revidiraju ciljeve efikasnosti i u skladu sa tim preduzimaju odgovarajuće mjere za reviziju nacrtu plana efikasnosti, uzimajući u obzir preporuke Komisije i podnose revidirani nacrtu plana efikasnosti Komisiji.

Član 15

Procjena revidiranog plana i ciljeva efikasnosti i donošenje korektivnih mjera

1. Po prijemu revidiranog nacrtu plana efikasnosti koji joj je dostavljen u skladu sa članom 14 stav 3, Komisija procjenjuje revidirani nacrtu plana efikasnosti i dosljednost revidiranih ciljeva efikasnosti sadržanih u njemu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, na osnovu kriterijuma utvrđenih u Prilogu IV tačka 1, takođe uzimajući u obzir lokalne okolnosti. Komisija može da dopuni procjenu preispitivanjem nacrtu planova efikasnosti u odnosu na elemente navedene u Prilogu IV tačka 2.
2. Kada Komisija, na osnovu procjene iz stava 1, utvrdi da su revidirani ciljevi efikasnosti sadržani u revidiranom nacrtu plana efikasnosti u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou

Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma prijema revidiranog nacrtu plana efikasnosti, donosi odluku i o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice.

3. Kada Komisija, na osnovu procjene iz stava 1, utvrdi da postoje sumnje o dosljednosti revidiranih ciljeva efikasnosti sadržanih u revidiranom nacrtu plana efikasnosti sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma prijema revidiranog nacrtu plana efikasnosti, započinje detaljno ispitivanje tih ciljeva efikasnosti i relevantnih lokalnih okolnosti, zahtijevajući dodatne informacije od nacionalnih nadzornih organa ako je potrebno i o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice.
4. Kada Komisija, nakon sprovođenja detaljnog ispitivanja iz stava 3, utvrdi da su revidirani ciljevi efikasnosti sadržani u revidiranom nacrtu plana efikasnosti u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma početka detaljnog ispitivanja, donosi odluku i o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice.
5. Kada Komisija, nakon detaljnog ispitivanja iz stava 3, utvrdi da revidirani ciljevi efikasnosti sadržani u revidiranom nacrtu plana efikasnosti nisu u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija u roku od pet mjeseci od datuma početka detaljnog ispitivanja, donosi odluku o određivanju korektivnih mjera koje će preduzeti relevantna država članica ili države članice, u skladu sa članom 11 stav 3 tačka (c) treći podstav Regulative (EZ) br. 549/2004.
6. Kada je Komisija donijela odluku iz stava 5, relevantna država članica ili države članice u roku od tri mjeseca od dana donošenja te odluke, Komisiji dostavljaju mjere koje su preduzele na osnovu te odluke, kao i informacije kojima se dokazuje da su te mjere u skladu sa tom odlukom.
7. Na osnovu informacija koje su joj dostavljene u skladu sa stavom 6, Komisija procjenjuje da li su mjere koje je preduzela relevantna država članica ili države članice dovoljne da obezbijede usaglašenost sa odlukom iz stava 5, u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 549/2004 i ove Uredbe.

Kada Komisija utvrdi da su te mjere dovoljne da se obezbijedi usaglašenost sa odlukom iz stava 5, ona o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice.

Kada Komisija utvrdi da te mjere nisu dovoljne da se obezbijedi usaglašenost sa odlukom iz stava 5, ona o tome obavještava relevantnu državu članicu ili države članice i preduzima, prema potrebi, mjere za rješavanje neusaglašenosti, uključujući i mjere predviđene članom 258 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

Član 16

Donošenje planova efikasnosti

Svaka država članica donosi i objavljuje svoj plan efikasnosti u jednoj od sljedećih okolnosti, prema potrebi:

- (a) nakon što je Komisija donijela odluku primjenom člana 14 stav 2, člana 15 stav 2 i člana 15 stav 4;
- (b) nakon što je Komisija donijela odluku u skladu sa članom 15 stav 7 podstav 2;
- (c) nakon što je Komisija donijela odluku na osnovu zahtjeva jedne ili više relevantnih država članica da se tokom referentnog perioda revidiraju ciljevi efikasnosti u skladu sa članom 18

stav 1, pod uslovom da relevantna država članica prilagodi plan efikasnosti u odnosu na revidirane ciljeve efikasnosti.

Član 17

Ciljevi efikasnosti ili korektivne mjere donijete nakon početka referentnog perioda

1. Kada zbog vremena potrebnog da se završe postupci navedeni u članovima 14 i 15, države članice nisu bile u mogućnosti da donesu planove efikasnosti prije početka referentnog perioda u skladu sa članom 16, ciljevi efikasnosti sadržani u najnovijoj verziji nacrtana planova efikasnosti primjenjuju se privremeno dok se ne donesu planovi efikasnosti.
2. U situaciji navedenoj u stavu 1, nakon donošenja planova efikasnosti, ciljevi efikasnosti u ključnom području efikasnosti u pogledu ekonomičnosti, primenjuju se retroaktivno kroz prilagođavanje jedinica naknade u skladu sa članom 29 stav 5.

Član 18

Revizija ciljeva efikasnosti tokom referentnog perioda

1. Tokom referentnog perioda, države članice mogu da revidiraju jedan ili više ciljeva efikasnosti sadržanih u planovima efikasnosti i donesu planove efikasnosti koji su u skladu sa tim izmijenjeni, samo kada su ispunjena oba sljedeća uslova:
 - (a) relevantna država članica ili države članice smatraju da je planirana revizija neophodna i srazmjerna s obzirom na pojavu jedne ili više sljedećih situacija:
 - (i) dostignut je najmanje jedan od pragova upozorenja iz člana 9 stav 4 tačka (b) i relevantni nacionalni nadzorni organ ili organi su procijenili situaciju i pokazali da se nastali efekti dostizanja praga ili pragova upozorenja ne mogu dovoljno ublažiti osim ako se ciljevi efikasnosti ne revidiraju;
 - (ii) početni podaci, pretpostavke i obrazloženja, uključujući i one o investicijama, na osnovu kojih su postavljeni relevantni ciljevi efikasnosti, u značajnoj i trajnoj mjeri više nisu tačni zbog okolnosti koje su bile nepredvidive u trenutku usvajanja plana efikasnosti, a nacionalni nadzorni organ ili organi su procijenili situaciju i pokazali da se nastali efekti ne mogu dovoljno ublažiti osim ako se ciljevi efikasnosti ne revidiraju;
 - (b) Komisija je na osnovu obrazloženog zahtjeva relevantne države članice ili država članica odlučila:
 - (i) da je saglasna da je predviđena revizija neophodna i proporcionalna s obzirom na pojavu jedne ili više sljedećih situacija navedenih u tački (a);
 - (ii) da su predviđeni revidirani ciljevi efikasnosti u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, pri čemu su ti ciljevi procijenjeni na osnovu kriterijuma utvrđenih u Prilogu IV tačka 1.

Komisija usvaja odluku iz tačke (b) u roku od sedam mjeseci od dana podnošenja potpunog zahtjeva koji je podnijela relevantna država članica ili države članice.

2. Sve revizije ciljeva efikasnosti koje su donesene primjenom ovog člana ne primjenjuju se retroaktivno.

Član 19

Odobrenje Plana efikasnosti mreže

1. Menadžer mreže dostavlja Komisiji nacrt Plana efikasnosti mreže nakon što ga odobri Odbor za upravljanje mrežom, kako je navedeno u članu 18 stav 1 tački (o) Sprovedbene regulative (EU) 2019/123, najkasnije tri mjeseca prije početka referentnog perioda.
2. Komisija procjenjuje da li nacrt Plana efikasnosti mreže ispunjava kriterijume utvrđene u Prilogu V.

Komisija može zatražiti od menadžera mreže da podnese reviziju tog nacrta Plana efikasnosti mreže, kada je to potrebno kako bi se obezbijedila usklađenost sa kriterijumima navedenim u Prilogu V.
3. Ako Komisija utvrdi da nacrt Plana efikasnosti mreže ispunjava kriterijume utvrđene u Prilogu V, ona donosi Plan efikasnosti mreže.
4. Menadžer mreže objavljuje i sprovodi Plan efikasnosti mreže nakon što ga usvoji Komisija u skladu sa stavom 3.
5. Ako, zbog vremena potrebnog za završetak postupaka iz stavova 2 i 3, Komisija nije usvojila Plan efikasnosti mreže prije početka referentnog perioda, najnovija verzija nacrta Plana efikasnosti mreže koji je odobrio Odbor za upravljanje mrežom primjenjuje se privremeno, dok Komisija ne usvoji Plan efikasnosti mreže.

POGLAVLJE V

FINANSIRANJE USLUGA U VAZDUŠNOJ PLOVIDBI, USPOSTAVLJANJE ZONA NAPLATE, USPOSTAVLJANJE TROŠKOVNE OSNOVE ZA NAKNADE I TRANSPARENTNOST

Član 20

Načela finansiranja usluga u vazdušnoj plovidbi

1. Utvrđeni troškovi usluga u vazdušnoj plovidbi na ruti finansiraju se iz rutnih naknada koje se naplaćuju od korisnika vazdušnog prostora i, ako se primjenjuje član 25 stav 3, iz drugih prihoda kako je navedeno u tom članu.
2. Utvrđeni troškovi terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi finansiraju se iz terminalnih naknada koje se naplaćuju od korisnika vazdušnog prostora i, ako se primjenjuje član 25 stav 3, iz drugih prihoda kako je navedeno u tom članu.
3. Prihodi od rutnih naknada odnosno terminalnih naknada ne koriste se za finansiranje komercijalnih aktivnosti pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi.

Član 21

Uspostavljanje zona naplate

1. Države članice, u vazdušnom prostoru za koji su nadležne, kada se usluge u vazdušnoj plovidbi pružaju korisnicima vazdušnog prostora, uspostavljaju jednu ili više zona naplate u svrhu naplate rutnih naknada („zona naplate rutnih naknada”) i jednu ili više zona naplate u svrhu naplate terminalnih naknada („zona naplate terminalnih naknada”).

Države članice konsultuju predstavnike korisnika vazdušnog prostora prije uspostavljanja ili izmjene tih zona.

Države članice obavještavaju Komisiju i Centralni biro za naplatu rutnih naknada („CRCO”) Eurokontrola, ako je primjenljivo, o uspostavljanju ili izmjeni tih zona naplate, najmanje sedam mjeseci prije početka referentnog perioda.

2. Države članice obezbjeđuju da geografski raspon zona naplate bude jasno definisan. Zone naplate moraju biti u skladu sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi i mogu da uključuju usluge koje pruža pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi sa sjedištem u drugoj državi članici u vezi sa prekograničnim vazdušnim prostorom.
3. Ako se usluge u vazdušnom saobraćaju koje se odnose na prilaz i polijetanje vazduhoplova pružaju zajednički za grupu aerodroma, države članice mogu da uspostave posebnu zonu naplate terminalnih naknada u okviru relevantnog terminalnog područja.
4. Ako države članice odluče da uspostave zonu naplate rutnih naknada odnosno zone naplate terminalnih naknada koje obuhvataju vazdušni prostor za koji je nadležno više od jedne države članice ili ako države članice odluče da uspostave zajedničku zonu naplate, relevantne države članice obezbjeđuju dosljednu i ujednačenu primjenu ove Regulative na pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u datom vazdušnom prostoru.

Države članice bez odlaganja obavještavaju Komisiju i CRCO Eurokontrola o svakoj takvoj odluci.

5. Države članice mogu da izmijene ili uspostave novu zonu naplate terminalnih naknada, tokom referentnog perioda, pod uslovom da:
 - (a) konsultuju predstavnike korisnika i pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi prije te izmjene;
 - (b) obavijeste, bez nepotrebnog odlaganja, Komisiju i CRCO Eurokontrola o toj izmjeni;
 - (c) dostave Komisiji, bez nepotrebnog odlaganja, sljedeće:
 - (i) relevantne podatke o troškovima i saobraćaju koji na odgovarajući način odražavaju situaciju prije i posle izmjene;
 - (ii) komentare predstavnika korisnika i pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi koji su konsultovani u skladu sa tačkom (a);
 - (iii) procjenu očekivanog uticaja izmjene na postizanje nacionalnih ciljeva efikasnosti ili ciljeva efikasnosti za FAB u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu ekonomičnosti i na praćenje efikasnosti;
 - (iv) ažuriranje plana efikasnosti sa relevantnim podacima.
6. Države članice ne smiju da mijenjaju zonu naplate rutnih naknada tokom referentnog perioda.

Član 22

Uspostavljanje troškovne osnove za naknade

1. Troškovna osnova za rutne i terminalne naknade sastoji se od utvrđenih troškova u vezi sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi u relevantnoj zoni naplate.

Utvrđeni troškovi koji proizilaze iz novih ATM sistema i većih izmjena postojećih ATM sistema uključuju se u troškovnu osnovu samo ako su ti sistemi u skladu sa sprovođenjem Evropskog ATM master plana, a naročito sa zajedničkim projektima iz člana 15a stav 3 Regulative (EZ) broj 550/2004.

Države članice mogu da odluče da u troškovnu osnovu uključe sljedeće utvrđene troškove nastale u vezi sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi, u skladu sa članom 15 stav 2 tačka (b) druge rečenice Regulative (EZ) broj 550/2004:

- (a) utvrđene troškove nadležnih organa;
 - (b) utvrđene troškove kojima podliježu kvalifikovani subjekti iz člana 3 Regulative (EZ) br. 550/2004;
 - (c) utvrđene troškove koji proizilaze iz Međunarodne konvencije Eurokontrola o saradnji za sigurnost vazdušne plovidbe od 13. decembra 1960. godine, sa posljednjim izmjenama i dopunama.
2. Ne dovodeći u pitanje član 18, utvrđeni troškovi uključeni u troškovnu osnovu za rutne i terminalne naknade utvrđuju se prije početka svakog referentnog perioda kao dio plana efikasnosti u realnim vrijednostima i određuju se za svaku kalendarsku godinu tog perioda u realnim i nominalnim vrijednostima, sa izuzetkom utvrđenih troškova iz stava 1 treći podstav i utvrđenih troškova iz stava 4 tačke (c) i (d), koji se utvrđuju u nominalnim vrijednostima kada se primenjuje računovodstvo po principu istorijskih troškova.
 3. Utvrđeni troškovi uključeni u troškovnu osnovu za rutne i terminalne naknade obračunavaju se u nacionalnoj valuti. Ako je uspostavljena zajednička zona naplate sa jedinstvenom jedinicom naknade, relevantne države članice obezbjeđuju pretvaranje utvrđenih troškova u jedinstvenu valutu, koja može biti euro ili druga nacionalna valuta jedne od relevantnih država članica, kako bi se obezbijedio transparentan obračun jedinstvene jedinice naknade u skladu sa članom 25 stav 4.
 4. Utvrđeni troškovi uključeni u troškovnu osnovu za rutne i terminalne naknade sadrže:
 - (a) troškove zaposlenih;
 - (b) operativne troškove, izuzev troškova zaposlenih;
 - (c) troškove amortizacije;
 - (d) trošak kapitala;
 - (e) vanredne troškove;

Kada je riječ o tački (a), troškovi zaposlenih uključuju bruto zarade, prekovremeni rad i doprinose poslodavaca u sistemima socijalnog osiguranja, kao i troškove penzija i druge naknade. Troškovi penzija izračunavaju se na osnovu razumnih pretpostavki na osnovu važećeg penzionog sistema ili nacionalnog zakonodavstva, po potrebi. Te pretpostavke se navode u planu efikasnosti.

Kada je riječ o tački (b), operativni troškovi koji nisu troškovi zaposlenih uključuju troškove nastale kupovinom robe i usluga koje se koriste za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući usluge spoljnih izvođača, materijal, energiju, komunalne usluge, zakup zgrada, opreme i objekata, održavanje, troškove osiguranja i putne troškove.

Kada je riječ o tački (c), troškovi amortizacije uključuju troškove koji se odnose na ukupna osnovna sredstva koja se koriste u svrhu pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi. Vrijednost osnovnih sredstava amortizuje se u skladu sa njihovim očekivanim vijekom trajanja, primjenom linearne metode koja se

primjenjuje na troškove imovine koja se amortizuje. Za obračun amortizacije primjenjuje se računovodstvo na osnovu istorijskih ili tekućih troškova. Metodologija koja se koristi za obračun troškova amortizacije ne smije se mijenjati tokom trajanja amortizacije i mora biti u skladu sa primijenjenim troškovima kapitala, odnosno nominalnim troškovima kapitala za obračun istorijskih troškova i realnim troškovima kapitala za obračun tekućih troškova. Kada se primjenjuje računovodstvo tekućih troškova, trošak kapitala ne uključuje inflaciju, a obezbjeđuju se i ekvivalentni iznosi istorijskog računovodstva troškova kako bi se omogućilo vršenje procjene i poređenja.

Kada je riječ o tački (d), trošak kapitala jednak je proizvodu sljedećih elemenata:

- (i) zbir prosječne neto knjigovodstvene vrijednosti osnovnih sredstava u upotrebi ili u izgradnji i mogućih prilagođavanja ukupnih sredstava koje utvrdi nacionalni nadzorni organ i koje koristi pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi i prosječne vrijednosti neto obrtnih sredstava, osim računa koji uključuju kamate, za potrebe pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi;
- (ii) ponderisani prosjek kamatne stope na dugove i prinosa na kapital. Za pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi bez vlasničkog kapitala, ponderisani prosjek se izračunava na osnovu prinosa koji se primjenjuje na razliku između ukupne imovine iz tačke (i) i dugova.

Za potrebe utvrđivanja troškova kapitala, faktori kojima treba dati značaj, zasnivaju se na udjelu finansiranja kroz dug ili kapital. Kamatna stopa na dugove jednaka je ponderisanoj prosječnoj kamatnoj stopi na dugove pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi. Prinos na kapital je onaj koji je predviđen planom efikasnosti za referentni period i zasniva se na finansijskom riziku koji je pretrpio pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi.

Ako pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi snose troškove zakupa osnovnih sredstava, ti troškovi se ne uključuju u obračun troškova kapitala.

Što se tiče tačke (e), vanredni troškovi sastoje se od jednokratnih troškova koji se odnose na pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući sve poreze i carine za koje se ne može zatražiti povrat.

5. Utvrđeni troškovi se na transparentan način raspoređuju na zone naplate u vezi sa kojima su nastali. Utvrđeni troškovi koji nastanu u vezi sa nekoliko zona naplate raspoređuju se proporcionalno, na osnovu transparentne metodologije.

U tu svrhu, nacionalni nadzorni organi utvrđuju, prije početka svakog referentnog perioda, kriterijume koji se koriste za raspodjelu utvrđenih troškova na zone naplate, uključujući u vezi sa tačkama (b) i (c) ovog stava, i kriterijume za raspodjelu utvrđenih troškova između terminalnih i rutnih usluga i uključuju ove informacije u plan efikasnosti u skladu sa Prilogom II tačka 3.3 (d).

Utvrđeni troškovi uključeni u troškovne osnove za terminalne zone naplate pokrivaju troškove sljedećih usluga:

(a) usluge aerodromske kontrole ili aerodromske informacije o letu koje uključuju savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju i usluge uzbunjivanja;

(b) usluge vazdušnog saobraćaja u vezi sa prilazom i polijetanjem vazduhoplova na određenoj udaljenosti od aerodroma koje se definišu na osnovu operativnih zahtjeva;

(c) proporcionalni dio usluga u vazdušnoj plovidbi koji je zajednički rutnim i terminalnim uslugama.

6. Utvrđeni troškovi nastali za letove izuzete u skladu sa članom 31 stav od 3 do 5 sastoje se od:
- (a) utvrđenih troškova izuzetih letova po VFR-u, izračunatih kroz metodologiju graničnih troškova;
 - (b) utvrđenih troškova izuzetih letova po IFR-u, izračunatih kao proizvod sjledećih elemenata:
 - (i) utvrđenih troškova nastalih za letove po IFR-u, koji se sastoje od ukupnih utvrđenih troškova umanjenih za utvrđene troškove letova po VFR-u;
 - (ii) odnosa broja izuzetih jedinica usluga prema ukupnom broju jedinica usluga koje će se sastojati od jedinica usluga u pogledu letova po IFR-u i, ako nisu izuzete, letova po VFR-u.

Utvrđeni troškovi izuzetih letova po VFR-u odvajaju se od utvrđenih troškova nastalih za letove po IFR-u u svrhu obračuna jedinice naknade.

7. Nacionalni nadzorni organi provjeravaju, u pogledu svake zone naplate, da su troškovne osnove za rutne i terminalne naknade u skladu sa zahtjevima člana 15 stav 2 Regulative (EZ) br. 550/2004 i ovog člana. U tu svrhu, nacionalni nadzorni organi ispituju relevantnu računovodstvenu dokumentaciju, uključujući sve knjige imovine i drugi materijal relevantan za utvrđivanje troškovne osnove za naknade.

Član 23

Stvarni troškovi

Na utvrđivanje stvarnih troškova *mutatis mutandis* se primjenjuju odredbe člana 22.

Član 24

Transparentnost troškova

1. Države članice uspostavljaju troškovne osnove za naknade za svaku zonu naplate na transparentan način.
2. Najkasnije četiri mjeseca prije početka referentnog perioda, države članice se, na koordinisan način, konsultuju sa pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i, po potrebi, operaterima aerodroma i koordinatorima aerodroma o predviđenom uspostavljanju utvrđenih troškova uključenih u troškovnu osnovu za rutne i terminalne naknade, nove i postojeće investicije, predviđanjima jedinica usluga i politiku naplate za predmetni referentni period.

Države članice to čine i tokom referentnog perioda, kada namjeravaju da zatraže reviziju ciljeva efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu ekonomičnosti u skladu sa članom 18 stav 1.

Države članice dostavljaju izvještajne tabele i informacije koje se zahtijevaju u Prilozima VII i IX subjektima pozvanim na konsultacije najmanje tri nedjelje prije konsultacija.

3. Tokom referentnog perioda, države članice se na godišnjem nivou, na koordinisan način i u skladu sa tačkom 1 Priloga XII, konsultuju sa pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i, po potrebi, operatorima aerodroma i

koordinatorima aerodroma o stvarnim troškovima nastalim tokom prethodne godine i razlici između stvarnih troškova i utvrđenih troškova sadržanih u planu efikasnosti. Države članice dostavljaju izvještajnu tabelu i informacije koje se zahtijevaju u Prilogu VII subjektima pozvanim na konsultacije najmanje tri nedjelje prije konsultacija.

4. Države članice dostavljaju Komisiji informacije iz posljednjeg podstava stava 2 i stava 3 na dan kada su dostavljene konsultovanim stranama. Države članice takođe obavještavaju Komisiju o ishodu konsultacija.

POGLAVLJE VI OBRAČUN JEDINICA NAKNADE I NAKNADA

Član 25

Obračun jedinica naknade

1. Države članice izračunavaju rutne i terminalne jedinice naknade prije početka svake godine referentnog perioda.
2. Jedinica naknade se izračunava tako što se sa predviđenim brojem ukupnih jedinica rutnih ili terminalnih usluga za relevantnu godinu, izračunatim u skladu sa Prilogom VIII tačke 1 i 2, podijeli algebarski zbir sljedećih elemenata:
 - (a) utvrđeni troškovi, izraženi u nominalnim vrijednostima, za relevantnu godinu kako je utvrđeno u planu efikasnosti;
 - (b) prilagođavanja za inflaciju u skladu sa članom 26;
 - (c) prilagođavanja koja su rezultat primjene mehanizma podjele rizika saobraćaja u skladu sa članom 27 stavovi od 2 do 5;
 - (d) prilagođavanja koja su rezultat iz primjene mehanizma dijeljenja rizika troškova u skladu sa članom 28 stavovi od 4 do 6;
 - (e) prilagođavanja koje proizilaze iz primjene programa finansijskih programa podsticaja u skladu sa članom 11 stavovi 3 i 4;
 - (f) prilagođavanja koja proizilaze iz izmjene naknada u vazdušnoj plovidbi u skladu sa članom 32;
 - (g) prilagođavanja koja su rezultat varijacija u saobraćaju, u skladu sa članom 27 stav 8;
 - (h) prilagođavanja koja su rezultat varijacija u saobraćaju, u skladu sa članom 27 stav 9;
 - (i) odbitak ostalih prihoda, u skladu sa stavom 3 ovog člana;
 - (j) unakrsno finansiranje između rutnih zona naplate ili između terminalnih zona naplate, u skladu sa članom 15 stav 2 tačka (e) Regulative (EZ) broj 550/2004;
 - (k) korekcije razlika u prihodima koje proizilaze iz privremene primjene jedinice naknade u skladu sa članom 29 stav 5;
 - (l) prilagođavanja koje se odnose na prethodne referentne periode.
3. Za potrebe stava 2 tačka (i), sljedeći prihodi pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi ostvareni u godini n odbijaju se od utvrđenih troškova kao „drugi prihodi“:
 - (a) javna sredstva dobijena od javnih organa, uključujući finansijsku podršku iz programa pomoći Unije;
 - (b) prihodi ostvareni od komercijalnih aktivnosti, ako su relevantna država članica ili države članice odlučile da se ti prihodi odbiju;

- (c) u pogledu terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi, prihode ostvarene iz ugovora ili sporazuma zaključenih između pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i operatora aerodroma, ako su relevantna država članica ili države članice odlučile da se ti prihodi odbiju.

Što se tiče tačke (a), javna sredstva koja pokrivaju troškove zaposlenih i druge operativne troškove odbijaju se od utvrđenih troškova najkasnije u godini $n+2$. Javna sredstva za pokriće troškova amortizacije odbijaju se od utvrđenih troškova u skladu sa rasporedom amortizacije finansiranog sredstva (trajanje i anuitet). Država članica može da odluči da od utvrđenih troškova ne odbije iznos koji se odnosi na administrativne troškove nastale zbog izvještavanja o sporazumu o finansiranju ako ti administrativni troškovi nisu uključeni u troškovnu osnovu za naknade. Podjednako, država članica može da odluči da od utvrđenih troškova ne odbije javna sredstva dobijena za pokrivanje troškova koji nisu bili poznati za vrijeme izrade nacrtu plana efikasnosti i stoga nisu uključeni u troškovnu osnovu za naknade. Korisnicima vazdušnog prostora se ne naplaćuju troškovi pokriveni javnim sredstvima.

Što se tiče tačaka (b) i (c), prihodi iz tih tačaka odbijaju se od utvrđenih troškova najkasnije u godini $n+2$.

4. Jedinice naknade se obračunavaju u nacionalnoj valuti.

Ako države članice odluče da uspostave zajedničku zonu naplate u skladu sa članom 21 stav 4, jedinica naknade se izračunava u jedinstvenoj valuti, koja može biti euro ili druga nacionalna valuta jedne od relevantnih država članica. Relevantne države članice obavještavaju Komisiju i CRCO Eurokontrola o valuti koja se primjenjuje.

Član 26

Prilagođavanja u odnosu na inflaciju

Za svaku godinu referentnog perioda, utvrđeni troškovi uključeni u troškovnu osnovu za rutne i terminalne naknade za godinu n izraženi u nominalnom iznosu prilagođavaju se na osnovu razlike u procentima između stvarnog indeksa inflacije i predviđenog indeksa inflacije za tu godinu n i uključenog kao prilagođavanje za obračun jedinice naknade za godinu $n+2$.

Utvrđeni troškovi iz člana 22 stav 1 podstav 3 i utvrđeni troškovi iz člana 22 stav 4 tačke (c) i (d) kada se primenjuje istorijsko računovodstvo troškova, ne podliježu prilagođavanju inflacije.

Član 27

Mehanizam za dijeljenja rizika u saobraćaju

1. U pogledu programa podsticaja iz člana 11 stav 2, primjenjuje se mehanizam dijeljenja rizika u saobraćaju. U skladu sa tim mehanizmom, rizik od promjene prihoda zbog odstupanja od predviđanja jedinice usluge utvrđene u planu efikasnosti dijeli se između pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i korisnika vazdušnog prostora, u skladu sa odredbama ovog člana.
2. Ako tokom date godine n stvarni broj jedinica usluga odstupa od predviđanja uključenog u plan efikasnosti za tu godinu n za najviše 2%, nastali dodatni prihod ili nastali gubitak prihoda u potpunosti snosi relevantni pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pružaoci usluga.
3. Ako tokom date godine n stvarni broj jedinica usluga premaši predviđanje jedinica usluga uključenih u plan efikasnosti za tu godinu n za više od 2 %, 70 % nastalih dodatnih prihoda koje je ostvario pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi koji premašuje 2% razlike između stvarnog broja jedinica usluge i te projekcije prosljeđuje se korisnicima vazdušnog prostora kroz prilagođavanje jedinice naknade u godini $n+2$.

Ako u datoj godini n stvarni broj jedinica usluga padne ispod projektovanog broja jedinica usluga uključenih u plan efikasnosti za tu godinu n za više od 2%, 70% nastalog gubitka prihoda koji je pretrpio relevantni pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi koji premašuje 2% razlike između stvarnog broja jedinica usluge i tog predviđanja nadoknađuje se od korisnika vazdušnog prostora, kroz prilagođavanje jedinice naknade u godini $n+2$.

4. Ako je u datoj godini n stvarni broj jedinica usluga manji od 90% predviđanja broja jedinica usluga uključenog u plan efikasnosti za tu godinu n , iznos gubitka prihoda koji je pretrpio pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi koji premašuje 10% razlike između stvarnog broja jedinica usluga i tog predviđanja u potpunosti se nadoknađuje od korisnika vazdušnog prostora putem prilagođavanja jedinica naknade u godini $n+2$.

Ako tokom date godine n stvarni broj jedinica usluga premaši projektovan broj jedinica usluga uključen u plan efikasnosti za tu godinu n za više od 110%, iznos dodatnog prihoda koji je ostvario pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi koji premašuje 10% razlike između stvarnog broja jedinica usluga i tog predviđanja prosljeđuje se korisnicima vazdušnog prostora kroz prilagođavanje jedinice naknade u godini $n+2$.

5. Nacionalni nadzorni organi mogu da prilagode vrijednosti parametara mehanizma za dijeljenje rizika saobraćaja utvrđenih u stavovima 2 i 3. Prilikom prilagođavanja tih vrijednosti, nacionalni nadzorni organi:
 - (a) savjetuju se o namjeravanim vrijednostima sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (b) obezbjeđuju da rezultirajuća izloženost riziku pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi nije niža od maksimalnog prihoda koji je izložen riziku u okviru mehanizma koji je utvrđen u stavovima 2 i 3;
 - (c) razmatraju varijaciju troškova pružanja kapaciteta od strane relevantnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi zbog varijacija u saobraćaju.
6. Sljedeći utvrđeni troškovi ne podliježu odredbama stavova od 2 do 5:
 - (a) utvrđeni troškovi određeni u skladu sa članom 22 stav 1 podstav 3;
 - (b) utvrđeni troškovi za meteorološke usluge.
7. Države članice mogu iz primjene stavova od 2 do 5 izuzeti utvrđene troškove pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji su dobili dozvolu za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi bez sertifikacije, u skladu sa članom 7 stav 5 Regulative (EZ) broj 550/2004.
8. U pogledu utvrđenih troškova iz stava 6 i, ako je primjenljivo, stava 7, svaki dodatni prihod u godini n zbog razlika između stvarnih jedinica usluga i predviđanja jedinica usluga uključenog u plan efikasnosti za tu godinu prosljeđuje se korisnicima vazdušnog prostora, a svaki gubitak prihoda se nadoknađuje od korisnika vazdušnog prostora, kroz prilagođavanje jedinice naknade u godini $n+2$.

9. Prilagođavanja jedinica naknade navedenih u tačkama (b), (c), (d), (e), (f), (g), (h), (i), (j), (k) i (l) člana 25 stav 2 ne podliježu odredbama stavova od 2 do 5. U pogledu prilagođavanja iz člana 25 stav 2 tačke (b), (c), (d), (e), (f), (g), (i), (j) i (k), svi dodatni prihodi u godini n zbog razlika između stvarnih jedinica usluga i predviđanja jedinice usluga uključene u plan efikasnosti za tu godinu prosljeđuju se korisnicima vazdušnog prostora, a svaki gubitak prihoda se nadoknađuje od korisnika vazdušnog prostora kroz prilagođavanje jedinice naknade u godini n+2.

Član 28

Mehanizam dijeljenja rizika troškova

1. U pogledu programa podsticaja iz člana 11 stav 2, primjenjuje se mehanizam dijeljenja rizika troškova. U okviru tog mehanizma, razlike između utvrđenih troškova koji su uključeni u plan efikasnosti i stvarnih troškova dijele se između pružaoca usluga vazdušne plovidbe i korisnika vazdušnog prostora, u skladu sa odredbama ovog člana.
2. Razlike iz stava 1 dijele se na sljedeći način:
 - (a) ako su tokom cijelog referentnog perioda stvarni troškovi niži od utvrđenih troškova, pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili relevantna država članica u potpunosti zadržavaju nastalu razliku;
 - (b) ako su tokom cijelog referentnog perioda stvarni troškovi viši od utvrđenih troškova, relevantni pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili država članica u potpunosti pokrivaju nastalu razliku.
3. Stav 2 se ne primjenjuje ako razlike između utvrđenih troškova i stvarnih troškova proizilaze iz najmanje jedne od sljedećih promjena:
 - (a) nepredviđene promjene troškova novih i postojećih investicija;
 - (b) nepredviđene promjene troškova iz člana 22 stav 1 podstav 3;
 - (c) nepredviđene i značajne promjene troškova penzija utvrđene u skladu sa članom 22 stav 4 koje proizilaze iz nepredviđenih promjena nacionalnog zakona o penzijama, zakona o računovodstvu u odnosu na penzije ili nepredviđenih promjena uslova na finansijskom tržištu, pod uslovom da su takve promjene troškova penzija van kontrole pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i, u slučaju povećanja troškova, da je pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi preduzeo razumne mjere za upravljanje porastom troškova tokom referentnog perioda;
 - (d) nepredviđene i značajne promjene troškova koje proizilaze iz nepredviđenih promjena kamatnih stopa na zajmove kojima se finansiraju troškovi koji proizilaze iz pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi, pod uslovom da su takve promjene troškova van kontrole pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i, u slučaju povećanja troškova, da je pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi preduzeo razumne mjere za upravljanje porastom troškova tokom referentnog perioda;
 - (e) nepredviđene i značajne promjene troškova zbog nepredviđenih promjena u nacionalnom poreskom zakonodavstvu ili drugih nepredviđenih novih stavki troškova koje nisu obuhvaćene planom efikasnosti, ali su propisane zakonom.

Utvrđeni troškovi koji se odnose na troškove iz ovog stava utvrđuju se i kategorizuju u planu efikasnosti u skladu sa Prilogom II tačka 3.3(h).

Razlike između utvrđenih i stvarnih troškova iz ovog stava utvrđuju se i objašnjavaju godišnje u skladu sa Prilogom VII i Prilogom IX.

4. U pogledu nepredviđenih promjena troškova iz stava 3 tačka (a), razlike između utvrđenih troškova i stvarnih troškova dijele se na sljedeći način:
- (a) ako tokom kalendarske godine ili tokom cijelog referentnog perioda stvarni troškovi padnu ispod utvrđenih troškova, pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili relevantna država članica nadoknađuje nastalu razliku korisnicima vazdušnog prostora smanjenjem jedinice naknade u godini n+2 ili u narednom referentnom periodu, izuzev ako, na osnovu detaljnog obrazloženja pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, nacionalni nadzorni organ, nakon konsultacija sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora, odluči da pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ne nadoknađuje dio nastale razlike;
 - (b) ako tokom kalendarske godine ili tokom cijelog referentnog perioda, stvarni troškovi premaše utvrđene troškove za najviše 5%, države članice mogu da odluče da pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili relevantna država članica nadoknadi nastalu razliku od korisnika vazdušnog prostora, povećanjem jedinice naknade u godini n+2 ili u narednom referentnom periodu, pod uslovom da nacionalni nadzorni organ odobri detaljno obrazloženje koje je pružio pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, posebno u pogledu potrebe za povećanjem kapaciteta i nakon konsultacija sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora.

Ako tokom referentnog perioda pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi planiraju da dodaju, otkazu ili zamijene velike investicije u pogledu informacija o velikim investicijama utvrđenim u planu efikasnosti u skladu sa Prilogom II tačka 2.2(b), ove promjene odobrava nacionalni nadzorni organ, nakon konsultacija sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora.

5. U pogledu nepredviđenih promjena troškova iz stava 3 tačka (b), razlike između utvrđenih troškova i stvarnih troškova dijele se na sljedeći način:
- (a) ako tokom kalendarske godine stvarni troškovi padnu ispod utvrđenih troškova za tu kalendarsku godinu, države članice nadoknađuju nastalu razliku korisnicima vazdušnog prostora smanjenjem jedinice naknade u godini n+2;
 - (b) ako tokom kalendarske godine stvarni troškovi premaše utvrđene troškove za tu kalendarsku godinu, države članice nadoknađuju nastalu razliku od korisnika vazdušnog prostora povećanjem jedinice naknade u godini n+2.
6. U pogledu nepredviđenih promjena troškova iz stava 3 tačka (c), (d) i (e) razlike između utvrđenih troškova i stvarnih troškova dijele se na sljedeći način:
- (a) ako tokom kalendarske godine ili tokom cijelog referentnog perioda, stvarni troškovi padnu ispod utvrđenih troškova, pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili relevantna država članica nadoknađuje nastalu razliku korisnicima vazdušnog prostora smanjenjem jedinice naknade u godini n+2, u narednom referentnom periodu ili u naredna dva referentna perioda ako iznosi koji se vraćaju utiču na jedinicu naknade na nesrazmjeran način.
 - (b) ako, tokom kalendarske godine ili tokom cijelog referentnog perioda, stvarni troškovi premaše utvrđene troškove, države članice mogu da odluče da pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ili relevantna država članica nadoknadi nastalu razliku od korisnika vazdušnog prostora, povećanjem jedinice naknade u godini n+2, u narednom referentnom periodu ili u naredna dva referentna perioda ako iznosi koje treba nadoknaditi utiču na jedinicu naknade na nesrazmjeran način.

7. Nacionalni nadzorni organi svake godine provjeravaju da li pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi pravilno primjenjuju odredbe ovog člana. Nacionalni nadzorni organi do 1. septembra godine n+1 sačinjavaju izvještaj o promjenama troškova iz stava 3 do kojih je došlo u godini n. Izvještaj podliježe konsultacijama sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora.

U izvještaj koji treba da se sastavi do 1. septembra godine koja slijedi posle posljednje godine referentnog perioda, nacionalni nadzorni organi takođe uključuju stanje tokom cijelog referentnog perioda u pogledu nepredviđenih promjena troškova iz stava 3 tačka (a), (c), (d) i (e).

Član 29

Određivanje jedinice naknade za zone naplate naknada

1. Države članice određuju jedinicu naknade za svaku zonu naplate naknada na godišnjem nivou u skladu sa članom 25. Ne dovodeći u pitanje stav 3, jedinice naknade se ne mijenjaju tokom godine.
2. Države članice utvrđuju jedinicu naknade za godinu n za svaku zonu naplate u skladu sa sljedećim zahtjevima:
 - (a) nacionalni nadzorni organi podnose, u ime svoje države članice, obračunatu jedinicu naknade Komisiji i CRCO Eurokontrola do 1. juna godine n-1. Ovaj podnesak uključuje izvještajne tabele i dodatne informacije utvrđene u Prilogu VII i Prilogu IX;
 - (b) prije 1. novembra godine n-1, ako je neophodno, nacionalni nadzorni organi ažuriraju obračunatu jedinicu naknade iz tačke (a), nakon što se konsultuju sa korisnicima vazdušnog prostora. Oni dostavljaju ovu obračunatu ažuriranu jedinicu naknade, u ime svoje države članice, Komisiji i CRCO Eurokontrola, najkasnije do 1. novembra godine n-1;
 - (c) države članice određuju jedinicu naknade za godinu n najkasnije do 20. decembra godine n-1 i o toj jedinici obavještavaju Komisiju i CRCO Eurokontrola.
3. Komisija provjerava da li su jedinice naknade iz stava 2 obračunate u skladu sa zahtjevima iz člana 25 stav 2.

Ukoliko Komisija utvrdi da jedinica naknade nije u skladu sa zahtjevima iz člana 25 stav 2, o tome obavještava relevantnu državu članicu i poziva je da podnese revidiranu jedinicu naknade.

Ukoliko Komisija utvrdi da je revidirana jedinica naknade izračunata u skladu sa zahtjevima iz člana 25 stav 2, ona o tome obavještava relevantnu državu članicu.

4. Ukoliko je kao posljedica vremena potrebnog za završetak postupka iz stava 3, jedinica naknade za godinu n revidirana nakon početka godine na koju se odnosi i zbog takve revizije dolazi do razlike u prihodima, jedinica naknade prilagođava se na sljedeći način:
 - (a) prvo prilagođavanje jedinice naknade u godini nakon revizije jedinice naknade, i
 - (b) konačna prilagođavanje jedinice naknade dvije godine nakon te godine.
5. Ukoliko države članice nisu usvojile plan efikasnosti prije početka referentnog perioda ili ako se plan efikasnosti revidira u skladu sa članom 18 tokom referentnog perioda, jedinice

naknade se, prema potrebi, preračunavaju i primjenjuju što je prije moguće na osnovu usvojenog plana efikasnosti ili usvojenog revidiranog plana efikasnosti.

Kada se plan efikasnosti usvoji nakon početka referentnog perioda, svaka razlika u prihodima zbog primjene jedinice naknade ili jedinica naknade izračunatih na osnovu nacrtu plana efikasnosti, umjesto jedinice naknade ili jedinica naknade izračunatih na osnovu usvojenog plana efikasnosti, rezultira prvim prilagođavanjem jedinice naknade u godini nakon usvajanja plana efikasnosti i konačnim prilagođavanjem jedinice naknade dvije godine nakon te godine. Odredbe člana 27 i 28 primjenjuju se na osnovu usvojenog plana efikasnosti i primjenjuju se retroaktivno od prvog dana referentnog perioda.

Kada se plan efikasnosti revidira tokom referentnog perioda u skladu sa članom 18, svaka razlika u prihodu zbog primjene jedinice naknade ili jedinica naknade izračunatih na osnovu usvojenog plana efikasnosti, umjesto jedinice naknade ili jedinica naknade izračunatih na osnovu usvojenog revidiranog plana efikasnosti, rezultira prvim prilagođavanjem jedinice naknade u godini nakon usvajanja revidiranog plana efikasnosti i konačnim prilagođavanjem jedinice naknade dvije godine nakon te godine. Odredbe člana 27 i 28 primjenjuju se na osnovu usvojenog izmijenjenog plana efikasnosti i primjenjuju se retroaktivno od prvog dana godine na koju se primjenjuje revidirani plan efikasnosti.

6. Odstupajući od člana 25 stav 2, države članice mogu odlučiti da utvrde jedinicu naknade iz stava 1 na nivou nižem od jedinice naknade izračunate u skladu sa članom 25 stav 2. U tom slučaju, oni uključuju tu nižu jedinicu naknade u izvještajne tabele o obračunu jedinice naknade u skladu sa obrascem iz Priloga IX tabela 2. Nastala razlika u prihodima ne nadoknađuje se u prihodima od korisnika vazdušnog prostora.

Član 30

Transparentnost jedinica naknade

1. Države članice se do 1. avgusta svake godine, na koordinisan način, konsultuju sa pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi, predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i, prema potrebi, operatorima i koordinatorima aerodroma o osnovnim elementima koji se odnose na sprovođenje ove Regulative, kako je utvrđeno u Prilogu XII tačka 2. Ova konsultacija se može sprovesti zajedno sa konsultacijom iz člana 24 stav 3.

Države članice dostavljaju izvještajne tabele i informacije koje se zahtijevaju u Prilogu IX konsultovanim stranama najmanje tri nedjelje prije konsultacija.

2. Države članice dostavljaju informacije iz stava 1 podstav 2 Komisiji istog dana kada se dostavljaju konsultovanim stranama. Države članice takođe obavještavaju Komisiju o ishodu konsultacija.

Član 31

Obračun naknada

1. Rutna naknada za dati let u datoj zoni naplate rutnih naknada jednaka je proizvodu jedinice naknade utvrđene za tu zonu naplate rutnih naknada i broja jedinica rutnih usluga za taj let.
2. Terminalna naknada za dati let u datoj zoni naplate terminalnih naknada jednaka je proizvodu jedinice naknade utvrđene za tu zonu naplate terminalnih naknada i jedinica terminalnih usluga za taj let.

Za potrebe izračunavanja terminalne naknade, prilazak i polijetanje računa se kao jedan let. Jedinica koja se broji je ili dolazni ili odlazni let.

3. Države članice izuzimaju sljedeće letove od plaćanja rutnih naknada:
 - (a) letovi koji se obavljaju vazduhoplovima sa maksimalnom dozvoljenom poletnom masom manjom od dvije metričke tone;
 - (b) mješoviti letovi po VFR/IFR-u u zonama naplate u kojima se letovi obavljaju isključivo u uslovima VFR-a i u kojima se ne naplaćuje rutna naknada za VFR letove;
 - (c) letovi koji se obavljaju isključivo u svrhu transporta, u službenoj misiji, vladajućih monarha i njihove uže porodice, šefova država, šefova vlada i vladinih ministara, ako je to potkrijepljeno odgovarajućim statusnim indikatorom ili napomenom u planu leta da se let obavlja isključivo u tu svrhu;
 - (d) letovi u svrhu traganja i spašavanja koje je odobrio odgovarajući nadležni organ.
4. Države članice mogu da izuzmu i sljedeće letove od plaćanja rutnih naknada:
 - (a) vojne letove koji se obavljaju vazduhoplovima države članice ili bilo koje treće zemlje;
 - (b) letove u svrhu obuke koji se obavljaju isključivo u vazdušnom prostoru relevantne države članice i isključivo u svrhu dobijanja dozvole ili ovlašćenja letačke posade pilotske kabine, ako je tako naznačeno u odgovarajućoj napomeni u planu leta, u kojoj stoji da se let obavlja isključivo za potrebe obuke;
 - (c) letove koji se obavljaju isključivo u svrhu provjere ili ispitivanja opreme koja se koristi ili je namijenjena za upotrebu kao zemaljsko pomagalo u vazdušnoj plovidbi, isključujući pozicioniranje letova od relevantnog vazduhoplova;
 - (d) letove koje se završavaju na aerodromu sa kojeg je vazduhoplov poletio i tokom kojeg vazduhoplov nije izvršio međuslijetanje;
 - (e) letove po VFR-u;
 - (f) humanitarne letove koje je odobrio odgovarajući nadležni organ;
 - (g) letove carinskih organa i organa unutrašnjih poslova.
5. Države članice mogu da izuzmu letove iz stava 3 i 4 od plaćanja terminalnih naknada.
6. Države članice pokrivaju troškove usluga koje su pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi pružili letovima oslobođenih od plaćanja rutnih odnosno terminalnih naknada u skladu sa stavom 3, 4 ili 5.

Član 32

Izmjena naknada za vazdušnu plovidbu

1. Države članice imaju mogućnost da na nediskriminatornoj i transparentnoj osnovi izmijene naknade u vazdušnoj plovidbi za korisnike vazdušnog prostora u cilju:
 - (a) optimizacije korišćenja usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (b) smanjenja uticaja letenja na životnu sredinu;
 - (c) smanjenja nivoa zagušenja mreže u određenom području ili na određenoj ruti u određeno vrijeme.

- (d) ubrzanja raspoređivanja SESAR ATM kapaciteta u očekivanju vremenskog perioda utvrđenog u zajedničkim projektima iz člana 15a stav 3 Regulative (EZ) broj 550/2004, posebno u cilju davanja podsticaja za opremanje vazduhoplova sistemima koji su uključeni u te zajedničke projekte.

Države članice obezbjeđuju da izmjena naknada u pogledu tačaka od (a) do (c) ovog stava ne dovede do bilo kakve ukupne promjene godišnjih prihoda za pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi u poređenju sa situacijom u kojoj naknade ne bi bile izmijenjene. Premašeni ili nedovoljni iznosi rezultiraju prilagođavanjem jedinice naknade u godini n+2.

2. Izmjena naknada za vazdušnu plovidbu primjenjuje se u odnosu na rutnu ili terminalnu naknadu ili na obje.

Prije primjene izmjene naknada, države članice konsultuju predstavnike korisnika vazdušnog prostora i pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi o takvoj predviđenoj izmjeni.

3. Nacionalni nadzorni organi prate pravilno sprovođenje izmjena naknada u vazdušnoj plovidbi od strane pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i podnose izvještaj u skladu sa članom 37 stav 1.

Član 33

Naplata naknada

1. Države članice imaju mogućnost naplate naknada jedinstvenom naknadom po letu. Ako se naknade fakturišu i naplaćuju na regionalnoj osnovi, valuta za naplatu može biti euro, a administrativna jedinica naknade za troškove fakturisanja i naplate može se dodati relevantnoj jedinici naknade.
2. Države članice obezbjeđuju da se iznosi prikupljeni u njihovo ime koriste za finansiranje utvrđenih troškova u skladu sa odredbama ove Regulative.
3. Korisnici vazdušnog prostora odmah i u potpunosti plaćaju sve naknade u vazdušnoj plovidbi u skladu sa ovom Regulativom.
4. Države članice obezbjeđuju da se primjenjuju efikasne i srazmjerne izvršne mjere za naplatu naknada u vazdušnoj plovidbi kada je to potrebno. Te mjere mogu da uključuju uskraćivanje usluga, zadržavanje vazduhoplova ili druge izvršne mjere u skladu sa pravom relevantne države članice.

POGLAVLJE VII POSEBNE ODREDBE

Član 34

Pojednostavljena metoda obračuna naknada

1. U skladu sa uslovima utvrđenim u stavu 2, države članice mogu odlučiti da uspostave i primijene pojednostavljenu metodu obračuna naknada tokom čitavog referentnog perioda u pogledu:
 - (a) jedne ili više zona naplate rutnih naknada i jednu ili više terminalnih zona naplate;

- (b) jednog ili više pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji pružaju usluge u zoni naplate ili zonama iz tačke (a).
2. Države članice mogu odlučiti da uspostave i primijene pojednostavljenu metodu obračuna naknada iz stava 1 samo ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
- (a) odlukom Komisije usvojenom u skladu sa članom 14 stav 2, članom 15 stav 2 ili članom 15 stav 4 potvrđuje se da su ciljevi efikasnosti koje je odredila država članica u nacrtu plana efikasnosti iz člana 12 u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije;
 - (b) da su ciljevi efikasnosti u ključnim oblastima efikasnosti u pogledu sigurnosti, kapaciteta i zaštite životne sredine ispunjeni u tri godine koje prethode usvajanju nacrta plana efikasnosti iz člana 12;
 - (c) plan efikasnosti uključuje program podsticaja u pogledu ciljeva kapaciteta kako se zahijteva u članu 11;
 - (d) relevantni pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi i relevantni korisnici vazdušnog prostora su konsultovani o planiranoj odluci i korisnici vazdušnog prostora koji predstavljaju najmanje 65% letova po IFR-u koji se obavljaju u vazdušnom prostoru u kojem su relevantna država članica ili države članice odgovorne za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi su saglasni sa planiranom odlukom.
3. Ako države članice odluče da uspostave i primijene pojednostavljenu metodu obračuna naknada u skladu sa stavom 2, one ne primjenjuju:
- (a) mehanizam dijeljenja rizika saobraćaja iz člana 11 stav 2 i člana 27. Ukoliko se mehanizam dijeljenja rizika saobraćaja ne primjenjuje, rizik saobraćaja u potpunosti snosi pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (b) odredbe člana 28 stav 4 do 6 koje se odnose na mehanizam dijeljenja rizika troškova;
 - (c) premašeni ili nedovoljni iznosi koji su rezultat izmjene naknada za vazdušnu plovidbu u skladu sa članom 32.

Svaki prenos iz godina koje prethode referentnom periodu na koji se primjenjuje pojednostavljena metoda obračuna naknada i dalje se uzima u obzir prilikom obračuna jedinica naknade.

4. Ako države članice odluče da uspostave i primijene pojednostavljenu metodu obračuna naknada u skladu sa stavom 2, one navode i potkrepljuju svoju odluku u planu efikasnosti, u skladu sa Prilogom II tačka 1.7.

Član 35

Terminalne usluge vazdušne plovidbe i CNS, MET i AIS usluge i ATM usluge pripreme podataka koje podliježu tržišnim uslovima

1. U skladu sa odredbama ovog člana, države članice mogu da odluče, prije ili tokom referentnog perioda, da pružanje nekih ili pružanje svih terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi, CNS, MET, AIS usluga ili usluga pripreme podataka upravljanja vazdušnim saobraćajem („ATM“) koje se pružaju u njihovim zonama naplate uspostavljenim u skladu sa članom 21 podliježe tržišnim uslovima.
2. Ako država članica ili države članice odluče da primijene stav 1, za predstojeći referentni period ili, u zavisnosti od slučaja, za preostalo trajanje referentnog perioda i u pogledu predmetnih usluga, one ne smiju da:

- (a) primjenjuju ciljeve ekonomičnosti, uključujući određivanje utvrđenih troškova, za osnovne indikatore efikasnosti iz tačke 4.1 Odsjek 2 Prilog I;
- (b) primjenjuju mehanizme za dijeljenje rizika saobraćaja i dijeljenje troškova u skladu sa članovima 27 i 28;
- (c) utvrđuju finansijske podsticaje u osnovnim oblastima efikasnosti u pogledu kapaciteta i zaštite životne sredine u skladu sa članom 11;
- (d) obračunavaju terminalne naknade u skladu sa članom 31 stav 2;
- (e) utvrđuju jedinicu naknade terminalnih usluga u skladu sa članom 29;
- (f) podliježu zahtjevima za savjetovanje navedenim u članu 24 stav 3.

Tačke (d) do (f) primjenjuju se samo na terminalne usluge u vazdušnoj plovodbi.

Kada tokom referentnog perioda država članica odluči da primijeni stav 1, ona takođe mijenja svoj plan efikasnosti u skladu sa članom 18 stav 1 u pogledu relevantnih usluga.

3. Država članica odlučuje da primijeni stav 1 tek nakon što završi sve sljedeće korake:

- (a) njen nacionalni nadzorni organ utvrdio je, na osnovu detaljne procjene u skladu sa uslovima utvrđenim u Prilogu X, da pružanje relevantnih usluga podliježe tržišnim uslovima;
- (b) konsultovala se sa relevantnim predstavnicima korisnika vazdušnog prostora o planiranoj odluci i o toj procjeni i uzela je u obzir njihove komentare gdje je to potrebno;
- (c) omogućila je da planirana odluka i ta procjena budu javno dostupne;
- (d) dostavila je Komisiji svoju planiranu odluku i procjenu, i dobila saglasnost Komisije.

Kada je riječ o tački (d), država članica dostavlja procjenu najkasnije 12 mjeseci prije početka referentnog perioda ili, u slučaju procjene tokom referentnog perioda, bez nepotrebnog odlaganja po završetku procjene. Komisija obavještava relevantnu državu članicu da li je saglasna da je procjena izvršena u skladu sa uslovima utvrđenim u Prilogu X. Komisija to čini bez odlaganja. Ako je potrebno, Komisija zahtijeva dodatne informacije od relevantne države članice, koje ta država članica pruža bez odlaganja.

4. Ako država članica odluči da primijeni stav 1, njen nacionalni nadzorni organ redovno procjenjuje da li su uslovi utvrđeni u Prilogu X i dalje ispunjeni.

Ako nacionalni nadzorni organ utvrdi da ti uslovi više nisu ispunjeni, država članica, bez odlaganja, opoziva svoju odluku, nakon što je završila korake utvrđene u stavu 3 tačke od (b) do (d).

Nakon tog opoziva, država članica, za predstojeći referentni period ili, u zavisnosti od slučaja, za preostalo trajanje referentnog perioda, ne primjenjuje izuzeća navedena u stavu 2 podstav 1 u pogledu relevantnih usluga. Ako do opoziva dođe tokom referentnog perioda, relevantna država članica takođe revidira svoj plan efikasnosti u skladu sa članom 18 stav 1.

5. Ako se usluge koje podliježu primjeni stava 1 pružaju u zajedničkoj zoni naplate uspostavljenoj u skladu sa članom 21 stav 4, relevantne države članice mogu odlučiti da utvrde da pružanje nekih ili svih navedenih usluga podliježe tržišnim uslovima samo zajednički. U tom slučaju, zajednički obezbjeđuju poštovanje zahtjeva iz ovog člana.

6. Ako država članica odluči da primijeni stav 1, ona dostavlja Komisiji informacije navedene u Prilogu XI u prvoj godini svakog referentnog perioda. Komisija ne objavljuje te informacije.

POGLAVLJE VIII

DOSTAVLJANJE INFORMACIJA, PRAĆENJE I OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA

Član 36

Dostavljanje informacija

1. Za potrebe praćenja u skladu sa članom 37, nacionalni nadzorni organi, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, operatori aerodroma, koordinatori aerodroma, korisnici vazdušnog prostora i menadžer mreže dostavljaju Komisiji podatke iz Priloga VI u skladu sa posebnim zahtjevima utvrđenim u tom Prilogu koji se primjenjuju na svaku stranu. Podaci se dostavljaju besplatno u elektronskom formatu.

U odnosu na korisnike vazdušnog prostora, ovaj član se primjenjuje samo na one korisnike koji obavljaju više od 35000 letova godišnje u evropskom vazdušnom prostoru, izračunato kao prosjek u prethodne tri godine.

2. Ako su strane iz stava 1 već dostavile neke ili sve te podatke Eurokontrolu ili Agenciji Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva, od njih se ne zahtijeva da dostave relevantne podatke Komisiji, pod uslovom da obavijeste Komisiju o podacima koje su već dostavile, kada su ih dostavile i da li su ih dostavile Eurokontrolu ili Agenciji Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva.
3. Strane iz stava 1 dužne su da preduzmu sve neophodne mjere kako bi obezbijedile kvalitet, potvrdu i blagovremeni prenos podataka koje dostavljaju u skladu sa stavom 1. Oni, na zahtjev Komisije, dostavljaju informacije o svojim provjerama kvaliteta i postupcima potvrde u vezi sa tim podacima.

Član 37

Praćenje i izvještavanje

1. Nacionalni nadzorni organi vrše praćenje efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi koje se pružaju u vazdušnom prostoru pod njihovom nadležnošću, kako bi procijenili da li su ispunjeni ciljevi efikasnosti sadržani u planovima efikasnosti.

Ako nacionalni nadzorni organ utvrdi da ti ciljevi nisu ispunjeni ili da postoji rizik da oni nisu ispunjeni, o tome odmah obavještava Komisiju. Država članica ili nacionalni nadzorni organ, kako bi ispravili situaciju i postigli ciljeve utvrđene u planu efikasnosti, bez nepotrebnog odlaganja primjenjuju odgovarajuće mjere koje su definisane, uzimajući u obzir korektivne mjere iz člana 10 stav 2 Sprovedbene Regulative (EU) 2019/123. Oni o odgovarajućim mjerama bez nepotrebnog odlaganja obavještavaju Komisiju.

Najkasnije do 1. juna svake godine, nacionalni nadzorni organi izvještavaju Komisiju o rezultatima praćenja iz prvog podstava prethodne godine.

2. Komisija prati efikasnost mrežnih funkcija i procjenjuje da li su ispunjeni ciljevi efikasnosti sadržani u Planu efikasnosti mreže.

Ako Komisija utvrdi da ciljevi efikasnosti sadržani u Planu efikasnosti mreže nisu ispunjeni ili da postoji rizik da neće biti ispunjeni, traži od menadžera mreže da definiše odgovarajuće mjere kako bi se korigovala ta situacija i ostvarili ti ciljevi. Menadžer mreže o tim mjerama odmah obavještava Komisiju.

3. Na osnovu izvještaja iz posljednjeg podstava stava 1, sopstvenog praćenja iz stava 2 i analize podataka dobijenih u skladu sa članom 36 stav 1, Komisija prati efikasnost pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežnih funkcija i sprovodi redovne procjene o postizanju ciljeva efikasnosti. Komisija najmanje jednom godišnje obavještava države članice o svojim aktivnostima praćenja.

Član 38

Objavljivanje

1. Države članice objavljuju, posebno elektronskim putem, sljedeće informacije:

- (a) sve odluke donijete u skladu sa članom 1 stav 4 i 5;
- (b) sve odluke donijete u skladu sa članom 35 stav 3 tačka (c);
- (c) svoje nacрте planova efikasnosti iz člana 12;
- (d) svoje usvojene planove efikasnosti iz člana 16;
- (e) svoje izvještajne tabele iz članova 24, 29 i 30.

2. Menadžer mreže objavljuje, posebno elektronskim putem, sljedeće informacije:

- (a) nacrt Plana efikasnosti mreže iz člana 19 stav 1;
- (b) usvojen Plan efikasnosti mreže iz člana 19 stav 3.

3. Komisija objavljuje, naročito elektronskim putem, izvještaje i prateći materijal koji je sačinilo Tijelo za procjenu efikasnosti u vezi sa pomoći koju je to tijelo pružilo u skladu sa članom 3.

POGLAVLJE IX ZAVRŠNE ODREDBE

Član 39

Obrazloženje i žalba na odluke donijete na nacionalnom nivou

Države članice obezbjeđuju da odluke koje njihovi nadležni nacionalni organi donesu u skladu sa ovom regulativom budu propisno obrazložene i da podliježu punovažnoj žalbi u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Član 40

Stavljanje van snage

Sprovedbene Regulative (EU) broj 390/2013 i (EU) broj 391/2013 stavljaju se van snage počevši od 1. januara 2020. godine. Međutim, te regulative se i dalje primjenjuju za potrebe sprovođenja programa efikasnosti i metode obračuna naknada koje se odnose na drugi referentni period.

Član 41

Stupanje na snagu

Ova regulativa stupa na snagu dvadesetog dana od dana njenog objavljivanja u *Službenom listu Evropske unije*.

Ova regulativa je obavezujuća u cjelini i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama. Sačinjeno u Briselu, 11. februara 2019. godine.

PRILOG I
**OSNOVNI INDIKATORI EFIKASNOSTI (KPI) ZA ODREĐIVANJE CILJEVA I
INDIKATORI ZA PRAĆENJE**
ODSJEK 1

KPI za postavljanje ciljeva Unije i indikatori za praćenje na nivou Unije

1. SIGURNOST

1.1. Osnovni indikatori efikasnosti

Minimalni nivo efektivnosti upravljanja sigurnošću koji treba da postignu pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi sertifikovan za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju. Ovaj osnovni indikator mjeri nivo sprovođenja sljedećih ciljeva upravljanja sigurnošću:

- (a) politika i ciljevi u pogledu sigurnosti;
- (b) upravljanje rizikom sigurnosti;
- (c) osiguranja sigurnosti;
- (d) promovisanje sigurnosti;
- (e) kultura sigurnosti.

1.2. Indikatori za praćenje

- (a) Stopa nedozvoljenih ulazaka na poletno-sletnu stazu na nivou Unije sa uticajem na sigurnost procjenjuje se u skladu sa tačkom 1.2(a) Odsjek 2;
- (b) stopa povreda minimuma razdvajanja na nivou Unije sa uticajem na sigurnost procjenjuje se shodno tački 1.2(b) Odsjek 2.

2. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

2.1. Osnovni indikatori efikasnosti

Ovim KPI-jem mjeri se prosječna horizontalna efikasnost stvarne putanje rutnog leta, a izračunava se na sljedeći način:

- (a) indikator je poređenje dužine dijela stvarne putanje na ruti izvedene iz podataka nadzornih sistema i uređaja i postignute udaljenosti, sa zbirom IFR letova unutar vazdušnog prostora ili povredom vazdušnog prostora, kako je definisano članom 1, u daljem tekstu „evropski vazdušni prostor“;
- (b) „dio na ruti“ odnosi se na rastojanje koje je pređeno van kruga od 40 NM oko aerodroma;

- (c) ako let polijeće odnosno slijeće na aerodrom van evropskog vazdušnog prostora, tačke ulaska ili izlaska iz evropskog vazdušnog prostora koriste se za izračunavanje ovog indikatora kao aerodrom polijetanja odnosno slijetanja, a ne sam aerodrom polijetanja odnosno slijetanja;
- (d) kada let polazi sa aerodroma unutar evropskog vazdušnog prostora i slijeće na njega, a ide preko vazdušnog prostora van EU, za obračun ovog indikatora koristi se samo onaj dio koji se nalazi u okviru evropskog vazdušnog prostora;
- (e) „postignuta udaljenost” je funkcija položaja ulaznih i izlaznih tačaka leta u svaki dio vazdušnog prostora i izlaska iz svakog dijela vazdušnog prostora na svim djelovima putanje. Ostvarena udaljenost predstavlja doprinos koji te tačke čine na ortodromi između polazišta i odredišta samog leta;
- (f) Indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.

2.2.Indikatori za praćenje

- (a) Prosječna horizontalna efikasnost rutnog leta posljednje unijete putanje iz plana leta izračunava se kako slijedi:
 - (i) razlika između dužine dijela putanje iz posljednjeg podnijetog plana leta na ruti i odgovarajućeg dijela ortodrome, zbirno za sve IFR letove u okviru evropskog vazdušnog prostora odnosno kroz njega;
 - (ii) „dio rute” odnosi se na rastojanje koje je predviđeno van kruga od 40 NM oko aerodroma;
 - (iii) ako let polijeće odnosno slijeće na aerodrom van evropskog vazdušnog prostora, tačke ulaska ili izlaska iz evropskog vazdušnog prostora koriste se za izračunavanje ovog indikatora kao aerodrom polijetanja odnosno slijetanja, a ne sam aerodrom polijetanja odnosno slijetanja;
 - (iv) kada let kreće sa aerodroma unutar evropskog vazdušnog prostora i slijeće na njega, a ide preko vazdušnog prostora van EU, za izračunavanje ovog indikatora koristi se samo onaj dio koji se nalazi u okviru evropskog vazdušnog prostora.
 - (v) ovaj indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.
- (b) Prosječna horizontalna efikasnost rutnog leta najkraće ograničene putanje izračunava se kako slijedi:
 - (i) indikator je razlika između dužine dijela na ruti najkraće ograničene rute koja je dostupna za planiranje leta, shodno računskom algoritmu za pronalaženje putanje i sistemima za odobravanje plana leta menadžera mreže, mjereno između izlaznih i ulaznih tačaka dvije terminalne površine za kretanje aerodroma i odgovarajućeg dijela ortodrome zbirno za sve IFR letove unutar evropskog vazdušnog prostora odnosno kroz njega;
 - (ii) ovaj indikator uzima u obzir ograničenja vazdušnog prostora u danima sa i bez vojnih aktivnosti objavljenih u Dokumentu o raspoloživosti rute (*Route Availability Document – RAD*) koji izdaje menadžer mreže i stvarni status uslovnih ruta u trenutku kada je posljednji plan leta podnijet;
 - (iii) „dio rute” odnosi se na rastojanje koje je predviđeno van kruga od 40 NM oko aerodroma;

- (iv) ako let slijeće odnosno polijeće na aerodrom van evropskog vazdušnog prostora, tačke ulaska ili izlaska iz evropskog vazdušnog prostora koriste se za izračunavanje ovog indikatora kao aerodrom polijetanja odnosno sletanja, a ne sam aerodrom polijetanja odnosno slijetanja;
 - (v) kada let polazi sa aerodroma unutar evropskog vazdušnog prostora i slijeće na njega, a ide preko vazdušnog prostora van EU, za izračunavanje ovog indikatora koristi se samo onaj dio koji se nalazi u okviru evropskog vazdušnog prostora;
 - (vi) ovaj indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.
- (c) Efikasno korišćenje rezervisanog ili odvojenog vazdušnog prostora izračunato kao odnos početnog zahtijevanog izdvojenog vremena za rezervaciju ili odvajanje od opšteg vazdušnog saobraćaja i konačnog izdvojenog vremena koje se koristi za aktivnost koja zahtijeva takvo odvajanje ili rezervaciju. Ovaj indikator se izračunava za sve dodjele vazdušnog prostora o kojima je obaviješten menadžer mreže.
 - (d) Stopa planiranja putem raspoloživih struktura vazdušnog prostora, uključujući rezervisani ili odvojeni vazdušni prostor i uslovne rute, za opšti vazdušni saobraćaj izračunata kao odnos planova leta vazduhoplova koji podnose planove leta preko takvih struktura vazdušnog prostora i broja vazduhoplova koji su mogli da planiraju kroz te strukture vazdušnog prostora.
 - (e) Broj korišćenja raspoloživih struktura vazdušnog prostora, uključujući rezervisani ili odvojeni vazdušni prostor, uslovnih ruta, opštim vazdušnim saobraćajem izračunat kao odnos vazduhoplova koji lete kroz takve strukture vazdušnog prostora i broj vazduhoplova koji su mogli da planiraju kroz ove strukture vazdušnog prostora.

3. KAPACITET

3.1. Osnovni indikator efikasnosti

Prosječno kašnjenje u minutima za ATFM na ruti po letu koji se pripisuju uslugama vazdušne plovidbe, izračunavaju se kako slijedi:

- (a) kašnjenja na ruti ATFM-a je kašnjenje koje izračunava menadžer mreže, i izražava se kao razlika između procijenjenog vremena polijetanja i izračunatog vremena polijetanja koje dodjeljuje menadžer mreže;
- (b) za potrebe ovog indikatora:

„procijenjeno vrijeme polijetanja” označava procjenu vremena kada će vazduhoplov biti u vazduhu, a izračunava ga menadžer mreže i zasnovano je na posljednjem procijenjenom vremenu početka vožnje odnosno ciljanog vremena početka vožnje, za one aerodrome na koje se odnose procedure kolaborativnog donošenja odluke, uključujući i procijenjeno vrijeme voženja za polijetanje, koje takođe izračunava menadžer mreže;

„izračunato vrijeme polijetanja” označava vrijeme koje je menadžer mreže dodijelio na dan operacije, što je rezultat strateške dodjele slotova, kada se očekuje da će avion poletjeti;

„procijenjeno vrijeme voženja za polijetanje” znači procijenjeno vrijeme između početka vožnje i polijetanja. Ta procjena uključuje vrijeme kašnjenja na tački čekanja ili daljinskog odmrzavanja prije polijetanja;

- (c) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove i sve uzorke kašnjenja ATFM-a, isključujući vanredne događaje;
- (d) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda, kao prosjek.

3.2. Indikatori za praćenje

- (a) Prosječno vrijeme, izraženo u minutima, ATFM kašnjenja u dolasku po letu koje nastaje tokom pružanja terminalnih i aerodromskih usluga u vazdušnoj plovidbi i usljed ograničenja pri slijetanju na određeni aerodrom, a izračunava se kako slijedi:
 - (i) ovaj indikator je prosjek nastalog ATFM kašnjenja po dolaznom IFR letu;
 - (ii) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove koji slijeću na određeni aerodrom i obuhvata sve uzroke kašnjenja ATFM-a, ne uključujući vanredne događaje;
 - (iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
- (b) Procenat letova sa ATFM kašnjenjima na ruti većih od 15 minuta, izračunava se kako slijedi:
 - (i) ATFM kašnjenje na ruti izračunava se u skladu sa tačkom 3.1(a);
 - (ii) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove i sve uzorke kašnjenja ATFM-a, isključujući vanredne događaje;
 - (iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
- (c) Prosječno vrijeme, izraženo u minutima, svih kašnjenja po letu, izračunato na sljedeći način:
 - (i) ovaj indikator je prosječno kašnjenje koje se može pripisati:
 - kašnjenjima zbog operacija vazdušnih prevoznika,
 - ATFM kašnjenjima na ruti koja prijavljuju korisnici vazdušnog prostora,
 - reaktivnom (lančanom) kašnjenju,
 - kašnjenjima izazvanim tokom rada aerodroma, uključujući ATFM kašnjenja koja se dešavaju na aerodromima, a koja prijavljuju korisnici vazdušnog prostora nastalih regulisanjem saobraćaja na osnovu obima saobraćaja, koja imaju referentnu lokaciju klasifikovanu kao aerodromska zona ili aerodrom;
 - (ii) ovaj indikator obuhvata sve letove IFR-a i izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.

4. EKONOMIČNOST

4.1. Osnovni indikatori efikasnosti

Godišnja izmjena prosječne „utvrđene jedinice naknade” (*determined unit cost - DUC*) na nivou Unije za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi na ruti, računa se kako slijedi:

- (a) ovaj indikator se izražava kao procenat godišnje varijacije prosječne utvrđene jedinice naknade za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi na ruti na nivou Unije, počevši od osnovne vrijednosti iz člana 9 stav 4 tačka (a);
- (b) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda;

- (c) prosječna utvrđena jedinica naknade na nivou Unije za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi na ruti je odnos između utvrđenih troškova na ruti i predviđenog saobraćaja na ruti, izraženo u jedinicama rutnih usluga, koji je očekivan tokom svake godine referentnog perioda na nivou Unije, kako je navedeno u pretpostavkama Komisije za utvrđivanje ciljeva efikasnosti u skladu sa članom 9 stav 3;
- (d) prosječna utvrđena jedinica naknade na nivou Unije za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi na ruti izračunava se u eurima i u realnim vrijednostima.

4.2.Indikatori za praćenje

Stvarna jedinica troškova nastala od strane korisnika odvojeno za rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi na nivou Unije, izračunava se kako slijedi:

- (a) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda kao ponderisani prosjek zbira utvrđene jedinice naknade za svaku državu članicu za usluge u vazdušnoj plovidbi i prilagođavanja u skladu sa članom 25 stav 2 koje proizilaze iz te godine;
- (b) ovaj indikator se izražava u eurima i nominalnim vrijednostima.

ODSJEK 2

KPI za postavljanje ciljeva na lokalnom nivou i indikatori za praćenje na lokalnom nivou

1. SIGURNOST

1.1.Osnovni indikator efikasnosti

Nivo djelotvornosti upravljanja sigurnošću u skladu sa tačkom 1.1 Odsjeka 1.

Za potrebe ovog indikatora, riječ „lokalno” znači na nivou pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi.

1.2.Indikatori za praćenje

- (a) Broj neželjenih ulazaka na poletno-sletnu stazu na aerodromima koji se nalaze u državama članicama, izračunava se kao ukupan broj neželjenih ulazaka na poletno-sletnu stazu sa uticajem na sigurnost koji su se dogodili na tim aerodromima podijeljen sa ukupnim brojem kretanja po IFR i VFR pravilima na tim aerodromima.
- (b) Broj povreda minimuma razdvajanja unutar vazdušnog prostora u nadležnosti svih jedinica službi kontrole vazdušnog saobraćaja u državi članici, izračunava se kao ukupan broj povreda minimuma razdvajanja sa uticajem na sigurnost koje su se dogodile u tom vazdušnom prostoru podijeljen sa ukupnim brojem sati kontrolisanog leta u okviru tog vazdušnog prostora.
- (c) Broj upada na poletno-sletnu stazu na aerodromu izračunava se kao ukupan broj upada na poletno-sletnu stazu sa bilo kojim doprinosom iz usluga u vazdušnom saobraćaju ili usluga CNS sa uticajem na sigurnost, koji se dogodio na tom aerodromu, podijeljen sa ukupnim brojem kretanja po IFR-u i VFR-u na tom aerodromu.
- (d) Broj povreda minimuma razdvajanja u vazdušnom prostoru u kojem pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi pruža usluge kontrole vazdušnog saobraćaja

izračunava se kao ukupan broj povreda minimuma razdvajanja, sa bilo kojim doprinosom iz usluga vazdušnog saobraćaja ili usluga CNS, sa uticajem na sigurnost podijeljen sa ukupnim brojem sati kontrolisanog leta u tom vazdušnom prostoru.

- (e) Ako su uvedeni automatizovani sistemi za evidentiranje sigurnosnih podataka, korišćenje tih sistema od strane pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, kao sastavnog dijela njihovog okvira za upravljanje sigurnosnim rizicima, u svrhu prikupljanja, skladištenja i analize podataka u skoro stvarnom vremenu, povezanih u najmanjoj mjeri sa povredama minimuma razdvajanja i stopama neodobrenih ulaza na poletno-sletnu stazu.

Indikatori za praćenje iz ove tačke izračunavaju se za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.

Za potrebe indikatora iz tačke (a) i (c), riječ „lokalno” znači na nivou aerodroma. Za potrebe indikatora iz tačke (b), riječ „lokalno” znači na nacionalnom nivou. Za potrebe indikatora iz tačke (d), riječ „lokalno” označava pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi.

2. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

2.1. Osnovni indikator efikasnosti

Ovaj indikator mjeri prosječnu horizontalnu efikasnost stvarne putanje leta na ruti, a izračunava se kako slijedi:

- (a) ovaj indikator predstavlja poređenje dužine dijela stvarne putanje na ruti izvedene iz podataka nadzornih sistema i postignute udaljenosti sa zbirom IFR letova unutar ili kroz lokalni vazdušni prostor;
- (b) „dio rute” odnosi se na rastojanje koja se preleti van kruga od 40 NM oko aerodroma polaska i odredišta;
- (c) ako let polazi sa aerodroma ili stiže na aerodrom van lokalnog vazdušnog prostora, za izračunavanje ovog indikatora koriste se ulazne ili izlazne tačke lokalnog vazdušnog prostora;
- (d) kada let polazi sa aerodroma i slijeće na aerodrom unutar lokalnog vazdušnog prostora i prelazi vazdušni prostor izvan lokalnog, za izračunavanje ovog indikatora koristi se samo onaj dio koji se nalazi u okviru lokalnog vazdušnog prostora;
- (e) „ostvarena udaljenost” je funkcija položaja ulaznih i izlaznih tačaka leta u lokalni vazdušni prostor i iz lokalnog vazdušnog prostora. Ostvarena udaljenost predstavlja doprinos koji te tačke dodaju ortodromi između polazišta i odredišta samog leta;
- (f) za potrebe ovog indikatora, riječ „lokalno” znači na nacionalnom ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora", u zavisnosti od nivoa na kojem se utvrđuje plan efikasnosti;
- (g) ovaj indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka, iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.

2.2. Indikatori za praćenje

- (a) Prosječna horizontalna efikasnost leta na ruti posljednje unijete putanje plana leta, izračunata na lokalnom nivou kako slijedi:
- (i) razlika u dužini onog dijela putanje koja je posljednja unijeta u plan leta na ruti i odgovarajućeg dijela rastojanja ortodrome, sabrana sa svim IFR letovima u okviru lokalnog vazdušnog prostora odnosno kroz njega;
 - (ii) „dio rute” odnosi se na udaljenost koja se preleti izvan kruga od 40 NM oko aerodroma;
 - (iii) ako let polazi sa aerodroma ili stiže na aerodrom van lokalnog vazdušnog prostora, za izračunavanje ovog indikatora koriste se ulazne ili izlazne tačke lokalnog vazdušnog prostora;
 - (iv) kada let polazi sa aerodroma unutar lokalnog vazdušnog prostora i slijeće na taj aerodrom i prelazi vazdušni prostor van lokalnog, za izračunavanje ovog indikatora koristi se samo onaj dio koji se nalazi u okviru lokalnog vazdušnog prostora;
 - (v) ovaj indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.
- (b) Prosječna horizontalna efikasnost leta na ruti najkraće ograničene putanje, izračunata na lokalnom nivou kako slijedi:
- (i) ovaj indikator predstavlja razliku između dužine dijela na ruti najkraće ograničene rute koja je dostupna za planiranje leta, shodno računskom algoritmu za pronalaženje putanje i sistemima za odobravanje plana leta menadžera mreže, i postignute udaljenosti sabrane za sve IFR letove unutar ili kroz lokalni vazdušni prostor;
 - (ii) ovaj indikator obuhvata ograničenja vazdušnog prostora koja se nalaze u Dokumentu o raspoloživosti rute, koji izdaje menadžer mreže i stvarni status uslovnih ruta u vrijeme posljednjeg podnijetog plana leta;
 - (iii) „dio na ruti” odnosi se na dio izvan kruga od 40NM oko polaznih i odredišnih aerodroma;
 - (iv) kada let polazi sa aerodroma ili stiže na aerodrom van lokalnog vazdušnog prostora, za izračunavanje ovog indikatora koriste se ulazne ili izlazne tačke lokalnog vazdušnog prostora;
 - (v) kada let polazi sa i slijeće na aerodrom unutar lokalnog vazdušnog prostora i prelazi vazdušni prostor koji nije lokalni, samo onaj dio koji se nalazi u okviru lokalnog vazdušnog prostora se koristi za izračunavanje ovog indikatora;
 - (vi) „postignuta udaljenost” je funkcija položaja ulaznih i izlaznih tačaka leta u i iz lokalnog vazdušnog prostora. Postignuta udaljenost predstavlja doprinos koji te tačke dodaju ortodromi između polazišta i odredišta leta;
 - (vii) indikator se izračunava kao prosjek za cjelokupnu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda. Prilikom izračunavanja tog prosjeka iz obračuna se isključuje deset najviših dnevnih vrijednosti i deset najnižih dnevnih vrijednosti.

(c) Dodatno vrijeme u fazi voženja za polijetanje, izračunato na lokalnom nivou kako slijedi:

- (i) ovaj indikator je razlika između stvarnog vremena voženja za polijetanje i neometanog vremena voženja za polijetanje;
- (ii) neometano vrijeme voženja za polijetanje je vrijeme voženja za polijetanje u periodu niskog saobraćaja bez gužve na aerodromu;
- (iii) ovaj indikator je izražen u minutima po odlasku, izračunato za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.

(d) Dodatno vrijeme u terminalnom vazдушnom prostoru, izračunava se na lokalnom nivou na sljedeći način:

- (i) ovaj indikator je razlika između vremena prolaska preko područja sekvencioniranja i mjerenja u dolasku (ASMA – *Arrival Sequencing and Metering Area*) i neometanog vremena zasnovanog na vremenu prelaska preko ASMA;
- (ii) neometano vrijeme zasnovano na vremenu prelaska preko ASMA utvrđuje se za svaku grupu letova sa istim parametrima, a to su klasa vazduhoplova, sektor ulaska u ASMA i poletno-sletna staza za dolazak, i predstavlja vreme prolaska u periodima niskog saobraćaja bez gužve;
- (iii) ovaj indikator se izražava u minutima po dolasku za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda;
- (iv) ASMA se definiše kao valjak sa prečnikom od 40 NM oko dolaznog aerodroma.

(e) Udio dolaznih vazduhoplova koji primjenjuju operaciju neprekinutog slijetanja (CDO), izračunava se na lokalnom nivou kako slijedi:

- (i) ovaj indikator je odnos između ukupnog broja dolazaka koji obavljaju CDO sa referentne tačke na visini iznad zemlje, definisane od strane nacionalnog nadzornog organa, i ukupnog broja dolazaka;
- (ii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda, kao prosjek.

(f) Efektivno korišćenje rezervisanog ili odvojenog lokalnog vazdušnog prostora, izračunato u skladu sa tačkom 2.2(c) Odsjeka 1.

(g) Stopa planiranja preko raspoloživih struktura lokalnog vazdušnog prostora, izračunata u skladu sa tačkom 2.2(d) Odsjeka 1.

(h) Broj korišćenja raspoloživih struktura lokalnog vazdušnog prostora, izračunat u skladu sa tačkom 2.2(e) Odsjeka 1.

(i) Za potrebe indikatora utvrđenih u tačkama (a), (b) i (c) riječ „lokalno” znači na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora u zavisnosti od nivoa na kojem se utvrđuje plan efikasnosti, uključujući slučajeve delegiranja odgovornosti za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju kao rezultat prekograničnih aranžmana saradnje. Za potrebe indikatora utvrđenih u tačkama (c) i (d), riječ „lokalno” znači na nivou aerodroma sa najmanje 80.000 IFR kretanja u vazdušnom saobraćaju godišnje. Za potrebe indikatora iz tačke (e), riječ „lokalno“

znači na nivou aerodroma. Za potrebe indikatora utvrđenih u tačkama (f) do (h), „lokalno” znači na nacionalnom nivou sa raspodjelom na nivou oblasti odgovornosti centara za kontrolu područja, uključujući slučajeve delegiranja odgovornosti za pružanje usluga u vazдушnom saobraćaju kao rezultat prekograničnih aranžmana saradnje.

3. KAPACITET

3.1.Osnovni indikatori efikasnosti

(a) Prosječno ATFM kašnjenje u minutima na ruti po letu, koje nastaje pri pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi, izračunava se kako slijedi:

(i) ATFM kašnjenje na ruti, izračunato u skladu sa tačkom 3.1(a) Odsjeka 1;

(ii) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove koji prolaze kroz lokalni vazdušni prostor i sve uzroke ATFM kašnjenja, isključujući izuzetne događaje; takođe obuhvata IFR letove koji prolaze kroz drugi vazdušni prostor, kada se korekcije kašnjenja primjenjuju kao rezultat procesa prilagođavanja kašnjenja nakon operacija koje koordiniše menadžer mreže preko kojeg operativne zainteresovane strane obavještavaju menadžera mreže o pitanjima koja se odnose na mjerenje kašnjenja, klasifikaciju i dodjeljivanje u okviru ATFM-a.

(iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda;

(iv) za potrebe ovog indikatora, „lokalni“ znači na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora zavisno od nivoa na kojem je utvrđen plan efikasnosti;

(v) za praćenje, vrijednosti izračunate za ovaj indikator raščlanjuju se na nacionalnom nivou u slučaju da se plan efikasnosti utvrđuje na nivou funkcionalnog bloka vazdušnog prostora, uključujući slučajeve delegiranja odgovornosti za pružanje usluga u vazдушnom saobraćaju kao rezultat prekograničnih sporazuma o saradnji.

(b) Prosječno vrijeme, izraženo u minutima, ATFM kašnjenja pri dolasku po letu koje se može pripisati terminalnim i aerodromskim uslugama u vazdušnoj plovidbi, izračunato na lokalnom nivou na sljedeći način:

(i) ovaj indikator je prosječno kašnjenje dolaska na odredišni aerodrom uzrokovano ATFM propisima po dolaznom IFR letu;

(ii) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove koji slijeću na odredišni aerodrom i obuhvata sve uzroke ATFM kašnjenja, ne uključujući vanredne događaje;

(iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.

(iv) za potrebe ovog indikatora, „lokalni“ znači na nacionalnom nivou;

(v) za praćenje, vrijednosti izračunate za ovaj indikator raščlanjuju se na nivou aerodroma.

3.2.Indikatori za praćenje

(a) Procenat IFR letova koji se pridržavaju njihovih ATFM odlaznih slotova na lokalnom nivou izračunat za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.

- (b) Kašnjenje u vezi sa kontrolom vazdušnog saobraćaja pri polasku po svakom letu u prosjeku u minutima, izazvano ograničenjima poletanja na aerodromu polaska, izračunato na lokalnom nivou, na sljedeći način:
 - (i) ovaj indikator je prosječno kašnjenje pri polasku u vezi sa kontrolom letenja po odlaznom IFR letu;
 - (ii) ovaj indikator obuhvata sve IFR letove koji polijeću sa odlaznog aerodroma i obuhvata kašnjenja u izdavanju odobrenja za startovanje motora zbog ograničenja kontrole letenja kada je vazduhoplov spreman za napuštanje odlaznog stajališta;
 - (iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
- (c) Prosječno vrijeme, izraženo u minutima, kašnjenja polaska zbog svih uzroka po letu, izračunato na lokalnom nivou u skladu sa tačkom 3.2(c) Odsjek 1.
- (d) Za potrebe indikatora utvrđenog u tački (a), „lokalno” znači na nacionalnom nivou, analizom na nivou aerodroma. Za potrebe indikatora utvrđenog u tački (b) i (c), „lokalno” znači na nivou aerodroma za aerodrome sa 80000 IFR kretanja u vazdušnom saobraćaju ili više godišnje.

4. EKONOMIČNOST

4.1. Osnovni indikatori efikasnosti

- (a) Utvrđeni jedinični trošak za usluge vazdušne plovidbe na ruti, izračunava se na sljedeći način:
 - (i) ovaj indikator je odnos između utvrđenih rutnih troškova i predviđenog saobraćaja u zoni naplate, izraženog u jedinicama rutnih usluga, koji se očekuju tokom svake godine referentnog perioda na lokalnom nivou, sadržanih u planovima efikasnosti;
 - (ii) ovaj indikator se izražava u realnim vrijednostima i u nacionalnoj valuti;
 - (iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
- (b) Utvrđeni jedinični trošak za terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi, izračunava se na sljedeći način:
 - (i) ovaj indikator je odnos između utvrđenih troškova i predviđenog saobraćaja, izraženog u jedinicama terminalnih usluga, koji se očekuju tokom svake godine referentnog perioda na lokalnom nivou, sadržanih u planovima efikasnosti;
 - (ii) ovaj indikator se izražava u realnim vrijednostima i nacionalnoj valuti;
 - (iii) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
- (c) Za potrebe indikatora iz tačke (a) i (b), riječ „lokalno” znači na nivou zone naplate.

4.2. Indikatori za praćenje

Stvarna jedinica troška koju korisnici snose odvojeno za rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi, izračunava se kako slijedi:

- (a) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda kao iznos utvrđenog jediničnog troška za usluge u vazdušnoj plovidbi i prilagođavanja u skladu sa članom 25 stav 2 koji proizilaze iz te godine;
- (b) ovaj indikator se izražava u nominalnoj vrijednosti i u nacionalnoj valuti.

ODSJEK 3

Osnovni indikatori efikasnosti za postavljanje ciljeva i indikatori za praćenje mrežnih funkcija

1. Svi indikatori navedeni u ovom odsjeku primjenjuju se na geografsko područje u okviru područja primjene ove Regulative.

2. SIGURNOST

2.1. Osnovni indikatori efikasnosti

Nivo djelotvornosti upravljanja sigurnošću menadžera mreže u skladu sa tačkom 1.1 Odsjek 1.

2.2. Indikatori za praćenje

Prekomjerna produktivnost ATFM-a iznad ograničenja kapaciteta sektora koje je prijavio pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, gdje su primijenjeni ATFM propisi, izračunava se na sljedeći način:

- (a) odnos između vremena u kojem broj letova za više od 10% prelazi ograničenja kapaciteta sektora koja je odredio pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, kada se primjenjuju ATFM propisi, i ukupnog vremena u kojem se primjenjuju ATFM propisi, izračunato za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda;
- (b) za potrebe ovog indikatora regulisano vrijeme se dijeli na podudarne djelove sata u intervalima od 20 minuta.

3. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

3.1. Osnovni indikatori efikasnosti

Poboljšanje efikasnosti leta na ruti koje je rezultat funkcije projektovanja evropske mreže ruta u vezi sa posljednjom unijetom putanjom plana leta, izraženo kao procentualna tačka varijacije efikasnosti leta na ruti posljednje unijete putanje plana leta na godišnjem nivou i izračunato u skladu sa tačkom 2.2 podtačka (a) Odsjek 1.

4. KAPACITET

4.1. Osnovni indikatori efikasnosti

- (a) Procenat ušteda ATFM kašnjenja na ruti, zahvaljujući primjeni Mrežnih procedura kooperativnog odlučivanja i aktivnostima Operativnog centra za upravljanje mrežom, u odnosu na ukupna godišnja smanjenja ATFM kašnjenja na ruti, pri čemu se ATFM kašnjenja na ruti izračunava u skladu sa tačkom 3.1 Odsjek 1.
- (b) Procenat ušteda u pogledu kašnjenja u dolasku na polju ATFM zahvaljujući primjeni mrežnih procedura kooperativnog odlučivanja i aktivnostima Operativnog centra za upravljanje mrežom, u odnosu na ukupna smanjenja kašnjenja u dolasku na polju ATFM,

pri čemu se kašnjenje ATFM u dolasku izračunava u skladu sa tačkom 3.2 podtačka (a) Odsjek 1.

4.2.Indikatori za praćenje

- (a) Godišnji procenat IFR letova sa ATFM kašnjenjem iznad 15 minuta.
- (b) Prosjek, tokom kalendarske godine, dnevnog broja regulisanja ATFM od kojih svaki proizvodi manje od 200 minuta kašnjenja.
- (c) Prosjek, tokom kalendarske godine, ATFM kašnjenja na ruti za vrijeme vikenda izražen u minutima kašnjenja po letu.
- (d) Godišnji procenat prvog kašnjenja tokom rotacije, nastalog zbog kapaciteta i zaposlenih, kada se vrši pred-izbor oblasne kontrole/aerodroma sa najvećim potencijalom za smanjenje kašnjenja koji jednom godišnje utvrđuje menadžer mreže.
- (e) Efikasno korišćenje rezervisanog ili odvojenog lokalnog vazdušnog prostora, izračunato u skladu sa tačkom 2.2 podtačka (c) Odsjek 1.
- (f) Stopa planiranja putem raspoloživih struktura vazdušnog prostora, izračunato u skladu sa tačkom 2.2 podtačka (d) Odsjek 1.
- (g) Stopa upotrebe raspoloživih struktura lokalnog vazdušnog prostora, izračunato u skladu sa tačkom 2.2 podtačka (e) Odsjek 1.

5. EKONOMIČNOST

5.1.Indikatori za praćenje

Jedinični trošak izvršenja zadataka menadžera mreže, izračunava se na sljedeći način:

- (a) ovaj indikator je odnos između stvarnih troškova izvršenja poslova menadžera mreže i saobraćaja na ruti, izraženog u jedinicama rutnih usluga, tokom referentnog perioda, na nivou geografskog područja na kojem menadžer mreže obavlja svoje zadatke neophodne za izvršenje mrežnih funkcija;
 - (b) ovaj indikator se izražava u eurima i u realnim vrijednostima;
 - (c) ovaj indikator se izračunava za cijelu kalendarsku godinu i za svaku godinu referentnog perioda.
-

PRILOG II

**OBRAZAC ZA PLANOVE EFIKASNOSTI NA NIVOU NACIONALNOG ILI
FUNKCIONALNOG BLOKA VAZDUŠNOG PROSTORA IZ ČLANA 10 STAV 1**

1. UVOD

- 1.1. Opis situacije, uključujući obim plana u smislu geografske pokrivenosti i usluga, spisak obuhvaćenih pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i druge opšte informacije relevantne za plan efikasnosti.
- 1.2. Predviđanja saobraćaja iz člana 10 stav 2 tačke (f) i (g) izražene u IFR kretanjima i jedinicama usluga koje su osnova plana efikasnosti zasnovanog na predviđanjima službe *EUROCONTROL*-a za statistiku i prognozu (STATFOR). Ako se projekcije razlikuju od osnovnih projekcija STATFOR-a, dokumentuju se razlozi kojima se opravdava upotreba različitih predviđanja iz člana 10 stav 2 tačke (f) i (g) i obrazloženje upotrebe tih predviđanja.
- 1.3. Opis ishoda konsultacija sa zainteresovanim stranama o nacrtu plana efikasnosti, uključujući tačke u kojima je došlo do saglasnosti i neslaganja, kao i razloge za takva neslaganja.
- 1.4. Spisak aerodroma koji podliježu programu efikasnosti i metodi obračuna naknada, sa njihovim prosječnim brojem kretanja IFR u vazdušnom saobraćaju po godini.
- 1.5. Ako je primjenljivo, spisak usluga za čije je pružanje utvrđeno da podliježu tržišnim uslovima u skladu sa članom 35.
- 1.6. Kada je riječ o planovima efikasnosti usvojenim na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, opis procesa koji se primjenjuje za izradu i donošenje plana efikasnosti.
- 1.7. Naznaka da li se primjenjuje pojednostavljena metoda obračuna naknada iz člana 34 ili ne i ako se primjenjuje, dokaz da su ispunjeni uslovi utvrđeni u tom članu, kao i opis primjene pojednostavljene metode obračuna naknada i njenog obima u smislu obuhvaćenih zona naplate.

2. ULAGANJA

- 2.1. Opis i obrazloženje troškova, prirode i koristi novih i postojećih ulaganja u osnovna sredstva planiranih tokom referentnog perioda.
- 2.2. Informacije iz tačke 2.1. naročito uključuju:
 - (a) utvrđene troškove novih i postojećih ulaganja u vezi sa amortizacijom, troškovima kapitala i troškovima lizinga tokom cijelog referentnog perioda i u vezi sa svakom kalendarskom godinom, u skladu sa Prilogom VII;
 - (b) opis i opravdanost glavnih investicija, uključujući u pogledu sljedećih elemenata:

- (i) ukupnu vrijednost svakog velikog ulaganja;
- (ii) imovinu kupljenu ili napravljenu;
- (iii) informacije o koristi investicije za korisnike vazdušnog prostora i o rezultatima konsultacija sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora;
- (iv) što se tiče velikih ulaganja u ATM sisteme:
 - razlikovanje između ulaganja u nove sisteme, izmjena postojećih sistema i ulaganja u zamjenu;
 - opravdanost svake investicije u odnosu na Evropski ATM master plan i zajedničke projekte iz člana 15a Regulative (EZ) broj 550/2004;
- (c) pojedinosti o saradnji postignutoj na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora ili, po potrebi, putem drugih inicijativa za prekograničnu saradnju, posebno u smislu zajedničke infrastrukture i zajedničkih nabavki.

3. NACIONALNI CILJEVI EFIKASNOSTI ODNOSNO CILJEVI EFIKASNOSTI FAB I MJERE ZA NJIHOVO OSTVARENJE

- 3.1. Nacionalni ciljevi efikasnosti odnosno ciljevi efikasnosti FAB u svakoj osnovnoj oblasti efikasnosti, utvrđeni na osnovu svakog osnovnog indikatora efikasnosti navedenog u Odsjeku 2 Prilog I i koji obuhvataju svaku kalendarsku godinu referentnog perioda.
- 3.2. Za sve osnovne oblasti efikasnosti, opis glavnih mjera uspostavljenih na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora za ostvarenje ciljeva efikasnosti.
- 3.3. Dodatne informacije kojima se obrazlažu nacionalni ciljevi efikasnosti odnosno ciljevi efikasnosti FAB u osnovnoj oblasti efikasnosti u pogledu ekonomičnosti;
 - (a) utvrđeni troškovi za rutne i terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi određene u skladu sa članom 15 stav 2 tačkama (a) i (b) Regulative (EZ) br. 550/2004 i ove regulative, za svaki referentni period;
 - (b) predviđanje jedinica rutnih i terminalnih usluga, za svaku godinu referentnog perioda;
 - (c) osnovne vrijednosti za rutne i terminalne ciljeve ekonomičnosti iz člana 10 stav 2 tačka (a) i opis i obrazloženje metodologije koja se koristi za procjenu tih vrijednosti za svaku zonu naplate;
 - (d) opis i obrazloženje kriterijuma i metodologije koja se koristi za raspodjelu troškova na zone naplate i raspodjelu troškova između rutnih i terminalnih usluga, u skladu sa članom 22 stav 5.
 - (e) opis i opravdanost prinosa na kapital relevantnih pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, kao i na stope prinosa i nivoa i sastava imovinske osnove koja se koristi za izračunavanje troškova kapitala koji su sadržani u utvrđenim troškovima;
 - (f) opis i opravdanost ekonomskih pretpostavki, uključujući:

- pretpostavke na kojima se zasniva obračun troškova penzija sadržanih u utvrđenim troškovima, uključujući opis relevantnih nacionalnih propisa o penzijama i računovodstvenih propisa u odnosu na penzije na kojima se te pretpostavke zasnivaju, kao i informacije o tome da li se mogu očekivati promjene tih propisa;
- pretpostavke kamatnih stopa za kredite kojima se finansira pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući iznose, trajanje i druge relevantne informacije o kreditima, kao i objašnjenje ponderisane prosječne kamate na dug koji se koristi za izračunavanje troškova kapitala prije oporezivanja i troškova kapitala koji se nalaze u utvrđenim troškovima;
- samo u informativne svrhe, projekcija inflacije na osnovu indeksa potrošačkih cijena Međunarodnog monetarnog fonda (MMF);
- prilagođavanja koja prevazilaze odredbe Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja koje je Unija usvojila u skladu sa Regulativom Komisije (EZ) broj 1126/2008 ⁽³⁾;

- (g) opis i objašnjenje prilagođavanja iz godina koje prethode referentnom periodu;
- (h) identifikaciju i kategorizaciju utvrđenih troškova koji se odnose na stavke troškova iz člana 28 stav 3;
- (i) ako je primjenljivo, opis svakog značajnog restrukturiranja planiranog tokom referentnog perioda;
- (j) gdje je primjenljivo, odobrene troškove restrukturiranja iz prethodnih referentnih perioda koje treba nadoknaditi.
- (k) izvještajne tabele i dodatne informacije koje se zahtijevaju u Prilogu VII, IX i XI i koje se prilažu uz plan efikasnosti;

3.4. Pregled ciljeva efikasnosti utvrđenih u skladu sa tačkama 2.1 i 3.1(a) Odsjek 2 Prilog I na nivou svakog pojedinačnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi obuhvaćenog planom efikasnosti i, u pogledu planova efikasnosti utvrđenih na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, koji odražavaju doprinose svakog relevantnog pružaoca ciljevima efikasnosti na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora.

3.5. Ako ne postoji cilj efikasnosti na nivou Unije, opis i objašnjenje kako nacionalni ciljevi efikasnosti ili ciljevi efikasnosti FAB-a doprinose poboljšanju efikasnosti evropske ATM mreže.

3.6. Opis i objašnjenje međuzavisnosti i kompromisa između osnovnih oblasti efikasnosti, uključujući pretpostavke koje se koriste za procjenu tih kompromisa.

4. PREKOGRANIČNE INICIJATIVE I PRIMJENA SESAR-A

4.1. Opis inicijativa za prekograničnu saradnju koje se sprovode ili se planiraju sprovesti na nivou pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi radi unapređenja pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi. Utvrđivanje unapređenja efikasnosti koja su omogućena tim inicijativama u različitim osnovnim oblastima efikasnosti.

³ Regulativa Komisije (EZ) broj 1126/2008 od 3. novembra 2008. godine o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu sa Regulativom (EZ) 1606/2002 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 320, 29.11.2008, str. 1)

4.2. Opis nedavnog i očekivanog napretka u primjeni zajedničkih projekata SESAR-a iz člana 15a Regulative (EZ) broj 550/2004, kao i prakse upravljanja promjenama u vezi sa planovima tranzicije kako bi se umanjio svaki negativan uticaj promjena na efikasnost mreže.

5. DOGOVORI I PROGRAMI PODSTICAJA ZA DIJELJENJE RIZIKA SAOBRAĆAJA

5.1. U pogledu svake zone naplate, opis definisanih vrijednosti parametara za dijeljenje rizika saobraćaja koji se primjenjuju u skladu sa članom 27:

- (a) utvrđivanje primjenljivog opsega iz člana 27 stav 2 i rješenja u pogledu dijeljenja rizika saobraćaja iz člana 27 stav 3;
- (b) u slučaju da nacionalni nadzorni organ prilagodi vrijednosti parametara mehanizma za dijeljenje rizika saobraćaja iz tačke (a) u skladu sa članom 27 stav 5:
 - (i) obrazloženje definisanih vrijednosti parametara dijeljenja rizika saobraćaja;
 - (ii) opis procesa konsultacija korisnika vazdušnog prostora i pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi o utvrđivanju vrijednosti parametara za dijeljenje rizika saobraćaja i ishoda konsultacija.

5.2. U pogledu programa podsticaja koji se primjenjuju tokom referentnog perioda u skladu sa članom 11:

- (a) opis i opravdanost parametara programa podsticaja definisanih u skladu sa članom 11 stav 3, uključujući srednje referentne vrijednosti i mehanizam za izmjenu srednjih referentnih vrijednosti gdje je to primjenljivo;
- (b) identifikacija pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i zona naplate koje podliježu programima podsticaja;
- (c) ako je primjenljivo, opis dodatnih programa podsticaja iz člana 11 stav 4.

6. SPROVOĐENJE PLANA EFIKASNOSTI

Opis procesa koje će nacionalni nadzorni organi uspostaviti, kako bi:

- (a) pratili sprovođenje plana efikasnosti;
 - (b) odgovorili na situaciju u kojoj ciljevi nisu postignuti tokom referentnog perioda.
-

PRILOG III
OBRAZAC ZA PLAN EFIKASNOSTI MREŽE IZ ČLANA 10 STAV 5

1. UVOD

1.1. Opis situacije, uključujući oblast primjene Plana efikasnosti mreže, obuhvaćene mrežne funkcije, uloge i odgovornosti i druge opšte informacije relevantne za plan.

1.2. Opis predviđanja saobraćaja i makroekonomskog scenarija na kojem se zasniva Plan efikasnosti mreže.

1.3. Opis usklađenosti Plana efikasnosti mreže sa Strateškim planom mreže.

1.4. Opis ishoda konsultacija sa zainteresovanim stranama o Nacrtu plana efikasnosti mreže, uključujući tačke u kojima je došlo do saglasnosti i neslaganja, kao i razloge za svako takvo neslaganje, kao i opis ishoda konsultacija Odbora za upravljanje mrežom.

2. DODATA VRIJEDNOST MENADŽERA MREŽE

Oblasti saradnje za podršku zadacima i aktivnostima država članica, funkcionalnim blokovima vazdušnog prostora, pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi, aerodromima, civilnim i vojnim korisnicima vazdušnog prostora.

Opis rada menadžera mreže u vezi sa:

- (a) razradom i usaglašavanjem mrežnih i regionalnih operativnih koncepata;
- (b) razvojem i usklađivanjem projekata u vazdušnom prostoru na osnovu prioriteta mreže, uključujući inicijative za prekogranično projektovanje vazdušnog prostora;
- (c) smanjenjem neefikasnog korišćenja mreže ruta i raspoloživog vazdušnog prostora;
- (d) unapređenjem postupaka upravljanja vazdušnim prostorom i procesima upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i kapacitetom;
- (e) usklađenim planiranjem kapaciteta i mjerenjem operativnih efikasnosti;
- (f) podrškom za rješavanje nedostataka kontrolora vazdušnog saobraćaja u cijeloj mreži;
- (g) jačanjem koordinacije tehničkih oblasti, uključujući na nivou FAB-a i rješavanjem tehničke interoperabilnosti između sistema pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, a naročito sa sistemima menadžera mreže;
- (h) podrškom sigurnosti mreže i primjenom, praćenjem i poboljšanjem efikasnosti lokalne sigurnosti.

3. CILJEVI EFIKASNOSTI, ZADACI I MJERE

3.1. Učinak sigurnosti menadžera mreže

- (a) ciljevi efikasnosti za menadžera mreže u pogledu djelotvornosti upravljanja sigurnošću.
- (b) opis mjera koje menadžer mreže sprovodi za postizanje ovog cilja.
- (c) opis mjera koje menadžer mreže uspostavlja za rješavanje prekomjerne produktivnosti ATFM-a.

3.2. Efikasnost ekonomičnosti menadžera mreže

- (a) opis mjera koje menadžer mreže primjenjuje kako bi poboljšao ekonomičnost.

3.3. Ciljevi efikasnosti i zadaci specifični za svaku funkciju mreže

(a) Dizajn evropske mreže ruta (ERND):

(i) ciljevi efikasnosti za osnovni indikator efikasnosti utvrđeni u tački 3.1. Odsjek 3 Prilog I;

(ii) opis i obrazloženje mjera usmjerenih na ostvarivanje ciljeva efikasnosti za funkciju ERND:

- mjere u vezi sa projektovanjem efikasne strukture vazdušnog prostora;
- mjere u vezi sa boljim korišćenjem vazdušnog prostora od strane operativnih zainteresovanih strana;
- mjere koje se odnose na optimizaciju letova.

(iii) druge inicijative koje unapređuju efikasnost letenja.

(b) Funkcija upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja (ATFM);

(i) ciljevi efikasnosti za svaki relevantan osnovni indikator efikasnosti utvrđeni u Prilogu I Odsjek 3 tačka 4.1;

(ii) opis i obrazloženje mjera usmjerenih na ostvarivanje ciljeva efikasnosti za funkciju ATFM-a:

- inicijative i aktivnosti za smanjenje ATFM kašnjenja, uključujući kašnjenja tokom vikenda, kašnjenja izazvana vremenskim prilikama, minimiziranje individualnih kašnjenja pojedinačnih letova, efikasnost ATFM-a, reaktivna kašnjenja, prekomjerna produktivnost;
- vojna dimenzija plana.

(iii) druge inicijative u pogledu kapaciteta.

(c) Funkcija koordinacije ograničenih resursa:

(i) funkcija koordinacije radio-frekvencija:

- opis podrške za kapacitet mreže;
- opis posebnih ciljeva.

(ii) funkcije koordinacije kodova radarskih transpondera:

- opis podrške za sigurnost mreže;
- opis posebnih ciljeva.

4. SPROVOĐENJE PLANA EFIKASNOSTI MREŽE

Opis mjera koje menadžer mreže uspostavlja kako bi:

- (a) pomogao u praćenju i izvještavanju o sprovođenju Plana efikasnosti mreže;
- (b) odgovorio na situaciju kada se tokom referentnog perioda ciljevi ne ostvare;
- (c) komunicirao sa nacionalnim nadzornim organima.

PRILOG IV

KRITERIJUMI ZA PROCJENU PLANOVA EFIKASNOSTI I CILJEVA NA NACIONALNOM NIVOU ILI NIVOU FUNKCIONALNOG BLOKA VAZDUŠNOG PROSTORA

1. PROCJENA DOSLJEDNOSTI NACIONALNIH CILJEVA EFIKASNOSTI ODNOSNO FAB CILJEVA EFIKASNOSTI

1.1.SIGURNOST

Efektivnost upravljanja sigurnošću

Dosljednost nacionalnih ciljeva efikasnosti odnosno ciljeva efikasnosti FAB u pogledu nivoa efektivnosti upravljanja sigurnošću sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije do kojih je, za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda, nivo efektivnosti upravljanja sigurnošću jednak odgovarajućim ciljevima efikasnosti na nivou Unije ili veći od njih.

1.2.ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Prosječna efikasnost horizontalnog leta na ruti za stvarnu putanju

Dosljednost nacionalnih ciljeva efikasnosti odnosno ciljeva efikasnosti FAB sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda, upoređivanjem nacionalnih ciljeva efikasnosti ili ciljeva efikasnosti FAB sa referentnim vrijednostima efikasnosti letenja na ruti utvrđenim u najnovijoj verziji Plana unapređenja evropske mreže ruta dostupnoj u vrijeme donošenja ciljeva efikasnosti na nivou Unije. Za potrebe ovog stava, „referentna vrijednost efikasnosti horizontalnog leta na ruti“ označava procijenjenu vrijednost od strane menadžera mreže u pogledu efikasnosti stvarne putanje leta na nacionalnom nivou ili na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, kako bi se obezbijedilo ostvarivanje cilja o efikasnosti horizontalnog leta na ruti stvarne putanje na nivou Unije.

1.3.KAPACITET

Prosječno kašnjenje na ruti po letu ATFM

Dosljednost nacionalnih ciljeva efikasnosti odnosno ciljeva efikasnosti FAB sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda, upoređivanjem nacionalnih ciljeva efikasnosti ili ciljeva efikasnosti FAB sa referentnim vrijednostima utvrđenim u najnovijoj verziji Operativnog plana mreže koja postoji u trenutku usvajanja ciljeva efikasnosti na nivou Unije.

1.4.EKONOMIČNOST

Utvrđena jedinica rutnog troška

- (a) Dosljednost trenda utvrđene jedinice troška na nivou zone naplate tokom referentnog perioda sa trendom utvrđene jedinice troška u cijeloj Uniji tokom istog perioda, pri čemu se ti trendovi izražavaju kao procenat.

Za izračunavanje tih trendova koriste se važeće ciljane vrijednosti efikasnosti na nivou Unije i lokalne vrijednosti ciljeva efikasnosti i osnovne vrijednosti za utvrđenu jedinicu troška iz člana 9 stav 4 tačka (a) i član 10 stav 2 tačka (a).

- (b) Dosljednost utvrđenog trenda jedinice troška na nivou zone naplate tokom vremenskog perioda koji obuhvata i referentni period obuhvaćen planom efikasnosti i prethodni referentni period („dugoročni utvrđeni trend jedinice troška”) sa trendom utvrđene jedinice troška na nivou Unije tokom istog perioda, pri čemu se ti trendovi izražavaju kao procenat.
Dugoročno utvrđeni trend jedinice troška na nivou zone naplate izračunava se korišćenjem stvarne jedinice troška na nivou zone naplate za godinu prije početka prethodnog referentnog perioda.
- (c) Dosljednost utvrđenog nivoa jedinice troška: poređenje osnovne vrijednosti za utvrđeni jedinični trošak iz člana 10 stav 2 tačka (a) na nivou relevantne zone naplate sa odgovarajućom prosječnom vrijednošću zona naplate u kojima pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi imaju slično operativno i ekonomsko okruženje kako je definisano u skladu sa članom 9 stav 4 tačka (c).
- (d) Odstupanje od kriterijuma iz tačke (a) do (c) može se smatrati neophodnim i srazmjernim kako bi se:
 - (i) omogućilo postizanje ciljeva efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti kapaciteta utvrđenih na nacionalnom nivou ili nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora pod uslovom da je odstupanje od utvrđenog trenda jedinice troška na nivou Unije isključivo posljedica dodatnih utvrđenih troškova u vezi sa mjerama neophodnim za postizanje ciljeva efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti kapaciteta; ili
 - (ii) sprovele mjere restrukturiranja koje dovode do troškova restrukturiranja iz člana 2 stav 18 pod uslovom da je odstupanje isključivo rezultat tih troškova restrukturiranja i da se u planu efikasnosti navede da će relevantne mjere restrukturiranja pružiti neto finansijsku korist korisnicima vazdušnog prostora najkasnije u narednom referentnom periodu.

2. PREISPITIVANJE NACRTA PLANA EFIKASNOSTI

2.1. Elementi koji se preispituju:

- (a) mjere za postizanje nacionalnih ili FAB ciljeva efikasnosti u svakoj osnovnoj oblasti efikasnosti kako je navedeno u tački 3.2 Prilog II;
- (b) nacionalni ili FAB ciljevi efikasnosti pri prosječnom ATFM kašnjenju po letu u dolasku:
 - (i) poređenje sa nivoom i trendom stvarne efikasnosti tokom referentnog perioda koji prethodi referentnom periodu koji je obuhvaćen planom efikasnosti;
 - (ii) na nivou aerodroma, poređenje efikasnosti sa sličnim aerodromima;
- (c) nacionalni ili FAB ciljevi efikasnosti za terminalnu utvrđenu jedinicu naknade:

- (i) poređenje sa trendom utvrđene jedinice rutnog troška na lokalnom nivou;
- (ii) poređenje sa nivoom i trendom stvarne efikasnosti tokom referentnog perioda koji prethodi referentnom periodu obuhvaćenom planom efikasnosti;
- (iii) na nivou aerodroma, poređenje efikasnosti sa sličnim aerodromima;

(d) ključni faktori i parametri na kojima se zasnivaju nacionalni ili FAB ciljevi efikasnosti ili efikasnosti u osnovnoj oblasti efikasnosti ekonomičnosti:

(i) osnovne vrijednosti i pretpostavke na kojima se zasniva određivanje utvrđenih troškova za prvu godinu referentnog perioda, u poređenju sa najnovijim raspoloživim stvarnim troškovima;

(ii) predviđanja saobraćaja koja se koriste u planu efikasnosti i, ako se predviđanja razlikuju od osnovnih predviđanja STATFOR-a, data obrazloženja;

(iii) planirani trošak kapitala u odnosu na nivo i sastav regulatorne imovinske osnove, kao i planirani trošak stope kapitala prije oporezivanja, uključujući kamatnu stopu na dug i prinos na kapital;

(iv) utvrđene troškove novih i postojećih investicija i obrazloženja predviđenih za velike investicije;

(v) utvrđeni troškovi penzija i pretpostavke na kojima se zasniva njihov obračun;

(vi) pretpostavke kamatnih stopa za kredite kojima se finansira pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, uključujući iznose, trajanje i druge relevantne informacije o kreditima, usaglašavanje sa ponderisanom prosječnom kamatnom stopom na dug koja se koristi za izračunavanje troškova kapitala prije oporezivanja kapitala i troškova kapitala sadržanih u utvrđenim troškovima;

(vii) metodologija upotrebljena za raspodjelu troškova na rutne i terminalne usluge i obrazloženje za svaku promjenu u metodologiji u odnosu na prethodni referentni period.

(e) vrijednosti parametara dijeljenja rizika saobraćaja iz člana 27 stav 2 i 3 i, u slučaju da je nacionalni nadzorni organ prilagodilo vrijednosti za te parametre u skladu sa članom 27 stav 5, obrazloženje za te vrijednosti;

(f) program ili programi podsticaja iz člana 11;

(g) koristi i sinergije u pogledu efikasnosti koje su omogućene inicijativama za prekograničnu saradnju, uključujući saradnju na nivou funkcionalnih blokova vazdušnog prostora ili putem industrijskih saveza;

(h) u pogledu primjene pojednostavljene metode obračuna naknada iz člana 34, provjera da li su ispunjeni kriterijumi iz člana 34 stav 2.

PRILOG V
**KRITERIJUMI ZA PROCJENU NACRTA PLANA EFIKASNOSTI
MREŽE**

- (a) Potpunost Nacrta plana efikasnosti mreže u smislu elemenata potrebnih za procjenu usaglašenosti sa zahtjevima navedenim u članu 10 stav 5 i Prilogu III;
 - (b) sveobuhvatnost aktivnosti koje je menadžer mreže preduzeo kako bi doprinio optimizaciji mreže, a koje obuhvataju aktivnosti navedene u tački 2 Prilog III;
 - (c) dosljednost cilja na nivou efektivnosti upravljanja sigurnošću menadžera mreže sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, kojim je, za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda, nivo efikasnosti upravljanja sigurnošću jednak ili veći od odgovarajućih ciljeva efikasnosti na nivou Unije;
 - (d) mjere za poboljšanje efikasnosti leta koje su rezultat funkcije projektovanja evropske mreže ruta;
 - (e) uštede u ATFM kašnjenjima na ruti primjenom mrežnih procedura za kooperativno donošenje odluka i aktivnosti operativnog centra menadžera mreže;
 - (f) uštede u ATFM kašnjenju u dolasku nastale primjenom mrežnih procedura za kooperativno donošenje odluka i aktivnosti operativnog centra menadžera mreže;
 - (g) adekvatnost mjera usmjerenih na postizanje ciljeva efikasnosti za mrežne funkcije, uključujući relevantnost investicija i kapitalnih izdataka u pogledu Evropskog ATM master plana, zajedničkih projekata iz člana 15a Regulative (EZ) broj 550/2004 i Regulative (EU) broj 409/2013 i, po potrebi, Strateškog plana mreže.
-

PRILOG VI
**SPISAK PODATAKA O EFIKASNOSTI KOJE JE POTREBNO DOSTAVITI KOMISIJI
ZA PRAĆENJE EFIKASNOSTI U SKLADU
SA ČLANOM 36 STAV 1 I ČLANOM 37**

1. PODACI KOJE DOSTAVLJAJU NACIONALNI NADZORNI ORGANI

1.1. Nacionalni nadzorni organi obezbjeđuju da se na mjesečnom nivou dostave sljedeći podaci:

- (a) podaci koje koristi i izračunava menadžer mreže kako je definisano u Prilogu I i Prilogu II Sprovedbene uredbe (EU) 2019/123, uključujući planove letova za opšti vazdušni saobraćaj u skladu sa IFR pravilima, realno određivanje ruta, podatke nadzornih sistema na osnovu intervala izvještavanja od 30 sekundi, kašnjenja na ruti i ATFM kašnjenja u dolasku, odstupanja od ATFM propisa, poštovanja ATFM slotova i učestalost upotrebe uslovnih ruta;

1.2. Nacionalni nadzorni organi obezbjeđuju da se na godišnjem nivou dostave sljedeći podaci:

- (a) događaji koji se odnose na sigurnost povezani sa ATM-om;
- (b) informacije o sigurnosnim preporukama i korektivnim mjerama preduzetim na osnovu analize ili istrage incidenata u vezi sa ATM-om u skladu sa Regulativom (EU) broj 996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁴⁾ i Regulativom (EU) broj 376/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁵⁾;
- (c) informacije koje prikupljaju pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, operatori aerodroma i operatori vazdušnog saobraćaja putem automatizovanih sistema za evidentiranje podataka o sigurnosti, ako su dostupni, najmanje o neodobrenim ulazima na poletno-sletnu stazu i povreda minimuma razdvajanja;
- (d) trendovi najmanje u pogledu povreda minimuma razdvajanja i neodobrenog ulaza na poletno-sletnu stazu, u svim jedinicama usluga u vazdušnom saobraćaju;

2. PODACI KOJE DOSTAVLJAJU PRUŽAOCI USLUGA U VAZDUŠNOJ PLOVIDBI

2.1. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi na godišnjem nivou dostavljaju sljedeće:

- (a) podatke navedene u specifikaciji Eurokontrola pod nazivom „Specifikacija Eurokontrola za objavljivanje ekonomskih informacija“, izdanje 2.6 od 31. decembra 2008. godine sa upućivanjem Eurokontrol-SPEC-0117 za pružanje

⁴ Regulativa (EU) br.996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. oktobra 2010. godine o istraživanju i sprečavanju udesa i nezgoda u civilnom vazduhoplovstvu i stavljanju van snage Direktive 94/56/EZ (SL L 295, 12.11.2010, str.35).

⁵ Regulativa (EU) br. 376/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. aprila 2014. godine o izvještavanju, analizi i praćenju događaja u civilnom vazduhoplovstvu, izmjeni Regulative (EU) br.996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta i stavljanju van snage Direktive 2003/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Regulative Komisije (EZ) br.1321/2007 i (EZ) br.1330/2007 (SL L 122, 24.4.2014, str. 18).

podataka do, i uključujući, 2013. godinu i izdanje 3.0 od 4. decembra 2012. od 2014. godine i nadalje.

Ovi podaci se dostavljaju prije 15. jula godine n+1, izuzev podataka koji se odnose na budućnost, a koji se dostavljaju do 1. novembra godine n+1;

- (b) informacije potrebne u svrhu praćenja osnovnih indikatora efikasnosti i indikatora za praćenje kako je navedeno u tački 1.1 i 1.2 Odsjek 2 Prilog I;
Ove informacije se dostavljaju prije 1. februara svake godine.
- (c) informacije o događajima koji se odnose na sigurnost prikupljenim putem automatizovanih sistema za evidentiranje podataka koji se odnose na sigurnost, ako su dostupni;
- (d) trendovi, najmanje u pogledu, kršenja minimuma razdvajanja i neodobrenih ulaza na poletno-sletne staze u svim jedinicama usluga u vazdušnom saobraćaju iz dobrovoljnih izvještaja i automatizovanih sistema za evidentiranje podataka o sigurnosti, ako su dostupni.

2.2. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, na zahtjev, dostavljaju podatke iz člana 4.

3. PODACI KOJE DOSTAVLJAJU OPERATORI AERODROMA ZA AERODROME SA NAJMANJE 80.000 IFR OPERACIJA U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU NA GODIŠNJEM NIVOU

Operatori aerodroma dostavljaju sljedeće:

- (a) podatke navedene u dokumentu o specifikaciji Eurocontrol-a pod nazivom „Tok podataka operatora aerodroma –specifikacija podataka“ verzija 1.0, 2008.
Ovi podaci se dostavljaju jednom mjesečno;
- (b) informacije o događajima koji se odnose na sigurnost prikupljenim putem automatizovanih sistema za evidentiranje podataka koji se odnose na sigurnost, ako su dostupni;
Ove informacije se dostavljaju jednom godišnje.

4. PODACI KOJE DOSTAVLJAJU KOORDINATORI AERODROMA

Koordinatori aerodroma dostavljaju podatke iz člana 4 stav 8 tačke (c) i (d) Regulative (EEZ) broj 95/93 dva puta godišnje, u skladu sa vremenskim intervalima iz člana 6 te Regulative.

5. PODACI KOJE DOSTAVLJAJU KORISNICI VAZDUŠNOG PROSTORA

Korisnici vazdušnog prostora dostavljaju sljedeće:

- (a) podatke navedene u specifikaciji Eurocontrol-a pod nazivom „Tok podataka operatora vazdušnog saobraćaja – specifikacija podataka“ verzija 1.0, 2018.
Ovi podaci se dostavljaju jednom mjesečno;
- (b) informacije o događajima koji se odnose na sigurnost prikupljenim putem automatizovanih sistema za evidentiranje podataka koji se odnose na sigurnost ako su dostupni;
Ove informacije se dostavljaju jednom godišnje.

6. PODACI KOJE DOSTAVLJA MENADŽER MREŽE

Menadžer mreže na mjesečnom nivou dostavlja podatke potrebne za praćenje osnovnih indikatora efikasnosti i indikatora za praćenje iz tački 2 i 3 Odsjek 1 Prilog I, tačke 2 i 3 Odsjek 2 Prilog I i iz Odsjeka 3 Prilog I.

PRILOG VII

UTVRĐENI I STVARNI TROŠKOVIMA

1. IZVJEŠTAJNA TABELA O UKUPNIM TROŠKOVIMA I JEDINIČNIM TROŠKOVIMA

- 1.1. Izvještajna tabela o ukupnim troškovima i jediničnim troškovima popunjava se odvojeno za svaki relevantan subjekat koji snosi troškove u zoni naplate koristeći obrazac Tabele 1. Pored toga, konsolidovana tabela se popunjava uz pomoć obrasca Tabele 1 sabirajući podatke relevantnih subjekata za zonu naplate.

Kada je riječ o terminalnim uslugama u vazdušnoj plovidbi, popunjava se dodatna izvještajna tabela o ukupnim troškovima i jediničnim troškovima za svaki aerodrom koji podliježe ovoj Regulativi koristeći obrazac Tabele 1. Ako države članice odluče da primijene odredbe ove Regulative na druge aerodrome iz člana 1 stav 4, troškovi za ove aerodrome mogu se prikazati u konsolidovanoj tabeli upotrebom obrasca Tabele 1, izuzev ukupnih troškova navedenih u redu 4.2. obrasca Tabele 1 koji se dostavljaju za svaki aerodrom posebno.

Ako zona naplate obuhvata vazdušni prostor više država članica, popunjava se zajednička izvještajna tabela koristeći obrazac Tabele 1 u skladu sa zahtjevima dosljednosti i ujednačene primjene iz člana 21 stav 4.

- 1.2. Izvještajne tabelle o ukupnim troškovima i jediničnim troškovima iz tačke 1.1 popunjavaju se u okviru plana efikasnosti za svaku kalendarsku godinu referentnog perioda i takođe se popunjavaju jednom godišnje u cilju izvještavanja o stvarnim troškovima i stvarnim jedinicama usluga. Stvarne jedinice usluga utvrđuju se na osnovu podataka koje dostavlja subjekat koji fakturiše i naplaćuje naknade. Svaka razlika u odnosu na te podatke mora biti propisno obrazložena u dodatnim informacijama.

Tabela 1 - Ukupni troškovi i jedinični troškovi

Naziv zone naplate

Valuta

Naziv subjekta

	Utvrđeni troškovi - Plan efikasnosti - Referentni period					Stvarni troškovi - Referentni period				
	N	N+1	N+2	N+3	N+4	N	N+1	N+2	N+3	N+4
Pojedinosti troškova										
1. Pojedinosti po prirodi (u nominalnim iznosima)										
1.1 Zaposleni od čega, troškovi penzija										
1.2 Ostali operativni troškovi										
1.3 Amortizacija										
1.4 Trošak kapitala										
1.5 Vanredne stavke										
1.6 Ukupni troškovi										
Ukupno % n/n-1										
2. Pojedinosti po uslugama (u nominalnim iznosima)										
2.1 Upravljanje vazдушnim saobraćajem										
2.2 Komunikacija										
2.3 Navigacija										
2.4 Nadzor										
2.5 Traganje i spašavanje										
2.6 Vazduhoplovne informacije										
2.7 Meteorološke usluge										
2.8 Troškovi nadgledanja										
2.9 Drugi državni troškovi										
2.10 Ukupni troškovi										
Ukupno % n/n-1										
3. Dopunske informacije (u nominalnim iznosima)										
Prosječna imovinska osnova										
3.1 Neto knjig. vrijednost osnovnih sredstava										
3.2 Prilagođavanje ukupne imovine										
3.3 Neto obrtna sredstva										
3.4 Ukupna imovinska osnova										
Trošak kapitala %										
3.5 Trošak kapitala prije stope poreza										
3.6 Prinos na kapital										
3.7 Prosječna kamata na dugove										

3.8	Udio finansiranja iz sopstvenog kapitala										
Troškovi zajedničkih projekata											
3.9	Zajednički projekti										
Troškovi novih i postojećih investicija											
3.10	Amortizacija										
3.11	Trošak kapitala										
3.12	Trošak lizinga										
Troškovi Eurokontrola											
3.13	Troškovi Eurokontrola (u eurima)										
3.14	Devizni kurs (ako je primjenjivo)										
3.15	Troškovi Eurokontrola (u nacionalnoj valuti)										
4. Ukupni troškovi nakon oduzimanja troškova za usluge pružene izuzetim letovima (u nominalnim iznosima)											
4.1	Troškovi za izuzete VFR letove										
4.2 Ukupni utvrđeni/stvarni troškovi											
5. Osnovni indikatori efikasnosti ekonomičnosti (KPI) - Utvrđeni/stvarni jedinični trošak (u realnim iznosima)											
5.1	Inflacija %										
5.2	Indeks inflacije (1)										
5.3 Ukupni troškovi u realnim iznosima (2)											
	Ukupno % n/n-1										
5.4 Ukupno jediničnih usluga											
	Ukupno % n/n-1										
5.5 Jedinični trošak po stvarnim cijenama (3)											
	Ukupno % n/n-1										

Troškovi i stavke troškovne osnove u '000 - Jedinice usluga u '000

(1) Indeks inflacije - osnova 100 u N-3

(2) Utvrđeni troškovi (plan efikasnosti) i stvarni troškovi u realnim iznosima

(3) Utvrđeni jedinični troškovi (plan efikasnosti) i stvarni jedinični troškovi u realnim iznosima

2. DODATNE INFORMACIJE UZ IZVJEŠTAJNE TABELE O UKUPNIM TROŠKOVIMA I JEDINICI TROŠKOVA

2.1. Sljedeće dodatne informacije dostavljaju se, zajedno sa informacijama koje se uključuju u izvještajne tabele o ukupnim troškovima i jediničnim troškovima iz tačke 1.1 prije početka referentnog perioda, kao dio plana efikasnosti:

- (a) opis metodologije koja se koristi za raspodjelu troškova sredstava ili usluga između različitih usluga u vazdušnoj plovitbi, na osnovu liste sredstava i usluga navedenih u

- Regionalnom planu vazdušne plovidbe ICAO, Evropski region (Doc 7754) sa posljednjim izmjenama i opis metodologije koja se koristi za raspodjelu tih troškova između različitih zona naplate;
- (b) opis metodologije i pretpostavki koje se koriste za utvrđivanje troškova usluga u vazdušnoj plovidbi koje se pružaju za VFR letove, ako se odobravaju izuzeća za VFR letove u skladu sa članom 31 stav 3, članom 31 stav 4 i članom 31 stav 5;
 - (c) kriterijume koji se koriste za raspodjelu troškova na terminalne i rutne usluge, u skladu sa članom 22 stav 5;
 - (d) raščlanjenje troškova usluga vazduhoplovne meteorologije na direktne troškove i troškove pomoćnih meteoroloških sredstava i usluga, koje takođe služe za potrebe poslova meteorologije uopšte („osnovni troškovi MET“). Osnovni troškovi uključuju opštu analizu i prognozu, mrežu stanica za prizemna i visinska osmatranja, meteorološke komunikacione sisteme, centre za obradu podataka i podršku za osnovna istraživanja, obuku i administraciju;
 - (e) opis metodologije koja se koristi za raspodjelu ukupnih troškova usluga vazduhoplovne meteorologije i osnovnih troškova MET iz tačke (d) na civilno vazduhoplovstvo i između zona naplate;
 - (f) za svaki subjekt opis i obrazloženje svake stavke utvrđenih troškova prema prirodi i usluzi (tačke 1 i 2 Tabele 1), uključujući opis glavnih faktora s objašnjenjem planiranih varijacija tokom referentnog perioda;
 - (g) za svaki subjekat, opis i obrazloženje metode usvojene za obračun troškova amortizacije (tačka 1.3 Tabele 1): istorijski troškovi ili tekući troškovi iz člana 22 tačka 4 postav 4, i, ako se koristi računovodstvo tekućih troškova, dostavljanje uporedivih podataka sa istorijskim troškovima;
 - (h) za svaki subjekt, dati opis i osnovne pretpostavke svake stavke dopunskih informacija (tačka 3 Tabele 1), uključujući opis glavnih faktora kojima se objašnjavaju varijacije tokom referentnog perioda;
 - (i) za svaki subjekat, opis pretpostavki koje se koriste za izračunavanje troškova kapitala (tačka 1.4 Tabele 1), uključujući sastav imovine, prinos na kapital, prosječnu kamatu na dugovanja i učešća u finansiranju imovine dugom i vlasničkim kapitalom;
 - (j) opis utvrđenih troškova zajedničkih projekata (tačka 3.9 Tabele 1).

Sve promjene iz tačke od (a) do (j) tokom referentnog perioda dostavljaju se zajedno sa informacijama dostavljenim u skladu sa tačkom 2.2.

2.2. Sljedeće dodatne informacije dostavljaju se jednom godišnje, zajedno sa informacijama koje se uključuju u izvještajne tabele o ukupnim troškovima i jediničnim troškovima iz tačke 1.1:

- (a) za svaki subjekat i za svaku stavku troškova, opis prijavljenih stvarnih troškova i razlike između tih troškova i utvrđenih troškova, za svaku godinu referentnog perioda;
- (b) opis prijavljenih stvarnih jedinica usluga i opis svih razlika između tih jedinica i podataka koje je dostavio subjekat koji fakturiše i naplaćuje naknade, kao i sve razlike između tih jedinica i predviđanja utvrđena u planu efikasnosti, za svaku godinu referentnog perioda;
- (c) raščlanjenje stvarnih troškova zajedničkih projekata po pojedinačnom projektu;
- (d) obrazloženje razlike između utvrđenih i stvarnih troškova novih i postojećih investicija pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi, kao i razlike između planiranog i stvarnog datuma početka upotrebe osnovnih sredstava koja se finansiraju iz tih investicija za svaku godinu referentnog perioda;

- (e) opis investicionih projekata dodatih, otkazanih ili zamijenjenih tokom referentnog perioda u pogledu glavnih investicionih projekata utvrđenih u planu efikasnosti, a odobrenih od strane nacionalnog nadzornog organa u skladu sa članom 28 stav 4.

PRILOG VIII

ZAHTJEVI ZA OBRAČUN JEDINICA RUTNIH I TERMINALNIH USLUGA IZ ČLANA 25

1. Obračun jedinica rutnih usluga

1.1. Jedinice rutnih usluga izračunavaju se kao proizvod faktora udaljenosti i faktora težine za dati let. Ukupne jedinice rutnih usluga sastoje se od ukupnih jedinica usluga u odnosu na IFR letove, kao i od jedinica usluga koje se odnose na VFR letove, gdje VFR letovi nisu izuzeti u skladu sa članom 31 stav 3, 31 stav 4 i 31 stav 5.

1.2. Faktor udaljenosti u odnosu na datu zonu naplate dobija se kada se sa sto podijeli broj pređenih kilometara u ortodromi između aerodroma polaska unutar zone naplate ili ulazne tačke u tu zonu naplate i aerodroma dolaska unutar zone naplate ili izlazne tačke iz te zone naplate, u skladu sa stvarnom rutom leta koju je zabilježio menadžer mreže.

Udaljenost koju treba uzeti u obzir smanjuje se za 20 kilometara za svako polijetanje iz i za svako slijetanje u zonu naplate.

1.3. Faktor težine, izražen kao broj sa dvije decimale, je kvadratni koren količnika koji se dobije tako što se sa 50 podijeli broj metričkih tona, izražen kao broj sa jednom decimalom maksimalne dopuštene mase na polijetanju vazduhoplova, kako je prikazano u letačkom priručniku vazduhoplova.

1.4. Ako vazduhoplov ima više sertifikovanih maksimalnih masa na polijetanju, koristi se najveća.

1.5. Operatori vazduhoplova daju izjavu o sastavu svoje flote i sertifikovanoj maksimalnoj masi za poletanje svakog svog vazduhoplova organu odgovornom za naplatu naknade kad god dođe do izmjene, i to najmanje jednom godišnje.

Ako faktor težine nije poznat, on se izračunava uzimajući u obzir poznatu težinu najtežeg vazduhoplova istog tipa.

1.6. Ako se naknade fakturišu na regionalnoj osnovi, države članice mogu usvojiti zajedničke načine primjene.

2. Obračun jedinica terminalnih usluga

2.1. Jedinica terminalnih usluga jednaka je faktoru težine za relevantni vazduhoplov.

- 2.2. Faktor težine, izražen kao broj sa dvije decimale, je količnik, dobijen dijeljenjem sa 50 broja metričkih tona u najvećoj sertifikovanoj masi vazduhoplova, iz tačke od 1.3 do 1.5 Prilog VIII, stepenovano sa 0,7.

PRILOG IX
JEDINICA NAKNADE

1. IZVJEŠTAJNE TABELE O OBRAČUNU JEDINICE NAKNADE

Izvještajna tabela o obračunu jedinice naknade popunjava se godišnje i odvojeno za svaki relevantni subjekat koji ima troškove u zoni naplate koristeći obrazac Tabele 2. Pored toga, konsolidovana izvještajna tabela popunjava se na godišnjem nivou koristeći obrazac Tabele 2 objedinjujući podatke relevantnih subjekata za zonu naplate.

2. IZVJEŠTAJNE TABELE O DOPUNSKIM INFORMACIJAMA O PRILAGOĐAVANJIMA

Konsolidovana izvještajna tabela za svaku zonu naplate o dopunskim informacijama o prilagođavanjima popunjava se jednom godišnje koristeći obrazac Tabele 3.

3. IZVJEŠTAJNE TABELE O DOPUNSKIM INFORMACIJAMA O ZAJEDNIČKIM PROJEKTIMA I PRIHODIMA IZ PROGRAMA POMOĆI UNIJE

Konsolidovana izvještajna tabela za svaku zonu naplate o dopunskim informacijama o zajedničkim projektima i prihodima iz programa pomoći Unije popunjava se jednom godišnje koristeći obrazac Tabele 4.

Tabela 2 – obračun jedinice naknade

Naziv zone naplate					
Valuta					
Naziv subjekta	Referentni period				

Tabela 2 A - Prilagodavanja koja se odnose na godinu n	N	N+1	N+2	N+3	N+4
--	---	-----	-----	-----	-----

A. Dijeljenje troškova

Utvrđeni troškovi					
-------------------	--	--	--	--	--

1.1. Utvrđeni troškovi u nominalnim iznosima – bez VFR -**Tabela 1 (član 22)**

Obračun prilagodavanja za inflaciju					
2.1 Utvrđeni troškovi podložni prilagođavanju za inflaciju					
2.2 Indeks predviđanja inflacije - Tabela 1					
2.3 Indeks stvarne inflacije - Tabela 1					
2.4 Indeks stvarne/predviđene ukupne inflacije (u %)					
2.5 Prilagodavanje za inflaciju koje se odnosi na godinu n (član 26)					

Razlike između utvrđenih i stvarnih troškova iz člana 28(4)-(6)					
3.1 Nove i postojeće investicije (čl.28(4))					
3.3 Troškovi nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata (čl.28(5))					
3.4 Troškovi Eurokontrola (čl.28(5))					
3.5 Troškovi penzionog osiguranja (čl.28(6))					
3.6 Kamate na zajmove (čl.28(6))					
3.7 Promjene u zakonima (čl.28(6))					
3.8 Razlike između utvrđenih i stvarnih troškova koje se odnose na godinu n (čl.28(4)-(6))					

B. Dijeljenje rizika saobraćaja

Prilagodavanja za dijeljenje rizika saobraćaja					
4.1 Utvrđeni troškovi podložni dijeljenju rizika saobraćaja					
4.2 % odstupanja % iz čl. 27(2) i 27(5)					
4.3 % dodatnog prihoda vraćenog korisnicima vazdušnog prostora iz čl. 27(3) i 27(5)					
4.4 % gubitka prihoda koji snose korisnici vazdušnog prostora iz čl. 27(3) i 27(5)					
4.5 % odstupanja iz člana 27(4)					
4.6 Ukupne predviđene jedinice usluga (plan efikasnosti)					
4.7 Ukupne stvarne jedinice usluga					
4.8 Ukupne stvarne /predviđene jedinice usluga (u %)					
4.9 Prilagodavanje za dijeljenje rizika saobraćaja koje se odnosi na godinu n (čl. 27(2) i 27(5))					

Prilagodavanja za saobraćaj						
5.1 Za utvrđene troškove koji nisu podložni dijeljenju rizika saobraćaja (čl. 27(8))						
5.2 Prilagodavanje jedinice naknade za godinu n koja ne podliježe dijeljenju rizika saobraćaja (čl. 27(9))						
5.3 Prilagodavanja vezana za saobraćaj koja se odnose na godinu n (čl. 27(8) i 27(9))						

V. Planovi finansijskih podsticaja za kapacitet i zaštitu životne sredine

Prilagodavanja za finansijske podsticaje						
6.1 Finansijski podsticaji za kapacitet (čl. 11(3))						
6.2 Finansijski podsticaji za zaštitu životne sredine (čl. 11(4))						
6.3 Dodatni finansijski podsticaji za kapacitet (čl. 11(4))						
6.4 Finansijski podsticaji koji se odnose na godinu n (čl. 11(3) i 11(4))						

D. Druga prilagodavanja

Izmjena naknada						
7.1 Prilagodavanje za osiguranje neutralnosti prihoda za izmjenu naknada u godini n (čl. 32(1))						

Izmjena jedinice naknade						
8.1 Privremena jedinica naknade primijenjena u godini n						
8.2 Razlika u prihodima zbog primjene privremene jedinice naknade u godini n (čl. 29(5))						

Unakrsno finansiranje između zona naplate						
9.1 Unakrsno finansiranje do (-) / od (+) druge zone(a) naplate koja se odnosi na godinu n						

Ostali prihodi						
10.1 Programi pomoći Unije (čl. 25(3)(a))						
10.2 Nacionalno javno finansiranje (čl. 25(3)(a))						
10.3 Komercijalne aktivnosti (čl. 25(3)(b))						
10.4 Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma (čl. 25(3)(c))						
10.5 Ukupni ostali prihodi koji se odnose na godinu n (član 25(3))						

Primjena niže jedinice naknade						
11.1 Gubitak prihoda usljed primjene niže jedinice naknade u godini n (čl. 29(6))						

12 Ukupna prilagodavanja koja se odnose na godinu n						
--	--	--	--	--	--	--

Tabela 2 B - Obračun jedinice naknade za godinu n (1)	N	N+1	N+2	N+3	N+4
13.1 Utvrđeni troškovi u nominalnim iznosima – bez VFR (čl. 25(2)(a))					
13.2 Prilagođavanje za inflaciju: iznos prenijet u godinu n (čl. 25(2)(b))					
13.3 Prilagođavanje za podjelu rizika saobraćaja: iznosi prenijeti u godinu n (čl. 25(2)(c))					
13.4 Razlike u troškovima prema čl. 28(4)-(6): iznosi prenijeti u godinu n (čl. 25(2)(d))					
13.5 Finansijski podsticaji: iznosi prenijeti u godinu n (čl. 25(2)(e))					
13.6 Izmjena naknada: iznosi prenijeti u godinu n (čl. 25(2)(f))					
13.7 Prilagođavanje za saobraćaj: iznosi prenijeti u godinu n (čl. 25(2)(g) i (h))					
13.8 Ostali prihodi (čl. 25(2)(i))					
13.9 Unakrsno finansiranje između zona naplate (čl. 25(2)(j))					
13.10 Razlika u prihodima uzrokovana primjenom privremene jedinice naknade (čl. 25(2)(k))					
13.11 Ukupno za obračun jedinice naknade za godinu n					
13.12 Ukupne predviđene jedinice usluga za godinu n (plan efikasnosti)					
13.13 Jedinica naknade za godinu n prema članu 25(2) (u nacionalnoj valuti)					
13.14 Smanjenje prema članu 25(2), tamo gdje je primjenjivo (u nacionalnoj valuti)					
14 Jedinica nakande koja se primjenjuje u godini n					

Troškovi prihodi i drugi iznosi u '000 - Jedinice usluga u '000

(1) Uključujući prilagođavanja koja se odnose na prethodne referentne periode (čl. 25(2)(l))

Tabela 3 – Dopunske informacije o prilagođavanjima

Naziv zone naplate							
Dopunske informacije o prilagođavanjima	Iznosi	N	N+1	N+2	N+3	N+4	Nakon RP
Prilagođavanje za inflaciju, godina n							
Prilagođavanje za inflaciju, godina n+1							
Prilagođavanje za inflaciju, godina n+2							
Prilagođavanje za inflaciju, godina n+3							
Prilagođavanje za inflaciju, godina n+4							
Ukupno prilagođavanje za inflaciju (čl.26)							

Dijeljenje rizika saobraćaja, godina n							
Dijeljenje rizika saobraćaja, godina n +1							
Dijeljenje rizika saobraćaja, godina n +2							
Dijeljenje rizika saobraćaja, godina n +3							
Dijeljenje rizika saobraćaja, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za podjelu rizika saobraćaja (čl.27(2)-27(5))							

Razlika u troškovima investicija, godina n							
Razlika u troškovima investicija, godina n +1							
Razlika u troškovima investicija, godina n +2							
Razlika u troškovima investicija, godina n +3							
Razlika u troškovima investicija, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za troškove investicija (čl.28(4))							

Razlika u troškovima nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata, godina n							
Razlika u troškovima nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata, godina n +1							
Razlika u troškovima nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata, godina n +2							
Razlika u troškovima nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata, godina n +3							
Razlika u troškovima nadležnih organa i kvalifikovanih subjekata, godina n +4							
Ukupna prilagođavanja za troškove nadležnih organa i kvalif. subjekata (čl.28(5))							

Razlika u troškovima Eurokontrola, godina n							
Razlika u troškovima Eurokontrola, godina n +1							
Razlika u troškovima Eurokontrola, godina n +2							
Razlika u troškovima Eurokontrola, godina n +3							
Razlika u troškovima Eurokontrola, godina n +4							
Ukupna prilagođavanja za troškove Eurokontrola (čl.28(5))							

Razlika u troškovima penzionog osiguranja, godina n							
Razlika u troškovima penzionog osiguranja, godina n +1							
Razlika u troškovima penzionog osiguranja, godina n +2							
Razlika u troškovima penzionog osiguranja, godina n +3							
Razlika u troškovima penzionog osiguranja, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za troškove penzionog osiguranja (čl.28(6))							

Razlika u kamatama na zajmove, godina n							
Razlika u kamatama na zajmove, godina n +1							
Razlika u kamatama na zajmove, godina n +2							
Razlika u kamatama na zajmove, godina n +3							
Razlika u kamatama na zajmove, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za kamate na zajmove (čl.28(6))							

Troškovi koji se odnose na promjene u zakonima, godina n							
Troškovi koji se odnose na promjene u zakonima, godina n +1							
Troškovi koji se odnose na promjene u zakonima, godina n +2							
Troškovi koji se odnose na promjene u zakonima, godina n +3							
Troškovi koji se odnose na promjene u zakonima, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za promjene u zakonima (čl.28(6))							

Finansijski podsticaji, godina n							
Finansijski podsticaji, godina n +1							
Finansijski podsticaji, godina n +2							
Finansijski podsticaji, godina n +3							
Finansijski podsticaji, godina n +4							
Ukupni finansijski podsticaji (čl.11(3) i 11(4))							

Izmjena naknada, godina n							
Izmjena naknada, godina n +1							
Izmjena naknada, godina n +2							
Izmjena naknada, godina n +3							
Izmjena naknada, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje vezano za izmjenu naknada (čl.32(1))							

Prilagođavanje za saobraćaj, godina n							
Prilagođavanje za saobraćaj, godina n +1							
Prilagođavanje za saobraćaj, godina n +2							
Prilagođavanje za saobraćaj, godina n +3							
Prilagođavanje za saobraćaj, godina n +4							
Ukupno prilagođavanje za saobraćaj (čl.27(8)-27(9))							

Prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije u godini n							
Prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije u godini n +1							
Prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije u godini n +2							

Prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije u godini n +3							
Prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije u godini n +4							
Ukupni prihodi ostvareni iz programa pomoći Unije (čl.25(3)(a))							
Prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja u godini n							
Prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja u godini n +1							
Prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja u godini n+2							
Prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja u godini n +3							
Prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja u godini n +4							
Ukupni prihodi ostvareni iz nacionalnog javnog finansiranja (čl.25(3)(a))							

Prihodi od komercijalnih aktivnosti u godini n							
Prihodi od komercijalnih aktivnosti u godini n+1							
Prihodi od komercijalnih aktivnosti u godini n+2							
Prihodi od komercijalnih aktivnosti u godini n+3							
Prihodi od komercijalnih aktivnosti u godini n+4							
Ukupni prihodi od komercijalnih aktivnosti (čl.25(3)(b))							

Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma u godini n							
Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma u godini n+1							
Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma u godini n+2							
Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma u godini n+3							
Prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma u godini n+4							
Ukupni prihodi iz ugovora sa operatorima aerodroma (čl.25(3)(c))							

Razlika u prihodima - revizija jedinice naknade, godina n							
Razlika u prihodima - revizija jedinice naknade, godina n +1							
Razlika u prihodima - revizija jedinice naknade, godina n +2							
Razlika u prihodima - revizija jedinice naknade, godina n +3							
Razlika u prihodima - revizija jedinice naknade, godina n +4							

**Ukupne razlike u prihodima uslijed privremene
primjene jedinice naknade (čl.29(5))**

Iznosi u '000 (nacionalne valute)

4. DODATNE INFORMACIJE IZVJEŠTAJNIM TABELAMA IZ TAČAKA 1, 2 I 3

Sljedeće dopunske informacije se dostavljaju zajedno sa informacijama koje se unose u izvještajne tabele o obračunu jedinice naknade i o dopunskim informacijama o prilagođavanjima iz tačke 1 i 2:

- (a) opis i obrazloženje za uspostavljanje različitih zona naplate, posebno u pogledu terminalnih zona naplate i potencijalnih unakrsnih subvencija između zona naplate;
- (b) opis pravila za izuzeća i opis sredstava finansiranja za pokrivanje troškova u vezi sa njima;
- (c) opis prilagođavanja koje proizilaze iz mehanizma za dijeljenje rizika saobraćaja u skladu sa članom 27;
- (d) opis razlika između utvrđenih troškova i stvarnih troškova za godinu n kao rezultat promjena troškova iz člana 28 stav 3 uključujući opis promjena u skladu sa tim članom;
- (e) opis prilagođavanja nastalih zbog nepredviđenih promjena troškova u skladu sa članom 28 stav 3 do 6.
- (f) opis ostalih prihoda, ako postoje, raščlanjenih na različite kategorije shodno članu 25 stav 3;
- (g) opis primjene programa finansijskih podsticaja iz člana 11 stav 3 i člana 11 stav 4 u godini n i koristi ili smetnji finansijskih podsticaja koja su rezultat te primjene; opis i objašnjenje izmjene naknada za vazдушnu plovību primijenjenih u godini n u skladu sa članom 32 gdje je to primjenjivo i prilagođavanja koja su rezultat te izmjene.
- (h) opis prilagođavanja koje se odnose na privremenu primjenu jedinice naknade u skladu sa članom 29 stav 5;
- (i) unakrsno finansiranje između zona naplate rutnih naknada odnosno između zona naplate terminalnih naknada, u skladu sa članom 15 stav 2 tačka (e) Regulative (EZ) broj 550/2004;
- (j) informacije o primjeni niže jedinice naknade prema članu 29 stav 6 od jedinice naknade izračunate u skladu sa članom 25 stav 2 i sredstvima za finansiranje razlike u приходima;
- (k) informacije i raščlanjenje prilagođavanja koje se odnose na prethodne referentne periode koji utiču na obračun jedinice naknade.

Sljedeće dodatne informacije se pružaju zajedno sa informacijama koje treba uključiti u izvještajne tabele o dopunskim informacijama o zajedničkim projektima i o programu pomoći Unije iz tačke 3:

- (l) informacije o troškovima proisteklih iz zajedničkih projekata i drugih finansiranih projekata raščlanjenih po pojedinačnim projektima, kao i o javnim sredstvima dobijenim od javnih organa za ove projekte.

PRILOG X

KRITERIJUMI ZA PROCJENU DA LI PRUŽANJE USLUGA IZ ČLANA 35 (1) PODLIJEŽE TRŽIŠNIM USLOVIMA

1. U kojoj mjeri pružaoci usluga mogu slobodno da izaberu da počnu ili prestanu sa pružanjem tih usluga:

- (a) postojanje bilo koje bitne pravne, ekonomske ili druge prepreke koja bi spriječila pružaoca usluga da ponudi ili nastavi pružanje tih usluga;
- (b) obim, trajanje i vrijednost ugovora o uslugama;
- (c) postojanje postupaka koji omogućavaju da se materijalna i nematerijalna imovina, intelektualna svojina i zaposleni prenesu ili na drugi način stave na raspolaganje drugoj strani.

2. U kojoj mjeri postoji slobodan izbor u pogledu pružaoca usluga, uključujući, u slučaju aerodroma, mogućnost samostalnog pružanja terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi:
 - (a) postojanje zakonskih, ugovornih odnosno praktičnih prepreka da se zamijeni pružalac usluga, ili u slučaju terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi, prelazak na samostalno pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi od strane aerodroma;
 - (b) postojanje konsultativnog procesa kako bi se u obzir uzelo mišljenje korisnika vazdušnog prostora prilikom promjene aranžmana o pružanju usluga.
3. U kojoj mjeri tržišna struktura i konkurencija postoje ili postoji kredibilna perspektiva konkurencije:
 - (a) postojanje postupka javne nabavke (ne primjenjuje se u slučaju samostalnog snabdevanja);
 - (b) dokaz o kredibilnim alternativnim pružiocima usluga koji su u mogućnosti da učestvuju u procesu nabavke i koji su u prošlosti pružali usluge, uključujući i mogućnost samostalnog snabdijevanja aerodroma.
4. Za terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi, u kojoj mjeri aerodromi podliježu komercijalnim troškovnim pritiscima ili propisima zasnovanim na podsticajima:
 - (a) da li se aerodromi aktivno nadmeću za poslovanje avio-kompanija;
 - (b) u kojoj mjeri aerodromi snose naknadu za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi;
 - (c) da li aerodromi posluju u konkurentnom okruženju ili u okviru ekonomskih podsticaja osmišljenih da ograniče cijene ili na drugi način podstaknu smanjenje troškova.
5. U kojoj mjeri pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi u oblasti terminalne kontrole letenja odnosno CNS, MET i AIS usluga ili ATM usluga pripreme podataka, koji takođe pruža usluge u vazdušnoj plovidbi na ruti ima odvojeno računovodstvo i izvještavanje.
6. Za usluge u vazdušnoj plovidbi u oblasti terminalne kontrole letenja, procjena iz ovog dodatka vrši se na svakom pojedinačnom aerodromu odnosno grupi aerodroma.

PRILOG XI

IZVJEŠTAJNE TABELE ZA PODRŠKU TROŠKOVNOJ OSNOVI I JEDINICAMA NAKNADE KOJE SE DOSTAVLJAJU KOMISIJI U SKLADU SA ČLANOM 35 STAV 6

1. TROŠKOVI USLUGA U VAZDUŠNOJ PLOVIDBI
 - 1.1. **Izvještajne tabele**

Sljedeća uputstva se primjenjuju u svrhu dostavljanja podataka u tabelama A i B;

 - (a) tabele se popunjavaju za svaku zonu naplate. Troškovi i cijene se utvrđuju u nacionalnoj valuti;
 - (b) za tabelu A, iznosi su stvarni iznosi za godine od (n-5) do godine (n-1) i planirani iznosi za godine (n) i nadalje;
 - (c) za tabelu B, godišnja cijena izražava vrijednost ugovora. Rezultujuća jedinica za koju se smatra da utvrđuje vrijednost ugovora opisuje se i prijavljuje u tabeli od strane relevantne države članice. Što se tiče terminalnih usluga u vazdušnoj plovidbi, tabela B se popunjava odvojeno za svaki aerodrom na kojem se pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi pod tržišnim uslovima u zoni naplate terminalnih naknada.

Tabela A

Tabela A – Ukupni troškovi

Naziv zone naplate
Valuta
Organizacija

Godina n

(n-5)	(n-4)	(n-3)	(n-2)	(n-1)	n F	(n+1)	(n+2)	(n+3)	(n+4)
A	A	A	A	A	F	P	P	P	P

Pojedinosti po prirodi

Zaposleni									
Ostali operativni troškovi									
Amortizacija									
Trošak kapitala									
Vanredne stavke									
Ukupni troškovi									

Tabela B

Tabela B – Godišnja cijena i jedinična cijena

Naziv zone naplate
Valuta
Organizacija

Godina n

(n-5)	(n-4)	(n-3)	(n-2)	(n-a)	n	(n+1)	(n+2)	(n+3)	(n+4)
-------	-------	-------	-------	-------	---	-------	-------	-------	-------

Godišnja cijena (a)									
Rezultujuća jedinica (b)									
Jedinična cijena									

(a) Godišnja cijena u '000 nacionalne valute

(b) Jedinica izlaza u <specificirati>

1.2. Dodatne informacije

Sljedeće dodatne informacije treba obezbijediti zajedno sa informacijama koje su uključene u tabelama A i B:

- opis jedinice proizvoda koja se koristi u tabeli B;
- opis kriterijuma koji se koriste za raspodjelu troškova objekata ili usluga između različitih usluga vazdušne plovidbe na osnovu spiska objekata i usluga navedenih u Regionalnom planu vazdušne plovidbe ICAO, Evropski region (Dok. 7754);
- opis i objašnjenje razlika između planiranih i stvarnih iznosa za godine (n-5) do (n-1) u odnosu

- na sve podatke date u tabelama A i B;
- (d) opis i obrazloženje petogodišnjih planiranih troškova i investicija u odnosu na očekivani saobraćaj;
 - (e) opis i objašnjenje metode usvojene za obračun troškova amortizacije: istorijski troškovi ili tekući troškovi;
 - (f) obrazloženje troškova kapitala, uključujući komponente imovinske osnove;
 - (g) opis izvora finansiranja predmetnih usluga u vazdušnoj plovidbi u pogledu svake zone naplate u kojoj usluge podliježu tržišnim uslovima.

PRILOG XII

BITNI ELEMENTI ZA KONSULTACIJE IZ ČLANA 24 STAV 3 I ČLANA 30 STAV 1

1. Konsultacije iz člana 24 stav 3 posebno se odnose na sljedeće bitne elemente u vezi sa transparentnošću troškova:
 - (a) stvarni troškovi nastali tokom prethodne godine i razlika između stvarnih troškova i utvrđenih troškova sadržanih u planu efikasnosti;
 - (b) kretanje troškova iz člana 28 stav 3.
2. Konsultacije iz člana 30 stav 1 posebno se odnose na sljedeće bitne elemente u vezi sa transparentnošću jedinica naknade:
 - (a) politika naplate, uključujući, između ostalog, vrijeme prilagođavanja jedinica naknada i unakrsno finansiranje između zona naplate terminalnih naknada;
 - (b) razvoj saobraćaja u poređenju sa predviđanjima saobraćaja utvrđenim u planu efikasnosti;
 - (c) primjena mehanizma za raspodjelu rizika saobraćaja iz člana 27 i program ili programi podsticaja koje se sprovode na osnovu člana 11;
 - (d) ako je primjenljivo, predviđene izmjene zona naplate terminalnih naknada u skladu sa članom 21 stav 5 tačka (a);
 - (e) ako je primjenljivo, usluge za koje je predviđeno da podliježu tržišnim uslovima u skladu sa članom 35 stav 3 tačka (b).

PRILOG XIII

POSEBNI ZAHTJEVI ZA PROGRAME PODSTICAJA IZ ČLANA 11 STAV 3

1. IZMJENA REFERENTNIH VREDNOSTI

1.1. Za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi

Ako nacionalni nadzorni organ odluči da primijeni mehanizam izmjene srednjih referentnih vrijednosti na ruti u skladu sa članom 11 stav 3 tačka (c) podtačka (ii), (g) podtačka (iii) i (v), taj mehanizam izmjene može pratiti jednu ili obje dolje navedene tačke:

- (a) omogućiti da se uzmu u obzir značajne i nepredviđene promjene u saobraćaju, a u tom se slučaju srednja referentna vrijednost za godinu n zasniva se na referentnoj vrijednosti na nivou svakog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi iz Plana mrežnih operacija objavljenog u novembru godine n-1;
- (b) ograničiti obim podsticaja kako bi se obuhvatili samo uzroci kašnjenja u vezi sa kapacitetom ATC-a, utvrđivanjem ATC ruta, ATC zaposlenima, ATC opremom, upravljanjem vazdušnim prostorom i posebnim događajima sa oznakama C, R, S, T, M i P iz ATFCM korisničkog

uputstva.

1.2. **Za terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi**

Ako nacionalni nadzorni organ odluči da primijeni mehanizam izmjene terminalnih srednjih referentnih vrijednosti u skladu sa članom 11 stav 3 tačka (c) podtačka (ii), (g) podtačka (iii) i (v), taj mehanizam izmjene može pratiti jednu ili obje dolje navedene tačke:

- (a) omogućiti da se uzmu u obzir značajne i nepredviđene promjene u saobraćaju, u kom slučaju se referentna vrijednost za godinu n mijenja na osnovu objektivnih i transparentnih principa definisanih u planu efikasnosti.
- (b) ograničiti obim podsticaja kako bi se obuhvatili samo uzroci kašnjenja u vezi sa kapacitetom ATC-a, utvrđivanjem ATC ruta, ATC zaposlenima, ATC opremom, upravljanjem vazdušnim prostorom i posebnim događajima sa oznakama C, R, S, T, M i P iz ATFCM korisničkog uputstva.

2. OBRAČUN FINANSIJSKIH KORISTI I SMETNJI

2.1. **Za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi**

- (a) Finansijska korist iz člana 11 stav 3 tačka (e) izračunava se kao procenat utvrđenih troškova godine n i nadoknađuje se od korisnika vazdušnog prostora povećanjem jedinice naknade u godini n+2 ako je odstupanje prosječnog ATFM kašnjenja po letu u godini n ispod referentne vrijednosti veće u apsolutnoj vrijednosti od donje granice simetričnog opsega iz člana 11 stav 3 tačka (d).

Procenat utvrđenih troškova, od donje granice simetričnog opsega do praga upozorenja iz člana 9 stav 4 tačka (b) podtačka (iii), slijedi kliznu skalu sa primijenjenim maksimalnim fiksnim procentom ako je odstupanje prosječnog ATFM kašnjenja po letu u godini n ispod referentne vrijednosti u apsolutnoj vrijednosti jednako ili veće od vrijednosti praga upozorenja.

- (b) Finansijska smetnja iz člana 11 stav 3 tačka (f) izračunava se kao procenat utvrđenih troškova godine n i nadoknađuje se korisnicima vazdušnog prostora smanjenjem jedinice naknade u godini n+2 ako je odstupanje prosječnog ATFM kašnjenja po letu u godini n iznad srednje referentne vrijednosti veće u apsolutnoj vrijednosti od gornje granice simetričnog opsega iz člana 11 stav 3 tačka (d).

Procenat utvrđenih troškova, od gornje granice simetričnog opsega do praga upozorenja iz člana 9 stav 4 tačka (b) podtačka (iii), prati glatku kliznu skalu sa maksimalnim fiksnim procentom koji se primjenjuje ako je odstupanje prosječnog ATFM kašnjenja po letu u godini n iznad referentne vrijednosti u apsolutnoj vrijednosti jednako ili veće od vrijednosti praga upozorenja.

2.2. **Za terminalne usluge u vazdušnoj plovidbi**

- (a) Finansijska korist iz člana 11 stav 3 tačka (e) izračunava se kao procenat utvrđenih troškova godine n i nadoknađuje se od korisnika vazdušnog prostora povećanjem jedinice naknade u godini n+2 ako je stvarno ATFM kašnjenje po letu u dolasku u godini n manje od donje granice simetričnog opsega iz člana 11 stav 3 tačka (d).

Procenat utvrđenih troškova, od donje granice simetričnog opsega do 50% srednje referentne vrijednosti, slijedi kliznu skalu sa maksimalnim fiksnim procentom koji se primjenjuje ako je stvarno ATFM kašnjenje po letu u dolasku u godini n jednako ili manje od 50% srednje referentne vrijednosti.

- (b) Finansijska smetnja iz člana 11 stav 3 tačka (e) izračunava se kao procenat utvrđenih troškova godine n i nadoknađuje se korisnicima vazdušnog prostora smanjenjem jedinice naknade u godini n+2 ako je stvarno ATFM kašnjenje po letu u dolasku u godini n veće od gornje granice

simetričnog opsega iz člana 11 stav 3 tačka (d).

Procenat utvrđenih troškova, od gornje granice simetričnog opsega do 150% srednje referentne vrijednosti, slijedi glatku kliznu skalu sa maksimalnim fiksnim procentom koji se primjenjuje ako je stvarno ATFM kašnjenje po letu u dolasku u godini n jednako ili veće od 150 % srednje referentne vrijednosti.

1106.

Na osnovu člana 198 stav 1 tačka 70 Zakona o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG”, br. 52/26), Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je

PRAVILNIK O IMPLEMENTACIJI JEDINSTVENOG EVROPSKOG NEBA

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom se utvrđuju pravila za stvaranje i djelotvorno funkcionisanje Jedinog evropskog neba kako bi se unaprijedili postojeći standardi sigurnosti vazdušnog saobraćaja, doprinijelo održivom razvoju sistema vazdušnog transporta i poboljšale sveukupne efikasnost upravljanja vazдушnim saobraćajem (ATM) i usluga u vazdušnoj plovitbi (ANS) za opšti vazdušni saobraćaj u Evropi, u namjeri da se ispune zahtjevi svih korisnika vazdušnog prostora. Jedinog evropsko nebo sastoji se od jedinstvene pan-evropske mreže ruta, postupno sve integrisaniji vazdušni prostor, upravljanje mrežom i sistema upravljanja vazдушnim saobraćajem, koji se zasnivaju na sigurnosti, efikasnosti, interoperabilnosti i tehnološkoj modernizaciji, u korist svih korisnika vazdušnog prostora, građana i životne sredine.

Preuzimanje propisa Evropske unije

Član 2

- (1) Ovim pravilnikom preuzima se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, Regulatorna (EU) 2024/2803 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2024. godine o implementaciji Jedinog evropskog neba.
- (2) Tekst Regulatorne (EU) 2024/2803 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2024. godine dat je u Prilogu 1 ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio.

Značenje izraza

Član 3

- (1) Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:
 - 1) **ECAA Sporazum** je Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 od 10. juna 1999. godine) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja („Službeni list RCG“, broj 62/07 i „Službeni list CG - Međunarodni ugovori“, br. 01/11 i 1/25);
 - 2) **država članica i „Službeni list Evropske unije“** tumače se u skladu sa tač. 2 i 3 Priloga II ECAA Sporazuma;
 - 3) **Regulatorna (EU) 2018/ 1139** je Regulatorna Evropskog Parlamenta i Savjeta br. 2018/1139 od 4. jula 2018. godine o zajedničkim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva i izmjeni regulatorna (EZ) br. 2111/2005, (EZ) br. 1008/2008, (EU) br. 996/2010, (EU) br. 376/2014 i direktiva 2014/30/EU i 2014/53/EU Evropskog parlamenta i Savjeta i stavljanju van snage regulatorna (EZ) br. 552/2004 i (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta i Regulatorne Savjeta (EEZ) br. 3922/91, koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o zajedničkim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i osnivanju Agencije Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva („Službeni list CG“, broj 138/21);
 - 4) **Regulatorna (EU) 549/2004** je Uredba (EZ) br. 549/2004 Evropskog parlamenta i savjeta od 10. marta 2004. godine kojom se utvrđuje okvir za formiranje jedinstvenog evropskog neba

koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o utvrđivanju okvira za formiranje jedinstvenog evropskog neba i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13);

- 5) **Regulativa (EU) 550/2004** je Uredba (EZ) br. 550/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 10. marta 2004. godine o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u Jedinstvenom evropskom nebu koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u jedinstvenom evropskom nebu i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13);
 - 6) **Regulativa (EU) 551/2004** je Uredba (EZ) BR. 551/2004 Evropskog parlamenta i savjeta od 10. marta 2004. godine o organizaciji i upotrebi vazdušnog prostora u Jedinstvenom evropskom nebu koja je u pravni sistem Crne Gore preuzeta Pravilnikom o organizaciji i upotrebi vazdušnog prostora u jedinstvenom evropskom nebu i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13);
- (2) Pojmovi „nacionalni nadležni organ” i „nacionalni nadzorni organ“, koji se koriste u prilogu ovog pravilnika, u odnosu na Crnu Goru, označavaju Agenciju za civilno vazduhoplovstvo.
 - (3) Ostali izrazi koji su upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju značenja propisana članom 3 Priloga 1 ovog pravilnika.

Prestanak važenja drugih propisa

Član 4

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaju da važe Pravilnik o utvrđivanju okvira za formiranje jedinstvenog evropskog neba i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13), Pravilnik o pružanju usluga u vazdušnoj plovidbi u jedinstvenom evropskom nebu i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13) i Pravilnik o organizaciji i upotrebi vazdušnog prostora u jedinstvenom evropskom nebu i poboljšanju efikasnosti i održivosti evropskog vazduhoplovnog sistema („Službeni list CG“, broj 22/13).

Primjena pojedinih odredbi

Član 5

Član 8 stav 2 tačka c, član 8 stav 2 tačka d, član 11 stav 6 tačka b, član 11 stav 6 tačka c, član 12 stav 2 tačka c Priloga 1 ovog pravilnika primjenjivaće se u skladu sa trazicionim aranžmanima između Crne Gore i Evropske unije utvrđenim Ugovorom za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji.

Stupanje na snagu

Član 6

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 01/2-040/26-1066/2

Podgorica, 27.04.2026. godine

Direktor,
Ivan Šćekić, s.r.

**REGULATIVA (EU) 2024/2803 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA
od 23. oktobra 2024. godine
o implementaciji Jedininstvenog evropskog neba**

Član 1

Predmet i područje primjene

1. Ovom regulativom se utvrđuju pravila za stvaranje i djelotvorno funkcionisanje Jedininstvenog evropskog neba kako bi se unaprijedili postojeći standardi sigurnosti vazdušnog saobraćaja, doprinijelo održivom razvoju sistema vazdušnog transporta i poboljšale sveukupne efikasnost upravljanja vazdušnim saobraćajem (ATM) i usluga u vazdušnoj plovidbi (ANS) za opšti vazdušni saobraćaj u Evropi, u namjeri da se ispune zahtjevi svih korisnika vazdušnog prostora. Jedininstveno evropsko nebo sastoji se od jedinstvene pan-evropske mreže ruta, postupno sve integrisaniji vazdušni prostor, upravljanje mrežom i sistema upravljanja vazdušnim saobraćajem, koji se zasnivaju na sigurnosti, efikasnosti, interoperabilnosti i tehnološkoj modernizaciji, u korist svih korisnika vazdušnog prostora, građana i životne sredine.
2. Primjena ove regulative ne dovodi u pitanje suverenitet država članica nad njihovim vazdušnim prostorom niti zahtjeve država članica iz oblasti javnog reda, javne bezbjednosti i pitanja odbrane navedenih u članu 55 ove regulative. Ova regulativa ne odnosi se na vojne operacije i obuku. Obezbeđuje se koordinacija sa vojnim organima kako bi se utvrdili potencijalni uticaji primjene ove regulative na vojne aktivnosti i odgovorilo na njih.
3. Primjena ove regulative ne dovodi u pitanje prava i obaveze država članica prema Konvenciji o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu iz 1944. godine (Čikaška konvencija). U tom smislu, cilj ove regulative je da, po pitanjima koja su njome obuhvaćena, pomogne državama članicama u ispunjavanju njihovih obaveza prema Čikaškoj konvenciji, dajući osnov za zajedničko tumačenje i ujednačenu implementaciju njenih odredbi, obezbeđujući da su ove odredbe valjano zastupljene u ovoj regulativi i u pravilima propisanim za njenu implementaciju.
4. Ova regulativa primjenjuje se na vazdušni prostor unutar ICAO EUR regiona u kojem su države članice nadležne za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju. Države članice takođe mogu da primjenjuju ovu regulativu na vazdušni prostor pod njihovom nadležnošću unutar drugih ICAO regiona, pod uslovom da o tome obavijeste Komisiju i druge države članice.

Član 2

Značenja izraza

Za potrebe ove regulative primjenjuju se sljedeća značenja:

- (1) „usluga aerodromske kontrole letenja“ (*Aerodrome Control Service*) je usluga kontrole letenja za aerodromski saobraćaj;
- (2) „usluga vazduhoplovnog informisanja“ (*Aeronautical Information Service*) je usluga uspostavljena u okviru definisane oblasti nadležnosti, koja je odgovorna za pružanje vazduhoplovnih informacija i podataka neophodnih za sigurnu, redovnu i efikasnu vazdušnu plovidbu;
- (3) „Agencija“ (*Agency*) je Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva osnovana Regulativom (EU) 2018/1139;
- (4) „pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi“ (*Air Navigation Service Provider*) je javni ili privatni subjekt koji pruža jednu ili više usluga u vazdušnoj plovidbi za opšti vazdušni saobraćaj;
- (5) „usluge u vazdušnoj plovidbi“ (*Air Navigation Services - ANS*) su usluge u vazdušnom saobraćaju; usluge komunikacije, navigacije i nadzora (CNS), uključujući usluge kojima se pojačavaju signali koje odašilju sateliti glavnih konstelacija GNSS-a za potrebe vazdušne plovidbe; meteorološke usluge

za vazдушnu plovidbu (MET); usluge vazduhoplovnog informisanja (AIS); i usluge podataka u vazдушnom saobraćaju (ADS);

(6) „usluga kontrole letenja” (*Air Traffic Control Service - ATC*) je usluga koja se pruža u svrhu:

(a) sprečavanja sudara:

(i) između vazduhoplova;

(ii) između vazduhoplova i prepreka na manevarskoj površini;

(b) ekspeditivnosti i održavanja redovnosti protoka vazdušnog saobraćaja;

(7) „usluge podataka u vazдушnom saobraćaju” (*Air Traffic Data Services-ADS*) su usluge koje se sastoje od prikupljanja, objedinjavanja i integracije operativnih podataka od pružalaca usluga nadzora, od pružalaca MET-a i AIS-a i mrežnih funkcija, kao i od drugih relevantnih subjekata koji stvaraju operativne podatke, kao i od pružanja obrađenih podataka u svrhu kontrole letenja i upravljanja vazдушnim saobraćajem;

(8) „upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja” (*Air Traffic Flow Management-ATFM*) je funkcija uspostavljena sa ciljem doprinošenja sigurnom, redovnom i ekspeditivnom protoku vazdušnog saobraćaja omogućavajući da se kapacitet kontrole letenja koristi do najvećeg mogućeg nivoa i da obim saobraćaja odgovara kapacitetima objavljenim od strane odgovarajućih pružalaca usluga u vazдушnom saobraćaju;

(9) „upravljanje vazдушnim saobraćajem” (*Air Traffic Management-ATM*) je skup funkcija i usluga u vazduhu i na zemlji, odnosno usluge u vazдушnom saobraćaju, upravljanje vazдушnim prostorom i upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja, uključujući projektovanje procedura za letenje, koje su potrebne kako bi se omogućilo sigurno i efikasno kretanje vazduhoplova tokom svih faza leta;

(10) „usluge u vazдушnom saobraćaju” (*Air Traffic Services*) su razne usluge letnog informisanja, usluge uzbunjivanja, savjetodavne usluge u vazдушnom saobraćaju i usluge kontrole letenja, odnosno usluge oblasne, prilazne i aerodromske kontrole letenja;

(11) „blok vazdušnog prostora” (*Airspace Block*) je vazdušni prostor utvrđenih dimenzija u prostoru i vremenu, koji se sastoji od jedne ili više struktura vazdušnog prostora i unutar kojeg se pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi;

(12) „upravljanje vazдушnim prostorom” (*Airspace Management*) je funkcija planiranja i praćenja čiji je glavni cilj optimizacija upotrebe raspoloživog vazdušnog prostora putem dinamičke vremenske raspodjele i, povremeno, razdvajanja vazdušnog prostora između različitih kategorija korisnika vazdušnog prostora na osnovu kratkoročnih potreba;

(13) „struktura vazdušnog prostora” (*Airspace Structure*) je određeni volumen vazdušnog prostora utvrđen sa ciljem da obezbijedi sigurne i optimalne operacije vazduhoplova;

(14) „korisnici vazdušnog prostora” (*Airspace Users*) su operatori vazduhoplova koji lete u skladu sa pravilima opšteg vazdušnog saobraćaja;

(15) „usluga uzbunjivanja” (*Alerting Service*) je usluga koja se pruža radi obavještanja odgovarajućih organizacija o vazduhoplovu kome je potrebna pomoć u vidu traganja i spašavanja i radi pružanja pomoći takvim organizacijama, prema potrebi;

(16) „usluga prilazne kontrole letenja” (*Approach Control Service*) je usluga kontrole letenja za dolazne i odlazne kontrolisane letove;

(17) „usluga oblasne kontrole letenja” (*Area Control Service*) je usluga kontrole letenja za kontrolisane letove u kontrolisanim oblastima;

(18) „polazna vrijednost” (*Baseline Value*) je vrijednost definisana u svrhu utvrđivanja ciljeva efikasnosti i procijenjena pomoću stvarnih troškova ili stvarnih jediničnih troškova tokom godine koja prethodi početku relevantnog referentnog perioda;

(19) „referentna grupa za upoređivanje” (*benchmark group*) je grupa pružalaca usluga u vazдушnom saobraćaju sa sličnim operativnim i ekonomskim okruženjem;

(20) „vrijednost na osnovu raščlanjivanja” (*breakdown value*) je vrijednost koja je za određenog pružaoca usluga u vazдушnom saobraćaju dobijena raščlanjivanjem cilja efikasnosti sa nivoa Unije na jednog ili više pružalaca usluga u vazдушnom saobraćaju, koja služi kao referentna vrijednost za

procjenu usklađenosti cilja efikasnosti utvrđenog u nacrtu plana efikasnosti s ciljem efikasnosti na nivou Unije;

(21) „sertifikat” (*certificate*) je sertifikat kako je definisan u članu 3 tačka 12 Regulative (EU) 2018/1139;

(22) „usluga zajedničkog informisanja” (*Common Information Service-CIS*) je usluga koja se sastoji od prosljeđivanja statičkih i dinamičkih podataka kako bi se omogućilo pružanje usluga u *U-space* za upravljanje saobraćajem bespilotnih vazduhoplova;

(23) „*U-space* vazdušni prostor” (*U-space airspace*) je geografsko područje za UAS-ove koje su odredile države članice i u kojem su operacije UAS-ova dopuštene samo uz podršku usluga u *U-space*;

(24) „usluga u *U-space*” (*U-space service*) je usluga, zasnovana na digitalnim uslugama i automatizaciji funkcija, namijenjena za podršku sigurnog, efikasnog i zaštićenog pristupa *U-space* vazdušnog prostora za velik broj UAS-ova;

(25) „pružalac usluga u *U-space*” (*U-space service provider*) je svako pravno lice koje pruža usluge u *U-space*;

(26) „usluge komunikacija” (*Communication Services*) su vazduhoplovne fiksne i mobilne usluge kojima se obezbeđuje komunikacija zemlja-zemlja, vazduh-zemlja i vazduh-vazduh za potrebe kontrole letenja;

(27) „sastavni djelovi” (*constituents*) su materijalna sredstva za rad, kao što je hardver, i nematerijalna sredstva, kao što je softver, od koga zavisi interoperabilnost EATMN-a;

(28) „kontrolisana oblast” (*control area*) je kontrolisani vazdušni prostor koji se od određene granice iznad zemlje prostire naviše;

(29) „kooperativno donošenje odluka” (*cooperative decision-making*) je proces u kojem se odluke donose na osnovu interakcije i konsultacija sa relevantnim organima država članica, operativnim učesnicima i ostalim učesnicima, u zavisnosti od slučaja, sa ciljem postizanja konsenzusa;

(30) „prekogranične usluge” (*Cross-border Services*) su usluge u vazdušnoj plovidbi koje u jednoj državi članici pruža pružalac usluga koji ima svoje primarno mjesto poslovanja u drugoj državi članici;

(31) „izjava” (*Declaration*) je, za potrebe upravljanja vazdušnim saobraćajem i usluga u vazdušnoj plovidbi, izjava kako je definisana u članu 3 tačka 10 Regulative (EU) 2018/1139;

(32) „projektovanje struktura vazdušnog prostora” (*Design of Airspace Structures*) je proces kojim se obezbeđuju izrada i sprovođenje naprednih navigacionih mogućnosti i tehnika, poboljšane mreža ruta i s njom povezane sektorizacije, optimizovanih struktura vazdušnog prostora i ATM procedura za povećanje kapaciteta;

(33) „zona naplate rutnih naknada” (*En Route Charging Zone*) je dio vazdušnog prostora koji se proteže od zemlje do i uključujući gornji vazdušni prostor, u kojem se pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi na ruti i za koji je utvrđena jedinstvena troškovna osnova;

(34) „EUROCONTROL” je Evropska organizacija za sigurnost vazdušne plovidbe, osnovana Međunarodnom konvencijom od 13. decembra 1960. godine o Saradnji za sigurnost vazdušne plovidbe;

(35) „Evropska mreža za upravljanje vazdušnim saobraćajem” (*European Air Traffic Management Network-EATMN*) je skup sistema iz tačke 3.1. Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139 koji omogućuju pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u Uniji, uključujući interfejse na granicama sa trećim zemljama;

(36) „Evropski ATM Master plan” (*European ATM Master Plan*) je plan odobren Odlukom Savjeta 2009/320/EZ¹, kako je kasnije izmijenjen;

¹ Odluka Savjeta 2009/320/EC od 30. marta 2009. godine o odobravanju Evropskog ATM Master plana za SESAR projekat (OJ L 95, 9.4.2009, str. 41).

- (37) „fleksibilna upotreba vazdušnog prostora” (*Flexible Use of Airspace*) je koncept upravljanja vazdušnim prostorom, kako ga je utvrdio ICAO, čiji je osnovni princip da vazdušni prostor ne bi trebalo odrediti kao isključivo civilni ili vojni vazdušni prostor, nego bi ga trebalo smatrati kontinuiranim prostorom u kojem se u najvećoj mogućoj mjeri mora odgovoriti na sve zahtjeve korisnika;
- (38) „usluga letnih informacija“ (*Flight Information Service*) označava uslugu koja se pruža sa namjerom davanja savjeta i informacija korisnih za sigurno i efikasno obavljanje letova;
- (39) „projektovanje procedura za letenje” (*Flight Procedures Design*) su svi zadaci relevantni za projektovanje instrumentalnih procedura za letenje;
- (40) „opšti vazdušni saobraćaj“ (*General Air Traffic*) su sve operacije civilnih vazduhoplova, kao i sve operacije državnih vazduhoplova (uključujući vazduhoplove vojske, carine i policije) kada se ovakve operacije izvršavaju u skladu sa postupcima koje je propisao ICAO, koji je uspostavljen na osnovu Čikaške konvencije;
- (41) „pravila instrumentalnog letenja” (*Instrument Flight Rules-IFR*) pravila su koja omogućuju da vazduhoplov koji je opremljen odgovarajućom navigacionom opremom za predviđenu rutu leti u skladu sa primjenljivim zahtjevima za vazdušne operacije;
- (42) „IFR operacija u vazdušnom prevozu godišnje ” (*IFR air transport movements per year*) je zbir polijetanja i slijetanja izvedenih kao IFR, koji se izračunava kao godišnji prosjek tokom tri kalendarske godine koje prethode godini u kojoj treba dostaviti nacrt plana efikasnosti;
- (43) „interoperabilnost“ (*Interoperability*) je skup funkcionalnih, tehničkih i operativnih karakteristika koje se zahtjevaju od sistema i sastavnih djelova EATMN-a i od procedura za njihovo funkcionisanje, da bi se omogućilo njihovo sigurno, nesmetano i efikasno funkcionisanje;
- (44) „meteorološke usluge za vazdušnu plovību” (*Meteorological services for air navigation - MET*) su oprema i usluge kojima se daju informacije o meteorološkim prognozama, upozorenjima, izvještajima i osmotranjima za namjenu vazdušne plovību, kao i sve druge meteorološke informacije koje pružaju države za upotrebu u vazduhoplovstvu;
- (45) „nacionalni nadležni organ” (*National Competent Authority*) je nacionalni nadležni organ kako je definisano u članu 3 tačka (34) Regulative (EU) 2018/1139;
- (46) „nacionalni nadzorni organ” (*National Supervisory Authority*) je nacionalno tijelo ili nacionalna tijela kojima je država članica povjerala zadatke iz ove regulative;
- (47) „navigacione usluge ” (*Navigation services*) su oprema i usluge koji vazduhoplovu daju informacije o poziciji i vremenu;
- (48) „kriza na mreži” (*Network Crisis*) je nemogućnost pružanja usluga upravljanja vazdušnim saobraćajem ili usluga u vazdušnoj plovību na potrebnom nivou, što rezultira velikim gubitkom kapaciteta mreže, velikom neravnotežom između kapaciteta mreže i potražnje, ili velikim smetnjama u protoku informacija ili velikim gubitkom integriteta jednog ili više djelova mreže nakon neuobičajene ili nepredviđene situacije;
- (49) „menadžer mreže” (*Network Manager*) je subjekt kojem su povjereni zadaci potrebni za doprinos izvršavanju, u skladu sa članom 38 ove regulative, mrežnih funkcija iz člana 37 ove regulative;
- (50) „operativni plan mreže” (*Network Operations Plan –NOP*) je plan izrađen procesom kooperativnog donošenja odluka radi sprovođenja ciljeva mrežnih funkcija na operativnom nivou i doprinošenja ciljevima efikasnosti;
- (51) „strateški plan mreže” (*Network Strategy Plan –NSP*) je plan izrađen procesom kooperativnog donošenja odluka kojim se usmjerava dugoročan razvoj mreže;
- (52) „operativni vazdušni saobraćaj” (*operational air traffic*) su svi letovi koji nisu u skladu s odredbama koje se odnose na opšti vazdušni saobraćaj i za koje su odgovarajući nacionalni organi odredili pravila i procedure;
- (53) „operativni podaci“ (*Operational Data*) su informacije vezane za sve faze leta neophodne za operativne namjene pružalaca usluga u vazdušnoj plovību, korisnika vazdušnog prostora, operatora aerodroma i ostalih uključenih učesnika;

- (54) „operativni učesnici” (*Operational Stakeholders*) su civilni i vojni korisnici vazdušnog prostora, civilni i vojni pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, kao i operatori aerodroma;
- (55) „plan efikasnosti” (*Performance Plan*) je plan čiji je cilj poboljšati efikasnost usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežnih funkcija;
- (56) „puštanje u rad” (*putting into service*) označava prvu operativnu upotrebu nakon početne instalacije ili nakon nadgradnje sistema;
- (57) „mreža ruta” (*Route Network*) je mreža definisanih ruta za usmjeravanje tokova opšteg vazdušnog saobraćaja kako je to neophodno za pružanje usluga kontrole letenja;
- (58) „faza definisanja SESAR-a” (*SESAR definition phase*) je faza koja se sastoji od određivanja i ažuriranja dugoročne vizije projekta SESAR, s njim povezanog koncepta operacija kojima se omogućuju poboljšanja u svakoj fazi leta, potrebnih bitnih operativnih promjena u okviru EATMN-a i potrebnih prioriteta razvoja i realizacije;
- (59) „faza realizacije SESAR-a” (*SESAR deployment phase*) su uzastopne faze industrijalizacije i sprovođenja tokom kojih se sprovode sljedeće aktivnosti: standardizacija, proizvodnja i sertifikacija zemaljske i avionske opreme i procesa potrebnih za sprovođenje rješenja SESAR-a (industrijalizacija); i nabavka, instalacija i puštanje u rad opreme i sistema koji se zasnivaju na rješenjima SESAR-a, uključujući povezane operativne procedure (sprovođenje);
- (60) „faza razvoja SESAR-a” (*SESAR development phase*) je faza tokom koje se sprovode aktivnosti istraživanja, razvoja i validacije u cilju isporučivanja zrelih rješenja SESAR-a;
- (61) „SESAR projekat” (*SESAR project*) je projekat modernizacije upravljanja vazdušnim saobraćajem u Evropi kojim se Uniji nastoji pružiti visokodjelotvorna, standardizovana i interoperabilna infrastruktura za upravljanje vazdušnim saobraćajem i koji se sastoji od inovacijskog ciklusa koji uključuje fazu definisanja SESAR-a, fazu razvoja SESAR-a i fazu realizacije SESAR-a;
- (62) „rješenje SESAR-a” (*SESAR solution*) je rezultat faze razvoja SESAR-a koji se može realizovati i kojim se uvode nove ili poboljšane standardizovane i interoperabilne operativne procedure ili tehnologije;
- (63) „usluge nadzora” (*Surveillance Services*) su one usluge i oprema koji se koriste za određivanje pojedinačnih položaja vazduhoplova kako bi se omogućilo sigurno razdvajanje;
- (64) „sistem” (*System*) je skup sastavnih djelova na vazduhoplovu i na zemlji, kao i satelitska oprema, koji obezbjeđuje podršku uslugama u vazdušnoj plovidbi za sve faze leta;
- (65) „zona naplate terminalnih naknada” (*Terminal Charging Zone*) je aerodrom ili grupa aerodroma koji se nalaze na teritoriji države članice ili više njih, u kojoj se pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima i za koju je utvrđena jedinstvena troškovna osnova;
- (66) „nadgradnja” (*Upgrade*) označava bilo kakvu modifikaciju koja mijenja operativne karakteristike sistema;
- (67) „upotreba struktura vazdušnog prostora” (*utilisation of airspace structures*) je način na koji se strukture vazdušnog prostora upotrebljavaju u operativnom smislu, što treba razlikovati od upravljanja vazdušnim prostorom definisanog u tački 12 ovog člana.

Član 3

Funkcionalni blokovi vazdušnog prostora

Države članice mogu da održavaju saradnju i koordinaciju u okviru vazdušnog prostora funkcionalnih blokova vazdušnog prostora koji su prethodno uspostavljeni na osnovu člana 9a Regulative (EZ) br. 550/2004 sa ciljem jačanja efikasnosti mreže za upravljanje vazdušnim saobraćajem u okviru Jedinstvenog evropskog neba, posebno podnošenjem zajedničkih planova efikasnosti u skladu sa članom 23 stav 7 ove regulative, pod uslovom da to ne utiče na efikasno sprovođenje ove regulative i da se o troškovima koji se odnose na funkcionalne blokove vazdušnog prostora izvještava zasebno, kao dio podataka koje treba dostaviti u okviru sistema naknada iz čl. 29 do 36 ove regulative.

POGLAVLJE II NACIONALNI NADZORNI ORGANI

Član 4

Određivanje, uspostavljanje i zahtjevi u vezi sa nacionalnim nadzornim organima

1. Države članice, zajednički ili pojedinačno, određuju ili osnivaju organ ili organe kao svoje nacionalne nadzorne organe kako bi se preuzeli poslovi povjereni tom organu u skladu sa ovom regulativom.
2. Nacionalni nadzorni organ vrši svoja ovlaštenja izvršava nepristrasno, nezavisno i transparentno i u skladu sa tim se organizuje, vodi, finansira i raspolaze odgovarajućim osobljem.
3. Ne dovodeći u pitanje stav 1 ovog člana, nacionalni nadzorni organi nezavisni su od svih pružalaca usluga u vazdušnoj plovitbi u organizacionom i hijerarhijskom smislu i u pogledu donošenja odluka i pravno su ili funkcionalni odvojeni od pružalaca usluga u vazdušnoj plovitbi. Pored toga, pružaoci usluga u vazdušnoj plovitbi nemaju ovlaštenje za donošenje odluka o raspodjeli budžeta nacionalnih nadzornih organa. Pod uslovom da je takva nezavisnost zagarantovana, nacionalni nadzorni organ može biti dio istog nacionalnog ministarstva ili uprave kao pružalac usluga u vazdušnoj plovitbi.
4. Ako nacionalni nadzorni organ nije pravno odvojen od pružaoca usluga u vazdušnoj plovitbi, relevantna država članica obavještava Komisiju o mjerama koje je preduzela kako bi obezbijedila da nacionalni nadzorni organ ispunjava zahtjeve iz stava 3 ovog člana, i dokumentuje na koji način je njegova nezavisnost postignuta, pokazujući djelotvornost te nezavisnosti. U tu svrhu, ako su nacionalni nadzorni organ i pružalac usluga u vazdušnoj plovitbi dio iste uprave, nacionalni nadzorni organ ne traži i ne prima instrukcije sa hijerarhijskog nivoa te uprave koja ima nadležnost nad pružaocem usluga u vazdušnoj plovitbi u pogledu njegovih poslova na osnovu člana 5 ove regulative i povezanih odluka.
5. Nacionalni nadzorni organ može biti spojen sa drugim regulatornim organom, kao što je nacionalni nadležni organ ili nacionalni organ nadležan za konkurentno tržište iz člana 11 Regulative Savjeta (EZ) br. 1/2003², pod uslovom da se odluke koje se odnose na poslove dodijeljene nacionalnom nadzornom organu na osnovu ove regulative donose nezavisno od drugih poslova koji su dodijeljeni zajedničkom organu. U tom slučaju zajednički organ ispunjava zahtjeve u pogledu nezavisnosti utvrđene u ovom članu.
Za pitanja povezana sa poslovima iz člana 5 ove regulative, nacionalni nadzorni organ se predstavlja na način kojim se obezbjeđuje nezavisnost njegovih odluka.
6. Ne dovodeći u pitanje nacionalne propise o zapošljavanju javnih službenika, države članice obezbjeđuju da se osoblje njihovih nacionalnih nadzornih organa, uključujući privremeno osoblje, zapošljava u okviru jasnih i transparentnih procesa zapošljavanja, čime se obezbjeđuje njihova nezavisnost, i da se osoblje nacionalnih nadzornih organa bira na osnovu posebnih kvalifikacija, uključujući odgovarajuće kompetencije i relevantno iskustvo, ili se na odgovarajući način obučava, za djelotvorno obavljanje poslova utvrđenih u članu 5 ove regulative.
Države članice utvrđuju pravila za izbjegavanje sukoba interesa za osoblje, uključujući lica koja donose odluke izvršavajući ovlaštenja iz Poglavlja III ove regulative, kako bi nacionalni nadzorni organi mogli nezavisno da obavljaju poslove iz člana 5 ove regulative.
7. Ne dovodeći u pitanje član 30 stav 3 ove regulative, države članice obezbjeđuju da nacionalni nadzorni organi imaju potrebna finansijska sredstva i mogućnosti da efikasno i blagovremeno izvršavaju poslove iz člana 5 ove regulative.
8. Države članice obavještavaju Komisiju o nazivima i adresama nacionalnih nadzornih organa, kao i o njihovim promjenama, te o mjerama koje su poduzete kako bi se osigurala usklađenost s ovim članom.

² Regulativa Savjeta (EC) br. 1/2003 od 16. decembra 2002. godine o sprovođenju pravila o konkurentnom tržištu kako je utvrđeno u članovima 81 i 82 Ugovora (OJ L 1, 4.1.2003, str. 1).

Član 5

Poslovi nacionalnih nadzornih organa

1. Nacionalni nadzorni organ obavlja zadatke koji su mu dodijeljeni ovom regulativom i Regulativom (EU) 2018/1139 i sprovedbenim aktima donesenim na osnovu nje. Posebno, nacionalni nadzorni organ:

(a) procjenjuje i nadzire ispunjavanje zahtjeva u vezi sa finansijskom stabilnošću, odgovornošću, pokrićem osiguranja, vlasništvom i organizacionom strukturom iz tačke 7 Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139 i zahtjeva utvrđenih u sprovedbenim aktima iz člana 43 te Regulative;

(b) provjerava usklađenost pružalaca usluga iz člana 8 stav 2 tačka b i člana 11 stav 6 tačka d sa zahtjevima nacionalne bezbjednosti i odbrane i njihovo ispunjavanje, osim ako država članica ovaj zadatak ne dodijeli drugom organu; kada država članica odluči da dodijeli ovaj zadatak drugom organu, o tome obavještava Komisiju;

(c) ne dovodeći u pitanje Direktivu 2014/25/EU i Direktivu 2014/24/EU, doprinosi, kada je to relevantno i primjereno, pravilnoj primjeni zahtjeva za nabavke u skladu sa članom 11 ove Regulative;

(d) procjenjuje i odobrava utvrđivanje naknada za pružanje CIS-a, u skladu sa članom 12;

(e) sprovodi i prati programe efikasnosti i metod obračuna naknada u skladu sa i u okviru granica svojih zadataka iz čl. 21 do 27 i čl. 29 do 32 ove regulative i sa sprovedbenim aktima iz čl. 28 i 33 ove regulative;

(f) nadzire primjenu ove regulative u pogledu transparentnosti finansijskih iskaza pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi u skladu sa članom 36 ove regulative.

Za potrebe tačke a ovog stava, država članica može odlučiti da procjenu i nadzor nad usklađenošću pružalaca usluga vazdušne plovidbe sa zahtjevima utvrđenim u toj tački dodijeli svom nacionalnom nadležnom organu i, u takvom slučaju, obezbjeđuje da taj nacionalni nadležni organ raspolaže dovoljnim resursima i stručnošću za izvršavanje tih zadataka i o tome obavještava Komisiju;

2. Svaki nacionalni nadzorni organ, u saradnji sa nacionalnim nadležnim organom i bez dovođenja u pitanje člana 4 stav 5 ove regulative, sprovodi potrebne aktivnosti praćenja, uključujući, prema potrebi, kontrole (*inspections*) i provjere (*audits*), kako bi se utvrdilo moguće neispunjavanje zahtjeva utvrđenih u ovoj regulativi i sprovedbenim aktima usvojenim na osnovu nje od strane subjekata koji podliježu njegovom nadzoru prema ovoj regulativi.

Ne dovodeći u pitanje član 5 stav 1 drugi podstav ove regulative, nacionalni nadzorni organ dostavlja nacionalnom nadležnom organu svoju procjenu usklađenosti pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi sa zahtjevima navedenim u tački 7 Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139 u vezi sa finansijskom stabilnošću, odgovornošću, osiguranjem, vlasništvom i organizacionom strukturom. Ta procjena, kada je to primjereno, uključuje preporuku za izmjenu, ograničavanje, suspenziju ili ukidanje sertifikata u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139.

U slučaju neispunjavanja drugih zahtjeva utvrđenih u ovoj regulativi od strane subjekata koji podliježu njihovom nadzoru prema ovoj regulativi, nacionalni nadzorni organ nalaže sprovođenje potrebnih popravnih mjera.

Pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi, operatori aerodroma i relevantni pružaoci CIS-a izvršavaju sve naložne mjere koje donesu nacionalni nadzorni organi u tom kontekstu.

3. Države članice obezbjeđuju da odluke koje donesu nacionalni nadzorni organi u skladu s ovim članom podliježu pravu žalbe, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Član 6

Saradnja nacionalnih nadzornih organa

1. Nacionalni nadzorni organi, u okviru Odbora za saradnju nacionalnih nadzornih organa iz člana 18 ove regulative, razmjenjuju informacije relevantne za druge nacionalne nadzorne organe, posebno

informacije koje se odnose na njihov rad i proces donošenja odluka, najbolje prakse i procedura u primjeni ove regulative.

2. Nacionalni nadzorni organi saraduju, kada je to primjereno, putem radnih aranžmana, u svrhu međusobne pomoći u svojim zadacima utvrđenim u članu 5 ove regulative i vođenju istraga i pregleda.

3. U slučaju prekograničnog pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi u vazdušnim prostorima koji spadaju pod nadležnost dvije ili više država članica, relevantne države članice obezbjeđuju da se zakluče potrebni sporazumi za nadzor nad tim uslugama. Relevantni nacionalni nadzorni organi olakšavaju pružanje tih prekograničnih usluga od strane pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi i mogu uspostaviti odgovarajuće radne aranžmane ili planove nadzora precizirajući sprovođenje njihove saradnje.

4. U slučaju prekograničnog pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi u vazdušnom prostoru koji spada pod nadležnost druge države članice, aranžmani iz stava 3 ovog člana predviđaju međusobno priznavanje obavljanja zadataka utvrđenih ovom regulativom od strane svake od država članica ili njihovih organa i rezultata obavljanja ovih zadataka. Takođe će odrediti koji je nacionalni nadzorni organ zadužen za zadatke utvrđene u članu 5 stav 1 ove regulative.

5. Tamo gdje je to dozvoljeno nacionalnim zakonom i sa ciljem regionalne saradnje, nacionalni nadzorni organi mogu takođe sklapati aranžmane o podjeli odgovornosti u vezi sa nadzornim zadacima.

6. Relevantne države članice obavještavaju Komisiju o sporazumima iz ovog člana.

POGLAVLJE III PRUŽANJE USLUGA

Član 7

Pružanje usluga koje obavljaju pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi

1. Bez dovođenja u pitanje član 8, član 10 i član 11 stav 6 ove regulative, subjekt koji ispunjava zahtjeve utvrđene u čl. 40 i 41 Regulative (EU) 2018/1139 i u sprovedbenim i delegiranim aktima navedenim u čl. 43 i 47 te regulative ima pravo da korisnicima vazdušnog prostora pruža usluge u vazdušnoj plovidbi unutar Unije, pod nediskriminirajućim uslovima.

2. Bez dovođenja u pitanje nacionalnih aranžmana koji proizilaze iz člana 4 stav 5 i člana 5 stav 1 drugi podstav ove regulative, nacionalni nadzorni organi države članice čiji je nacionalni nadležni organ odgovoran za sertifikaciju iz člana 41 Regulative 2018/1139, u skladu sa članom 62 te regulative, odgovorni su za zadatke utvrđene u ovom članu u pogledu procjene usklađenosti sa bitnim zahtjevima u vezi sa finansijskom stabilnošću, odgovornošću, pokrićem osiguranja, vlasništvom i organizacionom strukturom navedenim u tački 7 Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139.

3. Bez obzira na nacionalne aranžmane koji proizilaze iz člana 4 stav 5 i člana 5 stav 1 drugi podstav ove regulative, sa ciljem utvrđivanja da li subjekt ispunjava bitne zahtjeve u vezi s finansijskom stabilnošću, odgovornošću, pokrićem osiguranja, vlasništvom i organizacionom strukturom navedene u tački 7 Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139 i zahtjeve utvrđene u sprovedbenim aktima iz člana 43 te regulative, nacionalni nadzorni organi:

(a) procjenjuju usklađenost podnosilaca zahtjeva za sertifikaciju, u skladu sa članom 41 stav 2 Regulative (EU) 2018/1139, sa bitnim zahtjevima u vezi s finansijskom stabilnošću, odgovornošću, pokrićem osiguranja, vlasništvom i organizacionom strukturom navedenim u tački 7 Priloga VIII te Regulative i sa zahtjevima utvrđenim u sprovedbenim aktima iz člana 43 te regulative i dostavljaju svoju procjenu nadležnom organu iz člana 62 te regulative;

(b) u skladu sa članom 5 stav 2 ove regulative, vrši nadzor nad imaoocima sertifikata izdatog u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139, u pogledu usklađenosti s osnovnim zahtjevima u vezi s finansijskom stabilnošću, odgovornošću, pokrićem osiguranja, vlasništvom i organizacionom

strukturu navedenim u tački 7 Priloga VIII te regulative i sa zahtjevima utvrđenim u sprovedbenim aktima iz člana 43 te regulative.

4. Bez obzira na stav 1 ovog člana i pod uslovima utvrđenim u članu 2 stav 5 Regulative (EU) 2018/1139, države članice mogu dozvoliti pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi iz člana 2 stav 3 tačka c Regulative (EU) 2018/1139 u cijelom ili dijelu vazdušnog prostora pod njihovom odgovornošću od strane vojske bez sertifikacije, ako vojska nudi takve usluge prvenstveno operacijama vazduhoplova koje nisu opšti vazdušni saobraćaj. U takvim slučajevima, relevantna država članica obavještava Komisiju i ostale države članice o svojoj odluci.

Član 8

Određivanje pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju

1. Države članice obezbjeđuju pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju jedino unutar posebnih blokova vazdušnog prostora u odnosu na vazdušni prostor pod njihovom odgovornošću. U tu svrhu, države članice pojedinačno ili kolektivno određuju jednog ili više pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju. Države članice imaju diskreciona prava u određivanju pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju pod uslovom da takvi pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju ispunjavaju zahtjeve utvrđene u ovom članu, ne dovodeći u pitanje član 11 stav 3 ove regulative.

2. Pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju ispunjavaju sljedeće kumulativne uslove:

(a) posjeduju sertifikat u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139 ili važeću izjavu u skladu sa članom 41 stav 5 Regulative (EU) 2018/1139, ne dovodeći u pitanje član 7 stav 4 ove regulative;

(b) ispunjava zahtjeve nacionalne bezbjednosti i odbrane;

(c) imaju glavno mjesto poslovanja na teritoriji države članice; i

(d) više su od 50% u vlasništvu država članica ili državljana država članica i pod njihovom su stvarnom kontrolom, bilo direktno ili indirektno preko jednog ili više posredničkih privrednih društava, osim ako je drukčije predviđeno sporazumom sa trećom zemljom u kojem je Unija strana potpisnica.

Odstupajući od tač. (c) i (d) ovog stava, država članica može odrediti pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju koji ima glavno mjesto poslovanja u trećoj zemlji ili koji ne ispunjava uslove vlasništva i kontrole utvrđene u tački (d) ovog stava da pruža usluge u vazdušnom saobraćaju u ograničenom dijelu vazdušnog prostora za koji je ta država članica odgovorna, gdje se taj dio vazdušnog prostora graniči sa vazdušnim prostorom pod odgovornošću te treće zemlje.

3. Određivanje pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju ne smije biti podložno nikakvom uslovu koji zahtijeva da taj pružalac:

(a) bude u direktnom ili većinskom vlasništvu države članice koja ga određuje ili njenih državljana;

(b) ima glavno mjesto poslovanja ili registrovano sjedište na teritoriji države članice koja ga određuje; ili

(c) koristi samo sredstva u državi članici koja ga određuje,

kada primjena takvog uslova podrazumijeva ograničenje slobode pružanja usluga ili slobode poslovnog osnivanja koje nije opravdano u kontekstu legitimnog cilja od opšteg interesa, kao što su javni red, javna sigurnost ili bezbjednost i nije proporcionalno tom cilju.

4. Kada je relevantno, države članice preciziraju prava i obaveze koje treba da ispune pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju određeni u skladu s ovim članom. Te obaveze mogu uključivati uslove za blagovremeno dostavljanje relevantnih informacija koje omogućavaju identifikaciju svih operacija vazduhoplova u vazdušnom prostoru pod njihovom odgovornošću.

5. Države članice periodično procjenjuju prava i obaveze iz stava 4 ovog člana i usklađenost s obavezama koje proizilaze iz ove regulative i iz Regulative (EU) 2018/1139, ili kad god utvrde relevantne promjene u pružanju usluga i, ako se to smatra potrebnim, donose odgovarajuće odluke u vezi s određivanjem relevantnih pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju, bez uticaja na kontinuitet pružanja usluge.

6. Države članice bez odlaganja obavještavaju Komisiju i druge države članice o svakoj odluci donesenoj na osnovu ovog člana u vezi s određivanjem pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju unutar posebnih blokova vazdušnog prostora u odnosu na vazdušni prostor pod njihovom odgovornošću.

Član 9

Odnosi među pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi

1. Ne dovodeći u pitanje član 7 stav 4 ove regulative, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi mogu koristiti usluge drugih pružalaca usluga koji su sertifikovani ili koji su deklarirali svoju sposobnost u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139. Takva saradnja se ostvaruje u skladu sa članom 11 ove Regulative, kada je to primjenljivo.

Za pružaoce usluga u vazdušnom saobraćaju koji su određeni u skladu sa članom 8 ove regulative i za pružaoce meteoroloških usluga određenih u skladu sa članom 10 ove regulative, takva saradnja podliježe potvrđivanju od strane relevantnih država članica.

2. Za potrebe stava 1 ovog člana, pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi formaliziraju svoje radne odnose putem pisanih sporazuma ili ekvivalentnih pravnih aranžmana, kojima se preciziraju dužnosti, uključujući sva primjenljiva finansijska poravnanja, i zadatke koje preuzima svaki od pružalaca. O sporazumima ili aranžmanima obavještava se nacionalni nadzorni organ i relevantni nacionalni nadležni organ.

Član 10

Određivanje pružalaca MET-a

1. Države članice mogu, pojedinačno ili kolektivno, odrediti jednog pružaoca meteoroloških usluga u cijelom ili dijelu vazdušnog prostora pod svojom odgovornošću, uzimajući u obzir sigurnosne aspekte.

2. Države članice bez odlaganja obavještavaju Komisiju i druge države članice o svakoj odluci donesenoj na osnovu ovog člana.

Član 11

Uslovi za pružanje usluga CNS, AIS, ADS, MET i usluga u vazdušnom saobraćaju za prilaznu i aerodromsku kontrolu

1. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta³ i Direktivu 2014/25/EU Evropskog parlamenta i Savjeta⁴, kada je primjenljivo, određeni pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju mogu odlučiti da ugovore nabavku CNS, AIS ili ADS usluga, ili MET usluge u slučajevima kada države članice nisu odredile MET pružaoca usluga u skladu sa članom 10 ove regulative, pod tržišnim uslovima, putem javnih nabavki ili drugih oblika sporazuma u slučajevima kada se ove direktive ne primjenjuju, uzimajući u obzir posebne okolnosti kao što su nedostatak dostupnih rješenja na tržištu i razmatranja koja se odnose na javni interes.

2. Države članice mogu dozvoliti operatorima aerodroma ili grupi operatora aerodroma da ugovore nabavku usluge u vazdušnom saobraćaju za aerodromsku kontrolu i/ili usluge u vazdušnom saobraćaju za prilaznu kontrolu pod tržišnim uslovima. U tu svrhu, države članice mogu zahtijevati od operatora aerodroma odgovarajuća obrazloženja da će to omogućiti postizanje poboljšanja kvaliteta usluge u korist korisnika vazdušnog prostora, uz održavanje zahtijevanog nivoa sigurnosti.

³ Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/24/EU od 26. februara 2014. godine o javnim nabavkama i stavljanju van snage Direktive 2004/18/EC (OJ L 94, 28.3.2014, str. 65).

⁴ Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/25/EU od 26. februara 2014. godine o javnim nabavkama subjekata u sektorima vodovodnih, energetskih, prevoznih i poštanskim uslugama i stavljanju van snage Direktive 2004/17/EC (OJ L 94, 28.3.2014, str. 243).

3. U slučajevima kada je nabavka iz stava 2 ovog člana dozvoljena, relevantni operator aerodroma ili grupa operatora aerodroma obezbjeđuje da tehnički zahtjevi u specifikacijama tendera uključuju zahtjeve o kvalitetu usluge. Države članice određuju pružaoca usluga odabranog kao rezultat ugovorene nabavke iz ovog stava.

4. U slučajevima kada se usluge u vazdušnoj plovidbi nabavljaju pod tržišnim uslovima, procedure nabavke za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi sprovode se u skladu sa principima jednakog tretmana, nediskriminacije i transparentnosti, kao i sa primjenljivim odredbama Ugovora i u skladu sa Direktivama 2014/24/EU i 2014/25/EU, kada je to primjenljivo.

5. Države članice preduzimaju sve potrebne mjere kako bi obezbijedile da pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju na ruti poštuje zahtjev u vezi sa odvajanjem finansijskih iskaza iz člana 36 stav 3 ovog člana.

Osim toga, u slučajevima kada pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi namjerava da učestvuje u procedurama nabavke za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u skladu sa st. 1 i 2 ovog člana, predmetna država članica preduzima odgovarajuće mjere kako bi se izbjeglo unakrsno subvencioniranje sa drugim uslugama u vazdušnoj plovidbi.

6. Pružalac usluga CNS, AIS, ADS, MET ili usluga u vazdušnom saobraćaju za aerodromsku kontrolu ili za prilaznu kontrolu može biti odabran i, ako je primjereno, određen za pružanje usluga u državi članici samo kao rezultat nabavke u skladu sa st. 1, 2 ili 3 ovog člana, pod uslovom da ispunjava sljedeće kumulativne uslove:

(a) posjeduje sertifikat u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139 ili važeću izjavu u skladu sa članom 41 stav 5 Regulative (EU) 2018/1139, ne dovodeći u pitanje član 7 stav 4 ove regulative;

(b) ima glavno mjesto poslovanja na teritoriji države članice;

(c) da je više od 50% u vlasništvu država članica ili državljana država članica i pod njihovom su stvarnom kontrolom, direktno ili indirektno putem jednog ili više posredničkih privrednih društava, osim ako nije drukčije predviđeno sporazumom sa trećom zemljom u kojem je Unija strana potpisnica; i

(d) ispunjava zahtjeve nacionalne bezbjednosti i odbrane.

Odstupajući od ovog stava, pružalac globalnih satelitskih usluga kojem je izdat sertifikat u skladu sa članom 41 Regulative (EU) 2018/1139 za pružanje usluga unutar Unije prije stupanja na snagu ove regulative može biti izabran za pružanje usluga u Uniji čak i ako ne ispunjava uslove utvrđene u tač. (b) i (c) ovog stava.

7. Čl. 23, 24, 25 i 27 ove regulative i sprovedbena pravila koja se odnose na te članove iz člana 28 ove regulative ne primjenjuju se na pružaoca usluga u vazdušnom saobraćaju koji su određeni kao rezultat procedure nabavke sprovedene u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana. Relevantni pružaoci usluga u vazdušnom saobraćaju dužni su da nacionalnom nadzornom organu dostave podatke o efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi u ključnim oblastima efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative i iz oblasti sigurnosti. Nacionalni nadzorni organ bez odlaganja dostavlja ove informacije Komisiji.

8. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2014/25/EU ili 2014/24/EU, prilikom prve nabavke usluge u vazdušnom saobraćaju za prilaznu ili aerodromsku kontrolu na određenom aerodromu u skladu sa stavom 2 ovog člana, i kada bi bitni uslovi zahtijevali promjenu specifikacija tendera, države članice obezbjeđuju provjeru da su tehnički zahtjevi o kvalitetu usluge uključeni u specifikacije tendera za relevantnu određenu uslugu.

Član 12

Pružanje usluge zajedničkog informisanja

1. U slučajevima kada se pružaju CIS, distribuirani podaci moraju imati integritet i kvalitet potreban za omogućavanje sigurnog i bezbjednog pružanja usluga upravljanja saobraćajem bespilotnih vazduhoplova na način koji omogućava zajedničko korišćenje vazdušnog prostora zajedno sa vazduhoplovima sa posadom.

2. Pružalac CIS-a ispunjava sljedeće kumulativne zahtjeve:

(a) u skladu je sa zahtjevima nacionalne bezbjednosti i odbrane;
(b) ima glavno mjesto poslovanja na teritoriji države članice; i
(c) više od 50% je u vlasništvu država članica ili državljana država članica i pod njihovom su stvarnom kontrolom, direktno ili indirektno putem jednog ili više posredničkih privrednih društava, osim ako nije drukčije predviđeno sporazumom sa trećom zemljom u kojem je Unija strana potpisnica.

3. U slučajevima kada CIS pruža jedan pružalac CIS-a kojeg je odredila država članica u vezi s posebnom *U-space* vazdušnim prostorom, cijena za ove usluge zasniva se na fiksnim i varijabilnim troškovima pružanja relevantne usluge i može, pored toga, uključivati maržu koja odražava odgovarajući kompromis između rizika i povrata. U slučajevima kada CIS ne pruža jedan CIS pružalac, pojedinačni CIS se pruža besplatno.

4. Troškovi na osnovu kojih se određuje cijena za CIS moraju biti navedeni na posebnom finansijskom iskazu od finansijskih iskaza za sve ostale aktivnosti relevantnog pružaoca usluga i dostupni su relevantnom nacionalnom nadzornom organu. Ti troškovi moraju biti javno dostupni bez obzira na član 52 stav 3 ove regulative.

5. Cijena koju određuje CIS pružalac podliježe procjeni i odobrenju dotičnog nacionalnog nadzornog organa. Cijena takvih usluga mora biti javno dostupna.

6. Podaci potrebni za operacije bespilotnih vazduhoplova u *U-space* vazdušnog prostora moraju biti dostupni na nediskriminatornoj osnovi, bez obzira na interese nacionalne bezbjednosti, javnog reda i odbrambene politike, od strane pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi. Pružaoci CIS-a i pružaoci usluga u *U-space* koriste te podatke samo u operativne svrhe za usluge koje pružaju.

Cijene pristupa takvim podacima zasnivaće se na dodatnim troškovima stavljanja podataka na raspolaganje i troškovima stvaranja tih podataka, ako ovi troškovi stvaranja nisu pokriveni shodno članu 30 ove regulative i osim ako države članice ne koriste druga finansijska sredstva za pokrivanje takvih troškova.

Član 13

Osnivanje i uloga Odbora za procjeru efikasnosti

1. Ovim se osniva nezavisni i nepristrasni savjetodavni Odbor za procjeru efikasnosti (PRB). PRB predstavlja njegov predsjedavajući, a podršku mu pruža sekretarijat.

2. Uloga PRB-a je da pomogne Komisiji u obavljanju zadataka Komisije koji se odnose na detaljno funkcionisanje programâ efikasnosti i metoda obračuna naknada utvrđenih u čl. 21 do 27 i čl. 29 do 32 ove regulative, kao i u članu 34 ove regulative, i onim iz sprovedbenih akata iz članova 28 i 33. U tu svrhu, PRB Komisiji dostavlja mišljenja, preporuke, uputstva i izvještaje, u skladu sa prioritetima koje utvrdi Komisija.

3. PRB izdaje uputstva za podršku nacionalnim nadzornim organima i, na zahtjev, pomaže tim organima u sprovođenju programa efikasnosti i metoda obračuna naknada.

4. Mišljenja, preporuke, izvještaji i uputstva koje usvoji ili izradi PRB nisu obavezujući. PRB ima isključivo savjetodavnu ulogu. Nema regulatornu funkciju ni druga ovlašćenja za donošenje odluka osim za usvajanje svojih mišljenja, preporuka, uputstava i izvještaja.

Član 14

Sastav PRB-a

1. PRB se sastoji od sedam članova, uključujući i predsjedavajućeg. Članovi PRB-a su državljani Unije ili državljani trećih zemalja sa kojima je Unija zaključila sporazum prema kojem te zemlje primjenjuju relevantne propise Unije u oblasti upravljanja vazdušnim saobraćajem, programa efikasnosti i metode obračuna naknada. Mandat članova PRB-a, koji se ne može produžiti, traje 5 godina.

2. Članovi PRB-a, uključujući predsjedavajućeg, imenuju se na osnovu zasluga, vještina i iskustva relevantnih za upravljanje vazdušnim saobraćajem, usluge u vazdušnoj plovidbi ili ekonomsku

regulaciju mrežnih industrija, u skladu sa kriterijumima za selekciju i podobnost definisanim u sprovedbenom aktu usvojenom u skladu sa članom 20 ove regulative. Proces imenovanja takvih članova obezbeđuje uravnoteženu zastupljenost kompetencija i stručnosti, kao i pola i geografskog porijekla.

3. Komisija, nakon javnog poziva za izražavanje interesa, utvrđuje listu kandidata za članove i predsjedavajućeg PRB-a koji ispunjavaju uslove navedene u stavu 2 ovog člana.

Članove i predsjedavajućeg PRB-a imenuje Komisija sa te liste, nakon konsultacija sa državama članicama i nakon procedure izbora kandidata utvrđenog na osnovu člana 20 ove regulative.

4. Komisija može utvrditi rezervnu listu na osnovu liste iz stava 3 prvi podstav ovog člana.

Član koji više nije sposoban da efektivno doprinosi radu PRB-a, koji podnese ostavku ili koji više ne ispunjava uslove navedene u ovom članu, zamjenjuje se licem sa rezervne liste, imenovanim u skladu sa procedurom iz stava 3 drugi podstav do kraja mandata tog člana.

5. Komisija obavještava države članice o rezultatima poziva za prijave i o listama iz st. 3 i 4 ovog člana.

Član 15

Nezavisnost PRB-a

1. Ne dovodeći u pitanje član 16 stav 6 ove regulative, članovi PRB-a ne smiju da traže niti da primaju instrukcije od bilo koje vlade, institucije, lica ili tijela. PRB je potpuno nezavisan prilikom usvajanja svojih mišljenja, preporuka, izvještaja i uputstava.

2. Članovi PRB-a su nepristrasni i postupaju nezavisno od bilo kakvog spoljnjeg uticaja i u javnom interesu.

U tu svrhu, oni moraju da dokažu nezavisnost i odsustvo sukoba interesa i podliježu obavezi čuvanja profesionalne tajne, u skladu sa pravilima utvrđenim u sprovedbenom aktu donesenom u skladu sa članom 20 ove regulative.

Član 16

Procedure i rad PRB-a

1. PRB odlučuje prostom većinom svojih članova, i nastoji da postigne konsenzus. Svaki član, uključujući predsjedavajućeg, ima jedan glas.

2. PRB usvaja svoj poslovnik o radu i uspostavlja svoje radne aranžmane, u skladu sa internim pravilima Komisije za stručne grupe.

3. Komisija može prisustvovati, bez prava glasa, sastancima PRB-a, s izuzetkom prisustva završnim raspravama PRB-a radi usvajanja njegovih mišljenja, preporuka, izvještaja i uputstava. Relevantne zainteresovane strane iz člana 49 stav 3 ove regulative mogu biti pozvane, bez prava glasa, na sastanke PRB-a, s izuzetkom prisustva završnim raspravama PRB-a radi usvajanja njegovih mišljenja, preporuka, izvještaja i uputstava, na *ad hoc* osnovi.

4. PRB radi na osnovu godišnjeg programa rada kojeg PRB utvrđuje u skladu sa prioritetima Komisije. Taj program rada u potpunosti poštuje ulogu PRB-a utvrđenu u članu 13 stav 2 ove regulative i uključuje sve aktivnosti, u okviru raspoloživog budžeta, potrebnih za pomoć Komisiji u pogledu zadataka Komisije iz člana 13 stav 2 ove regulative, uključujući i onaj koji će Komisiji omogućiti da poštuje potrebne vremenske rokove za sprovođenje svojih zadataka. PRB usvaja program rada nakon konsultacija sa Komisijom. PRB dostavlja godišnji izvještaj za objavljivanje od strane Komisije. Godišnji program rada i godišnji izvještaj Komisija dostavlja državama članicama. Godišnji izvještaj obuhvata sve aktivnosti PRB-a i sadrži informacije o troškovima PRB-a.

5. Komisija dozvoljava PRB-u pravo pristupa svim relevantnim informacijama za obavljanje njegove savjetodavne uloge.

6. Komisija prati funkcionisanje PRB-a i njegovu usklađenost sa ovom regulativom i redovno obavještava države članice o napretku rada PRB-a.

Član 17

Sekretarijat PRB-a

1. Komisija obezbjeđuje sekretarijat PRB-a, uključujući potrebnu analitičku, administrativnu i tehničku podršku, uzimajući u obzir potrebe koje PRB naznači.
2. Glavni zadatak sekretarijata je doprinos nezavisnom izvršavanju zadataka PRB-a. U svrhu pripreme sadržaja i karaktera mišljenja, preporuka, izvještaja i uputstava PRB-a, sekretarijat pruža podršku PRB-u bez primanja ikakvih direktiva osim od PRB-a kako bi mu omogućio da ispuni svoju ulogu. Sekretarijat ima odgovarajuće resurse za obavljanje svojih zadataka.

Član 18

Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa

1. Ovim se osniva Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa.
2. Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa:
 - (a) razmjenjuje informacije o radu nacionalnih nadzornih organa i principe donošenja odluka, najbolje prakse i procedure u vezi sa sprovođenjem Regulative;
 - (b) daje preporuke PRB-u o uputstvima i izvještajima koje će izdati;
 - (c) daje preporuke PRB-u za komplementarne stavke u godišnjem programu rada PRB-a.
3. Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa sastoji se od predstavnika i zamjenika iz nacionalnog nadzornog organa svake države članice, a oboje će biti imenovani od strane nacionalnog nadzornog organa. Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa bira predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg među svojim članovima. Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa donosi svoje odluke prostom većinom svojih članova. Komisija može prisustvovati sastancima Odbora za saradnju nacionalnih nadzornih organa, bez prava glasa. PRB može biti pozvan na te sastanke, na *ad hoc* osnovi, bez prava glasa. Treće zemlje mogu biti pozvane na te sastanke, na *ad hoc* osnovi, bez prava glasa, podložno konsenzusu članova Odbora za saradnju nacionalnih nadzornih organa.
4. Sekretarijat iz člana 17 ove regulative pruža potrebnu administrativnu i tehničku podršku Odboru za saradnju nacionalnih nadzornih organa.

Član 19

Finansiranje PRB-a

Troškovi vezani za Odbor za procjeru efikasnosti, sekretarijat i Odbor za saradnju nacionalnih nadzornih organa finansiraju se iz budžeta Unije.

Član 20

Sprovedbeni akti o PRB-u

Komisija usvaja sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljna pravila za sprovođenje čl. od 13 do 19 ove regulative, uključujući:

- (a) zadatke i funkcionisanje PRB-a;
- (b) proceduru izbora članova PRB-a, uključujući predsjedavajućeg;
- (c) pravila o sprečavanju sukoba interesa i očuvanju nezavisnosti PRB-a.

Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa savjetodavnom procedurom iz člana 48 stav 2 ove regulative.

Član 21

Program efikasnosti

1. Radi poboljšanja efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi i upravljanja mrežom u Jedinstvenom evropskom nebu, primjenjuje se program efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi i upravljanje mrežom u skladu s ovim članom i čl. 22 do 28 ove regulative.

2. Ovaj član i čl. 22 do 28 ove regulative ne primjenjuju se na usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima koje se pružaju na aerodromima koji se nalaze na teritoriji država članica na koje se primjenjuje Ugovor, sa manje od 80.000 IFR operacija u vazdušnom prevozu godišnje. Međutim, država članica može odlučiti da takve usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima podliježu tim članovima.

3. Program efikasnosti sprovodi se tokom referentnih perioda, koja traju najmanje 3 godine, a najviše 5 godina. Program efikasnosti uključuje:

- (a) ključne oblasti efikasnosti: klimu i životnu sredinu, kapacitet i isplativost;
- (b) ciljeve efikasnosti na nivou Unije za usluge u vazdušnoj plovidbi na ruti u ključnim oblastima efikasnosti navedenim u tački (a) ovog stava za svaki referentni period;
- (c) planove efikasnosti koji uključuju, za svaki referentni period:
 - (i) obavezujuće ciljeve efikasnosti i, kada je primjenljivo, programe podsticanja, za usluge vazdušne plovidbe na ruti, u ključnim oblastima efikasnosti navedenim u tački (a) ovog stava;
 - (ii) obavezujuće ciljeve efikasnosti i, kada je primjenljivo, programe podsticanja, za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u ključnim oblastima efikasnosti po pitanju isplativosti i kapaciteta;
 - (iii) tamo gdje je Komisija usvojila sprovedbeni akt kojim se utvrđuju ključni indikatori efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u ključnoj oblasti efikasnosti klime i životne sredine na osnovu člana 28 tačke (g), pod uslovima utvrđenim u njemu, obavezujući ciljevi efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u toj ključnoj oblasti efikasnosti klime i životne sredine i, kada je primjenljivo, programa podsticanja;
- (d) periodični pregled i praćenje efikasnosti u ključnim oblastima efikasnosti navedenim u tački (a) ovog stava i relevantnih indikatora sigurnosti definisanih u koordinaciji s Agencijom.

4. Program efikasnosti iz st. 1 i 3 ovog člana zasniva se na sljedećem:

- (a) prikupljanje, validacija, ispitivanje, ocjenjivanje i distribucija relevantnih podataka vezanih za efikasnost usluga u vazdušnoj plovidbi i upravljanje mrežom od svih relevantnih strana, uključujući pružaoce usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnike vazdušnog prostora, operatore aerodroma, nacionalne nadzorne organe, nacionalne nadležne organe i druge nacionalne organe, Agenciju, menadžera mreže i Eurocontrol;
- (b) ključni indikatori efikasnosti za postavljanje ciljeva u ključnim oblastima efikasnosti iz stava 3 tačke (a) ovog člana, bez obzira na stav 3 tačka c podpodtačka (iii) ovog člana i član 28 tačka g ove regulative;
- (c) indikatori za praćenje efikasnosti u ključnim oblastima efikasnosti iz stava 3 tačka a ovog člana i relevantni indikatori sigurnosti definisani u koordinaciji s Agencijom;
- (d) metodologija za izračunavanje raščlanjenih vrijednosti;
- (e) procedure za izradu i reviziju planova efikasnosti i ciljeva efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi, i za upravljanje mrežom, kao i šablon, sadržaj i vremenski rasporedi takvih planova;
- (f) procjena nacrtu planova i ciljeva efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi i upravljanje mrežom;
- (g) praćenje planova efikasnosti, uključujući odgovarajuće mehanizme upozorenja za reviziju planova i ciljeva efikasnosti i za reviziju ciljeva efikasnosti na nivou Unije u toku referentnog perioda;
- (h) upoređivanje pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji pružaju usluge u sličnim uslovima (benchmarking) i određenih prema čl. 8 i 10 ove regulative kada je to relevantno;
- (i) programi podsticanja koji uključuju i finansijske pozitivne podsticaje i destimulacije;
- (j) mehanizmi podjele rizika u pogledu saobraćaja i troškova;
- (k) rokovi za postavljanje ciljeva, procjenu planova efikasnosti i ciljeva, praćenje i upoređivanje pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi (benchmarking);
- (l) opšti principi koje je utvrdila Komisija o proporcionalnoj raspodjeli troškova zajedničkih za rutne i usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima između te dvije kategorije usluga;
- (m) mehanizmi za rješavanje nepredvidivih i značajnih događaja koji imaju materijalni uticaj na sprovođenje programa efikasnosti i metoda obračuna naknada.

Financijski pozitivni i destimulativni faktori iz tačke i ovog stava moraju da budu proporcionalni veličini odstupanja postignutih efikasnosti od cilja. Oni uzimaju u obzir uticaj na mrežu i stepen u kojem pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ima razumna sredstva za ublažavanje uticaja spoljnih faktora. Podsticaji i destimulacije su postavljeni na nivou koji efektivno podstiče pružanje kvalitetne usluge i ne smiju umanjiti sposobnost pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi da ispuni svoje obaveze prema Regulativi (EU) 2018/1139, uključujući i obaveze vezane za finansijsku stabilnost.

Radi utvrđivanja opštih principa iz tačke 1 ovog stava, Komisija preispituje postojeće nacionalne kriterijume za raspodjelu troškova zajedničkih za usluge u vazdušnoj plovidbi na rutama i u završnim kontrolisanim oblastima i konsultovaće se sa nacionalnim nadzornim organima i zainteresovanim stranama. Na osnovu ovog preispitivanja, Komisija utvrđuje ili, prema potrebi, ažurira te opšte principe najkasnije 12 mjeseci prije početka svakog referentnog perioda.

5. Postavljanje ciljeva efikasnosti uključenih u planove efikasnosti, priprema i procjena nacrt planova efikasnosti i praćenje i upoređivanje pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi (benchmarking) i upravljanja mrežom uzimaju u obzir uticaj lokalnih okolnosti, kao i spoljnih faktora kada pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi nema razumna sredstva za ublažavanje, gdje je to primjereno.

Uticaj lokalnih okolnosti koji je već uzet u obzir prilikom postavljanja ciljeva efikasnosti na nivou Unije, u skladu sa članom 22 stav 2 tačka d ove regulative, i prilikom postavljanja vrijednosti raščlanjivanja, utvrđenih prema članu 22(1), naknadno se neće uzimati u obzir prilikom procjene usklađenosti ciljeva efikasnosti uključenih u nacrt plana efikasnosti sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije kako bi se opravdalo odstupanje tih ciljeva. Uticaj lokalnih okolnosti koji je već uzet u obzir prilikom postavljanja ciljeva efikasnosti uključenih u nacrt plana efikasnosti naknadno se ne uzima u obzir prilikom praćenja ostvarivanja tih ciljeva.

6. Nivo ciljeva efikasnosti iz stava 3 tačka c podtačka (iii) utvrđuje se uzimajući u obzir lokalne okolnosti, posebno zahtjeve lokalne politike zaštite životne sredine.

7. Radi sprovođenja programa efikasnosti utvrđenog ovom regulativom, uzima se u obzir činjenica da rutne usluge u vazdušnoj plovidbi, usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima i mrežne funkcije imaju različite karakteristike i stoga se s njima postupa u skladu s tim, uključujući, ako je potrebno, i u svrhu mjerenja efikasnosti.

Član 22

Utvrđivanje ciljeva efikasnosti na nivou Unije

1. U skladu sa st. 2 do 3 ovog člana, Komisija donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju ciljevi efikasnosti na nivou Unije za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi, u ključnim oblastima efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative za svaki referentni period, i utvrđuje trajanje tog perioda. Ti sprovedbeni akti usvajaju se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

U vezi sa tim ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija može usvojiti sprovedbene akte kojima se utvrđuju komplementarne osnovne vrijednosti, pragovi upozorenja, vrijednosti raščlanjivanja i referentne grupe za upoređivanje. Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48(3).

2. Ciljevi efikasnosti na nivou Unije iz stava 1 i ciljevi efikasnosti za rutne i usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima koje su države članice definisale na nacionalnom nivou, iz člana 21 stav 3 tačka c ove regulative definišu se na osnovu sljedećih bitnih kriterijuma:

(a) teže postizanju postepenih poboljšanja efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi u pogledu klimatskih i zaštite životne sredine, operativnih i finansijskih ;

(b) da su realni i ostvarivi tokom relevantnog referentnog perioda, omogućavajući efikasno, održivo i otporno pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, a istovremeno podstičući dugoročniji tehnološki razvoj;

(c) da uzmu u obzir ekonomski i operativni kontekst referentnog perioda, uključujući prognozu saobraćaja i operativne podatke, kao i međuzavisnosti između ključnih oblasti efikasnosti iz člana 21

stav 3 tač. (a) i (c) ove regulative, kao i potrebu za usklađivanjem sa ciljevima Regulative (EU) 2021/1119;

(d) da uzmu u obzir lokalne okolnosti država članica;

(e) da uzmu u obzir indikatore sigurnosti iz člana 21 stav 3 tačka d ove regulative.

3. U svrhu pripreme svojih odluka o ciljevima efikasnosti na nivou Unije i, ako su definisani primjenom člana 22 stav 1 ove regulative, o komplementarnim osnovnim vrijednostima i vrijednostima raščlanjivanja ili referentnim grupama za upoređivanje, Komisija se konsultuje i prikuplja sve potrebne ulazne podatke od nacionalnih organa, Eurocontrola, Menadžera mreže i operativnih zainteresovanih strana.

Član 23

Planovi efikasnosti i ciljevi efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi

1. Države članice, za svaki referentni period, donose nacrt plana efikasnosti, u skladu s ovim članom.

2. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative, za svaki referentni period i za usluge u vazdušnoj plovidbi koje pružaju, i kada je primjenljivo, koje nabavljaju od drugih pružalaca usluga, pripremaju ulazne podatke za nacrt plana efikasnosti i dostavljaju ih nacionalnom nadzornom organu.

Nacionalni nadzorni organ može zatražiti da ti ulazni podaci budu u obliku nacrtu plana efikasnosti.

Takve ulazne podatke pripremaju pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative nakon postavljanja ciljeva efikasnosti na nivou Unije, na vrijeme, kako bi se nacionalnom nadzornom organu omogućilo da se pridržava roka utvrđenog u stavu 5 ovog člana.

3. Kada su određeni u skladu sa članom 10 ove regulative, pružaoci MET usluga takođe dostavljaju ulazne podatke o svojoj troškovnoj osnovi nacionalnom nadzornom organu.

4. Ulazni podaci koje dostavljaju pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana, po pitanju raspodjele troškova uključenih u planove efikasnosti, zasnivaju se na opštim principima iz člana 21 stav 4 tačka l ove regulative.

5. Nacionalni nadzorni organ pregleda informacije koje je dostavio svaki pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, određen prema čl. 8 i 10 ove regulative, u skladu sa st. 2, 3 i 4 ovog člana i odobrava ih ili izvršava potrebne promjene, kada je to potrebno. Nakon toga, na osnovu tih informacija i, ako je to potrebno, ulazne podatke od drugih nacionalnih organa, nacionalni nadzorni organ priprema jedinstveni nacrt nacionalnog plana efikasnosti. Taj nacrt nacionalnog plana efikasnosti usvaja država članica.

Nacrt plana efikasnosti priprema nacionalni nadzorni organ prije početka relevantnog referentnog perioda.

6. Nacionalni nadzorni organi obezbjeđuju da je raspodjela troškova uključenih u nacrt plana efikasnosti u skladu s opštim principima iz člana 21 stav (4) tačka l ove regulative prilikom pripreme planova efikasnosti.

7. Sa ciljem poboljšanja nivoa efikasnosti upravljanja vazdušnim saobraćajem, nekoliko država članica može razviti zajednički plan efikasnosti za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi i, prema potrebi, za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima. Ovaj plan pokriva najmanje trajanje jednog referentnog perioda, uključuje najmanje jedan zajednički cilj efikasnosti i uključuje prekograničnu saradnju. Prekogranična saradnja može uključivati zajedničku nabavku sa ciljem poboljšanja interoperabilnosti i zajedničkog upravljanja radi optimizacije korišćenja vazdušnog prostora.

8. Nacrt plana efikasnosti iz stava 1 uključuje relevantne informacije, posebno prognoze saobraćaja i operativne podatke, koje pružaju Eurocontrol i menadžer mreže ili, ako je primjereno i opravdano i nakon konsultacija sa korisnicima vazdušnog prostora i relevantnim pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi, druge prognoze saobraćaja.

Prilikom pripreme nacrtu plana efikasnosti, nacionalni nadzorni organ se konsultuje sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora i, gdje je to relevantno, sa vojnim organima,

operatorima aerodroma, koordinatorima aerodroma, kao i sa nacionalnim nadležnim organom, bez obzira na nacionalne aranžmane koji proizilaze iz člana 4 stav 5 ove regulative. Potvrđuje se usklađenost sa Regulativom (EU) 2018/1139 i delegiranim i sprovedbenim aktima donesenim na osnovu nje.

9. Nacrt plana efikasnosti sadrži, prema potrebi, ciljeve efikasnosti za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi u ključnim oblastima efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, kao i ciljeve efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima, u ključnim oblastima efikasnosti za isplativost i kapacitet i, u skladu s uslovima utvrđenim u članu 21 stav 3 tačka c podtačka (iii) ove regulative u ključnoj oblasti efikasnosti za klimu i zaštitu životne sredine. Nacrti planova efikasnosti obuhvataju opis načina na koji se primjenjuju opšti principi iz člana 21 stav 4 tačka 1 ove regulative za raspodjelu takvih zajedničkih troškova.

Nacrti planova efikasnosti uzimaju u obzir Evropski ATM Master plan, međuzavisnosti između ključnih oblasti efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative i lokalne okolnosti.

10. Ne dovodeći u pitanje član 52 stav 3 ove regulative, doneseni nacrti planova efikasnosti javno se objavljuju.

11. Doneseni nacrti planova efikasnosti dostavljaju se Komisiji na procjenu i odobrenje u skladu sa članom 24 ove regulative.

Član 24

Procjena planova efikasnosti

1. Komisija procjenjuje donesene nacрте planova efikasnosti iz člana 23 ove regulative, uključujući usklađenost ciljeva efikasnosti za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi s ciljevima efikasnosti na nivou Unije, u skladu sa kriterijumima i uslovima utvrđenim u sprovedbenim aktima iz člana 28 tačka b ove regulative i raspodjelu zajedničkih troškova između rutnih i usluga u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u skladu s opštim principima iz člana 21 stav 4 tačka 1 ove regulative. Procjena usklađenosti ciljeva efikasnosti za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije uzima u obzir poboljšanja efikasnosti tokom vremena. Komisija preispituje ciljeve efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u kontekstu elemenata navedenih u sprovedbenom aktu iz člana 28 tačka b ove regulative.

2. Prilikom procjene usklađenosti ciljeva efikasnosti za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi s ciljevima efikasnosti na nivou Unije, Komisija uzima u obzir lokalne okolnosti i međuzavisnosti između ključnih oblasti efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative.

Komisija može dozvoliti odstupanje ciljeva efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi na ruti od ciljeva efikasnosti na nivou Unije u odnosu na ključnu oblast efikasnosti, gdje se to smatra potrebnim i proporcionalnim kako bi se obezbijedila usklađenost ciljeva efikasnosti za te usluge sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije u odnosu na druge ključne oblasti efikasnosti.

3. Kada Komisija utvrdi da doneseni nacrt plana efikasnosti ispunjava kriterijume i uslove iz člana 24 stav 1 ove regulative i utvrđene u sprovedbenim aktima iz člana 28 tačka b ove regulative, u kombinaciji sa stavom 2 ovog člana, ona donosi sprovedbeni akt kojim ga odobrava. Taj sprovedbeni akt se donosi u skladu sa savjetodavnom procedurom iz člana 48 stav 2 ove regulative.

4. Kada Komisija utvrdi da postoje sumnje u to da usvojeni nacrt plana efikasnosti ispunjava te kriterijume i uslove, u kombinaciji sa stavom 2 ovog člana, pokrenuće detaljan pregled tog nacрта plana efikasnosti, tražeći dodatne informacije od relevantne države članice, ako je potrebno.

5. Kada, nakon detaljnog pregleda, Komisija utvrdi da doneseni nacrt plana efikasnosti ispunjava te kriterijume i uslove, u kombinaciji sa stavom 2 ovog člana, ona donosi sprovedbeni akt kojim ga odobrava. Taj sprovedbeni akt donosi se u skladu sa savjetodavnom procedurom iz člana 48 stav 2 ove regulative.

Kada Komisija utvrdi da doneseni nacrt plana efikasnosti ne ispunjava te kriterijume i uslove, donosi sprovedbeni akt u obliku odluke, kojim se od relevantne države članice traži da dostavi revidirani

nacrt plana efikasnosti koji je u skladu s tim kriterijumima i uslovima, i, kada je to relevantno, utvrđuju se korektivne mjere koje ta država članica treba da preduzme. Taj sprovedbeni akt donosi se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

Relevantna država članica dostavlja Komisiji mjere koje je preduzela u skladu sa tom odlukom, kao i informacije koje dokazuju da su te mjere u skladu sa tom odlukom.

Kada Komisija utvrdi da su te mjere dovoljne da obezbijede usklađenost sa njenom odlukom, o tome obavještava relevantnu državu članicu i donosi sprovedbeni akt kojim odobrava nacrt plana efikasnosti. Taj sprovedbeni akt donosi se u skladu sa savjetodavnom procedurom iz člana 48 stav 2 ove regulative.

Ukoliko Komisija utvrdi da te mjere nisu dovoljne da bi se obezbijedila usklađenost sa odlukom, obavještava relevantnu državu članicu.

Komisija preduzima, kada je to primjereno, mjere za rješavanje neusklađenosti, uključujući i mjere predviđene članom 258 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

6. Nacrite planova efikasnosti koje je Komisija odobrila u skladu s ovim članom usvajaju relevantne države članice kao konačne planove i objavljuju se javno bez dovođenja u pitanje člana 52 stav 3 ove regulative.

Član 25

Praćenje efikasnosti

1. Nacionalni nadzorni organ, u saradnji sa nacionalnim nadležnim organom, ne dovodeći u pitanje nacionalne aranžmane koji proizilaze iz člana 4 stav 5 ove regulative, procjenjuje da li usluge u vazdušnoj plovidbi koje se pružaju u vazdušnom prostoru pod njihovom odgovornošću ispunjavaju ciljeve efikasnosti sadržane u planovima efikasnosti odobrenim u skladu sa članom 24 ove regulative i da li su ti planovi pravilno sprovedeni, i sprovodi programe podsticanja iz člana 21 stav 4 tačka i ove regulative.

2. Nacionalni nadzorni organ izdaje redovne izvještaje o praćenju efikasnosti usluga u vazdušnoj plovidbi koje pružaju pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi određeni prema članovima 8 i 10 i stavljaju ih na raspolaganje Komisiji. Rezultati tih procjena su javno dostupni bez dovođenja u pitanje člana 52(3).

Pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative dužni su nacionalnom nadzornom organu dostave informacije i podatke potrebne za takvo praćenje. To uključuje informacije i podatke koji se odnose na stvarne troškove pruženih i nabavljenih usluga i povezane prihode.

3. U mjeri u kojoj pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ima razumna sredstva za ublažavanje uticaja spoljnih faktora, u slučajevima kada se ciljevi efikasnosti sadržani u planovima efikasnosti ne postignu ili se plan efikasnosti ne sprovede pravilno, nacionalni nadzorni organ zahtijeva da dotični pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi sprovedu korektivne mjere. Te korektivne mjere moraju da budu adekvatne za poboljšanje efikasnosti i proporcionalne, posebno uzimajući u obzir međuzavisnosti sa sigurnošću i između oblasti efikasnosti, kao i uticaj na mrežu.

U slučajevima kada se nametnute korektivne mjere ne primjenjuju pravilno, relevantna država članica preduzima odgovarajuće mjere i obavještava Komisiju. U slučaju kontinuirane umanjene efikasnosti, Komisija može preduzeti mjere u skladu sa članom 34 st. 2 i 3 ove regulative .

4. Komisija prati efikasnost pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežnih funkcija na osnovu izvještaja nacionalnih nadzornih organa i analize primljenih podataka i sprovodi redovne procjene ukupnog postignuća ciljeva efikasnosti na nivou Unije i predstavlja rezultate odboru iz člana 48 stav 1 ove regulative.

Član 26

Plan efikasnosti mreže

1. Menadžer mreže, za svaki referentni period, u skladu sa procedurom zajedničkog donošenja odluka iz člana 38 stav 11 ove regulative, izrađuje nacrt plana efikasnosti mreže.

Nacrt plana efikasnosti mreže sastavlja se nakon postavljanja ciljeva efikasnosti na nivou Unije i prije početka relevantnog referentnog perioda. Sadrži ciljeve efikasnosti u ključnim oblastima efikasnosti iz člana 21 stav 3 tačka a ove regulative.

2. Nacrt Plana efikasnosti mreže dostavlja se Komisiji na procjenu i usvajanje.

3. Komisija procjenjuje nacrt plana efikasnosti mreže na osnovu sljedećih bitnih kriterijuma:

(a) razmatranje poboljšanja efikasnosti tokom vremena, za referentni period koji pokriva plan efikasnosti, i za vremenski okvir koji obuhvata i prethodni referentni period i referentni period koji pokriva plan efikasnosti, kao i doprinos ciljevima efikasnosti na nivou Unije;

(b) kompletnost i konzistentnost nacrta plana efikasnosti mreže u smislu podataka i pratećih materijala, uključujući ključne pretpostavke koje se primjenjuju i prognoze saobraćaja.

4. Kada Komisija utvrdi da je nacrt plana efikasnosti mreže kompletan i da pokazuje odgovarajuća poboljšanja efikasnosti, donosi nacrt plana efikasnosti mreže kao konačni plan. U suprotnom, Komisija zahtijeva od menadžera mreže da dostavi revidirani nacrt plana efikasnosti mreže.

Član 27

Revizija ciljeva efikasnosti i planova efikasnosti tokom referentnog perioda

1. U slučaju da, tokom referentnog perioda, ciljevi efikasnosti na nivou Unije više nisu adekvatni, s obzirom na značajno promijenjene okolnosti ili sigurnosne aspekte, i u slučaju da je revizija jednog ili više ciljeva neophodna i proporcionalna, Komisija revidira te ciljeve efikasnosti na nivou Unije. Na takvu odluku primjenjuje se član 22 ove regulative.

U slučaju da, nakon takve revizije, ciljevi efikasnosti sadržani u planovima efikasnosti donesenim u skladu sa članom 24 stav 6 ove regulative više nisu u skladu s ciljevima efikasnosti na nivou Unije, nacionalni nadzorni organi revidiraju te planove u odnosu na relevantne ciljeve efikasnosti. Čl. 23, 24 i 25 ove regulative primjenjuju se na reviziju tih planova. Konsultacije iz člana 23 stav 8 ove regulative mogu se ograničiti, u svrhu ovog podstava, na ciljeve efikasnosti i djelove nacrta planova efikasnosti na koje revizija direktno ili indirektno utiče.

Nakon revizije iz prvog podstava, nacionalni nadzorni organi pripremaju nove nacрте planova efikasnosti, na koje će se primjenjivati čl. 23, 24 i 25 ove regulative. Menadžer mreže izrađuje novi nacrt plana efikasnosti mreže, na koji će se primjenjivati član 26 ove regulative.

2. Odluka o revidiranim ciljevima efikasnosti na nivou Unije iz stava 1 ovog člana uključuje prelazne odredbe za vremenski period dok konačni revidirani planovi efikasnosti ne postanu primjenljivi. Revidirani ciljevi efikasnosti na nivou Unije i prelazne odredbe ne primjenjuju retroaktivno.

3. U slučaju krize na mreži, kao što su geopolitički sukobi, zdravstvene krize ili prirodne katastrofe, koja sprečava izdavanje pouzdanih prognoza saobraćaja, prelazne odredbe koje Komisija donese u skladu sa stavom 2 ovog člana mogu uključivati privremenu suspenziju ili prilagođavanje programa efikasnosti dok kriza na mreži ne završi i nove pouzdanije prognoze ne budu dostupne. U takvom slučaju, Komisija definiše povezane uslove, uključujući potrebna prilagođavanja primjenljivih naknada, u odluci iz stava 1 ovog člana.

4. Države članice mogu, u skladu sa odobrenjem Komisije, revidirati jedan ili više ciljeva efikasnosti tokom referentnog perioda kada su dostignuti pragovi upozorenja ili kada se pokaže da početni podaci, pretpostavke i obrazloženja na kojima se zasnivaju ciljevi efikasnosti u značajnoj i trajnoj mjeri više nisu tačni zbog okolnosti koje su bile nepredvidljive u vrijeme donošenja plana efikasnosti. Komisija odobrava ovu reviziju ako zaključi da je revizija neophodna i proporcionalna, kao i da su revidirani ciljevi efikasnosti u skladu sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije.

U takvom slučaju, države članice revidiraju planove efikasnosti u odnosu na relevantne ciljeve, u skladu s procedurama utvrđenim u čl. 23 i 24 ove regulative. Konsultacije iz člana 23 stav 8 ove

regulative mogu se ograničiti, u svrhu ovog stava, na ciljeve efikasnosti i djelove planova efikasnosti koji su direktno ili indirektno pogođeni revizijom.

Član 28

Sprovođenje programa efikasnosti

Za sprovođenje programa efikasnosti, Komisija donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljni zahtjevi i procedure u vezi sa članom 21 stav 4 i čl. 22 do 27 ove regulative, posebno u vezi sa:

- (a) pripremom, izradom, procjenom, odobravanjem i revizijom planova efikasnosti;
- (b) postavljanjem ciljeva efikasnosti, kriterijumima i uslovima za njihovu procjenu, uključujući procjenu usklađenosti ciljeva za rutne usluge u vazdušnoj plovidbi sa ciljevima efikasnosti na nivou Unije, i metodologijom za definisanje raščlanjenih vrijednosti;
- (c) opštim principima za raspodjelu zajedničkih troškova između rutnih i usluga u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima, kako je navedeno u članu 21 stav 4 tačka l ove regulative;
- (d) praćenjem planova efikasnosti, efikasnosti mrežnih funkcija, mehanizmima upozorenja za reviziju planova efikasnosti i ciljeva i za reviziju ciljeva efikasnosti na nivou Unije tokom referentnog perioda i izdavanjem korektivnih mjera kako je navedeno u članu 21 stav 4, članu 23, članu 24, članu 25 i članu 27 ove regulative;
- (e) vremenskim rokovima za sve procedure;
- (f) mehanizam za rješavanje događaja iz člana 21 stav 4 tačka m ove regulative;
- (g) postavljanje ključnih indikatora efikasnosti i indikatora za praćenje. Komisija je ovlašćena da postavi ključne indikatore efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima u ključnoj oblasti efikasnosti za klimu i životnu sredinu kada bude moguće utvrditi indikatore koji su valjani, pouzdani i mjerljivi. Ti indikatori moraju da barem budu sposobni da pokažu i izmjere uticaje u toj oblasti na koje pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi mogu direktno da utiču;
- (h) metodologija za upoređivanje pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi (benchmarking);
- (i) programe podsticanja;
- (j) uslovi za uspostavljanje zajedničkih planova efikasnosti.

Ti sprovedbeni akti usvajaju se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

Član 29

Principi metoda obračuna naknada

1. Bez obzira na mogućnost država članica da finansiraju pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi obuhvaćenih ovim članom putem javnih sredstava, u mjeri u kojoj je to u skladu sa pravilima o konkurenciji iz Ugovora, kada je to primjenljivo, naknade za usluge u vazdušnoj plovidbi određuju se, nameću i primjenjuju na korisnike vazdušnog prostora.

Metod obračuna naknada utvrđen ovim članom i čl. 30 do 32 ove regulative mora da bude u skladu sa članom 15 Čikaške konvencije. Za rutne naknade, metod obračuna naknada utvrđen ovom regulativom i sprovedbenim aktima iz člana 33 ove regulative i Eurocontrolovim sistemom obračuna za rutne naknade moraju biti usklađeni.

2. Čl. 29 do 36 ove regulative ne primjenjuju se na usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima koje se pružaju na aerodromima koji se nalaze na teritoriji država članica na koje se primjenjuje Ugovor, sa manje od 80.000 IFR operacija u vazdušnom prevozu godišnje. Međutim, država članica može odlučiti da takve usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima podliježu tim članovima.

3. Naknade se zasnivaju na troškovima pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, određenih prema čl. 8 i 10 ove regulative, nastalim u vezi s uslugama i funkcijama u korist korisnika vazdušnog prostora tokom fiksnih referentnih perioda kako je definisano u članu 21 stav 3 ove regulative. Ti troškovi mogu uključivati razuman povrat imovine.

4. Naknade podstiču sigurno, efikasno, efektivno i održivo pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi s ciljem postizanja visokog nivoa sigurnosti i isplativosti, uz istovremeno smanjenje uticaja vazduhoplovstva na životnu sredinu.

5. Prihodi koje pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi, određen prema čl. 8 i 10 ove regulative, ostvari od naknada nametnutih korisnicima vazdušnog prostora u skladu s ovim članom ne smiju se koristiti za finansiranje usluga koje taj pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi pruža pod tržišnim uslovima u skladu sa članom 11 ove regulative ili za finansiranje bilo koje druge komercijalne aktivnosti koju obavlja taj pružalac.

6. Finansijski podaci o utvrđenim troškovima, stvarnim troškovima i povezanim prihodima određenih pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi prijavljuju se nacionalnim nadzornim organima. Kako bi se Komisiji omogućilo obavljanje zadataka prema ovoj regulativi, nacionalni nadzorni organi dostavljaju te podatke Komisiji u skladu s načinima definisanim u sprovedbenom aktu iz člana 33 ove regulative. Finansijski podaci o utvrđenim troškovima, stvarnim troškovima i povezanim prihodima stavljaju se na raspolaganje korisnicima vazdušnog prostora i objavljuju se u skladu sa članom 52 stav 3 ove regulative.

Član 30

Troškovne osnove za naknade

1. Troškovne osnove za naknade za usluge u vazdušnoj plovidbi sastoje se od utvrđenih troškova, kako je utvrđeno u planovima efikasnosti usvojenim u skladu sa članom 24(6), koji se odnose na pružanje tih usluga u relevantnoj zoni naplate rutnih naknada i zoni naplate terminalnih naknada.

2. Utvrđeni troškovi iz stava 1 uključuju troškove relevantnih objekata i usluga, troškove kapitala i amortizaciju imovine, kao i troškove održavanja, rada, upravljanja i administracije, uključujući troškove osoblja.

3. Utvrđeni troškovi iz stava 1 takođe uključuju sljedeće troškove:

(a) troškove vezane za nadzor nad uslugama u vazdušnoj plovidbi koje snose nacionalni nadzorni organi, nacionalni nadležni organi i drugi nacionalni organi kojima su države članice povjerile obavljanje zadataka u vezi s ovom regulativom i Regulativom 2018/1139, kada država članica tako odluči;

(b) troškove koje snose pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative, u vezi s pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi i mrežnim funkcijama;

(c) troškove koji proizilaze iz Međunarodne konvencije Eurocontrola o saradnji za sigurnost u vazdušnoj plovidbi od 13. decembra 1960. godine, kako je posljednji put izmijenjena, kada država članica tako odluči.

4. Utvrđeni troškovi ne uključuju troškove za kazne koje nameću države članice u skladu sa članom 53 ove regulative.

5. Troškovi koji se odnose i na rutne usluge u vazdušnoj plovidbi i na usluge u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima raspoređuju se u skladu s opštim principima iz člana 21 stav 4, tačka I ove regulative. Unakrsno subvencioniranje između rutnih usluga u vazdušnoj plovidbi i usluga u vazdušnoj plovidbi u završnim kontrolisanim oblastima nije dozvoljeno. Unakrsno subvencioniranje je dozvoljeno između različitih usluga u vazdušnoj plovidbi unutar jedne od te dvije kategorije samo kada je opravdano objektivnim razlozima, podložno transparentnoj identifikaciji u skladu sa članom 36 stav 3 ove regulative.

6. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, određeni prema čl. 8 i 10 ove regulative, dužni su da nacionalnom nadzornom organu dostave detalje o svojoj troškovnoj osnovi. U tu svrhu, troškovi se raščlanjuju razlikovanjem troškova osoblja, operativnih troškova koji nisu troškovi osoblja, troškova amortizacije, troškova kapitala, izuzetnih troškova i troškova iz člana 30 stav 3 ove regulative. Kako bi se Komisiji omogućilo obavljanje zadataka prema ovoj regulativi, nacionalni nadzorni organ dostavlja ove informacije Komisiji u skladu sa načinima definisanim u sprovedbenom aktu iz člana 33 ove regulative.

Član 31

Zona naplate i jedinica naknade

1. Jedinice naknade utvrđuju se po kalendarskoj godini i za svaku zonu naplate, na osnovu utvrđenih troškova i prognoza saobraćaja utvrđenih u planovima efikasnosti, kao i primjenljivih prilagođavanja koja proizilaze iz prethodnih godina i drugih prihoda, posebno javnih sredstava, uključujući finansijsku podršku iz programa pomoći Unije.
2. Bez dovođenja u pitanje člana 30 stav 5 ove regulative, države članice, prije početka referentnog perioda, definišu zone naplate za usluge u vazdušnoj plovidbi i identifikuju pružaoce usluga u vazdušnom saobraćaju koji spadaju u domen svake zone naplate. Komisija donosi sprovedbeni akt kojim će definisati uslove pod kojima države članice mogu izmijeniti ili uspostaviti novu zonu naplate terminalnih naknada tokom referentnog perioda. Taj sprovedbeni akt donosi se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.
3. Jedinice naknade utvrđuju države članice i podliježu potvrdi Komisije da su u skladu sa članom 29 ove regulative, članom 30 ove regulative i ovim članom. Ako Komisija utvrdi da jedinice naknade ne ispunjavaju te zahtjeve, relevantna država članica će je shodno tome preispitati i izmijeniti kako bi ispunila te zahtjeve. Jedinice naknade se objavljuju.
4. Države članice mogu definisati zajedničke zone naplate i, u takvim slučajevima, moraju odrediti zajedničke jedinice naknade za te zone naplate.

Član 32

Utvrđivanje naknada

1. Naknade se naplaćuju korisnicima vazdušnog prostora za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, pod nediskriminirajućim uslovima, uzimajući u obzir relativne proizvodne kapacitete različitih tipova vazduhoplova. Prilikom nametanja naknada različitim korisnicima vazdušnog prostora za korišćenje iste usluge, ne smije se praviti razlika u odnosu na nacionalnost ili kategoriju korisnika.
2. Rutna naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi za određeni let u određenoj zoni naplate rutnih naknada izračunava se na osnovu jedinice naknade utvrđene za tu zonu i rutnih jedinica usluge za taj let.
3. Terminalna naknada za usluge u vazdušnoj plovidbi za određeni let u određenoj zoni naplate terminalnih naknada izračunava se na osnovu jedinice naknade utvrđene za tu zonu naplate i terminalnih jedinica usluga za taj let. U svrhu izračunavanja terminalne naknade, prilaz i odlazak leta računaju se kao jedan let.
4. Određeni korisnici vazdušnog prostora ili letovi, posebno oni koji koriste ili se obavljaju lakim vazduhoplovima i državnim vazduhoplovima, mogu biti oslobođeni od plaćanja naknada u vazdušnoj plovidbi, pod uslovom da je trošak tog izuzeća pokriven drugim resursima i da se ne prenosi na druge korisnike vazdušnog prostora.
5. Komisija, u konsultaciji sa državama članicama, pružaoциma usluga vazdušnog saobraćaja i korisnicima vazdušnog prostora, sprovodi studiju o doprinosu modulacije naknada ostvarivanju ciljeva Jedinog evropskog neba, definisanih u članu 1 stav 1 ove regulative i Regulative (EU) 2021/1119. Ova studija takođe procjenjuje izvodljivost te modulacije i njen uticaj na vazdušni saobraćaj, pružanje usluga, administrativne troškove i zainteresovane strane.
6. Rezultat studije iz stava 5 ovog člana pružiće ključne informacije Komisiji kako bi utvrdila treba li donijeti sprovedbeni akt u skladu sa članom 48 stav 3 ove regulative, kako bi se obezbijedila jedinstvena primjena modulacije rutnih naknada kako bi se podstakli korisnici vazdušnog prostora da podrže poboljšanja efikasnosti u pogledu klime i životne sredine, kao što je korišćenje najefikasnijih dostupnih ruta u pogledu potrošnje goriva, povećana upotreba alternativnih čistih pogonskih tehnologija, uključujući održiva alternativna goriva, uz održavanje optimalnog nivoa sigurnosti.

7. Modulacija iz stava 6 sastoji se od finansijskih prednosti ili nedostataka i mora biti neutralna u pogledu prihoda za pružaoce usluga vazdušnog saobraćaja.

8. Pored modulacije naknada iz stava 6 ovog člana, države članice mogu modulirati naknade kako bi podstakle pružaoce usluga vazdušnog saobraćaja i korisnike vazdušnog prostora da podrže poboljšanja kvaliteta usluga, kao što su povećani kapacitet, smanjena kašnjenja i održivi razvoj.

Član 33

Sprovođenje metoda obračuna naknada

Za sprovođenje metoda obračuna naknada, Komisija donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljni zahtjevi i procedure u vezi sa čl. 29 do 32 ove regulative, posebno u vezi s osnovama troškova i utvrđenim troškovima, određivanjem jedinica naknade, mehanizmima podjele rizika i modulacijom naknada, kao i načinima dostavljanja podataka od strane nacionalnih nadzornih organa Komisiji. Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

Član 34

Pregled usklađenosti sa programom efikasnosti i metodom obračuna naknada

1. Komisija redovno pregleda usklađenost država članica sa čl. 21 do 27 ove regulative i čl. 29 do 32 ove regulative i sprovedbenim aktima iz čl. 28 i 33 ove regulative. Prilikom sprovođenja tog pregleda, Komisija procjenjuje da li države članice, u skladu sa svojom dužnošću iskrene saradnje, obezbjeđuju usklađenost pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi sa njihovim obavezama iz tih članova. Komisija djeluje u konsultaciji s PRB-om i sa nacionalnim nadzornim organima.

2. U slučaju da Komisija ima naznake o nepoštovanju odredbi iz stava 1 ovog člana, može pokrenuti istragu. Istragu mora zaključiti u roku od četiri mjeseca, nakon što sasluša državu članicu i relevantni nacionalni nadzorni organ.

3. Ne dovodeći u pitanje član 52 stav 1 ove regulative, Komisija dijeli rezultate istrage sa državom članicom i, kada je to primjereno, sa relevantnim pružiocima usluga u vazdušnoj plovidbi određenim prema čl. 8 i 10 ove regulative, a Komisija može izdati mišljenje o tome da li je ta država članica ispunila odredbe čl. 21 do 27 ove regulative i čl. 29 do 32 ove regulative i sprovedbenih akata iz čl. 28 i 33 ove regulative. O ovom mišljenju obavještava relevantnu državu članicu.

Član 35

Primjena programa efikasnosti i metoda obračuna naknada na vojsku

1. Čl. 21 do 34 ove regulative ne primjenjuju se na vojske koje prvenstveno pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi vazduhoplovima koji nisu opšti vazdušni saobraćaj.

Međutim, države članice mogu odlučiti da primijene te članove na vojske koje prvenstveno pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi vazduhoplovima koji nisu opšti vazdušni saobraćaj.

U slučaju da se odredbe čl. 21 do 34 ove regulative ne primjenjuju na vojske koje pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi, troškovi povezanih usluga nisu dio utvrđenih troškova iz člana 30 stav 1 ove regulative.

2. Čl. 21 do 34 ove regulative primjenjuju se na vojske koje prvenstveno pružaju usluge u vazdušnoj plovidbi opštem vazdušnom saobraćaju u odnosu na usluge koje se pružaju opštem vazdušnom saobraćaju.

Član 36

Transparentnost finansijskih iskaza pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi

1. Pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi, nezavisno od svog sistema vlasništva ili pravnih struktura, godišnje pripremaju i objavljuju svoje finansijske iskaze. Ovi iskazi moraju biti u skladu s međunarodnim računovodstvenim standardima koje je usvojila Unija.

U slučaju da, zbog pravnog statusa pružaoца usluga u vazdušnoj plovidbi, potpuna usklađenost s međunarodnim računovodstvenim standardima nije moguća, pružalac usluga mora postići

usklađenost u najvećoj mogućoj mjeri. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi moraju objavljivati godišnji izvještaj i redovno se podvrgavati nezavisnoj reviziji iskaza iz ovog stava.

2. Nacionalni nadzorni organi imaju pravo pristupa iskazima pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi koji su pod njihovim nadzorom. Države članice mogu odlučiti da odobre pristup ovim iskazima nacionalnim nadzornim organima drugih država članica. Kada je to potrebno da bi Komisija mogla obavljati svoje zadatke prema ovoj regulativi, nacionalni nadzorni organi dostavljaju ove informacije Komisiji.

3. Pružaoci usluga u vazdušnoj plovidbi, u svom internom računovodstvu, vode odvojene iskaze za svaku uslugu u vazdušnoj plovidbi, kao što bi to morali činiti da su te usluge pružala posebna privredna društva, s ciljem izbjegavanja diskriminacije, unakrsnog subvencioniranja i narušavanja konkurencije. Pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi takođe vodi odvojene iskaze za svaku aktivnost kada:

(a) pruža usluge u vazdušnoj plovidbi nabavljene u skladu sa članom 11 st. 1 i 2 ove regulative i usluge u vazdušnoj plovidbi koje nisu obuhvaćene tom odredbom;

(b) pruža usluge u vazdušnoj plovidbi i obavlja druge aktivnosti, bilo koje vrste, uključujući CIS;

(c) pruža usluge u vazdušnoj plovidbi u Uniji i trećim zemljama.

Utvrđeni i stvarni troškovi koji proizilaze iz usluga u vazdušnoj plovidbi raščlanjuju se u kategorije troškova u skladu sa članom 30 stav 6 ove regulative i objavljuju se javno, bez obzira na član 52 stav 3 ove regulative.

4. Finansijski podaci prijavljeni u skladu sa članom 29 stav 6 ove regulative i druge informacije relevantne za obračun jedinica naknada podliježu reviziji ili provjeri od strane nacionalnog nadzornog organa ili subjekta nezavisnog od relevantnog pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi i odobrenog od nacionalnog nadzornog organa. Zaključci te revizije objavljuju se javno bez uticaja na član 52 stav 3 ove regulative.

POGLAVLJE IV UPRAVLJANJE MREŽOM

Član 37

Mrežne funkcije

1. Mrežne funkcije u upravljanju vazdušnim saobraćajem rezultiraju održivom i efikasnom upotrebom vazdušnog prostora i ograničenih resursa. Ujedno obezbjeđuju da korisnici vazdušnog prostora mogu upotrebljavati putanje i profile leta koji su optimizovani za zaštitu životne sredine i klime, omogućavajući pritom pravedan i razuman pristup vazdušnom prostoru i uslugama u vazdušnoj plovidbi i svodeći zagušenja na najmanji nivo. Mrežne funkcije navedene u stavu 2 ovog člana podržavaju nesmetan pristup korisnika vazdušnog prostora uslugama u vazdušnoj plovidbi kao i ostvarivanje ciljeva efikasnosti na nivou Unije iz člana 21 stav 3 tačka b ove regulative i zasnivaju se na operativnim zahtjevima. Pri sprovođenju tih mrežnih funkcija poštuju se odredbe iz člana 1 i njima se ne dovodi u pitanje suverenitet država članica nad njihovim vazdušnim prostorom ni njihovi zahtjevi u vezi sa pitanjima javnog reda, javne bezbjednosti i odbrane.

2. Mrežne funkcije navedene u stavu 1 ovog člana su sljedeće:

(a) projektovanje i upotreba struktura vazdušnog prostora u Uniji s ciljem pružanja potrebnog nivoa sigurnosti, kapaciteta, fleksibilnosti, reaktivnosti i zaštite životne sredine, uzimajući u obzir bezbjednosne i odbrambene potrebe i ne dovodeći u pitanje odgovornosti država članica u pogledu ruta i struktura vazdušnog prostora za vazdušni prostor pod njihovom nadležnošću;

(b) ATFM;

(c) koordinacija ograničenih resursa unutar vazduhoplovnih frekvencijskih opsega koji se upotrebljavaju u opštem vazdušnom saobraćaju, posebno radio frekvencija, kao i koordinacija kodova radarskih transpondera;

- (d) olakšavanje delegiranja pružanja usluga u vazdušnom saobraćaju saradnjom sa pružaocima usluga u vazdušnom saobraćaju i organima država članica;
 - (e) obezbjeđenje kapaciteta kontrole letenja u mreži u skladu sa obavezama utvrđenima u NOP-u, u cilju ispunjavanja zahtjeva u pogledu operativne efikasnosti mreže i lokalnih referentnih vrijednosti;
 - (f) upravljanje krizama na mreži;
 - (g) pripisivanje ATFM kašnjenja;
 - (h) upravljanje planiranjem, praćenjem i koordinacijom sprovedbenih aktivnosti uvođenja infrastrukture u evropsku ATM mrežu, u skladu s Evropskim ATM Master planom, uzimajući u obzir operativne potrebe i povezane operativne procedure;
 - (i) praćenje funkcionisanja infrastrukture evropske ATM mreže.
3. Države članice i svi relevantni operativni učesnici izvršavaju mrežne funkcije uz doprinos menadžera mreže, kako je definisano u članu 38 stav 6 ove regulative i sprovedbenom aktu iz člana 38 stav 10 ove regulative.
4. Funkcije navedene u stavu 2 ovog člana ne uključuju donošenje obavezujućih opštih mjera ili ostvarivanje političke diskrecije. Izvode se u koordinaciji sa civilnim i vojnim organima, posebno u skladu sa dogovorenim procedurama koji se odnose na fleksibilnu upotrebu vazdušnog prostora. Mjere koje se preduzimaju za sprovođenje funkcija navedenih u stavu 2 ovog člana isključivo su operativne ili tehničke prirode i ne uzimaju u obzir posebnosti država članica.
5. Kako bi se obezbijedilo ujednačeno sprovođenje odredbi iz ovog člana i usklađenost sa njima, u cilju postizanja ciljeva utvrđenih u članu 1 ove regulative Komisija donosi sprovedbene akte, u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative, kojima se utvrđuju detaljna pravila za izvršavanje mrežnih funkcija, kao i za upravljanje krizama.

Član 38

Menadžer mreže

1. Kako bi se postigli ciljevi iz člana 37 stav 1 ove regulative ove regulative, Komisija, uz podršku Agencije i u skladu sa Regulativom (EU) 2018/1139 obezbjeđuje to da Menadžer mreže doprinosi izvršavanju mrežnih funkcija iz člana 37 stav 2 ove regulative ove regulative izvršavanjem zadataka iz stava 6 ovog člana. Komisija nadzire pravilno izvršavanje zadataka menadžera mreže.
2. Komisija imenuje nezavisno, nepristrasno i stručno tijelo za obavljanje zadataka menadžera mreže.
3. U tu svrhu Komisija donosi sprovedbeni akt u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.
- U toj odluci o imenovanju navode se uslovi imenovanja, uključujući finansiranje menadžera mreže.
4. Kako bi se obezbijedilo ujednačeno sprovođenje odredbi iz stava 2 ovog člana i usklađenost sa njima, Komisija u cilju postizanja ciljeva iz člana 1 ove regulative donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljne odredbe, između ostalog:
- (a) zahtjevi i procedure u pogledu imenovanja;
 - (b) zahtjevi u pogledu nezavisnosti;
 - (c) zahtjevi u pogledu stručnosti;
 - (d) finansiranje;
 - (e) Komisijin nadzor nad izvršavanjem zadataka menadžera mreže;
 - (f) zahtjevi za mjerenje efikasnosti menadžera mreže.
- Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.
5. Menadžer mreže izvršava svoje zadatke na nepristrasan i ekonomski isplativ način i podliježe odgovarajućim zahtjevima u pogledu upravljanja i nezavisnosti. Ako stručno tijelo imenovano kao menadžer mreže ima i regulatorne funkcije, obezbjeđuje se njegovo organizaciono odvajanje od takvih funkcija. Pri obavljanju svojih zadataka menadžer mreže uzima u obzir potrebe cjelokupne ATM mreže, pri čemu štiti obrambene sposobnosti i u potpunosti uključuje sve operativne učesnike.

6. Nakon primjene sprovedbenog akta iz stava 3 ovog člana menadžer mreže, u okviru ograničenja iz člana 37 stav 4 ove regulative, doprinosi izvršavanju mrežnih funkcija sljedećim zadacima:

- (a) definisanjem plana mrežnih operacija i pripremom strateškog plana mreže;
- (b) podrškom projektovanju i koordinaciji upotrebe struktura vazdušnog prostora;
- (c) olakšavanjem delegiranja pružanja usluga u vazdušnom saobraćaju, ako to odobre relevantne države članice, podržavajući države članice i pružaoce usluga u vazdušnom saobraćaju, uzimajući u obzir potrebne sporazume za koordinaciju opšteg i operativnog vazdušnog saobraćaja i potrebu za održavanjem odgovarajuće koordinacije u relevantnim strukturama vazdušnog prostora;
- (d) koordinacijom i podrškom za obezbjeđivanje kapaciteta kontrole letenja u mreži u skladu sa obavezama utvrđenima u NOP-u, u cilju ispunjavanja zahtjeva u pogledu operativne efikasnosti mreže i lokalnih referentnih vrijednosti;
- (e) koordinacijom i podrškom u upravljanju krizama na mreži;
- (f) koordinacijom ograničenih resursa unutar vazduhoplovnih frekvencijskih opsega koji se upotrebljavaju u opštem vazdušnom saobraćaju, posebno radio frekvencija, kao i koordinacijom kodova radarskih transpondera;
- (g) koordinacijom ATFM-a i pružanjem i organizacijom centralne jedinice ATFM-a i upravljanjem njom;
- (h) razvojem procedura i organizacijom procesa za pripisivanje ATFM kašnjenja putem kooperativnog donošenja odluka;
- (i) koordinacijom, praćenjem i podrškom u aktivnostima planiranja i sprovođenja uvođenja infrastrukture u evropsku ATM mrežu u partnerstvu s operativnim učesnicima kako bi se obezbijedilo njihovo aktivno učešće u upravljanju;
- (j) praćenjem performansi infrastrukture evropske ATM mreže ;
- (k) koordinacijom s ICAO-om i regionima ICAO-a u vezi sa sprovođenjem mrežnih funkcija;
- (l) definisanjem programa rada i budžeta menadžera mreže;
- (m) pružanjem podataka o planovima leta u vezi sa Regulativom (EZ) br. 2111/2005 Evropskog parlamenta i Savjeta⁵ ili s drugim mjerama sigurnosti i bezbjednosti, i putem svih drugih zadataka koje su potrebne i suštinski povezane s doprinosom menadžera mreže izvršavanju mrežnih funkcija, kako je navedeno u sprovedbenim aktima iz stava 10 ovog člana.

7. Menadžer mreže doprinosi izvršavanju mrežnih funkcija mjerama za podršku usmjerenim na sigurno i efikasno planiranje i rad operativnih učesnika u okviru mreže u normalnim uslovima i u uslovima krize na mreži i mjerama usmjerenim na kontinuirano poboljšavanje mrežnih operacija u Jedinstvenom evropskom nebu i opšte efikasnosti mreže, posebno u smislu sprovođenja programa efikasnosti, uključujući i aspekte klime i zaštite životne sredine. Menadžer mreže u svom radu vodi računa o potrebi da se aerodromi u potpunosti integrišu u mrežu i nastoji da obezbijedi postupanje u skladu sa planovima efikasnosti i ciljevima efikasnosti imenovanih pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju.

8. Menadžer mreže blisko saraduje sa Komisijom kako bi omogućio da se ciljevi efikasnosti iz člana 21 na odgovarajući način odražavaju u planiranju ukupnog kapaciteta, kao i u kapacitetima koje treba da imaju pojedinačni pružaoци usluga u vazdušnom saobraćaju i u vezi sa kojima postoji dogovor menadžera mreže i tih pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju u okviru NOP-a.

9. Menadžer mreže:

- (a) kooperativnim donošenjem odluka utvrđuje operativne mjere i predlaže popravne mjere koje treba da preduzmu operativni učesnici kako bi se doprinijelo postizanju ciljeva efikasnosti na nivou Unije i obavezujućih lokalnih ciljeva efikasnosti, uzimajući u obzir regionalne i lokalne okolnosti, i kako

⁵ Regulativa (EC) No 2111/2005 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. decembra 2005. godine o formiranju Liste vazdušnih prevoznika koji su predmet zabrane rada u Zajednici i o informisanju putnika u vazdušnom saobraćaju o identitetu vazdušnog prevoznika koji obavlja prevoz i o stavljanju van snage člana 9 Direktive 2004/36/EC (OJ L 344, 27.12.2005, str. 15).

bi se sproveli zahtjevi u pogledu operativne efikasnosti mreže i lokalne referentne vrijednosti kako je utvrđeno u NOP-u, i pruža savjete o putanjama leta koje su optimizovane za zaštitu klime; operativni učesnici mogu odlučiti da li će se sprovesti predložene korektivne mjere i obavještavaju Upravni odbor mreže o razlozima zbog kojih one nisu sprovedene;

(b) u saradnji sa relevantnim stranama, savjetuje Komisiju i pruža relevantne informacije PRB-u o pitanjima uvođenja infrastrukture u ATM mrežnu u skladu s Evropskim ATM master planom, posebno u smislu utvrđivanja potrebnih ulaganja u mrežu.

10. Kako bi se obezbijedilo uniformisano sprovođenje odredbi iz st. 6 do 9 ovog člana, Komisija u cilju postizanja ciljeva utvrđenih u članu 1 ove regulative donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljna pravila za sprovođenje zadataka Menadžera mreže, kako je utvrđeno u tim stavovima.

Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

11. Pri izvršavanju svojih zadataka menadžer mreže preduzima mjere putem procesa kooperativnog donošenja odluka. Strane u procesu kooperativnog donošenja odluka u najvećoj mogućoj mjeri djeluju u cilju poboljšavanja funkcionisanja i efikasnosti mreže, što uključuje postizanje ciljeva efikasnosti na nivou Unije u ključnoj oblasti efikasnosti povezanom sa klimom i životnom sredinom. Procesom kooperativnog donošenja odluka promovise se interes mreže tako što se uzimaju u obzir ključni sigurnosni i odbrambeni interesi i drugi lokalni ili regionalni uslovi, kao što su geografski, topografski i meteorološki uslovi.

Države članice u potpunosti su uključene u odluke od strateške važnosti, posebno u usmjeravanje strateškog plana mreže.

12. Proces kooperativnog donošenja odluka iz stava 11 ovog člana posebno se zasniva na procesu savjetovanja s operativnim učesnicima, koordinatorima slotova na aerodromima, državama članicama i, ako je relevantno, Agencijom i Komisijom, u vezi sa radnim aranžmanima i operativnim procedurama i mehanizmima za rješavanje sporova, koji prema potrebi uključuju Upravni odbor mreže.

Kada je u pitanju suverenitet države članice nad njenim vazдушnim prostorom, zahtijeva se saglasnost te države članice.

13. Kako bi se obezbijedilo ujednačeno sprovođenje odredbi iz st. 11 i 12 ovog člana i usklađenost sa njima, Komisija u cilju postizanja ciljeva iz člana 1 ove regulative donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljne odredbe u pogledu procesa kooperativnog donošenja odluka, uključujući:

(a) proces savjetovanja s operativnim učesnicima, koordinatorima slotova na aerodromima, državama članicama i, ako je relevantno, Agencijom i Komisijom;

(b) radne aranžmane i procese za operacije;

(c) učestvovanje organa država članica, kada je to potrebno;

(d) mehanizme za rješavanje sporova, koji prema potrebi uključuju Upravni odbor mreže;

(e) sve druge potrebne mjere u pogledu procesâ donošenja odluka.

Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

14. Osniva se Upravni odbor mreže u cilju obezbjeđenja odgovarajućeg upravljanja sprovođenja mrežnih funkcija.

Upravni odbor mreže odgovoran je za:

(a) odobravanje ili potvrđivanje mjera koje je preduzeo ili predložio Menadžer mreže u skladu sa sprovedbenim aktom iz stava 15 ovog člana;

(b) odobravanje specifikacija za savjetovanje i detaljnih radnih aranžmana iz st. 12 i 13 ovog člana;

(c) odobravanje NOP-a;

(d) potvrđivanje NSP-a, nakon savjetovanja i uzimanja u obzir mišljenja država članica i prije nego što ga odobri Komisija;

(e) praćenje sprovođenja mrežnih funkcija i davanje mišljenja ili preporuka o posebnim pitanjima; i

(f) sve druge mjere potrebne za sprovođenje mehanizama upravljanja.

Komisija odobrava NSP u obliku sprovedbenog akta. Taj sprovedbeni akt donosi se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

Upravni odbor mreže ima članove sa pravom glasa i bez njega. Sastoji se od predstavnika operativnih učesnika, predstavnika Komisije, predstavnika menadžera mreže i predstavnika Eurocontrola.

15. Kako bi se obezbijedilo ujednačeno sprovođenje odredbi iz stava 14 ovog člana i usklađenost sa njima, Komisija u cilju postizanja ciljeva iz člana 1 ove regulative donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljna pravila u pogledu Upravnog odbora mreže, posebno za:

- (a) sastav Upravnog odbora mreže;
- (b) funkcionisanje i odgovornosti Upravnog odbora mreže, kako je definisano u stavu 14 ovog člana;
- (c) mehanizme upravljanja mrežom.

Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

16. Ne dovodeći u pitanje član 37 stav 2 tačku a ove regulative, kao ni čl. 44 i 46 Regulative (EU) 2018/1139 i delegirane i sprovedbene akte donesene na osnovu te regulative, države članice imaju potpunu nadležnost za razvoj, odobravanje i uspostavljanje ruta i struktura vazdušnog prostora za vazdušni prostor pod njihovom nadležnošću. U tom pogledu države članice uzimaju u obzir potrebe vazdušnog saobraćaja, sezonalnost i složenost vazdušnog saobraćaja i planova efikasnosti. Prije odlučivanja o tim pitanjima uzimaju u obzir potrebe relevantnih korisnika vazdušnog prostora ili grupa koje predstavljaju te korisnike vazdušnog prostora i vojnih organa, prema potrebi.

Član 39

Transparentnost finansijskih iskaza menadžera mreže

1. Finansijski iskazi menadžera mreže sastavljaju se i objavljuju na godišnjem nivou. Ti iskazi moraju biti u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima koje je donijela Unija. Ako zbog pravnog statusa menadžera mreže, potpuna usklađenost sa međunarodnim računovodstvenim standardima nije moguća, menadžer mreže takvu usklađenost ostvaruje u najvećoj mogućoj mjeri.
2. Menadžer mreže objavljuje godišnji izvještaj o svojim aktivnostima i nad njim se redovno sprovodi nezavisna revizija.

Član 40

Odnosi sa zainteresovanim stranama

Pružaoци usluga u vazdušnom saobraćaju uspostavljaju mehanizme savjetovanja kako bi se savetovali sa relevantnim korisnicima vazdušnog prostora, operatorima aerodroma i vojnim organima o svim važnim pitanjima u vezi sa pruženim uslugama, uključujući relevantne promjene konfiguracija vazdušnog prostora ili velika ulaganja koja imaju relevantan uticaj na upravljanje vazdušnim saobraćajem i pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi ili naknade. Njihovi stavovi se posebno uzimaju u obzir u ranoj fazi procesa izrade dugoročnih strateških planova ulaganja, posebno u pogledu aspekata koji zahtijevaju sinhronizaciju uvođenja opreme između njenih vazdušnih i zemaljskih komponenti.

Član 41

Odnosi sa vojnim organima

U okviru zajedničke saobraćajne politike, države članice obezbjeđuju da se između nadležnih civilnih i vojnih organa sklope ili obnove pisani sporazumi ili ekvivalentni pravni aranžmani koji se odnose na upravljanje određenim blokovima vazdušnog prostora i o tome obavještavaju Komisiju.

Član 42

Dostupnost operativnih podataka za opšti vazdušni saobraćaj i pristup tim podacima

1. U pogledu opšteg vazdušnog saobraćaja, svi pružaoци usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnici vazdušnog prostora, aerodromi i menadžer mreže stavljaju na raspolaganje relevantne operativne podatke u stvarnom vremenu, u interoperabilnom obliku i na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi i ne dovodeći u pitanje interese nacionalne sigurnosti, javnog reda i odbrambene politike, uključujući na prekograničnoj osnovi i na nivou Unije. To stavljanje na raspolaganje koristi

sertifikovanim ili deklariranim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, subjektima koji imaju dokazani interes za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi, vojnim subjektima zaduženim za sigurnosne i odbrambene aktivnosti, vojnim pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnicima vazdušnog prostora i aerodromima, kao i menadžeru mreže. Podaci se upotrebljavaju samo u operativne svrhe.

2. Cijene usluge iz stava 1 ovog člana zasnivaju se na opštim principima i zajedničkim pravilima određivanja cijena koja se utvrđuju u sprovedbenom aktu iz stava 4 ovog člana.

3. Pristup relevantnim operativnim podacima iz stava 1 ovog člana omogućava se bez naknade organima nadležnim za sigurnosni nadzor, nadzor nad efikasnosti, nadzor nad mrežom, sigurnost, javni red i odbranu, uključujući Agenciju, u skladu sa Regulativom (EU) 2018/1139.

4. Komisija donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljni zahtjevi za stavljanje na raspolaganje podataka i pristup podacima u skladu sa st. 1 i 3 ovog člana, uključujući relevantne posebne operativne podatke, opšte principe i zajednička pravila određivanja cijena za utvrđivanje cijena kako je navedeno u stavu 2 ovog člana, i zahtjeve za utvrđivanje subjekata koji imaju dokazani interes za razmatranje pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi. Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

POGLAVLJE V VAZDUŠNI PROSTOR, INTEROPERABILNOST I TEHNOLOŠKE INOVACIJE

Član 43

Elektronske vazduhoplovne informacije

Ne dovodeći u pitanje objavljivanje vazduhoplovnih informacija od strane država članica, i na način koji je u skladu sa tim objavljivanjem, nakon primjene sprovedbene odluke iz člana 38 stav 3 ove Regulative, menadžer mreže na nivou Unije uspostavlja infrastrukturu za vazduhoplovno informisanje u cilju unapređenja raspoloživosti elektronskih vazduhoplovnih informacija visokog kvaliteta, koje se prikazuju na lako dostupan način i koje ispunjavaju zahtjeve svih relevantnih korisnika u smislu kvaliteta i blagovremenosti podataka. Vazduhoplovne informacije koje se na taj način stavljaju na raspolaganje samo su informacije koje su u skladu sa bitnim zahtjevima iz tačke 2.1 Priloga VIII Regulative (EU) 2018/1139.

Član 44

Klasifikacija vazdušnog prostora

Komisija u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative donosi odgovarajuće odredbe kako bi se obezbijedilo ujednačena primjena ICAO klasifikacije vazdušnog prostora, uz odgovarajuće prilagođavanje, u cilju obezbjeđenja nesmetanog pružanja sigurnih i efikasnih usluga vazdušnog saobraćaja unutar Jedininstvenog evropskog neba.

Član 45

Fleksibilna upotreba vazdušnog prostora

1. Uzimajući u obzir karakteristike i prirodu vojne aktivnosti u svakoj državi članici, kao i organizaciju vojnih pitanja pod njihovom odgovornošću, države članice unutar Jedininstvenog evropskog neba obezbjeđuju primjenu koncepta fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora kako bi se olakšalo upravljanje vazdušnim prostorom i upravljanje vazdušnim saobraćajem u okviru zajedničke saobraćajne politike i, ako je primjereno, u skladu s Evropskim ATM Master planom.

2. Države članice godišnje izvještavaju Komisiju o primjeni, u okviru zajedničke saobraćajne politike, koncepta fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora u odnosu na vazdušni prostor pod njihovom odgovornošću.

3. Ako su, posebno na osnovu izvještaja koji dostave države članice, potrebni ujednačeni uslovi za primjenu koncepta fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora unutar Jedininstvenog evropskog neba,

Komisija u granicama zajedničke saobraćajne politike i ne dovodeći u pitanje član 1 stav 2 ove regulative donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju takvi ujednačeni uslovi. Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

4. U slučajevima značajnih operativnih poteškoća u primjeni ovog člana kojima se ugrožava zaštita bitnih interesa bezbjednosne ili odbrambene politike, države članice mogu privremeno suspendovati takvu primjenu pod uslovom da o tome bez odlaganja obavijeste Komisiju i druge države članice. Nakon uvođenja privremene suspenzije za vazdušni prostor pod nadležnošću relevantne države članice mogu se izraditi prilagođavanja pravila donesenih u skladu sa stavom 3 ovog člana. Privremena suspenzija i sve takve prilagođavanja ukidaju se kada te operativne poteškoće prestanu.

Član 46

Koordinacija SESAR-a

Subjekti zaduženi za zadatke utvrđene propisima Unije u područjima koordinacije faze definisanja SESAR-a, faze razvoja SESAR-a i faze uvođenja SESAR-a, u zavisnosti od slučaja, obezbjeđuju efektivnu koordinaciju te tri faze u cilju nesmetanog i blagovremenog prelaska između njih, sa posebnim naglaskom na fazi industrijalizacije.

Sve relevantne civilni i vojne zainteresovane strane uključuju se u najvećoj mogućoj mjeri.

Član 47

Zajednički projekti

1. Komisija na osnovu potrebe za sinhronizacijom među zainteresovanim stranama može uspostaviti zajedničke projekte radi sprovođenja ključnih operativnih promjena utvrđenih u Evropskom ATM Master planu koji imaju uticaj na cijelu mrežu i koje su dovoljno zrele za implementaciju kako bi omogućile interoperabilne kapacitete u svim državama članicama u cilju poboljšanja efikasnosti Jedinственog evropskog neba.

2. Komisija može uspostaviti i mehanizme upravljanja za zajedničke projekte i njihovu implementaciju. Sve relevantne civilne i vojne zainteresovane strane uključene su u te mehanizme u najvećoj mogućoj mjeri i, kada je to moguće i primjereno, imaju vodeću ulogu.

3. Zajednički projekti mogu biti podesni za finansiranje sredstvima Unije unutar višegodišnjeg finansijskog okvira. U tu svrhu i ne dovodeći u pitanje nadležnost država članica za odlučivanje o upotrebi njihovih finansijskih sredstava, Komisija sprovodi nezavisnu analizu troškova i koristi i odgovarajuća savjetovanja sa državama članicama i relevantnim zainteresovanim stranama u skladu sa članom 49 ove regulative, razmatrajući pritom određivanje prioriteta i sve odgovarajuće načine za finansiranje njihove implementacije.

4. Komisija donosi sprovedbene akte kojima se uspostavljaju zajednički projekti i mehanizmi upravljanja iz st. 1 i 2 ovog člana. Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 48 stav 3 ove regulative.

POGLAVLJE VI ZAVRŠNE ODREDBE

Član 48

Procedura odbora

1. Komisiji pomaže Odbor za jedinstveno nebo, dalje u tekstu „Odbor”, sastavljen od dvaju predstavnika svake države članice i kojim predsjedava Komisija. Odbor obezbjeđuje da se na odgovarajući način uvažavaju interesi svih kategorija korisnika. Navedeni odbor je odbor u smislu Regulative (EU) br. 182/2011.

2. Pozivajući se na ovaj stav, primjenjuje se član 4 Regulative (EU) br. 182/2011.

3. Pozivajući se na ovaj stav, primjenjuje se član 5 Regulative (EU) br. 182/2011.

4. Ako Odbor ne dostavi mišljenje, Komisija ne usvaja nacrt sprovedbenog akta i primjenjuje se član 5 stav 4 treći podstav Regulative (EU) br. 182/2011.

Član 49

Savjetovanje sa zainteresovanim stranama

1. Države članice, nacionalni nadzorni organi, PRB i menadžer mreže, kao i Agencija s obzirom na njene zadatke iz člana 21 st. 3 i 4 i člana 38 stav 1 ove regulative uspostavljaju mehanizme savjetovanja za odgovarajuće savjetovanje sa zainteresovanim stranama.

2. Komisija uspostavlja mehanizam na nivou Unije radi savjetovanja sa relevantnim zainteresovanim stranama o pitanjima u vezi sa sprovođenjem ove regulative.

U savjetovanju učestvuje posebni Odbor za sektorski dijalog uspostavljen Odlukom 98/500/EZ. Za potrebe stava 3 tačka e ovog člana, ako je potrebno savjetovanje u vezi sa vojnim aspektima, Komisija se osim s državama članicama savjetuje i sa Evropskom odbrambenom agencijom i nacionalnim vojnim organima.

3. Za potrebe st. 1 i 2 ove regulative i ako je to relevantno, sprovodi se savjetovanje barem sa sljedećim operativnim i neoperativnim zainteresovanim stranama:

- (a) pružaocima usluga u vazdušnoj plovidbi ili grupama koje ih predstavljaju;
- (b) menadžerom mreže;
- (c) operatorima aerodroma ili odgovarajućim grupama koje ih predstavljaju;
- (d) korisnicima vazdušnog prostora ili odgovarajućim grupama koje ih predstavljaju;
- (e) vojskom;
- (f) proizvodnom industrijom;
- (g) profesionalnim tijelima koji predstavljaju zaposlene;
- (h) relevantnim nacionalnim organima;
- (i) koordinatorima slotova na aerodromima;
- (j) nevladinim organizacijama sa interesom za vazduhoplovstvo ili ATM.

Član 50

Odnosi sa trećim zemljama

Unija i njene države članice imaju za cilj i podržavaju proširenje Jedinstvenog evropskog neba na države koje nisu članice Evropske unije. U tu svrhu, one u okviru sporazuma sklopljenih sa susjednim trećim zemljama, posebno na području Eurocontrol-a ili u ICAO EUR regionu, nastoje da prošire Jedinstveno evropsko nebo na te zemlje. Pored toga, one nastoje da sarađuju sa tim zemljama u kontekstu sporazuma o prekograničnom pružanju usluga sa trećim zemljama, o saradnji u pogledu modernizacije ATM-a i o mrežnim funkcijama ili u okviru sporazuma između Unije i Eurocontrol-a kojim se pruža opšti okvir za pojačanu saradnju, čime se jača panevropska dimenzija ATM-a.

Ovim članom ne dovode se u pitanje odluke država članica u vezi sa time treba li Jedinstveno evropsko nebo da se proširi na njihove prekomorske zemlje i teritorije ili autonomne teritorije u drugim ICAO regionima.

Član 51

Podrška drugih tijela

Komisija može da zatraži podršku od drugih tijela radi ispunjenja svojih zadataka iz ove regulative, uključujući Eurocontrol u okviru sporazuma između Unije i Eurocontrol-a kojim se pruža opšti okvir za pojačanu saradnju.

Član 52

Povjerljivost

1. Nacionalni nadzorni organi, djelujući u skladu sa svojim nacionalnim propisima, nacionalni nadležni organi, Komisija, PRB, menadžer mreže i Agencija ne smiju da otkrivaju informacije

povjerljive prirode, posebno informacije o pružateljima usluga u vazdušnoj plovidbi, njihovim poslovnim odnosima ili njihovim stavkama troškova i prihoda.

2. Stavom 1 ne dovodi se u pitanje pravo nacionalnih nadzornih organa i Komisije da otkriju informacije ako je to bitno za ispunjavanje njihovih dužnosti. U tom slučaju takvo otkrivanje mora biti srazmjerno i mora uvažavati legitimne interese pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, korisnika vazdušnog prostora, aerodroma i drugih odgovarajućih zainteresovanih strana u vezi sa zaštitom njihovih poslovno osjetljivih informacija.

3. Informacije i podaci dostupni na osnovu člana 12 stav 4, člana 23 stav 10, člana 24 stav 6, člana 25 stav 2, člana 36 stav 3 i člana 36 stav 4 ove regulative ili o kojima se izvještava na osnovu člana 29 stav 6, a posebno u pogledu utvrđenih troškova i stvarnih troškova određenih pružalaca usluga u vazdušnom saobraćaju, javno se objavljuju, u skladu sa zaštitom javne bezbjednosti, odbrambenih i vojnih pitanja ili komercijalnih interesa fizičkog ili pravnog lica, uključujući intelektualno vlasništvo, osim ako za otkrivanje postoji prevladavajući javni interes.

Član 53

Kazne

Države članice utvrđuju pravila o kaznama koje se primjenjuju na kršenja ove regulative i sprovedbenih akata donesenih na osnovu ove regulative, a posebno od strane korisnika vazdušnog prostora, operatora aerodroma i pružalaca usluga u vazdušnoj plovidbi, i preduzimaju sve potrebne mjere radi obezbjeđenja njihovog sprovođenja. Predviđene kazne moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće.

Član 54

Evaluacija

1. Komisija sprovodi evaluaciju kako bi procijenila pravne, socijalne, ekonomske uticaje i uticaje na životnu sredinu ove regulative i njenu dodatnu vrijednost na nacionalnom i evropskom nivou nakon isteka petog referentnog perioda, a najkasnije tri godine nakon završetka tog referentnog perioda. Kada je to u tu svrhu opravdano, Komisija može od država članica, uključujući vojne organe, tražiti informacije relevantne za primjenu ove Regulative.

2. Komisija dostavlja svoje nalaze Evropskom parlamentu i Savjetu. Nalazi evaluacije iz stava 1 ovog člana javno se objavljuju.

Član 55

Zaštitne mjere

Ovom regulativom ne sprečava se država članica da primijeni mjere namijenjene zaštiti bitnih interesa bezbjednosne ili odbrambene politike u mjeri u kojoj su potrebne. Takve mjere su posebno one koje su nužne:

(a) za nadzor vazdušnog prostora pod njenom nadležnošću u skladu sa sporazumima ICAO-a o regionalnoj vazdušnoj plovidbi, uključujući sposobnost otkrivanja, identifikacije i evaluacije svih vazduhoplova koji koriste takav vazdušni prostor, u svrhu zaštite sigurnosti letova i preduzimanja mjera radi obezbjeđenja bezbjednosnih i odbrambenih potreba;

(b) u slučaju ozbiljnih unutrašnjih nemira koji utiču na očuvanje zakona i reda;

(c) u slučaju rata ili ozbiljne međunarodne napetosti koja predstavlja prijetnju ratom;

(d) za ispunjenje međunarodnih obaveza države članice u vezi s očuvanjem mira i međunarodne bezbjednosti;

(e) za sprovođenje vojnih operacija i vojne obuke, uključujući potrebne mogućnosti izvođenja vojnih vježbi.

Član 56

Stavljanje van snage

Regulative (EZ) br. 549/2004, (EZ) br. 550/2004 i (EZ) br. 551/2004 stavljaju se van snage, ne dovodeći u pitanje član 58 ove regulative.

Pozivanja na regulative stavljene van snage smatraju se pozivanjima na ovu regulativu i čitaju se u skladu sa korelacijskom tabelom iz Priloga II.

Član 57

Izmjene Regulative (EU) 2018/1139

Regulativa (EU) 2018/1139 mijenja se kako slijedi:

(1) član 2 mijenja se kako slijedi:

(a) u stavu 1 tačka (h) zamjenjuje se sljedećim:

„(h) ne dovodeći u pitanje Regulativu (EU) 2024/2803 Evropskog parlamenta i Savjeta (*) i odgovornosti država članica u pogledu vazdušnog prostora pod njihovom jurisdikcijom, projektovanje struktura vazdušnog prostora u vazdušnom prostoru Jedinštenog evropskog neba.

(b) stav 5 zamjenjuje se sljedećim:

„5. Ne dovodeći u pitanje nacionalne bezbjednosne i odbrambene zahtjeve ni član 1 stav 2 Regulative (EU) 2024/2803, države članice obezbjeđuju da:

(a) objekti iz stava 3 tačka b prvi podstav ovog člana koji su otvoreni za javnu upotrebu; i

(*) Regulativa (EU) 2024/2803 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2024. godine o sprovođenju Jedinštenog evropskog neba (SL L, 2024/2803, 11. 11. 2024. godine, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2803/oj>).”;

(b) ATM/ANS iz stava 3 tačka (c) prvi podstav ovog člana koji se pruža u svrhu vazdušnog saobraćaja na koji se primjenjuje Regulativa (EU) 2024/2803, pružaju nivo sigurnosti i interoperabilnosti sa civilnim sistemima koja je jednako efektivna kao ona koja proizilazi iz primjene bitnih zahtjeva navedenih u priložima VII i VIII ove Regulative.” ;

(2) član 3 mijenja se kako slijedi:

(a) tačka (5) zamjenjuje se sljedećim:

„(5) ‚ATM/ANS‘ znači upravljanje vazdušnim saobraćajem kako je definisano u članu 2 tačka 9 Regulative (EU) 2024/2803 i usluge u vazdušnoj plovidbi kako su definisane u članu 2 tačka 5 te regulative kao i mrežne funkcije iz člana 37 te regulative i usluge koje se sastoje od stvaranja i obrade podataka i formatiranja i isporuke podataka opštem vazdušnom saobraćaju za potrebe vazdušne plovidbe;”;

(b) tač. (33) i (34) zamjenjuju se sljedećim:

„(33) ‚vazdušni prostor Jedinštenog evropskog neba‘ je vazdušni prostor iznad teritorije na kojoj se primjenjuju Ugovori, kao i svaki drugi vazdušni prostor u kojem države članice primjenjuju Regulativu (EU) 2024/2803 u skladu sa članom 1 stav 4 te regulative;

(34) ‚nacionalni nadležni organ je jedan ili više subjekata koje je imenovala država članica i koji imaju potrebna ovlašćenja i dodijeljene odgovornosti za obavljanje zadataka u vezi sa sertifikacijom, nadzorom i preduzimanjem izvršnih mjera u skladu s ovom regulativom i u skladu sa delegiranim i sprovedbenim aktima donešenim na osnovu ove regulative;”;

(3) u članu 41 umeće se sljedeći stav:

„3.a Sertifikat iz stava 1 ovog člana može da bude predmet objektivno opravdanih, nediskriminirajućih, proporcionalnih i transparentnih uslova. Ti uslovi mogu da se, prema potrebi, odnose na sljedeće:

(a) izdvajanje (ring-fencing) ili ograničavanje izvršavanje onih usluga koje nisu u vezi sa pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi;

- (b) ugovore, sporazume ili druge dogovore između pružalaca ATM-a/ANS-a i treće strane, a koji se odnose na usluge;
- (c) pružanje informacija koje se opravdano zahtijevaju za provjeru zahtjeva za sertifikat iz ovog člana;
- i
- (d) druge pravne uslove koji nisu specifični za usluge u vazdušnoj plovidbi, poput onih koji se odnose na suspenziju ili ukidanje sertifikata.” ;
- (4) član 43 zamjenjuje se sljedećim:

„Član 43

Sprovedbeni akti u pogledu pružalacâ ATM-a/ANS-a i organizacija uključenih u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistemâ ATM-a/ANS-a i sastavnih djelova ATM-a/ANS-a

1. Kako bi se obezbijedilo ujednačeno sprovođenje bitnih zahtjeva iz člana 40 i usklađenost sa njima za pružanje ATM-a/ANS-a iz člana 2 stav 1 tačka (g), Komisija na osnovu principa utvrđenih u članu 4 i radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih u članu 1 donosi sprovedbene akte kojima se utvrđuju detaljne odredbe u vezi sa:

- (a) posebnim pravilima i procedurama za pružanje ATM-a/ANS-a u skladu sa bitnim zahtjevima iz člana 40, uključujući uspostavljanje i sprovođenje plana mjera za nepredviđene situacije u skladu sa tačkom 5.1 podtačka (f) Priloga VIII;
- (b) pravilima i procedurama za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspendovanje ili ukidanje sertifikata iz člana 41 stav 1;
- (bb) uslovima iz člana 41 stav 3a;
- (c) pravilima i procedurama za izjave pružalaca usluga letnog informisanja iz člana 41 stav 5, i za situacije u kojima su takve izjave dopuštene;
- (d) pravilima i procedurama za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspendovanje ili ukidanje sertifikata iz člana 42 stav 1 tačka b i za situacije u kojima se takvi sertifikati zahtijevaju;
- (e) pravilima i procedurama za davanje izjave organizacija iz člana 42 stav 1 tačka a i za situacije u kojima se takve izjave zahtijevaju;
- (f) pravilima i odgovornostima imalaca sertifikata iz člana 41 stav 1 i člana 42 stav 1 tačka b i organizacija koje daju izjave u skladu sa članom 41 stav 5 i člana 42 stav 1 tačka a.

Ti sprovedbeni akti donose se u skladu sa procedurom ispitivanja iz člana 127 stav 3.

2. U pravilima iz stava 1 u obzir se uzima Evropski ATM Master plan.

3. Pri donošenju tih sprovedbenih akata Komisija obezbjeđuje usklađenost sa bitnim zahtjevima iz člana 40 ove regulative i uzima u obzir međunarodne standarde i preporučene prakse, posebno one navedene u prilogima od 2 do 4, 10, 11 i 15 Čikaške konvencije.” ;

(5) član 62 mijenja se kako slijedi:

(a) dodaje se sljedeći stav:

„2.a Ne dovodeći u pitanje član 5 stav 1 drugi podstav Regulative (EU) 2024/2803, za potrebe obavljanja svojih zadataka sertifikacije, nadzora i preduzimanja izvršnih mjera u vezi sa bitnim zahtjevima navedenim u tački 7 Priloga VIII ove regulative nadležni organi pri obavljanju svojih zadataka u skladu sa članom 7 stav 3 te regulative oslanjaju se na procjene nacionalnog nadzornog organa iz člana 4 te regulative.”;

(b) u stavu 14 tačka a zamjenjuje se sljedećim:

„(a) pravilima i procedurama za obavljanje sertifikacije i za obavljanje istraga, kontrola (inspections), provjera (*audits*) i drugih aktivnosti praćenja potrebnih kako bi se obezbijedilo da nacionalni nadležni organ efektivno sprovodi nadzor nad fizičkim i pravnim licima, proizvodima, djelovima, opremom, sistemima ATM-a/ANS-a i sastavnim djelovima ATM-a/ANS-a, uređajima za simuliranje letenja i aerodromima u skladu sa ovom regulativom i pravilima i procedurama za procjenu i nadzor usklađenosti pružalaca ATM-a/ANS-a sa bitnim zahtjevima navedenima u tački 7 Priloga VIII ove

regulative koje sprovodi nacionalni nadzorni organ iz člana 4 Regulative (EU) 2024/2803, ne dovodeći u pitanje član 5 stav 1 te regulative;”;

(6) član 93 zamjenjuje se sljedećim:

„Član 93

Implementacija Jedinostvenog evropskog neba

Agencija, ako ima relevantno stručno znanje i na zahtjev, pruža tehničku pomoć Komisiji u implementaciji Jedinostvenog evropskog neba, posebno:

(a) sprovođenjem tehničkih kontrola (inspections), tehničkih istraga i studija;

(b) davanjem doprinosa po pitanjima obuhvaćenim ovom regulativom u saradnji s Odborom za procjeru efikasnosti (PRB) iz člana 13 Regulative (EU) 2024/2803, sprovođenju programa efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovidbi i mrežne funkcije,;

(c) davanjem doprinosa implementaciji Evropskog ATM Master plana, uključujući razvoj i uvođenje projekta SESAR.” ;

(7) Prilog VIII mijenja se kako slijedi:

(a) umeće se sljedeća tačka:

„2.3a. Usluge podataka u vazdušnom saobraćaju

2.3a.1. Prikupljeni podaci o vazdušnom saobraćaju su dovoljno kvalitetni, potpuni, aktuelni, iz legitimnog izvora i blagovremeno dostavljeni.

2.3a.2. Usluge podataka u vazdušnom saobraćaju postižu i održavaju zadovoljavajuću efikasnost s obzirom na njihovu raspoloživost, integritet, kontinuitet i blagovremenost kako bi se zadovoljile potrebe korisnika.

2.3a.3. Sistemi i alati za pružanje usluga podataka u vazdušnom saobraćaju pravilno se projektuju, proizvode i održavaju kako bi se obezbijedilo da odgovaraju svojoj predviđenoj namjeni.

2.3a.4. Takvi podaci šalju se blagovremeno i upotrebom dovoljno pouzdanih i brzih komunikacijskih sredstava zaštićenih od namjernog i nenamjernog ometanja i oštećenja.” ;

(b) tačka 2.8 zamjenjuje se sljedećim:

„2.8 Upravljanje vazdušnim prostorom

Dodjeljivanje određenih djelova vazdušnog prostora za određenu upotrebu blagovremeno se prati, koordinira i objavljuje kako bi se smanjio rizik od gubitka razdvajanja između vazduhoplova u svim okolnostima. Uzimajući u obzir organizaciju vojnih aktivnosti i povezanih aspekata u nadležnosti država članica, upravljanje vazdušnim prostorom takođe se podržava ujednačenu primjenu koncepta fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora kako je propisuje ICAO i kako se sprovodi na osnovu Regulative (EU) 2024/2803 radi lakšeg upravljanja vazdušnim prostorom i upravljanja vazdušnim saobraćajem u okviru zajedničke saobraćajne politike.” ;

(c) u tački 5.1 podtačka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) u zavisnosti od vrste aktivnosti koja se obavlja i veličine organizacije, pružalac usluga uspostavlja i održava sistem upravljanja radi obezbjeđenja usklađenosti sa bitnim zahtjevima navedenim u ovom Prilogu, upravlja sigurnosnim i bezbjednosnim rizicima i nastoji da kontinuirano poboljšava taj sistem;”;

(d) dodaje se sljedeća tačka:

„7. ZAHTJEVI U POGLEDU FINANSIJSKE STABILNOSTI, ODGOVORNOSTI, OSIGURANJA, VLASNIŠTVA I ORGANIZACIONE STRUKTURE

Kako bi obezbijedili sigurno i kontinuirano pružanje usluga, pružaoci ATM-a/ANS-a:

(a) dokazuju dovoljnu finansijsku stabilnost;

(b) imaju odgovarajuće osiguranje od odgovornosti i rizika, uzimajući u obzir njihov pravni status i nivo dostupne pokrivenosti komercijalnim osiguranjem; i

(c) poštuju primjenljive zahtjeve o vlasništvu i organizacionoj strukturi u cilju sprečavanja sukobâ interesa kako bi se obezbijedilo nediskriminirajuće pružanje usluga.”.

Član 58

Prelazne odredbe

1. Član 4 stav 2 Regulative (EZ) br. 549/2004 i član 12 stav 3 Regulative (EZ) br. 550/2004 nastavljaju da se primjenjuju do 2. decembra 2026. godine.
2. Odbor za procjeru efikasnosti imenovano na osnovu člana 11 stav 2 Regulative (EZ) br. 549/2004 nastavlja s obavljanjem svojih funkcija do 2. juna 2025. godine.
3. Član 11 Regulative (EZ) br. 549/2004, osim stava 2 tog člana, i član 15 Regulative (EZ) br. 550/2004 i sprovedbeni akti doneseni na osnovu njih nastavljaju da se primjenjuju za potrebe sprovođenja programa efikasnosti i metoda obračuna naknada koji se odnose na treći i četvrti referentni period.
4. Sprovedbena odluka Komisije (EU) 2019/709⁶ nastavlja da se primjenjuje do kraja četvrtog referentnog perioda ili do donošenja sprovedbenog akta u skladu sa članom 38 stav 3 ove regulative, u zavisnosti od toga šta nastupi ranije.
5. Član 9 Regulative (EZ) br. 549/2004 nastavlja da se primjenjuje do 2. decembra 2026. godine.

Član 59

Stupanje na snagu i primjena

Ova regulativa stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Evropske unije*. Međutim, član 4 stav 3, član 4 stav 5 i član 36 stav 3 primjenjuju se od 2. decembra 2026. godine. Čl. 13 do 16 primjenjuju se 6 mjeseci nakon stupanja na snagu ove regulative. Čl. 21 do 34 primjenjuju se od stupanja na snagu ove regulative za potrebe sprovođenja programa efikasnosti i metoda obračuna naknada koji se odnose na peti i naknadne referentne periode. Član 53 primjenjuje se od 2. decembra 2026. godine. Ova regulativa je u cjelini obavezujuća i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama. Sačinjeno u Strazburgu 23. oktobra 2024. godine.

Za Evropski parlament
Predsjednica
R. METSOLA

Za Savjet
Predsjednik
ZSIGMOND B. P.

⁶ Sprovedbena odluka Komisije (EU) 2019/709 od 6. maja 2019. godine o imenovanju menadžera mreže za mrežne funkcije u ATM-u u Jedinstvenom evropskom nebu (OJ L 120, 8.5.2019, str. 27).

PRILOG I**Regulative stavljene van snage i njihova izmjena**

Regulativa (EZ) br. 549/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 96, 31.3.2004, str. 1)	
Regulativa (EZ) br. 550/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 96, 31.3.2004, str. 10)	
Regulativa (EZ) br. 551/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 96, 31.3.2004, str. 20)	
Regulativa (EZ) br. 1070/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 300, 14.11.2009, str. 34)	Samo čl. 1, 2 i 3

PRILOG II**Korelacijska tabela**

Regulativa (EK) br. 549/2004	Regulativa (EK) br. 550/2004	Regulativa (EK) br. 551/2004	Ova regulativa
član 1 st. (1) do (3)			član 1 st. (1) do (3)
—			član 1 stav (4)
član 1 stav (4)			—
član 2 stav 1 tačka 1 podtač. (a) i (b)			član 2 stav 1 tačka 6 podtač. (a) i (b)
—			član 2 stav 1 tačka 7
član 2 stav 1 tačka 2			član 2 stav 1 tačka 1
član 2 stav 1 tačka 3			član 2 stav 1 tačka 2
—			član 2 stav 1 tačka 3
član 2 stav 1 tačka 4			član 2 stav 1 tačka 5
član 2 stav 1 tačka 5			član 2 stav 1 tačka 4
član 2 stav 1 tačka 6			član 2 stav 1 tačka 11
član 2 stav 1 tačka 7			član 2 stav 1 tačka 12
—			član 2 stav 1 tačka 13
član 2 stav 1 tačka 8			član 2 stav 1 tačka 14
član 2 stav 1 tačka 9			član 2 stav 1 tačka 8
član 2 stav 1 tačka 10			član 2 stav 1 tačka 9
član 2 stav 1 tačka 11			član 2 stav 1 tačka 10
član 2 stav 1 tačka 12			član 2 stav 1 tačka 17
—			član 2 stav 1 tač. 18 do 20
član 2 stav 1 tačka 13			član 2 stav 1 tačka 16

član 2 stav 1 tačka 13a			član 2 stav 1 tačka 36
član 2 stav 1 tačka 14			—
član 2 stav 1 tačka 15			član 2 stav 1 tačka 21
—			član 2 stav 1 tač. 22 do 25
član 2 stav 1 tačka 16			član 2 stav 1 tačka 26
član 2 stav 1 tačka 17			član 2 stav 1 tačka 35
član 2 stav 1 tačka 18			—
član 2 stav 1 tačka 19			član 2 stav 1 tačka 27
—			član 2 stav 1 tač. 28 i 29
član 2 stav 1 tačka 20			član 2 stav 1 tačka 34
član 2 stav 1 tačka 22			član 2 stav 1 tačka 37
član 2 stav 1 tačka 23			—
član 2 stav 1 tačka 23a			član 2 stav 1 tačka 38
—			član 2 stav 1 tačka 39
član 2 stav 1 tačka 23b			član 2 stav 1 tačka 15
član 2 stav 1 tač. 24 i 25			—
član 2 stav 1 tačka 26			član 2 stav 1 tačka 40
—			član 2 stav 1 tač. 41 i 42
član 2 stav 1 tačka 27			—
član 2 stav 1 tačka 28			član 2 stav 1 tačka 43
član 2 stav 1 tačka 29			član 2 stav 1 tačka 44
—			član 2 stav 1 tač. 45 i 46
član 2 stav 1 tačka 30			član 2 stav 1 tačka 47
—			član 2 stav 1 tač. 48 do 52

član 2 stav 1 tačka 31			član 2 stav 1 tačka 53
—			član 2 stav 1 tač. 54 i 55
član 2 stav 1 tačka 32			—
član 2 stav 1 tačka 33			član 2 stav 1 tačka 56
član 2 stav 1 tačka 34			član 2 stav 1 tačka 57
—			član 2 stav 1 tač. 58 do 62
član 2 stav 1 tač. 35 i 36			—
član 2 stav 1 tačka 38			član 2 stav 1 tačka 63
član 2 stav 1 tačka 39			član 2 stav 1 tačka 64
—			član 2 stav 1 tačka 65
član 2 stav 1 tačka 40			član 2 stav 1 tačka 66
—			član 2 stav 1 tačka 67 i član 3
član 2 stav 1 tačka 41			član 2 stav 1 tačka 30
—			član 2 stav 1 tač. 31 do 33
član 3			—
član 4 stav (1)			član 4 stav (1)
član 4 stav (2)			član 4 stav (3) i (4)
član 4 stav (3) prva rečenica			član 4 stav (2)
član 4 stav (3) druga rečenica			član 4 stav (5)
—			član 4 stav (6)
član 4 stav (4)			član 4 stav (7)
član 4 stav (5)			član 4 stav (8)
—			čl. 5 do 12
član 5 stav (1)			član 48 stav (1)
član 5 stav (2)			član 48 stav (2)
član 5 stav (3)			član 48 stav (3)
—			član 48 stav (4)
član 5 st. (4) i (5) i član 6			—
član 7			član 50
član 8 stav (1)			član 51
—			član 52
član 8 stav (2)			—

član 9			član 53
član 10 stav (1)			član 49 stav (1)
član 10 stav (2)			član 49 stav (2)
član 10 stav (3)			član 49 stav (3)
član 11 stav (1) prva rečenica			član 21 stav (1)
—			član 21 stav (2)
član 11 stav (1) tač. (a) do (c)			član 21 stav (3) tač. (a) do (d)
član 11 stav (2)			član 13
—			čl. 14 do 20
član 11 stav (3) tačka (a)			član 22
član 11 stav (3) tačka (b)			član 21 stav (3) tačka (c) i član 23
član 11 stav (3) tačka (c)			član 24
—			član 25 st. (1) i (2)
član 11 stav (3) tačka (d), prva i treća rečenica			član 21 stav (3) prva rečenica
član 11 stav (3) tačka (d), druga rečenica			član 25 stav (3)
član 11 stav (3) tačka (e)			član 25 stav (4)
—			čl. 26 i 27
član 11 stav (4) tačka (a)			član 21 stav (4)čka (a)
—			član 21 sta (4) tač. (b) do (e)
član 11 stav (4) tač. (b) i (c)			—
član 11 stav (4) tačka (d)			član 21 stav (4) tačka (f)
član 11 stav (4) tačka (e)			član 21 stav (4) tačka (g)
—			član 21 stav (4) prvi podstav tač. (h) do (m), i drugi i treći podstavi, član 21 st. (5) i (6)
član 11 stav (4) drugi podstav			član 28
član 11 stav (5)			član 21 stav (7)
član 11 stav (6)			član 28
—			čl. 29 do 47
član 12 stav (1), član 12 stav (2) prva			član 54 stav (1)

rečenica do ‘u članu 3,’ i posljednja rečenica			
član 12 stav (2), dio prve rečenice koji počinje sa ‘i mora prvo da izvijesti Evropski parlament’			član 54 stav (2)
član 12 st. (3) i (4)			—
član 13			član 55
—			čl. 56 do 58
član 13a			—
član 14			član 59
	član 1		član 1 stav (1)
	—		član 1 stav (2) do (4)
	—		član 2
	član 2 stav (1)		član 5 stav (1)
	član 2 stav (2)		član 5 stav (2)
	—		član 5 stav (3)
	—		član 6 stav (1)
	član 2 stav (3)		član 6 stav (3)
	član 2 stav (4)		član 6 stav (2)
	član 2 stav (5)		član 6 stav (4)
	član 2 stav (6)		član 6 stav (5)
	—		član 6 stav (6)
	čl. 3 do 6		—
	član 7 stav (1), član 7 stav (3) prva rečenica, član 7 stav (4) prva rečenica i član 7 st. (6) i (8)		član 7 stav (1), član 57 stav 1 tačka (7) podtač. (c) i (d)
	član 7 stav (2)		član 7 stav (2)
	član 7 stav (3) druga i treća rečenica		—
	član 7 stav (4), druga i treća rečenica		član 57 stav 1 tač. (3) i (4)
	—		član 57 stav 1 tač. (5), (6) i (7) podtač. (a) i (b)
	član 7 stav (5)		član 7 stav (4)
	član 7 stav (7)		član 5 stav (2) drugi podstav, član 7 stav (3)
	član 7 stav (9)		—
	član 8 stav (1) do ‘pružalac usluga u vazdušnom saobraćaju’		član 8 stav (1), prva i druga rečenica

	član 8 stav (1) druga rečenica, počev od 'posjeduje važeći sertifikat'		član 8 stav (2), prvi podstav tačka (a)
	—		član 8 stav (2) prvi podstav tač. (b) do (d) i drugi podstav
	član 8 stav (2)		član 8 stav (3)
	član 8 stav (3)		član 8 stav (4)
	—		član 8 stav (5)
	član 8 stav (4)		član 8 stav (1), treća rečenica
	član 8 stav (5)		—
	član 8 stav (6)		član 8 stav (6)
	član 9		član 10
	član 9a		član 3
	—		član 4
	član 9b		—
	član 10		član 9
	—		čl. 11 do 28
	član 11		član 41
	član 12 stav (1)		član 36 stav (1)
	član 12 stav (2)		član 36 stav (1)
	član 12 stav (3)		član 36 stav (3)
	—		član 36 stav (4)
	—		čl. 37 do 40
	član 12 stav (4)		član 36 stav (2)
	član 12 stav (5)		—
	član 13 stav (1)		član 42 stav (1)
	član 13 stav (2)		član 42 stav (1) i (3)
	—		član 42 stav (2)
	član 13 stav (3)		član 42 stav (4)
	—		čl. 43 do 46
	član 14		član 29 st. (1) i (4)
	—		član 29 stav (2)
	član 15 stav 1 (1)		član 29 stav (3)
	—		član 29 stav (5)
	član 15 stav (2) tačka (a)		član 30 st. (1) i (2)
	član 15 stav (2) tačka (b) prva rečenica		član 30 stav (2)
	član 15 stav (2) tačka (b) druga rečenica		član 30 stav (3)
	član 15 stav (2) tačka (b) treća rečenica		član 30 stav (4)

	član 15 stav (2) tačka (c)		—
	član 15 stav (2) tačka (d)		član 30 stav (6)
	član 15 stav (2) tačka (e)		član 30 stav (5)
	član 15 stav (2) tačka (f)		član 29 stav (6) i član 33
	član 15 stav (3) tačka (a)		član 32 stav (1)
	—		član 32 st. (2) i (3)
	član 15 stav (3) tačka (b)		član 32 stav (4)
	član 15 stav (3) tačka (c)		član 31 stav (1)
	—		član 31 st. (2), (3) i (4)
	član 15 stav (3) tačka (d)		član 29 stav (3) druga rečenica
	član 15 stav (3) tačka (e)		član 29 stav (3) prva rečenica, član 30 stav (2) i član 32 stav (1)
	član 15 stav (3) tačka (f) prva rečenica		član 29 stav (4)
	član 15 stav (3) tačka (f) druga rečenica		član 32 st. (5) do (8)
	član 15 stav (4)		član 33
	član 15a st. (1) i (3) prva rečenica		član 47 st. (1) i (4)
	član 15a stav (2)		član 47 st. (2) i (4)
	—		čl. 48 do 51
	član 15a stav (3) prva i treća rečenica		član 47 stav (3)
	član 15a stav (3) četvrta rečenica		—
	član 16 stav (1)		član 34 stav (1)
	član 16 st. (2) i (3) prva rečenica		član 34 st. (2) i (3)
	—		član 35
	član 16 stav (3) druga i treća rečenica		—
	član 17		—
	član 18 stav (1)		član 52 stav (1)
	član 18 stav (2)		član 52 stav (2)
	član 18 stav (3)		član 52 stav (3)

	—		čl. 53 do 57 stav 1 tačka (2)
	član 18a		—
	član 19		član 59
	Prilog I		—
	Prilog II		član 57 stav 1 tačka (3)
	—		član 57 stav 1 tač. (4) do (7) i član 58
		član 1 stav (1)	član 1 stav (1)
		član 1 stav (2)	član 1 stav (1)
		—	član 1 st. (2) i (3)
		član 1 stav (3)	član 1 stav (4)
		—	čl. 2 do 36
		član 1 st. (4) i član 3	—
		član 3a	član 43
		član 4 stav 1 tačka (a)	—
		član 4 stav 1 tačka (b)	član 44
		član 6 stav (1)	član 37 stav (1)
		član 6 stav (2), prvi podstav	član 37 stav (2)
		—	član 37 stav (3)
		član 6 stav (2), drugi podstav	član 37 stav (4)
		član 6 stav (2), treće podstav, prva rečenica	član 38 st. (2) do (4)
		član 6 stav (2), treći podstav, druga i treća rečenica	član 38 stav (5)
		—	član 38 st. (6) do (9)
		član 6 stav (3)	—
		član 6 stav (4)	član 37 stav (5), član 38 st. (10) i (13)
		—	član 38 st. (1), (11), (12), (14) i (15)
		član 6 stav (5)	član 38 stav (16)
		—	čl. 39 do 42
		član 6 stav (6)	član 37 stav (2) tačka (b)
		član 6 st. (7) i (8)	član 37 stav (5) i član 38 stav (10)
		član 6 stav (9)	—
		član 7 stav (1)	član 45 stav (1)
		član 7 stav (2)	član 45 stav (2)
		član 7 stav (3)	član 45 stav (3)
		član 8	član 45 stav (4)
		—	čl. 46 do 58
		član 10	—
		član 11	član 59

1107.

Na osnovu Amandmana IX stav 1 tačka 6 Ustava Crne Gore („Službeni list CG”, broj 1/07 i 38/13), člana 105 stav 2, 3 i 4 Zakona o Sudskom savjetu i sudijama („Službeni list CG”, br. 11/15, 28/15, 42/18, 60/24 i 92/25), Sudski savjet je na XIII sjednici, održanoj 14.4.2026. godine, donio

ODLUKU

Veljku Vujoviću, sudiji Upravnog suda Crne Gore, konstatuje se prestanak sudijske funkcije.

Obrazloženje

Veljko Vujović, sudija Upravnog suda Crne Gore, aktom od 14.4.2026. godine, obratio se Sudskom savjetu zahtjevom za konstatovanje prestanka sudijske funkcije, a shodno odredbi člana 121 stav 2 Ustava Crne Gore.

Sudski savjet je na XIII sjednici, održanoj 14. 4. 2026. godine, shodno ingerencijama iz Amandmana IX stav 1 tačka 6 Ustava Crne Gore i člana 105 stav 2 Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, konstatovao prestanak funkcije Veljku Vujoviću, sudiji Upravnog suda Crne Gore.

Na osnovu izloženog, odlučeno je kao u dispozitivu.

Broj: 01-2570/26-1

Podgorica, 14. 4. 2026. godine

Predsjednik,
prof. dr **Radoje Korać**

1108.

Na osnovu člana 13 stav 1 tačka 1 Zakona o standardizaciji („Službeni list CG”, br. 145/21 i 39/26), Skupština Instituta za standardizaciju Crne Gore, uz prethodno pribavljenu saglasnost Vlade Crne Gore, na sjednici od 28.04.2026. godine, donijela je

ODLUKU O IZMJENAMA STATUTA INSTITUTA ZA STANDARDIZACIJU CRNE GORE

Član 1

U Statutu Instituta za standardizaciju Crne Gore („Službeni list CG”, br. 120/22) u članu 11 uvodna rečenica stava 1 mijenja se i glasi:

„Pored djelatnosti iz člana 9 Zakona o standardizaciji (u daljem tekstu: Zakon) i člana 3 Odluke o organizovanju Instituta za standardizaciju Crne Gore (u daljem tekstu: Odluka) Institut može obavljati i sljedeće poslove:”

Član 2

U članu 17 stav 1 riječi: „članom 13” zamjenjuju se riječima: „članom 10”.

Član 3

U članu 18 stav 2 riječ „dva“ zamjenjuje se riječju „tri”.

Stav 4 mijenja se i glasi:

„Ako se ni u drugom krugu ne izabere potreban broj kandidata, glasanje se ponavlja”.

Član 4

U članu 31 stav 1 mijenja se i glasi:

„Institut, kao nacionalno tijelo za standardizaciju, Godišnji plan objavljuje na svojoj internet stranici, a obavještenje o postojanju plana donošenja crnogorskih standarda i srodnih dokumenata Institut objavljuje na svojoj internet stranici, a kada je moguće, i u nekoj drugoj publikaciji o standardizacijskim aktivnostima”.

Član 5

Ovaj statut stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 01-012-9/26

Podgorica, 28.04.2026. godine

Predsjednik Skupštine
Instituta za standardizaciju Crne Gore,
Milan Radulović, s.r.

1109.

Na osnovu člana 44 stav 1 Zakona o kulturi („Službeni list CG”, br. 49/08, 16/11, 40/11 i 38/12), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O RAZRJEŠENJU PREDSJEDNIKA SAVJETA JAVNE USTANOVE MUZEJ
SAVREMENE UMJETNOSTI CRNE GORE

Razrješava se predsjednik Savjeta Javne ustanove Muzej savremene umjetnosti Crne Gore, doc. dr Zdravko Delibašić, prije isteka mandata, zbog podnošenja ostavke.

Broj: 11-104/26-1387/3

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1110.

Na osnovu člana 32 stav 2 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 52/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE

O POSTAVLJENJU GENERALNOG DIREKTORA DIREKTORATA ZA GRAĐEVINARSTVO U MINISTARSTVU PROSTORNOG PLANIRANJA, URBANIZMA I DRŽAVNE IMOVINE

Za generalnog direktora Direktorata za građevinarstvo u Ministarstvu prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine postavlja se Boško Todorović, spec. sc. građevinarstva, dosadašnji vršilac dužnosti generalnog direktora ovog direktorata, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1474/4

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1111.

Shodno članu 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

**RJEŠENJE
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V. D. POMOĆNIKA
GENERALNOG SEKRETARA VLADE**

Ivanu Brajkoviću, vršiocu dužnosti pomoćnika generalnog sekretara Vlade – rukovodioca Sektora za poslove protokola, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog isteka vremena od šest mjeseci na koje je određen za vršioca dužnosti pomoćnika generalnog sekretara Vlade – rukovodioca navedenog sektora.

Broj: 11-104/26-1473/3
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1112.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

**RJEŠENJE
O ODREĐIVANJU VRŠIOCA DUŽNOSTI POMOĆNIKA
GENERALNOG SEKRETARA VLADE**

Za vršioca dužnosti pomoćnika generalnog sekretara Vlade – rukovodioca Sektora za poslove protokola određuje se Ivan Brajković, diplomirani ekonomista, do postavljenja pomoćnika generalnog sekretara Vlade – rukovodioca ovog sektora u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 11-100/26-1476/5
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1113.

Shodno članu 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V. D. SEKRETARA MINISTARSTVA
SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Edmiru Kalaču, vršiocu dužnosti sekretara Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog postavljenja za sekretara Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije u skladu sa zakonom.

Broj: 11-104/26-1480/4
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1114.

Shodno članu 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V. D. GENERALNE DIREKTORICE
DIREKTORATA ZA DEMOGRAFIJU U MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA,
BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Mr Milevi Brajušković-Popović, vršiteljki dužnosti generalne direktorice Direktorata za demografiju u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog postavljenja za generalnu direktoricu Direktorata za demografiju u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, u skladu sa zakonom.

Broj: 11-104/26-1483/3

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1115.

Shodno članu 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V. D. GENERALNE DIREKTORICE
DIREKTORATA ZA SOCIJALNO STARANJE I BRIGU O PORODICI U
MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Sabini Muratović, vršiteljki dužnosti generalne direktorice Direktorata za socijalno staranje i brigu o porodici u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog postavljenja za generalnu direktoricu Direktorata za socijalno staranje i brigu o porodici u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, u skladu sa zakonom.

Broj: 11-104/26-1482/3
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1116.

Shodno članu 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O PRESTANKU VRŠENJA DUŽNOSTI V. D. GENERALNOG DIREKTORA
DIREKTORATA ZA INFORMATIKU I ANALITIČKO-STATISTIČKE POSLOVE U
MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Dževadu Purišiću, vršiocu dužnosti generalnog direktora Direktorata za informatiku i analitičko-statističke poslove u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, prestaje vršenje navedene dužnosti, zbog postavljenja za generalnog direktora Direktorata za informatiku i analitičko-statističke poslove u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, u skladu sa zakonom.

Broj: 11-104/26-1481/3

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1117.

Na osnovu člana 31 stav 3 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 55/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O POSTAVLJENJU SEKRETARA MINISTARSTVA
SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Za sekretara Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije postavlja se Edmir Kalač, specijalista pravnih nauka, dosadašnji vršilac dužnosti sekretara ovog ministarstva, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1485/4
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1118.

Na osnovu člana 32 stav 2 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 52/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O POSTAVLJENJU GENERALNE DIREKTORICE DIREKTORATA ZA
DEMOGRAFIJU U MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I
DEMOGRAFIJE

Za generalnu direktoricu Direktorata za demografiju u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije postavlja se mr Mileva Brajušković Popović, dosadašnja vršiteljka dužnosti generalne direktorice ovog direktorata, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1487/3

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1119.

Na osnovu člana 32 stav 2 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 52/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O POSTAVLJENJU GENERALNE DIREKTORICE
DIREKTORATA ZA SOCIJALNO STARANJE I BRIGU O PORODICI U
MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Za generalnu direktoricu Direktorata za socijalno staranje i brigu o porodici u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije postavlja se Sabina Muratović, spec. sc. pedagogije, dosadašnja vršiteljka dužnosti generalne direktorice ovog direktorata, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1484/3
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1120.

Na osnovu člana 32 stav 2 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 52/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O POSTAVLJENJU GENERALNOG DIREKTORA
DIREKTORATA ZA INFORMATIKU I ANALITIČKO-STATISTIČKE POSLOVE U
MINISTARSTVU SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE

Za generalnog direktora Direktorata za informatiku i analitičko-statističke poslove u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije postavlja se Dževad Purišić, diplomirani mašinski inženjer, dosadašnji vršilac dužnosti generalnog direktora ovog direktorata, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1486/3
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1121.

Na osnovu člana 22 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG”, br. 80/08, 14/17, 28/18, 63/22 i 121/23) i člana 4 Odluke o obrazovanju Savjeta za pravednu tranziciju („Službeni list CG”, br. 59/25, 87/25, 153/25 i 37/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O IMENOVANJU ČLANA SAVJETA ZA PRAVEDNU TRANZICIJU

Za člana Savjeta za pravednu tranziciju imenuje se Luka Đuričković, vršilac dužnosti pomoćnika direktora Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, predstavnik Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Broj: 11-100/26-1465/3
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1122.

Na osnovu člana 61 st. 1 i 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O ODREĐIVANJU VRŠIOCA DUŽNOSTI POMOĆNIKA DIREKTORA UPRAVE ZA
IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA

Za vršioca dužnosti pomoćnika direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija određuje se mr Radovan Popović, do postavljenja pomoćnika direktora ove uprave u skladu sa zakonom, a najduže do šest mjeseci.

Broj: 11-100/26-1534/3

Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1123.

Na osnovu člana 32 stav 2 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG”, br. 78/18, 70/21 i 52/22), a u vezi sa članom 57 stav 1 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG”, br. 2/18, 34/19, 8/21, 82/25, 3/26 i 33/26), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 23. aprila 2026. godine, donijela

RJEŠENJE
O POSTAVLJENJU GENERALNE DIREKTORICE
DIREKTORATA GLAVNOG DRŽAVNOG ARHITEKTE U MINISTARSTVU
PROSTORNOG PLANIRANJA,
URBANIZMA I DRŽAVNE IMOVINE

Za generalnu direktoricu Direktorata glavnog državnog arhitekta u Ministarstvu prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine postavlja se Mirjana Đurišić, spec. sc. arhitekture, dosadašnja vršiteljka dužnosti generalne direktorice ovog direktorata, na period od pet godina.

Broj: 11-100/26-1256/2
Podgorica, 23. aprila 2026. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

1124.

Po izvršenom sravnjivanju teksta utvrđeno je da se u tekstu Pravila o načinu proračunavanja, prikazivanja i objavljivanja udjela svih vrsta izvora energije u proizvedenoj, odnosno isporučenoj električnoj energiji i načinu kontrole proračuna („Službeni list CG”, broj 101/25) potkrala greška, pa se daje

ISPRAVKA

PRAVILA O NAČINU PRORAČUNAVANJA, PRIKAZIVANJA I OBJAVLJIVANJA UDJELA SVIH VRSTA IZVORA ENERGIJE U PROIZVEDENOJ, ODNOSNO ISPORUČENOJ ELEKTRIČNOJ ENERGIJI I NAČINU KONTROLE PRORAČUNA

Naziv člana 9 mijenja se i glasi: „Prestanak važenja i stupanje na snagu.”

U članu 9 dodaje se novi stav koji glasi:

„(1) Danom stupanja na snagu ovih pravila prestaju da važe Pravila o načinu proračunavanja, prikazivanja i objavljivanja udjela svih vrsta izvora energije u proizvedenoj, odnosno isporučenoj električnoj energiji i načinu kontrole proračuna („Službeni list CG”, broj 33/21).”

Dosadašnji stav 1 postaje stav 2.

Broj: 26/1105-2

Podgorica, 28.04.2026. godine

Predsjednik Odbora,
dr **Veljko Vasiljević**, s.r.